

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**DIŞA KAPALI KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN
FİZİKSEL VE SOSYAL ETKİLEŞİM ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ**

**DOKTORA TEZİ
S. Banu GARİP
(502032021)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 15 Şubat 2010

Tezin Savunulduğu Tarih : 07 Aralık 2010

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hasan ŞENER (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY (İTÜ)
Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ (YTÜ)
Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN (İTÜ)
Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ (YTÜ)**

ARALIK 2010

Aileme,

ÖNSÖZ

Günümüzde hızla büyüyen ve kalabalıklaşan bir kent olan İstanbul’da, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi yaşam çevreleri değişime uğramakta ve yeni projeler üretilmektedir. Hızla uygulanan bu projelerin oluşturacağı olumlu veya olumsuz etkiler, büyük kitleleri ilgilendirmekte ve merakını uyandırmaktadır. Gerçekleştirdiğim doktora çalışması, bu durumun ve etkilerinin araştırılması gerekliliği fikri ile oluşmuştur.

Bu fikir ile çıktığım uzun yolda, çalışmamın başlangıcından sonuna kadar her aşamasında sahip olduğu derin bilgi ve deneyimi ile çalışmama destek olan, ilgi ve zamanını esirgemeyen, mimarlık lisans eğitimimden bu yana mimar ve akademisyen kimliğiyle de bana örnek olan değerli hocam ve danışmanım sayın Prof. Dr. Hasan ŞENER’e;

Konu ile ilgili sahip oldukları değerli bilgileri ve yapıcı eleştirileri ile çalışmamın olgunlaşıp gelişmesini sağlayan, ve çalışmama büyük katkıları olan hocalarım sayın Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY’a, sayın Doç. Dr. Tülin GÖRGÜLÜ’ye ve sayın Prof. Dr. Hülya TURGUT’a; çalışmanın teslim aşamasında değerli yorumları ile katkıda bulunan hocalarım sayın Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN’e ve sayın Prof. Dr. Ayfer AYTUĞ’a;

Amerika’da bulunduğum süre içerisinde sosyal mimarlık araştırmaları üzerine derin bilgisi ve araştırma deneyimi ile çalışmama büyük katkı sağlayan, bilgilerini benimle severek paylaşan sayın Prof. Dr. Henry SANOFF’a ve sayın Dr. Çelen PAŞALAR’a;

İlgi ve değerli katkıları için sayın Behruz ÇİNİCİ’ye, sayın Doğan TEKELİ’ye, sayın Oral VURAL’a, sayın Mutlu ÇİLİNGİROĞLU’na, ve sayın Nevzat SAYIN’a,

Anket uygulaması sırasında çok büyük yardımları olan tüm tanıdıklarına ve değerli “Antrium”, “My World”, “Evidea” ve “Narcity” konut yerleşimi sakinlerine;

Alan çalışmasına ait verilerin kodlanması ve analizi sırasında emeği olan kardeşim Ayşen ÖZMEN’e; teknik desteği ve zamanı için Güven ATAY’a;

Doktora çalışmamın başlangıcından sonuna kadar her aşamasında verdiği fikirler, gösterdiği anlayış, destek, ve yardımları ile her istediğimde hiç düşünmeden yanımda olan sevgili eşim ve meslektaşım Dr. Ervin GARİP’e;

Her zaman yanımda olan, bana güç ve destek veren, beni teşvik eden annem, babam ve tüm aileme;

Ve çalışmamda katkısı olan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Şubat 2010

S. Banu GARİP

(Yüksek Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xxi
SUMMARY	xxv
1. GİRİŞ	1
1.1 Tez Çalışmasının Konusu ve Kapsamı.....	2
1.2 Tez Çalışmasının Amacı	3
1.3 Tez Çalışmasının Kuramsal Yaklaşımı ve Yöntemi	4
1.4 Bölüm Sonucu	6
2. KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN İRDELENMESİ İLE İLGİLİ TEORİK ALTYAPI	7
2.1 Çevre Davranış Çalışmalarına Genel Bakış	7
2.1.1 Çalışmanın çevre-davranış çalışmaları ile ilişkisi.....	10
2.1.2 “Çevre-davranış” çalışma alanı içerisinde konut çalışmaları	10
2.1.3 Dönüşümsel (Transactional) yaklaşım.....	14
2.2 Konut Çevrelerinde İnsan-Çevre Etkileşimi	18
2.2.1 Çevrenin tanımı.....	18
2.2.2 Fiziksel çevre ve sosyal çevrenin etkileşimi	20
2.2.3 Konutlarda fiziksel çevre ile etkileşim.....	23
2.2.3.1 Fiziksel biçimlenmenin sosyal etkileri	28
2.3 Konut Yerleşimlerinde Sosyal İhtiyaçlar	35
2.3.1 Konut çevrelerinde temel kullanıcı ihtiyaçları.....	36
2.3.2 Sosyal ihtiyaçların tanımlanması	42
2.3.3 Konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyacı karşılayan mekanlar	48
2.4 Konut Çevrelerinde Sosyal Etkileşim	50
2.4.1 Etkileşimin sosyal belirleyicileri.....	51
2.4.1.1 Komşuluk ilişkileri ve sosyal ağlar	51
2.4.1.2 Hane halkı özellikleri	53
2.4.1.3 Bireysel belirleyiciler	54
2.4.2 Etkileşimin davranışsal ve psikolojik belirleyicileri.....	56
2.4.3 Etkileşimin fiziksel belirleyicileri	59
2.4.4 Etkileşimin kültürel belirleyicileri	60
2.4.5 Etkileşimde olumsuz belirleyiciler.....	61
2.5 Bölüm Sonucu	62
3. PROBLEMİN TANIMLANMASI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN OLUŞTURULMASI.....	63
3.1 Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Tanımlanması	64

3.2 Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Dünyanın Farklı Bölgelerinde Yaygınlaşması.....	65
3.3 Son 30 Yıldır İstanbul’da Konut Merkezli Değişimin İncelenmesi	73
3.3.1 İstanbul’da dışa kapalı konut yerleşimlerinin ortaya çıkışı ve yaygınlaşması	74
3.3.2 “Yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri örnekleri.....	82
3.4 Kavramsal Çerçevenin Oluşturulması	89
3.4.1 Sosyal ihtiyaç parametrelerinin belirlenmesi	93
3.4.1.1 Sosyal etkileşim parametreleri	94
3.4.1.2 Fiziksel çevre ile etkileşim parametreleri	95
3.5 Yerleşim-Bina-Konut Birimi Ölçeğinde Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Sosyal İhtiyaç Verilerinin Analizi İçin Önerilen Model.....	96
3.6 Bölüm Sonucu	98
4. ALAN ÇALIŞMASI: “YATAY” VE “DÜŞEY” GELİŞEN YAPILARDAN OLUŞAN DIŞA KAPALI KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN İRDELENMESİ	99
4.1 Alan Çalışmasının Konusu	99
4.2 Alan Çalışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi	100
4.2.1 Düşey gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri	104
4.2.1.1 Konut yerleşimi A1	104
4.2.1.2 Konut yerleşimi A2	106
4.2.2 Yatay gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri	108
4.2.2.1 Konut yerleşimi B1	109
4.2.2.2 Konut yerleşimi B2	110
4.3 Alan Çalışmasının Yöntemi	112
4.3.1 Konut yerleşimlerinin mekansal karakteristiklerinin incelenmesi	113
4.3.2 Anket yöntemi	113
4.3.2.1 Anket sorularının hazırlanması	114
4.3.2.2 Veri toplama prosedürü	117
4.4 Verilerin Analizi	118
4.4.1 Mekansal karakteristiklerin analizi	118
4.4.2 Anket verilerinin analizi	127
4.4.2.1 Katılımcıların demografik profili	127
4.4.2.2 Fiziksel çevre ile etkileşim verileri	130
4.4.2.3 Sosyal etkileşim verileri	137
4.4.2.4 Katılımcıların konut çevrelerine karşı tavırları verileri	147
4.4.2.5 Katılımcıların konut çevrelerine bağlılık düzeyleri	150
4.4.2.6 Katılımcıların konut tercihleri verileri	152
4.4.2.7 Genel memnuniyet düzeyi verileri	153
4.5 Verilerin Kavramsal Çerçeve Bağlamında Değerlendirilmesi	156
4.5.1 Verilerin karşılaştırılması	157
4.5.1.1 A ve B tipi dışa kapalı konut yerleşimlerinin karşılaştırılması	158
4.5.1.2 “Etkileşim değeri”, “etkileşim mekanı” ve “mekan kullanımı” verilerin karşılaştırılması	179
4.5.2 Karşılaştırmaların değerlendirilmesi	184
4.6 Bölüm Sonucu	187
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	189
KAYNAKLAR.....	193

EKLER.....	207
ÖZGEÇMİŞ.....	211

KISALTMALAR

EB	: Environment and Behavior Studies
A1	: Antrium Konut Yerleşimi
A2	: My World Konut Yerleşimi
B1	: Evidea Konut Yerleşimi
B2	: Narcity Konut Yerleşimi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Yüksek yoğunluklu bir konut çevresinde olması gereken sosyal mekanların hiyerarşisi örnekleri (Tower, 2005).	45
Çizelge 4.1 : Alan çalışmasında incelenmek üzere seçilen dışa kapalı konut yerleşimleri.	102
Çizelge 4.2 : Anket sorularının gruplandırılması.	116
Çizelge 4.3 : Yerleşim ölçeğinde sosyal mekan kullanımları.	119
Çizelge 4.4 : Yaş oranları.	128
Çizelge 4.5 : Cinsiyet oranları.	128
Çizelge 4.6 : Medeni durum verileri.	129
Çizelge 4.7 : Dairede yaşayan aile tipi.	129
Çizelge 4.8 : Hane halkı sayısı.	129
Çizelge 4.9 : Oturma süresi verileri.	130
Çizelge 4.10 : Oturulan daire tipi.	130
Çizelge 4.11 : A1 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.	131
Çizelge 4.12 : A1 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.	131
Çizelge 4.13 : A2 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.	132
Çizelge 4.14 : A2 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.	132
Çizelge 4.15 : B1 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.	132
Çizelge 4.16 : B1 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.	133
Çizelge 4.17 : B2 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.	133
Çizelge 4.18 : B2 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.	133
Çizelge 4.19 : A1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.	138
Çizelge 4.20 : A2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.	138
Çizelge 4.21 : B1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.	139
Çizelge 4.22 : B2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.	139
Çizelge 4.23 : Yerleşim içerisindeki arkadaşların ve ilk isimle bilinen komşuların sayıları.	142
Çizelge 4.24 : En iyi arkadaşların oturduğu yer verileri verileri.	143
Çizelge 4.25 : Sitenin düzenlediği toplantılara katılım oranları.	143
Çizelge 4.26 : A1 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.	144
Çizelge 4.27 : A2 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.	144
Çizelge 4.28 : B1 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.	145
Çizelge 4.29 : B2 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.	146
Çizelge 4.30 : Sosyal etkileşim mekanları (komşularla görüşülen mekanlar).	147
Çizelge 4.31 : Konut yerleşimini tercih nedenleri.	153
Çizelge 4.32 : Genel memnuniyet.	154
Çizelge 4.33 : Katılımcıların A ve B tipi konut yerleşimlerini tercih nedenleri.	159

Çizelge 4.34 : Konut yerleşimini seçmede önemli etkenler ile A ve B tipi yerleşimlerin karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	160
Çizelge 4.35 : A ve B yerleşimleri konut kullanıcılarının sosyal etkileşim sıklıkları.	161
Çizelge 4.36 : A ve B konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	161
Çizelge 4.37 : Yerleşim içerisindeki arkadaşların ve ilk isimle bilinen komşuların sayıları.	163
Çizelge 4.38 : En iyi arkadaşların oturduğu yer verileri verileri.	163
Çizelge 4.39 : A ve B tipi yerleşimlerde site içindeki arkadaş sayısı ve ilk ismiyle bilinen kişi sayısının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	164
Çizelge 4.40 : A ve B tipi yerleşimlerde en iyi arkadaşın oturduğu yerin karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.	164
Çizelge 4.41 : Sitenin düzenlediği toplantılara katılım oranları.	165
Çizelge 4.42 : A ve B tipi yerleşimlerde toplantılara katılma oranlarının karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.	165
Çizelge 4.43 : A ve B tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.	165
Çizelge 4.44 : A ve B tipi yerleşimlerde misafir ağırlama mekanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.	166
Çizelge 4.45 : A ve B tipi yerleşimlerde ailece zaman geçirilen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.	167
Çizelge 4.46 : A ve B tipi yerleşimlerde yalnız zaman geçirilen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.	168
Çizelge 4.47 : A ve B yerleşimlerinde komşularla görüşülen mekanlar.	168
Çizelge 4.48 : A ve B tipi yerleşimlerde komşularla görüşülen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız t testi.	170
Çizelge 4.49 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.	171
Çizelge 4.50 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimleri içerisinde yer alan mekanların kullanım sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	172
Çizelge 4.51 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.	173
Çizelge 4.52 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimi dışında yer alan mekanların kullanım sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	174
Çizelge 4.53 : A ve B tipi yerleşimlerde konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırlarının (attitudes) karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	177
Çizelge 4.54 : A ve B tipi yerleşimlerde katılımcıların konut yerleşimine bağlılık seviyelerinin karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.	178
Çizelge 4.55 : Sosyal mekanların kullanım sıklığı ile sosyal ağ verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.	180
Çizelge 4.56 : Sosyal alanların kullanım sıklığı ile sosyal etkileşim sıklığı verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.	181
Çizelge 4.57 : “Misafir ağırlama etkinliği” ve “daire tipi” karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.	182
Çizelge 4.58 : “Ailece zaman geçirme etkinliği” ve “daire tipi” karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.	182

Çizelge 4.59 : “Yalnız kalma etkinliği” ve “daire tipi karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.	183
Çizelge 4.60 : “Oturma süresi” ve “sosyal etkileşim” verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.	184

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Çalışma için önemli bileşenler.	4
Şekil 2.1 : İnsan-çevre ilişkilerinin mekanizmaları (Rapoport, 2004).....	9
Şekil 2.2 : Dönüşümsel (Transactional) bir birim olarak “ev” (Werner ve diğ., 1985).	16
Şekil 2.3 : Coğrafi Bilimler’de kentsel sosyal mekanın boyutları ve fiziksel mekanla olan teritoryal ilişkileri (Golledge ve Stimson, 1997).	22
Şekil 2.4 : Konut’un sosyal ve fiziksel bileşenleri (Kemeny, 1992).	23
Şekil 2.5 : Geleneksel Türk yerleşme şeklinde mahremiyet (Ünlü, 1998).	24
Şekil 2.6 : Tipik Amerikan evinde kamusal alandan özel alana geçişte mimari elemanların önemi (Newman, 1972).	25
Şekil 2.7 : Konutun “oda sayısı” özelliği için ortaya çıkan anlamsal strüktür (Coolen, 2006).	28
Şekil 2.8 : Le Corbusier’in 1929’da önerdiği ‘ <i>Contemporary City of Three Million Inhabitants</i> ’ (Blowers ve diğ., 1974).	29
Şekil 2.9 : İstanbul’da yapılması planlanan ‘Dubai Towers’ projesi (Url-9).	30
Şekil 2.10 : ‘Red Road Flats’, Glasgow- 1967’de Avrupa’daki en yüksek konutlar (Strebel ve diğ., 2005).	31
Şekil 2.11 : St. Louis’deki ‘Pruitt-Igoe’ toplu konut yerleşimi (Url-1).	32
Şekil 2.12 : Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi (Url-2’den uyarlanmıştır).	38
Şekil 2.13 : Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinden uyarılama (Url-3).	39
Şekil 2.14 : Hall’den (1966) uyarlanmış çevre-insan iletişiminin sosyal kodları (Birer, 2003).	43
Şekil 2.15 : Öğrencilerin farklı sosyal amaçlarla oturma düzeni tercihleri (Sommer, 1969).	44
Şekil 2.16 : Konut kullanıcı memnuniyetinin bileşenleri (Cooper ve diğ., 1986).	48
Şekil 2.17 : Aile bireylerinin evdeki aktivite örüntülerini gösteren çalışma (Niit, 1993).	56
Şekil 2.18 : Mahremiyet’in dinamik modeli (Altman, 1975 ve Lang, 1987’den uyarlama).	58
Şekil 2.19 : Apaçiler arasında mutfağın kültüre özgü olarak kullanılışı (Rapoport, 2004).	61
Şekil 3.1 : İstanbul 2000’li yıllar (Url-22).	63
Şekil 3.2 : Chicago’daki kapalı konut yerleşimlerine bir örnek (Garip, 2009).	67
Şekil 3.3 : İstanbul, Kemerburgaz’daki dışa kapalı konut yerleşimlerinin arasından geçen ve her iki tarafı da duvarlarla çevrelenmiş bir cadde ve kaldırım görünümü. (Garip, 2007).	71
Şekil 3.4 : İstanbul, Ataşehir’deki dışa kapalı konut yerleşimlerinin arasından geçen ve her iki tarafı da duvarlarla çevrelenmiş bir cadde ve kaldırım görünümü. (Garip, 2009).	71
Şekil 3.5 : İstanbul kent haritası, kentin yatay yönde genişlemesi (Url-10).	74
Şekil 3.6 : İstanbul kent silüeti; kentin dikey yönde genişlemesi (Url-23).	74
Şekil 3.7 : Ataköy 7-8 yerleşim alanı toplu konutları (a:Url-11; b:Url-12).	78

Şekil 3.8 : Göztepe Soyak Konutları eskiz ve fotoğrafları (a:Url-13; b:Url-14, c:Url-15).....	78
Şekil 3.9 : “U.B.A. Konut Sitesi” ve “Yapı Kredi Bankası Konutu” fotoğrafları (a,b:Url-16; c:Url-17).	80
Şekil 3.10 : İstanbul’daki dışa kapalı konut yerleşim tipleri (a:Url-18; b:Url-19; c:Url-20).	82
Şekil 3.11 : İstanbul’da yapılan “yatay” gelişen yapılardan oluşan konut siteleri örnekleri (a:Url-13; b;c;d;e;f;g;h;i:Url-21).....	84
Şekil 3.11: (Devam) İstanbul’da yapılan “yatay” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (a:Url-13; b;c;d;e;f;g;h;i:Url-21).....	85
Şekil 3.12 : İstanbul’da yapılan “düşey” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (Url-21).	86
Şekil 3.12: (Devam) İstanbul’da yapılan “düşey” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (Url-21).	87
Şekil 3.13 : Bir konut yerleşiminin internet sitesinde yer alan sembolik karşılaştırma (Url-4).....	88
Şekil 3.14 : Kavramsal çerçeve.....	90
Şekil 3.15 : Etkileşimin ölçek hiyerarşisi.	93
Şekil 3.16 : Dışa kapalı konut yerleşimlerinin yerleşim/bina/konut birimi ölçeklerinde sosyal ihtiyaç verilerini elde etmek için önerilen model. ...	97
Şekil 4.1 : Alan çalışmasında incelenmek üzere seçilen dışa kapalı konut yerleşimleri imajları (A1:Url-5; A2:Garip, 2009; B1:Url-7; B2:Url-8).....	101
Şekil 4.2 : Dört farklı konut yerleşimine ait tanıtım cümleleri (A1:Url-5; A2:Url-6; B1:Url-7; B2:Url-8).....	103
Şekil 4.3 : “Antrium Konut Yerleşimi”nin vaziyet planı (Url-5).....	105
Şekil 4.4 : “Antrium Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-5). ..	110
Şekil 4.5 : “Myworld” Konut Yerleşimi içerisinde “Southside” Bölgesi vaziyet planı (Url-6).....	107
Şekil 4.6 : “My World Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Garip, 2009).....	108
Şekil 4.7 : “Evidea” Konut Yerleşimi” vaziyet planı (Url-7).	109
Şekil 4.8 : “Evidea Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-7). ..	110
Şekil 4.9 : “Narcity Konut Yerleşkesi”, “C” bölgesinin vaziyet planı (Url-8).....	111
Şekil 4.10 : “Narcity Konut Yerleşimi” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-8).....	112
Şekil 4.11 : Pilot çalışmanın yapıldığı konut yerleşimi; “E.S.King Village Konut Yerleşimi”, NC State University, ABD (Garip, 2009).....	114
Şekil 4.12 : Yerleşim ölçeğinde sosyal etkileşim mekanları analizi.....	120
Şekil 4.13 : Bina ölçeğinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.....	122
Şekil 4.14 : A1 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.	123
Şekil 4.15 : A2 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.	124
Şekil 4.16 : B1 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.	125
Şekil 4.17 : B2 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.	126
Şekil 4.18 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.	134
Şekil 4.19 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.	134
Şekil 4.20 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.	135

Şekil 4.21 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.	135
Şekil 4.22 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	136
Şekil 4.23 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	136
Şekil 4.24 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	137
Şekil 4.25 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	137
Şekil 4.26 : A1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	140
Şekil 4.27 : A2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	140
Şekil 4.28 : B1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	141
Şekil 4.29 : B2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	141
Şekil 4.30 : A1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.	148
Şekil 4.31 : A2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.	148
Şekil 4.32 : B1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.	149
Şekil 4.33 : B2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.	149
Şekil 4.34 : A1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.	150
Şekil 4.35 : A2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.	151
Şekil 4.36 : B1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.	151
Şekil 4.37 : B2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.	152
Şekil 4.38 : A1 pozitif negatif kullanım.	155
Şekil 4.39 : A2 pozitif negatif kullanım.	155
Şekil 4.40 : B1 pozitif negatif kullanım.	156
Şekil 4.41 : B2 pozitif negatif kullanım.	156
Şekil 4.42 : Alan çalışmasında elde edilen verilerin karşılaştırılması prosedürü. ...	157
Şekil 4.43 : A tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	162
Şekil 4.44 : B tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.	162
Şekil 4.45 : A yerleşimlerinde site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	175
Şekil 4.46 : B yerleşimlerinde site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	175
Şekil 4.47 : A yerleşimlerinde site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	176
Şekil 4.48 : B yerleşimlerinde site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.	176
Şekil 4.49 : Konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri (mavi renk A grubu, kırmızı renk B grubunu temsil etmektedir).	177
Şekil 4.50 : Konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri verileri (mavi renk A grubu, kırmızı renk B grubunu temsil etmektedir). ...	178
Şekil 4.51 : İstatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin gösterildiği şema.	187

DIŞA KAPALI KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN FİZİKSEL VE SOSYAL ETKİLEŞİM ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ

ÖZET

Konut ve konut çevrelerinin tasarımı sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve politik boyutları da içerir. Günlük kent yaşantısının değişimi ile birlikte konut yaşantısı da değişmekte, konut yerleşimlerinde kullanıcı ihtiyaçlarının yeniden tanımlanması ve irdelenmesi gerekmektedir. Tez çalışması, konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçları “Çevre-Davranış Çalışmaları” çerçevesinde irdelenmektedir. Konut yerleşimleri, “mekansal”, “fonksiyonel” ve “sosyal” ilişkileri kapsayan bir mekanizmaya sahiptir. Amaç, sosyal ihtiyaçlarla fiziksel çevre arasındaki ilişkileri ortaya koymak ve bu mekanizmanın iyi bir şekilde çalışabilmesi için kullanılabilecek veriler ve bulgular elde etmektir.

Konut yerleşimlerindeki sosyal ihtiyaçlar, çevreyi oluşturan iki alt bileşen: “fiziksel çevre” ve “sosyal çevre” üzerinden tüm bu bileşenleri birleştiren dönüşümsel (transactional) yaklaşım ile irdelenmiştir. Konut kullanıcılarının sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşim parametreleri tespit edilerek, yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde sosyal ihtiyaç verilerini elde etmeye yönelik bir model sunulmuştur. Konut yerleşimlerindeki sosyal ihtiyaçların tanımlanabilmesi için oluşturulan kavramsal modeli sınamak üzere iki aşamalı bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. İstanbul’da 2000’li yıllarda tasarlanan ve inşaa edilen dört farklı dışa kapalı konut yerleşiminde gerçekleştirilen karşılaştırmalı alan çalışmasının yöntemini, anket çalışması ve mekansal analizler oluşturmaktadır. Mekansal analizler kapsamında, mimari kurgu ile ilişkili olarak mimari plan analizleri ve fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizler sunulmaktadır. Toplam 200 kişi üzerinde gerçekleştirilen anket çalışması, konut yerleşimlerinde yaşamakta olan kullanıcıların sosyal ihtiyaçlarını yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde fiziksel çevre ile ilişkilendiren bir kavramsal çerçeve ortaya koymaktadır. Buna ek olarak İstanbul’da 1980 ve 2000’li yıllarda benzer konut yerleşimlerini tasarlayan mimarlar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda elde edilen subjektif veriler, ele alınan konut yerleşimlerinin içerisinde bulundukları bağlamın tanımlanması amacıyla, problemin belirlenmesi aşamasında sunulmuştur.

Bu çalışmayla birlikte konutlarda mimari tasarımın insanların fiziksel ve sosyal çevresi ile etkileşimindeki önemi ortaya çıkmaktadır. Literatürde dışa kapalı konut yerleşimlerinin Dünya’nın farklı bölgelerinde ortaya çıkışı, yaygınlaşması ve etkileri üzerine birçok çalışma bulunmaktadır. Tez çalışmasının bir başka amacı ise, Türkiye’de ve İstanbul’da, Dünya’nın diğer bölgelerinde olduğu gibi sayıları hızla artmakta olan dışa kapalı konut yerleşimleri ve etkileri üzerine yapılan çalışmalara sosyal ihtiyaçlar bağlamında farklı bir perspektif kazandırmaktır.

Çalışma kapsamında öncelikle konut çevrelerinde “insan-çevre etkileşimi”; “sosyal ihtiyaçlar” ve “sosyal” ve “fiziksel” çevre arasındaki etkileşimi ele alan çalışmalar incelenmiştir. İkinci Bölüm içerisinde bu çalışmalarda önem kazanan kavramlar

“Çevre-Davranış Çalışmaları” çerçevesinde ortaya konmuştur. Tez çalışmasının kuramsal çerçevesi oluşturulmuş ve konunun “Çevre-Davranış Çalışmaları” açısından önemi tartışılmıştır.

Tezin Üçüncü Bölümü’nde problem tanımlanmış, çalışma kapsamına giren “dışa kapalı konut yerleşimleri”nin Türkiye’de ve Dünya’da yaygınlaşması ve sosyal etkileri ile ilgili çalışma ve araştırmalar ele alınmıştır. Konu ile ilgili literatüre göre (Blakely ve Snyder, 1997; Low, 2001; Webster ve diğ., 2002; Aalbers, 2003) ilk örneklerinin Amerika’da 1980’li yılların başında belirgin olarak ortaya çıktığı kapalı konut yerleşimleri, günümüze kadar olan süreçte Dünya’nın farklı bölgelerini irdeleyen bilimsel çalışmalarda ele alınmıştır. Yakın dönemlerde “City and Society” gibi antropoloji bazlı bilimsel yayınlarda olduğu gibi, “Environment and Planning”, “Journal of Planning Education and Research” gibi çevresel tasarım ve planlama bazlı yayınlar da bu konuya ağırlık vermektedir. Bu bağlamda, Üçüncü Bölüm içerisinde dışa kapalı konut yerleşimleri ile ilgili literatür incelendikten sonra bu tip konut yerleşimlerinin İstanbul’daki örnekleri üzerine odaklanılmıştır. Söz konusu zaman aralığı içerisinde İstanbul’da yapılan konut yerleşimleri incelenmiş; 1980’lerden bu yana kent içerisindeki yapılaşma süreci araştırılmış; ve yerleşimlerin örneklerine değinilmiştir. Buna ek olarak, bu zaman aralığı içerisinde uygulanmış konut yerleşimi projeleri olan mimarlar ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda, bu tip yerleşimlerin oluşma ve gelişme sürecini ve tasarımcıların düşüncelerini içeren subjektif verilere yer verilmiştir. Tezin kavramsal çerçevesi oluşturulmuş, “etkileşim parametreleri” belirlenerek alan çalışmasında kullanılmak üzere sosyal ihtiyaç verilerini elde etmeye yönelik bir model önerilmiştir.

Dördüncü Bölüm’de alan çalışmasına yer verilmiştir. Tez kapsamında yürütülen alan çalışması, “yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçları tespit etmeye yönelik karşılaştırmalı (casual comparative case study) bir çalışmadır. “Düşey gelişen” yapılardan oluşan konut yerleşimlerinden “Antrium Konut Yerleşimi” ve “My World Konut Yerleşimi (Suncity Bölgesi)”; “yatay gelişen” yapılardan oluşan konut yerleşimlerinden ise “Evidea Konut Yerleşimi” ve “Narcity Konut Yerleşimi (C Bölgesi)” incelenmek üzere seçilmiştir. Seçilen her bir konut yerleşiminin, duvarlarla çevreden yalıtılmış ve güvenlik kontrolünden geçtikten sonra kullanılabilen açık-kapalı rekreasyon alanları, spor alanları, kreş, kafe-restoranlar gibi sosyal mekanları bulunmaktadır. Araştırma kapsamında öncelikle seçilen konut yerleşimlerinin mekansal karakteristikleri analiz edilmiştir. Sonraki aşamada bu konut yerleşimlerinde yaşamakta olan konut kullanıcıları üzerinde uygulanmak üzere anket soruları hazırlanmıştır. Uygulanacak olan anket sorularını ve anketi sınamak üzere ‘NC State University’, NC Amerika’da yer alan ve üniversite misafir öğretim üyelerinin ikamet ettiği ‘E.S. King Village’ konut yerleşiminde bir pilot çalışma yürütülmüştür. Bu pilot çalışma sonucunda anket uygulamasının değerlendirmesi yapılmış ve uygulanacak olan ankette yer alan sorular bu değerlendirmeye göre düzenlenmiştir. Anket çalışmasında katılımcılara çoktan seçmeli ve açık uçlu soruları içeren karma sorular sorulmuştur. Alan çalışması sonucunda araştırma soruları için önemli olan veriler “SPSS” istatistiksel yazılımı yardımı ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Alan çalışmasından elde edilen veriler, her bir konut yerleşiminin karakteristiklerinin tanımlanmasını sağlamıştır. Sonuçlar genel olarak sosyal ihtiyaçlar ile ilgili önemli bulgular ortaya koymaktadır. Çalışma kapsamında oluşturulan kavramsal çerçeve ve uygulanan alan çalışmasından elde edilen sonuçlar, konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde ele alınması gerekliliğini

ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak çalışmanın en önemli sonuçlarından biri, konut yerleşimlerinde “mekansal karakteristiklere ait parametreler” ile “sosyal etkileşim” ve “sosyal ağlar” arasında anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Çalışma, sosyal mekan kullanımlarının sosyal ağların oluşmasında, arkadaşlıkların kurulmasında ve komşuluk ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan diğer bir önemli sonuç ise, tezin önemli araştırma sorularından biri olan farklı biçimlenişe sahip konut bloklarından oluşan konut yerleşimlerinde sosyal ağların ve sosyal etkileşimin farklılık göstermesidir. Bununla birlikte, her iki farklı tipte konut yerleşiminde yaşamakta olan kullanıcıların da sosyal ve fiziksel çevrelerinden memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek; tavırları ve bağlılık düzeylerinin olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Kentin sosyal ve fiziksel yapısı üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler tartışılırken, bu yerleşimler içerisinde yaşayan kullanıcıların memnuniyet düzeylerinin üst seviyelerde olduğunun anlaşılması, bu konu üzerinde yapılan çalışmaların önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Mimari tasarımın en önemli amaçlarından biri insan-çevre etkileşim sistemi içerisinde kullanıcıların memnun olduğu ve çevreleriyle uyumlu olarak yaşayabildikleri ürünler ortaya çıkarabilmektir. Tez çalışması, İstanbul’da sayıları gittikçe çoğalan dışa kapalı konut yerleşimlerinin sosyal etkilerinin değerlendirilmesi için güncel bir perspektif oluşturmakta; mevcut örnekleri analiz yöntemi ile sosyal ihtiyaçları irdeleyerek kentin yapısını şekillendirecek olan gelecek konut projeleri için daha iyi bir sosyal ve fiziksel çevrede yaşamın ipuçlarını elde etmeyi amaçlamaktadır.

EXAMINING THE SOCIAL NEEDS IN GATED COMMUNITIES IN THE FRAMEWORK OF PHYSICAL AND SOCIAL INTERACTION

SUMMARY

Design of dwellings and home environments involves not only physical dimensions; it also involves social, economical, cultural, psychological and political dimensions. With the changes in the urban daily life, life in houses is changing, as well; and user needs in housing are required to be re-defined and examined. Dissertation examines “social needs” in housing, in the framework of “Environment-Behavior Studies” (EB). Housing environments have a mechanism which includes “spatial”, “functional”, and “social” relations. Therefore, the purpose of the study is to expose the relations between social needs and physical environment and to gather findings that can be used to make this mechanism work truly.

Social needs in housing are examined over the two components of environment: “physical environment” and “social environment” from the view of “transactional approach” which combines both. The parameters related with the interaction of households with the physical and social environment are explored, and a conceptual model for obtaining data of social needs in settling, building, and apartment unit scales is presented. The case study was carried out in two stages to test the conceptual model in order to define the social needs in the selected sites. The method of the comparative case study which is done in four different gated settlements designed and constructed in 2000s in Istanbul, contains questionnaire applied to the residents, and spatial analyses. Within the spatial analyses, architectural plans are analysed in relation with architectural configuration, and analysis of usages are presented in relation with functions of common spaces. The case study which was done for 200 respondents proposes a conceptual framework which correlates social needs of households to the physical environment in settling, building and apartment unit scales. Additionally, focused interviews were done with the architects of several housing settlements which were designed in 1980s and 2000s for background information. The subjective data gathered from these interviews are presented within the study to define the context of the selected housing settlements.

By means of this study, the importance of architectural design for the interaction of humans with their physical and social environment in housing settlements comes forward. There is a wide literature about the emergence, effects and spread of “gated communities” in different parts of the world. One of the other aims of the study is to provide a different perspective to the academic studies that focus on gated settlements in Turkey and Istanbul in the framework of “social needs”, where the number of gated communities are increasing rapidly.

In the scope of this study, primarily studies on “person-environment interaction”, “social needs” and interaction between “social” and “physical” environment in housing environments were examined. In the Second Chapter, the concepts that come into question in these studies are presented in the framework of EB. The theoretical

framework of the thesis is developed and the significance of the topic in the EB is discussed.

In the Third Chapter of the thesis, the problem is introduced, studies and research on spread of gated settlements that define the scope of this dissertation in Turkey and in the World, and their social effects are covered. The gated communities which were originated in America in the beginning of the 1980s with reference to the literature on the issue (Blakely and Snyder, 1997; Low, 2001; Webster et al., 2002; Aalbers, 2003), have been covered in academic studies which were made in different parts of the world from 1980s to present time. Recently, scientific publications that are based on antropology such as “City and Society” have given attention to this theme, and also publications that are based on environmental design and planning such as “Environment and Planning” and “Journal of Planning Education and Research” as well. In this respect, gated settlements that were built in Istanbul are focused on, in the scope of the Third Chapter. Housing settlements that were built in the underlined time scale are analysed, physical features of these settlements are introduced, and some samples are mentioned. In addition to this, subjective data gathered from the focused interviews with the architects of underlined housing settlements that were built since 1980s are presented in relation with their formation and developement process, and the architects’ thoughts. Conceptual framework of the thesis is developed, parameters of interaction are determined and a model for obtaining data of social needs within the case study is proposed.

In the Fourth Chapter, the case study is given a place. The case study which was carried out in the scope of the thesis is a comparative study of gated settlements with two horizontal and two vertical housing types which tries to determine the social needs in these settlements. “Antrium Housing Settlement” and “My World (Suncity District)” were selected as housing settlements with vertical housing types; and “Evidea Housing Settlement” and “Narcity Settlement (C District)” were selected as housing settlements with horizontal housing types in order to analyse. Each setting has social spaces such as open-close recreation areas, sports areas, pre-school, cafe-restaurants which are isolated from the urban environment by walls and can be used after entering the security control. In the scope of this research, primarily spatial characteristics of the selected sites were analysed. In the next stage, a questionnaire was arranged in order to apply on the residents that are living in these settlements. A pilot study was conducted to test the questionnaire that would be applied, and the questions in the questionnaire, in “E.S. King Village Residences”, NC State University, NC, America where visiting scholars of the university were living in. As a result of the pilot study, the evaluation of applied questionnaire was done and the questions that would be asked in the questionnaire were re-organized with regard to this evaluation. Mixed questions including “multiple choice questions” and “open-ended questions” were asked to the respondents within the questionnaire. As a result of the case study, data which were spesific for the research questions were compared and evaluated by means of “SPSS” statistical software.

Outcomes obtained from the case study provided to make the definitions of each housing settlements’ characteristics. Results essentially present significant findings related with social needs. Study shows the necessity of analysing “social needs” in three different scales; “settling scale, building scale, and apartment unit scale”. In addition to this, one of the most important findings of the study is the significant relation between “spatial characteristics”, “social interaction” and “social networks”. Study shows that use of social spaces plays an important role on formation of social

networks, friendships and relationships between neighbors. Another important result is related with one of the most significant research questions of the study; the findings related with “social networks” and “social interaction” show statistical discrepancy in two different types of settlements which include housing blocks with different physical formations (vertical and horizontal). Besides, it is understood from the analyses that, “attitudes” and “attachment levels” of the respondents from all selected sites show positive tendency; and their “satisfaction” with social and physical environment is at considerably high level. This situation executes the importance and significance of the studies on this field while there are many discussions related with the negative effects of these settlements on the social and physical structure of the city.

One of the most significant purposes of architectural design is to create products which users are satisfied with and can live in harmony with their environment in the human-environment interaction system. This dissertation provides an updated perspective for evaluating social effects of gated settlements which are increasingly growing in number in Istanbul; examines the social needs and aims to provide some clues related with living in a better social and physical environment for the forthcoming housing projects that will shape the city and the city life in the future by means of analysing existing samples method.

1. GİRİŞ

“Barınma” gereksinimi, insanın varoluşundan bu yana onunla birlikte varolan, en önemli yaşamsal gereksinimlerinden biridir. Barınma gereksinimi ile özdeşleşen ve insanın kendi kimliğini mekana yansıttığı “konut” ise günümüzde yaşanan hızlı değişimler ile birlikte barınmanın ötesinde birtakım özelliklere sahip olmuştur. 2000’li yılları yaşadığımız günümüzde her alanda değişim hiç olmadığı kadar hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Thorns’a (2004) göre kent hayatındaki en son dönüşüm bilgi ve enformasyon çağı olan yeni döneme geçiş dönemidir; bu çağın insanları belirli bölgelere fiziksel olarak yerleşmeye daha az bağımlıdır. 21. yüzyıl başlangıcında kentin ve metropol hayatının getirdiği değişimler ile birlikte genel aile yapısında ve yaşantısında da oldukça önemli değişimler yaşanmıştır. Tüm dünya metropollerinde evlenme yaşı, çocuk sahibi olma yaşı, ortalama insan ömrü, çekirdek aile yapısı gibi kavramlar değişim göstermektedir.

Kentlerde meydana gelen bu değişim sürecinde, onların yapısını oluşturan en önemli birim olan “konutlar” da doğal olarak bu sürecin bir parçası olmaktadır. Buna ek olarak teknolojinin gelişmesi, günlük kent hayatının gittikçe hızlanması gibi nedenlerle konutta değişimler gerçekleşmekte, gereksinim ve kullanımlar da değişime uğramaktadır. Öncelikle konut kullanıcılarının bir başka deyişle kent insanının aile kompozisyonları değişime uğramaktadır. Ailenin tüm üyelerinin aynı evde yaşadığı eski aile yapısı, 2000’li yıllara girerken, yerini anne-baba ve çocuklardan oluşan “çekirdek aileye” bırakmıştır. Günümüzde ise “çekirdek aile kavramı” dahi bölünmelere uğramış; çocuksuz evli çiftler, anne-baba ve çocukların her birinin ayrı evlerde yaşaması, iki ya da daha fazla kişinin aynı evi paylaştığı geçici öğrenci kullanımları gibi farklı kullanımlar ve bunlara bağlı olarak da farklı gereksinimler olduğu görülmektedir.

Konutun anlamsal yapısının çok boyutlu olması nedeniyle insan-konut/mekan arasındaki ilişkiler konut alanındaki çalışmalar için önem kazanmaktadır. Konut çalışmalarının “Çevre-Davranış Çalışmaları” alanı içerisinde ele alınmaya başlanmasıyla birlikte bu çalışmalarda insan-çevre arasındaki ilişkiler önem

kazanmış ve konut çevreleri ile kullanıcılar arasındaki karşılıklı etkileşim farklı yaklaşımlarla irdelenmeye başlamıştır. Her birey, içerisinde yaşadığı ve kendi varoluşu ile özdeşleştirdiği evinde ve çevresinde mutlu olmak ister. Yaşadıkları bu çevre içerisinde çeşitli gereksinimleri vardır. Bu nedenle, bireylerin içerisinde yaşadığı çevrede gereksinimlerinin karşılanması ile birlikte artan memnuniyet düzeyleri, ve kendilerini o çevrenin bir parçası olarak hissetmeleri, kaliteli bir yaşam için önem kazanmaktadır. Konut çevrelerinde kullanıcıların memnuniyeti ile ilgili en önemli gereksinimlerinden biri, sosyal ihtiyaçları ile ilgili olanlardır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki kişiler, sosyal çevrelerinden memnun oldukları sürece konutlarından memnun olmaktadır. İçerisinde yaşayacakları konutlarını seçerlerken öncelikle sosyal çevreye bakarlar. Yaşadıkları çevrede memnuniyetleri doğrultusunda mutlu olurlar ve yaşadıkları mekana bağlanırlar. Mimari tasarımın en önemli amaçlarından biri, kullanıcıların ihtiyaçlarına karşılık verebilen çevrelerin oluşturulmasıdır. Bu sebeple konut çevrelerinde sosyal ihtiyaçların fiziksel çevre ile ilişkili olarak tanımlanması ve tespit edilebileceği kavramların ortaya çıkarılması önem kazanmaktadır. Tezin kavramsal çerçevesi bu kavramların belirlenmesi ile oluşturulacaktır. Bu bölümde sırasıyla tez çalışmasının konusu ve kapsamı; amacı, kuramsal yaklaşımı ve yöntemi açıklanmaktadır.

1.1 Tez Çalışmasının Konusu ve Kapsamı

Çalışma, konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçları fiziksel çevreye bağlı olarak irdelenmektedir. Tezin kavramsal çerçevesi kapsamında sunulan tartışma, “dışa kapalı konut yerleşimleri” üzerinde yoğunlaşarak yerleşimlerin fiziksel karakteristiklerinin sosyal ihtiyaçlar ile ilişkisini farklı ölçeklerde ele almaktadır. Çalışma, bu ilişkiyi açıklayabilmek için

- Mekansal karakteristikler,
- Sosyal etkileşim, ve
- Fiziksel çevre ile etkileşim üzerine odaklanan bir alan çalışması sunmaktadır.

Problem alanı “konut yapıları” olarak belirlenen çalışmanın kapsamı, İstanbul’da 1980 sonrası kent strüktürü içerisinde belirginleşmeye başlayan, 2000’li yıllardan itibaren sayısı hergeçen gün artmakta olan ve kentin sosyal ve fiziksel yapısını etkilediği düşünülen “dışa kapalı konut yerleşimleri”ni içermektedir. İstanbul

içerisinde sözü edilen konut yerleşimlerinin konut tiplerine bağlı olarak üç farklı biçimde geliştiği tespit edilmiştir, bunlar:

- “Villa tipi” konutlardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri,
- “Yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri,
- Kent merkezinde bulunan, “rezidans” olarak isimlendirilen ve içerisinde alış-veriş merkezi, ofis gibi farklı fonksiyonları da barındıran karma fonksiyonlu konut yerleşimleridir.

Tez kapsamında sosyal ihtiyaçların irdeleneceği ve üzerinde alan çalışmasının yapılacağı konut yerleşimleri, “yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri” olarak belirlenmiştir.

1.2 Tez Çalışmasının Amacı

Tez çalışması temelde dışa kapalı konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların irdelenmesini ve bu ihtiyaçların konut tasarımına nasıl yansıtılmasının araştırılmasını amaçlamaktadır. Amaç, sosyal ihtiyaçlarla fiziksel çevre arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır.

Çalışmanın amaçları şu şekilde özetlenmektedir:

- Konut kullanıcılarının sosyal ihtiyaçlarını konut yerleşimlerinin fiziksel karakteristiklerine bağlı olarak açıklamak,
- Konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların önemini ortaya koymak,
- Konut yerleşimlerinde yer alan farklı ölçeklerdeki sosyal etkileşim mekanlarının fiziksel ve sosyal karakteristiklerini; ve bu karakteristiklerin kullanıcılar üzerindeki etkilerini ortaya koymak üzere parametreler elde etmek.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularının cevaplanması hedeflenmektedir:

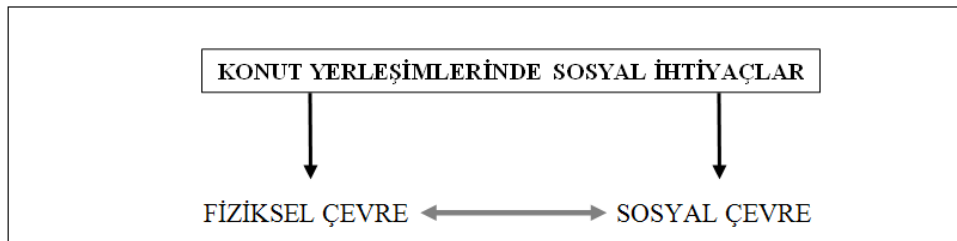
- Konut yerleşimleri içerisindeki **fiziksel/sosyal etkileşim**, kullanıcıların “**memnuniyet, davranış, tavır, bağlılık, istekler ve tercihleri**” üzerinden irdelenerek, **sosyal ihtiyaçlar** tanımlanabilir.

- **Fiziksel olarak farklı biçimlenmiş** konut yerleşimlerinde **farklı sosyal ihtiyaçlar** beklenmektedir.
- Konut yerleşimleri içerisindeki **sosyal mekan kullanımlarının sıklığının**, yerleşim içerisindeki **fiziksel/sosyal etkileşimi etkilemesi** ve **sosyal ağları güçlendirmesi** beklenmektedir.
- **Konut birimi ölçeği** de sosyal ihtiyaçlar bağlamında **sosyal etkileşimin gerçekleşmesinde** etkilidir.
- Konut yerleşiminde **yaşama süresi** ile **sosyal ihtiyaçlar** arasında bir ilişki vardır.

1.3 Tez Çalışmasının Kuramsal Yaklaşımı ve Yöntemi

Tez çalışması, konut yerleşimlerinde “sosyal ihtiyaçları”, “Çevre-Davranış Çalışmaları” genel başlığı altında ele almakta ve insan-çevre-davranış ilişkileri çerçevesinde tartışmaktadır.

Konut çalışmaları, “konut kullanıcıları” ile ilgili kavramların “sosyal boyutlar”; “konut” ile ilgili olan kavramların ise “fiziksel ya da mekansal boyutlar” ile ilgili olduğu gerçeğini içerisinde barındırmaktadır; bu durum, konut araştırmalarında belirgin bir çift-yönlülük yaratmıştır. Bu konuda yürütülen çalışmalarda her iki boyutun bütünsel olarak ele alınması gerekmektedir (Kemeny, 1992). İstanbul’daki yeni konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçlar, çevreyi oluşturan iki alt bileşen: “fiziksel çevre” ve “sosyal çevre” (Şekil 1.1) üzerinden tüm bu bileşenleri birleştiren dönüşümsel (transactional) yaklaşım ile irdelenmiştir.

Şekil 1.1 : Çalışma için önemli bileşenler.

“Dönüşümsel” yaklaşımda öne çıkan ve holistik bir bütün oluşturan dört temel dönüşümsel etki çalışma için önem kazanmaktadır, bunlar; insan, yer, zaman ve psikolojik süreçlerdir (Werner, 2003). Çalışma kapsamında konut çevrelerinde sosyal

ihtiyaçların fiziksel ve sosyal çevre ile ilişkili olarak irdelenmesini sağlayan kavramlar araştırılmış; bu kavramları sosyal ihtiyaçlar ile ilişkilendiren kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Kavramsal çerçeveyi oluşturan bileşenler üzerinden sosyal etkileşim parametreleri ve fiziksel çevre ile etkileşim parametreleri belirlenmiş; bu parametreler, ele alınan konut yerleşimlerini, belirlenen ölçek hiyerarşisine göre analiz etmeye yönelik bir kavramsal model oluşturacak şekilde aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Fiziksel Biçimlenme (düşey ve yatay gelişen yapılardan oluşan farklı iki tipte konut yerleşimi)
- Etkileşim Değeri (kullanıcıların fiziksel çevre ve sosyal çevre ile etkileşim değerleri)
- Etkileşim Mekanı (yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde etkileşimin gerçekleştiği mekanlar)
- Mekan Kullanımı (sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekânlardaki aktiviteler)

Kavramsal modelin tartışıldığı alan çalışmasında, konut yerleşimlerinin karakteristikleri, belirlenen parametreler doğrultusunda irdelenmiş ve araştırma soruları ile bağlantılı olarak karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken, “Çevre-Davranış Çalışmaları” ana başlığı altında aşağıdaki konularla ilgili literatürden yararlanılmıştır;

- Konut Çevrelerinde İnsan-Çevre Etkileşimi,
- Konut Yerleşimlerinde Sosyal İhtiyaçlarla İlgili Teoriler,
- Konut Çevrelerinde Fiziksel ve Sosyal Etkileşimi Araştıran Çalışmalar,
- Dışa Kapalı Konut Yerleşimleri ve Sosyal Etkileri İle İlgili Araştırmalar,

Tez çalışması dört ana basamaktan oluşmaktadır. İlk adım olarak çalışmanın “Çevresel Davranış Çalışmaları” içerisindeki yeri açıklanmış, ve belirtilen literatür araştırması sonucunda tezin teorik altyapısı oluşturulmuştur.

İkinci olarak problem alan tanımlanmış, Dünya’da ve İstanbul’da konu ile ilgili yapılan çalışmalar ve örnekler incelenmiş, sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşimi “sosyal ihtiyaçlar” ile ilişkilendiren parametreler belirlenmiş, ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. 1980’lerden bugüne İstanbul’da uygulanmış konut yerleşimi

projeleri olan mimarlar ile birebir görüşmeler yapılmış ve bu görüşmeler sonucunda ele alınan konut yerleşimlerinin bağlamları ile ilgili subjektif veriler elde edilmiştir. Sonraki aşamada, İstanbul’da dört farklı dışa kapalı konut yerleşiminde önerilen modeli sınamak üzere karşılaştırmalı bir alan çalışması gerçekleştirilmiş, kavramsal çerçeve kapsamında belirlenen parametrelerin etkinliği ve birbirleri ile ilişkisi araştırılmıştır. Alan çalışmasının yöntemini anket çalışması ve mekânsal analizler oluşturmaktadır. Mekânsal analizler kapsamında ele alınan mekânsal karakteristikler, mimari kurgu ile ilişkili olarak mimari plan analizlerini ve fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizleri içermektedir. Toplam 200 konut kullanıcısına uygulanan anket verileriyle birlikte çalışma alanlarının karakteristikleri analiz edilmiş ve sunulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler araştırma soruları ile ilişkili olarak “SPSS- İstatistiksel Değerlendirme Yazılımı” yardımı ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Son aşamada ise tezin teorik çerçevesi içerisinde çalışmanın genel sonuçları ve alan çalışmasından elde edilen verilerin değerlendirilmesi ile varılan sonuçlar tartışılmış ve mimari tasarım ile ilişkisi sorgulanmıştır. Alan çalışmasının sonuçları genel olarak sosyal ihtiyaçlar ile ilgili önemli bulgular ortaya koymaktadır. Çalışma, sosyal mekan kullanımlarının sosyal ağların oluşmasında, arkadaşlıkların kurulmasında ve komşuluk ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bununla birlikte mekansal karakteristikler ile sosyal etkileşim ve sosyal ağlar arasında önemli bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

1.4 Bölüm Sonucu

Bu bölümde, tez çalışmasının genel çerçevesi çizilmiş ve sırasıyla konusu ve kapsamı; amacı; kuramsal yaklaşımı; yöntemi ile ilgili genel açıklamalar yapılmıştır. Günümüzde kent yaşamının, kent insanının ve kentsel çevrelerin değişimi ile birlikte bu değişimden etkilenen konut çevrelerinde sosyal ihtiyaçların yeniden tanımlanmasının ve değerlendirilmesinin önemi belirtilmiştir. Bu çerçeve içerisinde konunun mimari tasarım için veriler elde etmek üzere “Çevre-Davranış Çalışmaları” alanı içerisinde ele alınmasının gerekliliği açıklanmıştır.

Bir sonraki bölüm içerisinde konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçlar ve fiziksel-sosyal etkileşim bağlamında tezin kuramsal çerçevesi oluşturulacak, kuramsal çerçeveye ait teorik altyapı açıklanacaktır.

2. KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN İRDELENMESİ İLE İLGİLİ TEORİK ALTYAPI

Tez çalışmasında sosyal ihtiyaçların fiziksel ve sosyal çevre ile ilişkili olarak irdelenmesi, ve insan-çevre arasındaki ilişkilerin konu için önemi çalışmanın “Çevre-Davranış Çalışmaları” kapsamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Teorik altyapı ve kuramsal çerçeve oluşturulurken, “Çevre-Davranış Çalışmaları” genel çalışma alanı başlığı altında konut çevrelerinde “insan-çevre etkileşimi”, temel kullanıcı ihtiyaçları ile ilişkili olarak “sosyal ihtiyaçlar”, “fiziksel ve sosyal çevre arasındaki ilişkiler”, ve “sosyal etkileşim” konuları önem kazanmaktadır. Bu bölümde sözü edilen konular çerçevesinde tezin kuramsal altyapısını oluşturan bilgilere, kuramlara ve teorilere yer verilmektedir.

2.1 Çevre Davranış Çalışmalarına Genel Bakış

Mimari tasarımın ürünü olan “mekan” üzerine yapılan çalışmalarda, mekanın kullanıcısı olan “insan”ın ve mekan ile etkileşiminin öneminin ele alınmaya başlaması ile birlikte “Çevre-Davranış Çalışmaları” alanında farklı disiplinlere ait çalışmaların sayısının arttığı görülmektedir. Günümüzde yaşam çevrelerinin hızla değişen ve gelişen yapısı, teknolojik ilerlemeler, dünyanın doğal yapısına verilen zararlar, küresel kirlenme gibi birçok etken düşünüldüğünde bu çalışmaların önemi daha çok anlaşılmaktadır. Ünlü (1998), “Çevre-Davranış Çalışmaları”nın tasarım için önemini şu şekilde açıklamaktadır;

“Çevresel tasarım araştırması, insan ile fiziksel çevresi arasındaki etkileşimi tüm ölçeklerde irdelenen, ve bunu yaşam kalitesine çevresel politika, planlama, tasarım ve eğitim ile indirgeyen bir çalışma alanıdır; öncelikle fiziksel sistemlerle, insan sistemleri arasındaki karşılıklı bağımlılığı içeren konuları kapsar. Bundan dolayı araştırmanın çıktıları da tasarım sürecine yön verir, bir anlamda yaşamsal kaliteyi etkiler. Bu etkileme, kentsel ölçekten iç mekan ölçeğine değin hemen tüm ölçekleri kapsar” (Ünlü, 1998, s.1).

Çevre, salt fiziksel mekanlar olarak değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bağlamlar, mahalle ve komşuluklar, kuruluşlar ve organizasyonlar, bir başka deyişle insanların kendilerini içinde bulabilecekleri her türlü bağlam ile birlikte tanımlanır (Nickerson, 2003). “Çevre-Davranış” ana çalışma alanı, hem çevre koşullarının insan davranışlarına; hem de insanların çeşitli eylemlerinin sosyal ve fiziksel çevreye etkisini inceler; söz konusu olan çevre bir mahalle, ev, ofis, park, fabrika, okul, çocuk parkı ya da bir sokak olabilir. Proshansky ve diğ. (1970)’ne göre, “Çevre-Davranış Çalışmaları”, interdisipliner bir karakterde olması nedeniyle literatüründe sadece psikologlar, sosyologlar ve antropologların değil; aynı zamanda mimarlar, kent plancıları, coğrafyacılar, iç mimarlar ve fiziksel çevre ile ilgili diğer alanlarda araştırmaları olan kişilerin çalışmaları ve yazıları vardır. Werner ve Altman (2000), “Çevre-Davranış Çalışmaları”nın insanların doğal ve yapısal çevre ile nasıl ilişki kurduklarını ve çevreyi nasıl kullandıklarını; doğal ve yapısal çevreyi nasıl etkilediklerini ve çevreden nasıl etkilendiklerini araştıran bir çalışma alanı olduğunu ileri sürmektedir.

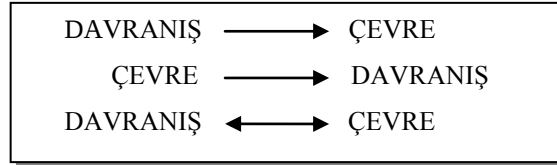
Proshansky ve diğ. (1970)’ne göre, bu alanda yapılan tüm çalışmalarda var olan ortak bir tema vardır; bu tema “*davranış ve insan tanımlı çevre arasındaki ilişkidir*” ve bu ilişki ise “Çevresel Psikoloji”yi tanımlamaktadır. Bu alandaki teorik konsept ve yaklaşımlar dört ana problem alanına bağlı olarak ortaya çıkmıştır; bunlar (Proshansky ve diğ., 1970):

- Temel psikolojik süreçler ve çevre (temel psikolojik kavramlar: öğrenme-algı-biliş-duygu)
- Davranışsal konseptler (egemenlik sınırı ve mahremiyet gibi kavramlar)
- Sosyal etkileşim
- Çevresel planlamadır.

Rapoport (2004), “Çevre-Davranış Çalışmaları”nın doğasını üç temel soru ile tanımlamaktadır, bunlar:

- İnsanoğlunun (türlerin bir üyesi olarak, bireyler olarak ve çeşitli grupların bir üyesi olarak) bio-sosyal, psikolojik ve kültürel hangi karakteristikleri inşa edilmiş çevrenin hangi karakteristiklerini etkiler?

- Hangi koşullar altında, hangi çevrenin hangi görünüşü, hangi insan grubunu, hangi ölçüde, ne zaman, niçin ve nasıl etkiler?
- İnsan ile çevre arasında bu iki yönlü iletişim varsa, bunları birbirine bağlayan mekanizmalar (Şekil 2.1) da vardır: bu mekanizmalar nelerdir? şeklindedir (Rapoport, 2004).

Şekil 2.1 : İnsan-çevre ilişkilerinin mekanizmaları (Rapoport, 2004).

“Çevre-Davranış Çalışmaları” alanında yıllar içerisinde birçok farklı teorik yaklaşım gelişmiş ve zengin bir entellektüel perspektif çeşitliliği oluşmuştur (Walsh ve diğ., 2000). Bu alanda yapılan araştırmalar farklı sınıflandırmalara göre şu yaklaşımlarla yapılmaktadır (Turgut, 1990; Walsh ve diğ., 2000; Wapner ve diğ., 2000; Öztunalı Kayır, 2005):

- Antropolojik ve tarihsel yaklaşım,
- Bilişsel yaklaşım,
- Davranışsal yaklaşım,
- Sosyo-psikolojik yaklaşım,
- Sosyo-analitik yaklaşım,
- Etkileşimsel (interactional) yaklaşım,
- Fenomenolojik yaklaşım,
- Dönüşümsel (transactional) yaklaşım,
- Kültürel ekolojik yaklaşım,
- Sosyo-ekolojik yaklaşım,
- Ekolojik psikolojik yaklaşım,
- Eko-sosyolojik yaklaşım,
- Yaşam alanları yaklaşımı,
- Kişilerarası (interpersonal) ilişkileri ele alan yaklaşımlar,

- Holistik, gelişimsel, sistem-yönelimli perspektifler.

İnceoğlu (1999)’na göre mekanın algılanması, çevresel imajların oluşması, binaların anlamlandırılması, mekan-binaların performanslarının değerlendirilmesi gibi farklı araştırma alanları “Çevre-Davranış Çalışmaları” sonucu ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu nedenle mimari tasarım alanında bu çalışmalardan elde edilen bulgular, insan ve çevresi arasındaki ilişkileri dengeleyen nitelikli çevrelerin oluşması açısından oldukça önemlidir.

2.1.1 Çalışmanın çevre-davranış çalışmaları ile ilişkisi

“Konut Çevreleri Çalışmaları” yıllarca konut politikası, planlama, tasarım ve yönetimi alanlarında ulusal ve uluslararası üne sahip olmuş ve 1980’li yılların ortalarında ise “Çevre-Davranış Çalışmaları”nın merkezine yerleşmiştir (Arias, 1993). “Konut” mekanları ve çevrelerinde *insan-mekan* arasındaki etkileşimin oldukça güçlü olması; kültür, aidiyet, kişiselleştirme, mahremiyet, vb. kavramları içerisinde barındırması; ana çalışma alanı içerisinde konut çalışmalarının önem kazanmasının en önemli sebepleri olmuştur.

Tez çalışmasının “Çevre-Davranış Çalışmaları” temel alanı içerisinde ele alınmasının iki önemli sebebi vardır:

- İnsan ve çevresini birbirine bağlayan mekanizmanın bileşenleri, konut kullanıcısı, fiziksel-sosyal çevre ve sosyal davranışlar arasındaki ilişkilerin daha net olarak ortaya konmasını sağlar;
- Sosyal ihtiyaçların tanımlanacağı kavramsal çerçeve oluşturulurken, kullanıcıların fiziksel çevre ile etkileşimi ve çevresel davranışları önem kazanmıştır.

“Çevresel Davranış Çerçevesi”, konut kullanıcısı ile konut mekanları arasındaki ilişkinin araştırılmasında kullanılmaktadır. Bu nedenle, çalışma için insan-çevre arasındaki karşılıklı etkileşim önem kazanmaktadır ve bu durum, konunun “Çevre-Davranış Çalışmaları” çerçevesi içerisinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

2.1.2 “Çevre-davranış” çalışma alanı içerisinde konut çalışmaları

Konuta, bir “yer” olarak bakıldığında; ve “eylemin, aktivitelerin ve niyetlerin merkezi” olduğu düşünüldüğünde; varoluşumuzu simgeleyen anlamlı olayları deneyimlediğimiz odak olarak tanımlanabilir (Chokor, 1993). Konutun anlamsal

yapısının çok boyutlu olması nedeniyle insan-konut/mezan arasındaki ilişkiler konut alanındaki çalışmalar için önem kazanmaktadır.

Öymen Gür (2000)'e göre, tarihsel olarak konut; iletişim, etkileşim, mezan, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini zaman-mezan taksonomilerini yansıtırken, öte yandan kullanıcısının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve anlatma eğilimini, böylece tasarım, donatım ve biçemi ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtır (Öymen Gür, 2000).

Arias (1993), konut çevrelerinde yeni yaklaşımların yoğun olarak çevresel kalite üzerine odaklandığını ve bu çalışmaların kullanıcı sayılarının artmasıyla birlikte daha da çoğalacağını söylemektedir. Franck (1993), değişen hane halkı kompozisyonunun ve yaşam stili örüntülerinin konut çevrelerini ve geleneksel ihtiyaçları değiştirdiğini söylemektedir; yeni trendler, konutların çevresel niteliklerinin önemini ortaya çıkarır _ev ve komşu bölgelerin fiziksel nitelikleri; kullanıcıları (geleneksel aileler, özel topluluklar, ya da sıradışı ve yeni gelişen konut kullanıcıları); ve değişim dinamikleri_ böylelikle, yeni yüzyılın yaklaşımı olarak dünya çevresinde konut çevrelerinin anlamı ve kullanımı daha da çok telaffuz edilmeye başlayacaktır. Bu nedenle yeni perspektifler, teoriler ve metodları içeren konut politikası, planlama, tasarım ve yönetimi araştırmaları için yeniden-değerlendirme önemli hale gelmektedir (Arias, 1993). Konut araştırmalarına her yaklaşım, konutun “fiziksel”, “kültürel”, “sosyal” ve “ekonomik” bağlamlarına olan duyarlılığı gösterebilmeleri ve birey, grup, ve fiziksel biçim arasındaki ilişkinin özünü yakalamaları ile birlikte değer kazanmaktadır (Chokor, 1993).

Lang (1993), her konut politikası ve tasarımının “gerçeklik” ve “güzel bir yaşam” imajı üzerine temellendiğini söylemektedir. Bu imajlar tesadüfi ya da sistematik, niteliksel ya da niceliksel bazı araştırma yaklaşımları üzerine temellendirilmektedir. Konut araştırmaları, doğası gereği birçok farklı uzmanlığın paradigması olduğu için multidisipliner bir yapıya sahiptir; konutun anlam ve kullanımındaki önemli farklılıklar kendilerini bireylerin gündelik yaşantılarında gösterirler (Van Vliet, 1993). Bu yaşantılar içerisinde edinilen deneyimler, bireylerin çevreleri ile olan bağlantıları ile şekillenmektedir.

“Çevre-Davranış” çalışma alanı içerisinde birçok araştırmacı konut çevrelerinde farklı yaklaşımlarla çalışmalar gerçekleştirmiştir. “Çevre” ve “kültür” arasındaki bağlantıyı inceleyen Rapoport (1969; 1982; 1985; 2004), bütün kültürlerin ve grupların bir barınağa sahip olduklarını, böylelikle bunları karşılaştırma ve bunlardan genellemelere varmanın mümkün olduğunu söylemektedir. Rapoport (2004), barınağın yerel tasarımın en tipik ürünü, dolayısıyla kültürden en fazla etkilenen unsur olduğunu söylemektedir.

Niit (1993), yaptığı araştırmada konutlarda sosyo-fiziksel bir sistemin adaptasyonunu anlatan bir çerçeve çizmiştir. Sistemi “mekan”, “aktivite” ve “ilişkilerin” oluşturduğu bir bütün olarak tanımlamakta ve birbirinden ayrı olarak düşünülmemeyeceğini savunmaktadır. Bu çalışmada Niit (1993), ailenin aktivite strüktürünü analiz etmek için olabilecek yaklaşımları ve mahremiyetle ilgili referansların deneysel görünümelerini sunmaktadır.

Konut çalışmalarında çevrenin fiziksel ve sosyal bileşenlerinin birlikte ele alınması gerektiğini söyleyen Sanoff (2006), konut yerleşimlerinin sosyal etkileri üzerine birçok araştırma yapmıştır ve konut yerleşimlerinde gereksinimler ile ilgili çalışmaların özellikle düşük gelir seviyesine sahip kullanıcıların yaşadığı konutlarda önem kazandığını ileri sürmektedir. Sanoff (2006b), konut alanındaki araştırmaların çoğunlukla konut ihtiyaçları, konut “ekoloji”si (sosyal ilişkiler ve kişisel gelişimin gerçekleşmesi için bir kabuk oluşturan konutların iç mekansal tasarımı), planlanmış yerleşimlerde konut kullanıcılarının memnuniyetleri, uygulamaların ve yönetimlerin sosyal ve psikolojik sonuçları, konut projelerinde ve çevrelerinde konut kullanıcılarının sosyal ilişkileri, mahremiyet ve konut kullanıcılarının sosyal düzenlerinin faktörleri ile ilgili olduğunu söylemektedir. Yapılan ampirik çalışmalar göstermektedir ki fiziksel planlamanın bireysel davranış ve sosyal eylemler üzerindeki etkisi oldukça önemlidir (Sanoff, 2006b).

Konut alanında bazı araştırma problemleri ampirik metodları kullanabildiği gibi, buna zıt olarak içerisinde fazla ve karmaşık değişkeni olan araştırma problemleri ise tanıma dayalı ve fenomenolojik metodlar kullanmaktadır. Bu araştırmalar, “deneyimi” ve “eylemi” sadece tanımlamayı değil, aynı zamanda deneyimin içerisindeki değişimin altını çizen süreçlerle de ilgilenmeyi amaçlamaktadır (Wapner ve diğ., 2000). Konutun anlamını fenomenolojik yaklaşımla araştıran Dovey (1985), “konut” ve “ev” kavramlarının tanımları üzerinde durmakta, ve “konut”un belirli bir

değişken olarak ele alınabileceğini, “ev”in ise daha dikkatli ölçülen ve tanımlanan, ampirik olmayan bir değişken olarak ele alınması gerektiğini söylemektedir. Konut çalışmalarında “ev-insan” arasındaki duygusal ve karmaşık ilişkileri ele alan “mekana bağlılık” (place attachment) kavramı ile ilgili çalışmalar, Bachelard (1969) gibi fenomenolojik literatürde yer alan yazarların ilgi alanına girmiştir; “Çevre-Davranış Çalışmaları” alanı içerisinde de bu konuyu ele alan (Buttimer ve Seamon, 1980; Relph, 1976; Low, 1992; Hidalgo ve Hernandez, 2001; Manzo, 2003) birçok çalışma yapılmaktadır. Konut çalışmalarında “mekana bağlılık (place attachment)” kavramını ele alan çalışmaların analizleri zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Bu alanda araştırmacılar genellikle “evler” ve “kutsal mekanlar” üzerinde çalışırlar ve insanların bu mekanlarda yaşadıkları duygusal deneyimlerin mekanlarla aralarında oluşturduğu bağlara odaklanırlar (Low ve Altman, 1992). Sixsmith (1986), evin anlamını fenomenolojik yaklaşımla araştırmıştır; konut kullanıcılarının yaptıkları tanımlamalara göre evin anlamı ile ilgili 20 anlam grubu ortaya çıkmış ve bu 20 grubu küme analizi sonucu üç ana başlık altında toplanmıştır (İnceoğlu, A., 1999):

- Kişisel: Ev kişinin uzantısı olarak görülmektedir. (*anlam: mutluluk, ait olma, sorumluluk, kimlik yansıtılması, önemli deneyimler, süreklilik, mahremiyet, zaman, anlamlı yerler, bilgi, geri dönme isteği*)
- Sosyal: Evin sosyal açıdan önemi, diğer kişilerin varlığı ve onlarla olan ilişkiler tarafından belirlenir. (*anlam: ilişki niteliği, ilişki türü, arkadaşlar ve eğlence, duygusal çevre*)
- Fiziksel: Evin fiziksel nitelikleri yalnızca yapısını ve mimari tarzını değil, insanın mekandan beklediği konfor koşullarını da içerir. (*anlam: fiziksel yapı, konfor servisleri, mimari stil, çalışma ortamı, mekansallık*).

Tasarım, anlam ve konutun kullanımı, sosyo-kültürel, davranışsal ve mekansal boyutlarla ilişkilidir (Turgut ve Ünügür, 1997). Altman (1993), “davranış”ın çevrenin dönüşümsel (transactional) belirleyicisi olduğunu söylemektedir; “mahremiyet”, “kişisel mekan” ve “savunulabilir alan” insan ve çevre arasındaki etkileşimi anlatan temel davranışsal mekanizmalardır. Altman ve Rogoff (1986), evin anlam ve kullanımının birtakım anahtar kavramlar ve bunların arasındaki etkileşimler ile tanımlandığını söylemektedir. Bunlar: “benimseme” (appropriation), “kimlik” (identity), “bağlılık” (attachment) ve “sağlamlık” (affordance) kavramlarıdır. Evin anlamını ekolojik perspektifle araştıran Coolen (2006), insanlar arasındaki sosyal

etkileşimin artması ile birlikte anlamın da arttığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte konutların insanlar için anlamı bir yandan konutların sahip olduğu özelliklerin birbirleriyle fonksiyonel ilişkileri ile, bir yandan ise insanların niyetleri ve eğilimleri ile ilişkilidir (Coolen, 2006). Konut çalışmasına ve onun kişi ve sosyal düzenin doğası ile olan ilişkisine sosyo-psikolojik açıdan yaklaşan Duncan (1981), evin anlamını anlamak için şu üç ögeye bakmak gerektiğini söylemektedir:

- Bir toplumun sosyal yapısı (bireylerin davranışlarının gerçekleştiği),
- Sosyal dünyalar (bir toplum içerisindeki farklı gruplar),
- Birey (sosyal yapıyı oluşturan). Evin anlamı bu değişkenler içerisinde farklılık gösterebilir. Örneğin, bireyselliğin önemli bir ideoloji olduğu bir sosyal grup içerisinde konut kullanıcının kişiliğini, sosyal statüsünü, vb. yansıtır (Duncan, 1981).

2.1.3 Dönüşümsel (Transactional) yaklaşım

Tez çalışması kapsamında dışa kapalı konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaç verileri “Çevre-Davranış Çalışmaları” çerçevesi içerisinde “dönüşümsel” (transactional) yaklaşım ile irdelenmektedir. Dönüşümsel (Transactional) bakış, Dewey ve Bentley (1949); Pepper (1942) tarafından ortaya çıkarılmış (Wapner ve diğ., 2000), ve daha sonra “Çevresel Psikoloji” alanında araştırmacılar tarafından (Barker, 1968; Ittelson, 1973; Proshansky, 1976; Werner ve diğ., 1985; Altman ve Rogoff, 1986; Wapner ve diğ., 2000) kullanılmıştır. Wapner ve diğ. (2000), “organisizm” ve “dönüşümsel bakışın” Altman ve Rogoff’un 1987’de oluşturdukları dünya görüşü ile temellendiğini söylemektedir. “Organisizm”, parçaları bir bütünü oluşturacak şekilde yapay olarak biraraya getirmektir; “holistik” varsayıma göre sistemin bir parçasında meydana gelen bir değişim, sistemin bütünü oluşturan tüm diğer parçaları da etkiler. İnsan ve çevresini bir bütünü oluşturan parçalar olarak kavramsallaştıran “dönüşümsel bakış”, çevrenin birçok farklı durumu ile ilgili “eylem” ve “deneyimler”i kapsar; bu eylem ve deneyimler, bilişsel (sensorimotor, algısal ve kavramsal) deneyimlerin yanında duygusal ve değerlere dayalı deneyimleri de içerir (Wapner ve diğ., 2000).

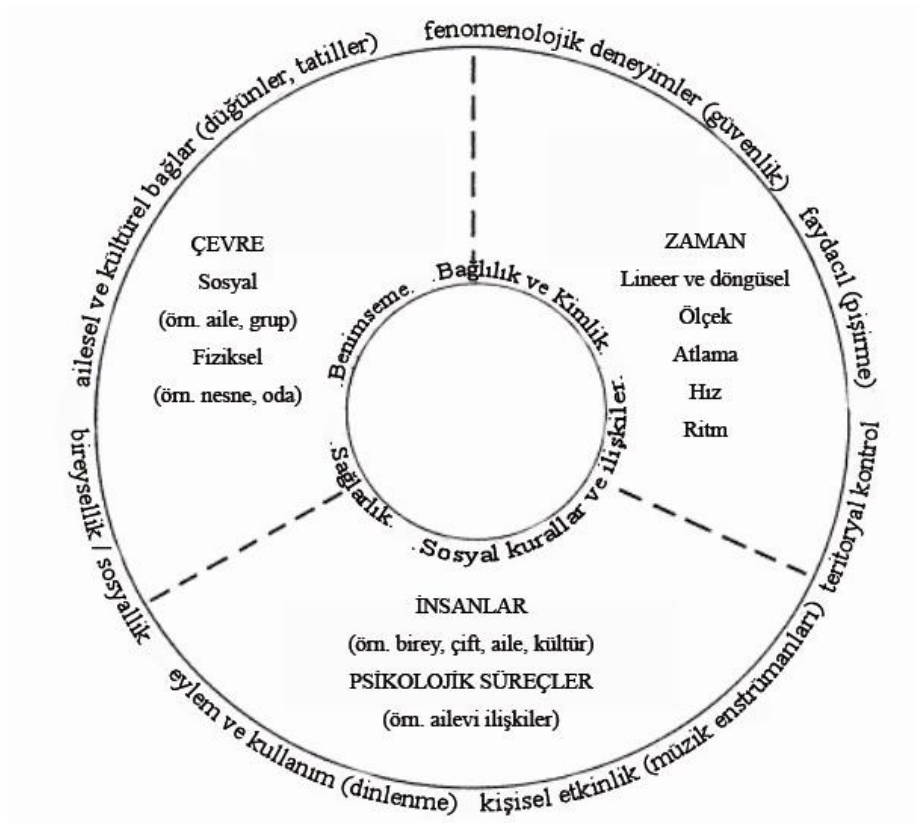
Altman ve Rogoff’un (1986) “dönüşümsel” (transactional) dünya görüşü, çevresel davranışı “psikolojik”, “sosyal”, “fiziksel” ve “zamansal” bakış açılarıyla bütüncül olarak çalışmanın yararlı olduğunu savunmaktadır. Altman ve Rogoff (1986), sosyal

bağlamın, “fiziksel çevre”, “psikolojik süreçler” (hareketler, etki ve algıların içerisinde bulunduğu) ve “çağdaş nitelikler”in anlamlı örüntüler ya da bütünleri oluşturması ile varolduğunu söylemektedir. Çağdaş nitelikler bir bütünün ayrılmaz parçalarıdır, böylelikle olaylar kendi olağan hızında ve değişen dönemsel ya da biyolojik olaylarla uyum içerisinde gelişir (Werner, 2003).

Dönüşümsel yaklaşımda, çevresel sistem içerisinde “insan”, analiz edilecek birimdir. İnsan-çevre ilişkilerinin özellikleri fiziksel/biyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel düzeyler şeklinde kategorize edilmektedir (Wapner ve diğ., 2000). Buna bağlı olarak çevresel sistem-içerisinde-insan analizin birimi olarak kabul edildiğinde, üç farklı düzeyde çalışılır, bunlar:

- *fiziksel/biyolojik* (örn:fiziksel statü),
- *psikolojik/intrapersonal* (kişinin kendi zihninde oluşan) (örn:bilişsel, duygusal, gelişimsel süreçler),
- *sosyo-kültürel* (örn:kurallar, toplum kanunları) şeklindedir (Wapner ve diğ., 2000).

Werner ve diğ. (1985), evlerde dönüşümsel süreçlerin “eylemler” ve “anlamlar” düzeyinde gerçekleştiğini söylemektedir; bunlar olaylar, aktiviteler, anlamlar, değerlendirmeler, veya diğer psikolojik süreçler olabilir. Şekil 2.2’de ev, “dönüşümsel bir birim” olarak kavramsallaştırılmıştır. Diyagram üzerinde açıklanan süreçler gösterilmektedir ve bu süreçlere yenileri de eklenebilir. Model, birçok farklı insan ve ilişkileri, farklı çevresel ölçeklerde içermektedir (Werner ve diğ., 1985).

Şekil 2.2 : Dönüşümsel (Transactional) bir birim olarak “ev” (Werner ve diğ., 1985).

Werner ve Altman (2000), “dönüşümsel” bakışla çalışmalara örnek olarak “kimliğin dışavurumu”nu gösteren bir çalışma olabileceğini söylemektedir; bu tip bir çalışmada, araştırılan bireylerin kimliklerini hem bireysel olarak, hem de ait oldukları topluluğun kimliği olarak yaşadıkları mekana yansıtmakta oldukları gözönüne alınır. Çalışma, mekan ve mekan içerisinde yaşayan insanların bir bütünü oluşturdukları kabul edilerek yürütülür (Werner ve Altman, 2000).

Dönüşümsel yaklaşımda analizin yapısı organizasyon veya parça-bütün ilişkileri ile ilgilenir, örneğin; “evin fiziksel karakteri ve içsel-psikolojik deneyim birbiri ile nasıl uyuşur?” bu ilişkileri araştırmanın sorusu olabilir (Werner ve Altman, 2000). Bir parçanın bütüne nasıl etki ettiği üzerine yapılan bir başka örnek çalışmada ise bir kent içerisinde “iyi” ya da “kötü” konumda yer almanın kenti deneyimlemeyi bütünde de etkilediği ortaya çıkarılmıştır (Wapner ve diğ., 2000).

Werner ve diğ. (2002), “dönüşümsel” bakış açılarına temel olan üç ilke olduğunu söylemektedir. Bunlardan ilki, bütünsellik, bir başka deyişle olgunun eş zamanlı olarak “insanlar”, “psikolojik süreçler”, “fiziksel çevre”, ve “zamansal nitelikler”i içeren bütüncül birimler olarak çalışılmasıdır. İkincisi, zaman ve zamansal niteliklerin olguya entegre olduğu, olaylardan ayrı birer belirleyici olduğu

düşüncesidir. Üçüncüsü ise olaylarda formel nedenleri araştıran özgün bir bilimsel felsefe olduğu düşüncesidir (Werner ve diğ., 2002).

Werner ve diğ. (2002), dönüşümsel bakışın esnek bir yaklaşım olduğunu söylemektedir; bu bakış açısıyla yürütülen çalışmaların yöntemler, kapsam, tasarım ve planlama konuları üzerindeki vurguları ve odakları ile birbirlerinden ayrılacaklarını ileri sürmektedir. Farklı araştırma projeleri, dönüşümsel bir yaklaşımın farklı özelliklerini aydınlatır ve farklı çalışmalarda dönüşümsel yaklaşımın içerdiği kavramlardan bazıları ön plana çıkarken, bazılarında değinilmemektedir (Werner ve diğ., 2002). Dönüşümsel yaklaşımın esnek yapısını tanımlayan Werner ve diğ. (2002), bu duruma bir çalışmayı örnek göstermektedir: yazın ve Noel’de “Christmas Caddesi” nin analiz edildiği bir çalışma’da (Oxley ve diğ., 1986), “arkadaşlık, konut bloklarına bağlılık (attachment), ve fiziksel görünümün birlikte nasıl etki ettiği ve yaz aylarında ve Noel’de bu birlikteliğin benzer şekilde çalışıp çalışmadığı ve zamanla ve farklı durumlarda farklılık gösterip göstermediği” araştırılmıştır. Hipoteze göre caddenin yaz ve kış aylarındaki fiziksel görünüşleri komşuların sosyal ilişkilerini etkilemektedir; yaz aylarında burada oturanlar arasında sosyal etkileşim gözlenmediği halde, komşular arasında Noel’in başlaması ile birlikte sosyal etkileşimin olduğu ve sosyal ilişkilerin daha akıcı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada “dönüşümsel” bakış açısının üç temel ilkesinden biri olan “formel nedensellik” için iki temel prensip üzerine odaklanılmaktadır; birlikteliklerin etkisi holistik örüntüler ile bir araya gelir, ve bu etkiler ile oluşan ilişkiler zaman içerisinde değişir ve yer değiştirir (Werner ve diğ., 2002). Dönüşümsel bakışla yürütülmüş diğer bir çalışmada (Brown ve diğ., 1998) ise, konutlardaki verandalar analiz edilmiş ve verandaların sosyal ilişkileri güçlendirdiği ve desteklediği dönüşümsel bakışla ortaya konmaktadır. Bu araştırma örneği, dönüşümsel analizin birbirinden farklı birtakım özelliklerini içerisinde barındırmakta, bütüncül birimlerin dördünü birden içermemektedir. Çalışmaya göre, verandalar ve yayalar için düşünülmüş diğer tasarım elemanları (örn. caddedeki ağaçlar, kaldırımlar, kaldırıma yakın konutlar, vb.) veranda kullanıcıları ve oradan geçenler arasındaki komşuluk ilişkilerini teşvik eder (Brown ve diğ., 1998).

2.2 Konut Çevrelerinde İnsan-Çevre Etkileşimi

Lawrence (2002), “konut çevresi”ni, “ev-konut”, ve “komşuluk-topluluk” kavramlarının her birini temsil eden nötr bir terim olarak tanımlamaktadır. Rapoport (1985), konut çevrelerinin etrafımızdaki yapısal çevrenin büyük bir kısmını kapsadığını söylemektedir; aynı zamanda konut çevrelerinin ekonomik ve sosyal açılardan oldukça etkili bir önemi olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle konut çevreleri, kullanıcılar ve araştırmacılar için her zaman büyük ilgi uyandırmıştır (Rapoport, 1985).

“Çevre-Davranış Çalışmaları” ana çalışma alanı içerisinde yapılan konut çalışmaları farklı yaklaşımlarla, farklı yöntem ve kapsamda olmalarına karşın, hepsinin ortak noktası konut çevrelerinde “insan-çevre” etkileşimi üzerine odaklanmalarıdır. Konutun çok boyutlu yapısı ve insan hayatındaki yerinin önemi nedeniyle bu alanda yapılan çalışmalar oldukça çeşitli ve fazladır. Davranış ve mekan ilişkisini inceleyen çalışmalar (Newman, 1972; Altman, 1975; 1987; Lang, 1987; Rapoport, 1968; 1982; 2004; Dovey, 1985; Lawrence, 2002), sosyal yapı ve konut arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar (Munson, 1956; Troy, 1973; Conway ve Adams, 1977; Sanoff, 2006a; 2006b; 2006c; Foley, 1980; Cook, 1988; Kemeny, 1992; Brower, 1996; Gleaser ve Sacerdote, 2000; Stedman, 2002), konut ve bireysel deneyimler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar (Bachelard, 1969; Relph, 1976; Steele, 1981; Low, 1992; Low ve Altman, 1992; Mc Andrew, 1998; Manzo, 2003; 2005), anlam ve kullanım üzerine yapılan çalışmalar (Proshansky, 1978; Duncan, 1981; Rapoport, 1982; Nasar, 1993; Niit, 1993; Arias, 1993; Case, 1996; Ross ve Uzzell, 1996; Moore, 2000; Coolen, 2006), konut çevrelerinde insan-çevre etkileşimini “çevresel kalite”, “memnuniyet”, “mekana ve topluluğa bağlılık”, “konut tercihleri”, “psikolojik ve davranışsal süreçler ile ilgili kavramlar”, vb. birçok kavram ile ilişkili olarak ele almaktadır. Çevrenin “fiziksel” ve “sosyal” bileşenleri arasındaki etkileşimi ele alan tez çalışması kapsamında öncelikle çalışma için önemli olan “çevre” kavramının tanımlanması yapılacaktır.

2.2.1 Çevrenin tanımı

“Çevresel Psikoloji”, insanlar, mekanlar ve insanların bu mekanlardaki davranış ve deneyimleri ile ilgilenmektedir; bir başka deyişle fiziksel çevre ile insan davranışı ve deneyimi arasındaki ilişkileri ele alan ampirik araştırmaları yürütür ve bu konu ile

ilgili teorik soruları sorar (Proshansky, 1974). Bu noktada Proshansky (1974), “fiziksel çevre”nin tanımının, ne ışık, ses, sıcaklık gibi geleneksel psikolojideki fiziksel uyarıcılar, ne de bu uyarıcıların belirli fiziksel nesnelerin yüzeyleri, renkleri ve yoğunlukları ile entegrasyonu olmadığını söylemektedir. “Fiziksel çevre”, kısa ve uzun zaman periyotlarında içerisinde insanın yaşadığı, etkileşime girdiği ve aktivitelerini gerçekleştirdiği herhangi bir fiziksel düzenden meydana gelen *karmaşıklık (complexity)* anlamına gelmektedir (Proshansky, 1974). Çevresel Psikoloji’de fiziksel çevre “yapısal çevre” olarak ele alınır; yapısal çevrenin tasarımı, içeriği, organizasyonu ve anlamı ile ilgilenilir.

Öztunalı Kayır (2005), günümüzde çevrenin, bilim dalları arasında birden çok bilimin konusu ve nesnesi olduğunu ve bilimsel yöntemlerin, ilkelerin, yaklaşımların, tekniklerin ve terminolojilerin çoğulluğunu ya da çokluğunu beraberinde getirdiğini söylemektedir. Bilimsel anlamda çevrenin disiplinlerarası olma özelliği, tanımlanmasını zorlaştırmaktadır (Öztunalı Kayır, 2005).

Rapoport (2004), çevreyi:

- Mekan, zaman, anlam ve iletişimin örgütlenmesi,
- Bir ortamlar sistemi,
- Kültürel manzara,
- Sabit, yarı sabit veya sabit olmayan elemanlardan oluşan bir şey olarak tanımlamaktadır. Bu formülasyonlar farklı olmalarına rağmen birleştirilebilir. En temel ve soyut formülasyon “mekan, zaman, anlam ve iletişimin örgütlenmesi”dir ve fiziksel olarak kent ölçeğinden ev ölçeğine kadar çeşitli ölçeklerde kültürel görünüşler olarak ifade edilmektedir (Rapoport, 2004).

Alexander (1974)’a göre, küçük ya da büyük, her çevre, bir kültürün 3 boyutlu şekillenmesidir; kültürel olarak tanımlanmış kategorilerin mekanda düzenlenmesidir, herbir kategori bir aktivite, veya bir mekan, veya bir şeyi tanımlar, ve bunlar insan davranışı ile bir bütünü oluşturur. Çevrenin bu tanımı, çevredeki saf fiziksel nesneleri kapsadığı gibi, aynı zamanda sosyal oluşumların organizasyonunu da kapsar (Alexander, 1974).

Altman ve Chemers (1984), fiziksel çevrenin farklı birtakım boyutlardan meydana geldiğini söylemektedir; bunlardan ikisi “doğal çevre” ve “yapısal çevre”dir. Doğal

evre, dağlar, vadiler, okyanuslar gibi mekanlar ve coğrafi özellikler, sıcaklık, yağmur gibi çevresel koşullar, flora ve faunadan oluşur. Yapısal evre, insanların çevreyi değiştirmelerinin sonucunda oluşur; konutlar, kentler, topluluklar, çiftlikler yapısal çevreye örnek olarak verilebilir. nc bir boyut ise, “evrenin leği”dir. Banyo, mutfak, ev gibi çok küçük ölçekte yapısal çevreler olduğu gibi, kentler ve topluluklar gibi daha bk ölçekte yapısal çevreler de bulunmaktadır (Altman ve Chemers, 1984). Rapoport (2004), çevrenin sabit, yarı sabit ve sabit olmayan elemanlardan oluştuğunu sylemektedir, buna göre sabit elemanlar, altyapı, binalar, duvarlar, döşemeler, tavanlar, kolonlar, vb.; yarı sabit elemanlar, çevrenin içerideki ya da dışarıdaki mobilyaları; sabit olmayan elemanlar ise tipik olarak insanlar ve eylemleri, davranışları, giyim kuşamları, sa biçimleri, ayrıca araç ve hayvanlarıdır.

Coolen (2006), insan açısından bakıldığında çevrenin beş kategoride sınıflandırılabilereğini sylemektedir, bunlar: diğer insanlar, diğer hayvanlar, fiziksel varlıklar, sosyal varlıklar, ve soyut varlıklardır. Varlıklar, eylemler ve niyetlere olanak verdikleri sürece insanlar için bir değere sahip olurlar (Coolen, 2006).

Sanoff (1991), içerisinde yaşamımızı sürdürdüğümüz ve çalıştığımız çevrenin sosyal ve fiziksel bileşenleri birlikte içerisinde barındırdığını savunmaktadır; mimarlar fiziksel çevrenin strktrlerini şekillendirirken mekanları oluşturur, sosyal bilimciler ise belirli bir mekanda yaşamakta olan grupların karakteristikleri üzerine odaklanırlar. Bu disiplinlerin birbirlerinden bağımsız olarak çalışmaları sonucunda doğal olarak bu bileşenler arasında bir ayrılık olagelmıştir (Sanoff, 1991). Bu sorunu zme üzere farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Tez alışması, çevreyi hem fiziksel, hem sosyal bileşenleri ile ele almayı amaçlamaktadır.

2.2.2 Fiziksel evre ve sosyal çevrenin etkileşimi

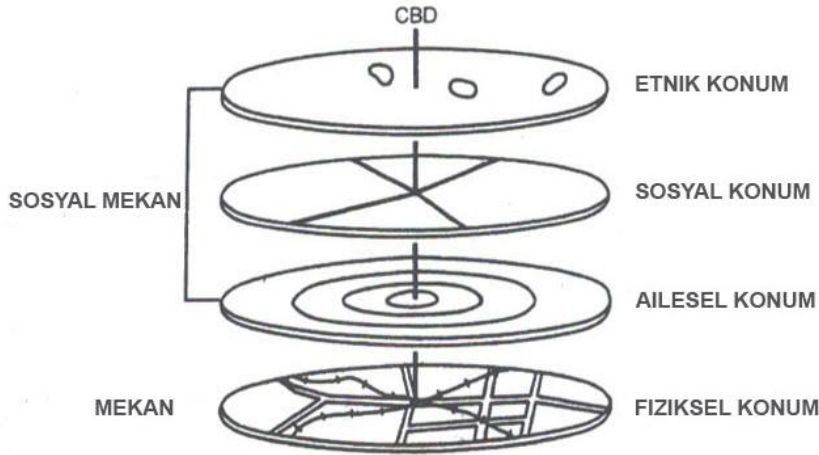
Tez çalışmasının kavramsal yapısı içerisinde “fiziksel evre” ve “sosyal evre” arasındaki ilişkilerin ele alınması önem kazanmaktadır. Rapoport (1982), çevrenin “nesneler ve nesneler”, “nesneler ve insanlar” ve “insanlar ve insanlar” arasındaki birtakim ilişkiler olarak grlebilerereğini ve bu ilişkilerin düzenli bir örüntü ve yapıya sahip olduğunu sylemektedir. Literatüre bakıldığında, sosyal evre ve fiziksel evre arasındaki ilişkilerin, sosyal bilimciler, coğrafiyacilar ve çevresel psikoloji alanında çalışan araştırmacılar tarafından ele alındığı görülmektedir.

Golledge ve Stimson (1997), coğrafya alanındaki araştırmacıların sosyal bilimlerle ilgilenmeye başlaması ile birlikte karşılaştıkları ilk sorunun “insanlar kendilerini (kentsel) mekandan nasıl ayırırlar?” sorusu olduğunu söylemektedir. 1920’lerde, sosyal bilimciler “sosyal mekan”ı gruplar ya da diğer sosyal olaylar arasındaki ilişkileri belirleyen bir referans olarak tanımlamışlardır (Golledge ve Stimson, 1997). Sosyal mekan kavramını tanımlamış, fakat fiziksel mekandan ya da egemenlik (territorial) alanından hiç söz etmemişlerdir. 1950’lerde ve 1960’larda sosyal bilimciler kentlerdeki sosyal aktivitelerin ve sosyal mekanların eşyapılılığı üzerinde çalışmış ve sosyal aktiviteleri, sosyal karakteristiklerin oluşturduğu mekansal morfolojilerle belirlemişlerdir (Golledge ve Stimson, 1997). Daha sonraları, coğrafya alanında davranış üzerine çalışan araştırmacılar sosyal mekan ve bireyler; hane halkı eylem alanları ve zaman-mekan ölçümleri (time-space budgets); ve aktivite örüntüleri arasındaki ilişkilerin araştırılması ile ilgilenmeye başlamışlardır (Golledge ve Stimson, 1997).

Wahl ve Lang (2003), “bağlam” (context) teriminin “sosyal çevre” ve “fiziksel çevre”nin her ikisini de kapsadığını söylemektedir; sosyal çevre ve fiziksel çevre, bireyin etrafında gerçekleşen çeşitli olgular, olaylar ve güçlerin tümüdür. “Sosyal çevre” direkt olarak diğer bireyler ile bağlantılı iken “fiziksel çevre” ise maddesel ve mekansal katmanlar ile bağlantılıdır (Wahl ve Lang, 2003).

Golledge ve Stimson (1997), kent içerisindeki sosyal mekan ve coğrafi mekan arasındaki ilişkileri Şekil 2.3’deki gibi kavramsallaştırmıştır. 1950’lerde, 1960’larda ve 1970’lerde yapılan birçok ampirik çalışmanın ışığında, bu ilişkileri aşağıdaki gibi tanımlamaktadırlar:

- *Egemenlik (Territorial) mekanı (ya da coğrafi mekan)*: kent içerisinde insanların yaşadığı ya da davranışlarını sergilediği bir yaşam alanı sağlamaktadır.
- Bu coğrafi mekanın üzerini kaplayan ise kentin *sosyal mekaniğidir*; bu mekan çok boyutlu bir yapıya sahiptir ve 3 farklı yapıyı içerisinde barındırır: sosyal statü, aile statüsü ve etnik statü (Golledge ve Stimson, 1997).

Şekil 2.3 : Coğrafi Bilimler’de kentsel sosyal mekanın boyutları ve fiziksel mekanla olan teritoryal ilişkileri (Golledge ve Stimson, 1997).

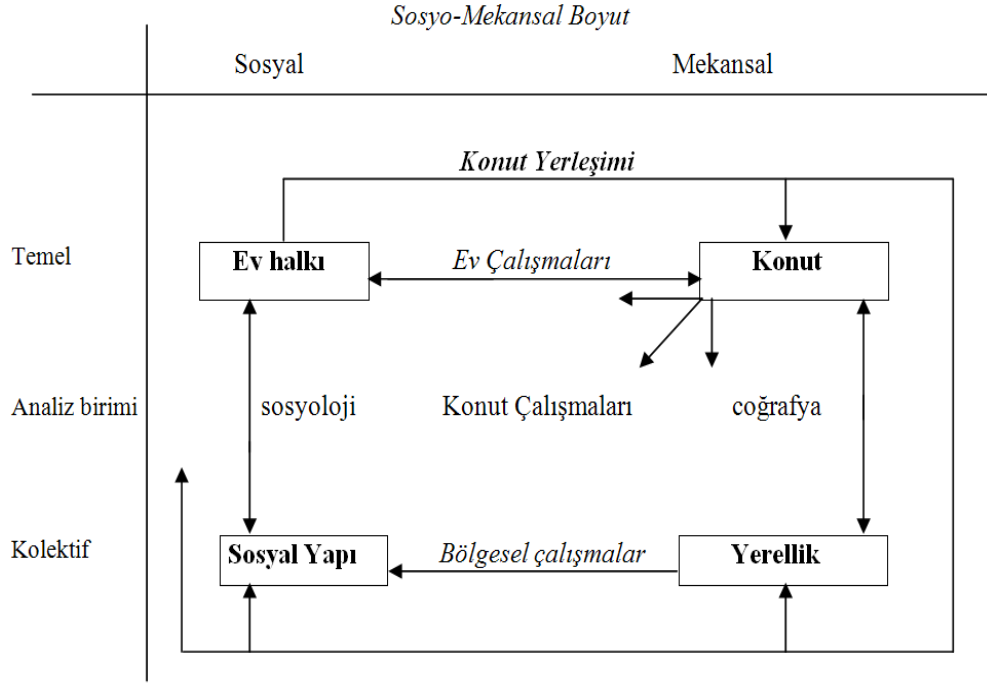
Fiziksel mekanın toplumsal inanışların, değerlerin ve insanlar arasındaki ilişkilerin dışavurumu olmasından dolayı ve her biri diğerinin kimliğini güçlendirdiği için sosyal ve fiziksel çevre arasındaki ilişki, oldukça güçlü bir ilişkidir (Relph, 1976). Steele (1981), çevrenin fiziksel ve sosyal bileşenlerini tanımlarken tiyatro sahnesi örneğini vermektedir; fiziksel bileşenler (sahne zemini, perde arkası, aydınlatma, izleyiciden uzaklık, kostümler) ve sosyal bileşenler (roller, diyaloglar, oyuncular arasındaki ilişkiler, izleyicilerin beklentileri ve tepkileri) hem oyuncuların hem de izleyicilerin davranış ve deneyimlerini etkilemek üzere birleşirler. Steele’e (1981) göre sosyal bağlam, fiziksel çevrenin etkisini belirlemeye yardımcı olur. Bununla birlikte fiziksel çevre de sosyal çevrenin etkileri üzerinde belirleyicidir.

Konutu Chokor (1981), sosyo-fiziksel mekan birimi olarak tanımlamaktadır:

“Konut, ailenin koruyucu kabuğudur ve bundan daha temel olarak, aile kimliğinin etkili olarak temsil edildiği, sembolize edildiği ve korunduğu bir **sosyo-fiziksel** mekan birimidir. Böylelikle her insanın mekansal hareketleri sırasında konut hem dönüş noktası; hem de sığınacak bir yer, ailenin varoluşunun merkezidir.” (Chokor, 1981, s. 291)

Konut çevrelerinde sosyal ve fiziksel yapı arasındaki ilişkileri inceleyen Kemeny (1992), bir sosyal bilimci olarak konut çalışmalarının sosyal boyutunu “*hanehalkı*”nın ve fiziksel boyutunu ise “*konut*” kavramlarının ifade ettiğini ve sosyal bilimler içerisinde konut alanındaki araştırmaların her iki kavramı da içerisinde barındırması gerektiğini söylemektedir. Kemeny (1992)’e göre, sosyo-

mekansal ilişkileri ele alan konut çalışmaları, “hanehalkı” ve “konut” arasındaki etkileşime ve her ikisinin ortak etkilerine odaklanmalıdır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Konut'un sosyal ve fiziksel bileşenleri (Kemeny, 1992).

Konutun öznel durumu tanımlanırken konut kavramı analitik olarak sosyal ölçeğin giderek arttığı üç parçaya ayrılabilir, bunlar;

- Hanehalkı (örneğin hanehalkı kompozisyonu, ailenin yaşam döngüsündeki yeri, sosyo-ekonomik statüsü)
- Konut (konut tipi, boyutu, durumu, donanımı)
- Konut Yerleşimidir. (mağazalar, restoranlar, kafeler, toplu taşıma, vb. birimleri içerisinde barındıran mekanlar) (Kemeny, 1992).

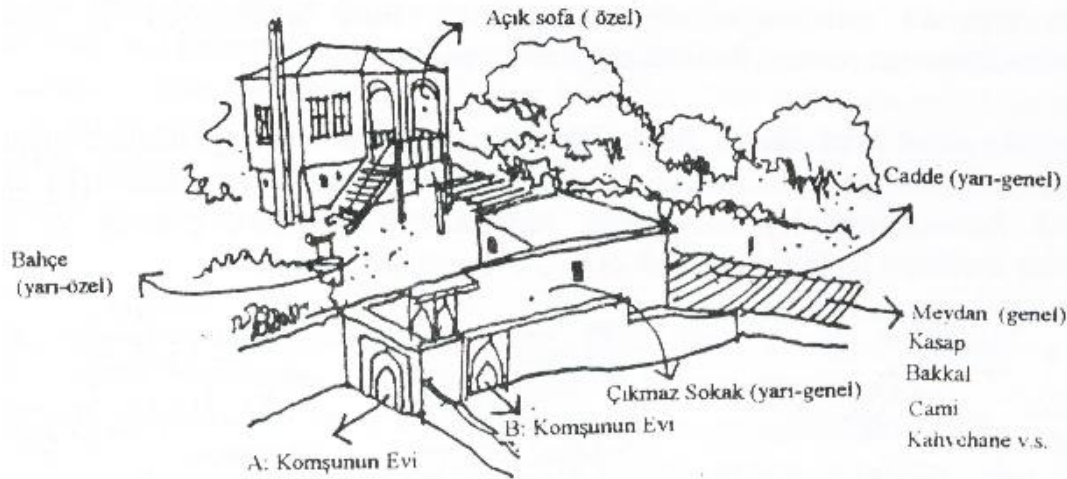
Çevreyi oluşturan sosyal ve fiziksel bileşenleri incelerken, etrafımızı çevreleyen fiziksel çevre ile sosyal yapıyı oluşturan birey ve toplulukların etkileşimleri de önem kazanmaktadır. Bir sonraki başlık altında bu konu ile ilgili teori ve çalışmalara değinilecektir.

2.2.3 Konutlarda fiziksel çevre ile etkileşim

Fiziksel çevrenin sahip olduğu özellikler, o çevreyi kullanan bireylerin ve toplulukların psikolojik süreçlerini (Lynch, 1960; Dawns ve Stea, 1973; Stea, 1969), çevreleri ile sosyalleşme ve sosyalleşme süreçlerini (Sommer, 1969; Altman, 1975;

Lang, 1987; Ünlü, 1998; Ünlü ve diğ., 2001) ve kültürel dinamikleri (Rapoport, 1977) etkiler. Konut çevrelerini “Çevresel Davranış” çerçevesinde inceleyen çalışmalar, fiziksel çevrenin kullanıcı üzerindeki etkilerini kullanıcının mekansal davranışları, çevreye karşı tavırları (attitudes) ve memnuniyet düzeyleri gibi etkileşim verileriyle irdeler.

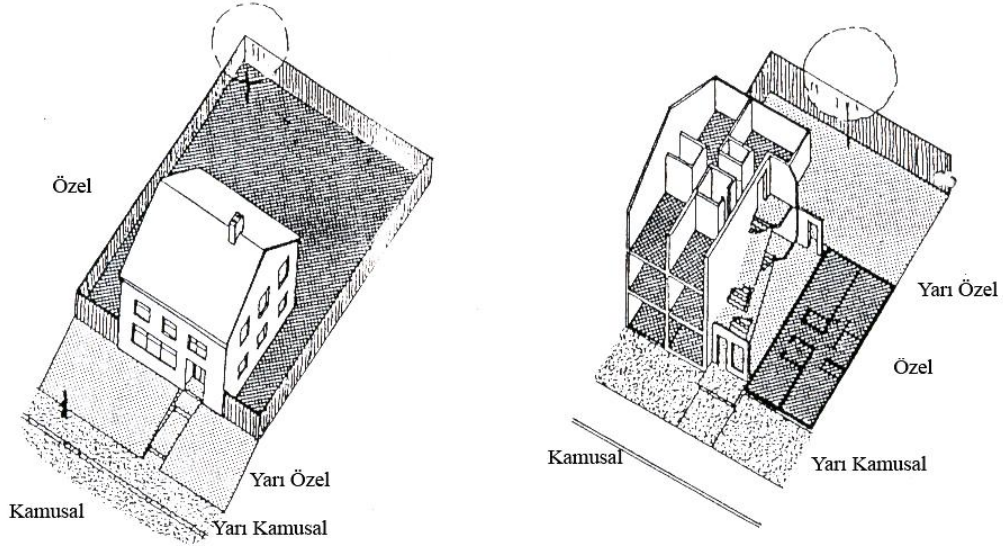
Konutlarda yaşam mekanlarını “sosyo-psikolojik olgular” üzerinden irdeleyen araştırmalar, gündelik yaşam ihtiyaçlarından yola çıkarak daha nitelikli ve yaşanabilir çevrelerin oluşabilmesi için çalışır. Lang (1987), tasarımcıların mahremiyetin türü ve derecesini belirlemede etkin olabileceklerini, “duvarlar”, “sınırlar” ve “uzaklık” gibi öğelerin mimari tasarımda bu anlamda kullanılabileceğini vurgular. Geleneksel Türk yerleşimlerinde evin organizasyonel yapısını irdeleyen Ünlü (1998)’ye göre “ev”in biçimlenişi, “açıklık”, “kapalılık”, “erişilebilirlik”, “geçirgenlik”, “etkilenebilirlik” gibi unsurlarla “mahremiyet”, “psikososyal alan” ve “savunulan mekan”ı ortaya koyar (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 : Geleneksel Türk yerleşme şeklinde mahremiyet (Ünlü, 1998).

İnsanlar, çoğu zaman fiziksel çevreyi kullanarak kendi psikososyal alanlarını oluştururlar. Newman (1972), insanların psikososyal alanlarını tariflemek istemelerinin en önemli nedeninin güvenlik ihtiyacı olduğunu açıklar. Yüksek katlı konutlar üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında binaya ait birçok yapısal elemanın bu psikososyal alanları tanımlamak üzere inşaa edildiğini ortaya koyan Newman (1972), yarı kamusal ve kamusal mekanlar arasındaki sınırların yapı elemanları ile tarif edildiğini, iki merdivenle yükseltilmiş girişlerde merdivenlerin sembolik birer sınır olduğunu, kot farklılıkların da yine bu sınırın parçası olduğunu vurgular.

Alçak katlı konutlarda da yine benzer bir çalışmayı gerçekleştiren Newman (1972), tipik Amerikan evinin “kamusal”, “yarı kamusal” ve “özel” alanlarını tanımlamıştır (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 : Tipik Amerikan evinde kamusal alandan özel alana geçişte mimari elemanların önemi (Newman, 1972).

Lawrence (1987), konutlardaki en önemli fonksiyonlardan birinin özel ve kamusal alanların ayırt edilmesi olduğunu söyler. Bu alanların tanımlanma şekli, oturanların, komşuların, misafirlerin ve yabancıların kültürel ve sosyopolitik haklarını belirler.

Konutlarda fiziksel çevre ile etkileşimi inceleyen çalışmalardan bazıları sosyal yapı ve konutun fiziksel çevresi arasındaki ilişkileri ele almaktadır. Sanoff (2006d), Chapel Hill, North Carolina ABD’de yapmış olduğu bir araştırmada, düşük gelirli kullanıcı profili olan bir konut yerleşiminde bireyler tarafından algılanan mekansal özelliklerin bireylerin kişisel karakteristikleri, değerleri, ve yaşam stilleri ile uyum sağlayıp sağlamadığını araştırmıştır. Konutta memnuniyeti araştıran çalışmanın çerçevesi, çevrenin belirli fiziksel özellikleri ile kullanıcıların konut memnuniyeti ve ideal çevrelerini kavramsallaştırmaları arasındaki ilişkiler üzerine kurulmuştur. Çalışma sonucunda konut çevresinin negatif karakteristiğinin “gürültü” olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni olarak yerleşimin fiziksel planlanması, konut yapıları, açık kamusal alanlar ve çocuk oyun alanları ile iç içe olacak şekilde düzenlenmesi belirtilmektedir. Bununla birlikte konut birimlerinin özel açık alanlarının olmaması da konuttan memnuniyetsizliğin bir diğer sebebi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın

sonucunda Sanoff (2006d), bulguların genellikle sosyal ve fiziksel çevre arasında bir kopukluk olduğunu gösterdiğini söylemektedir.

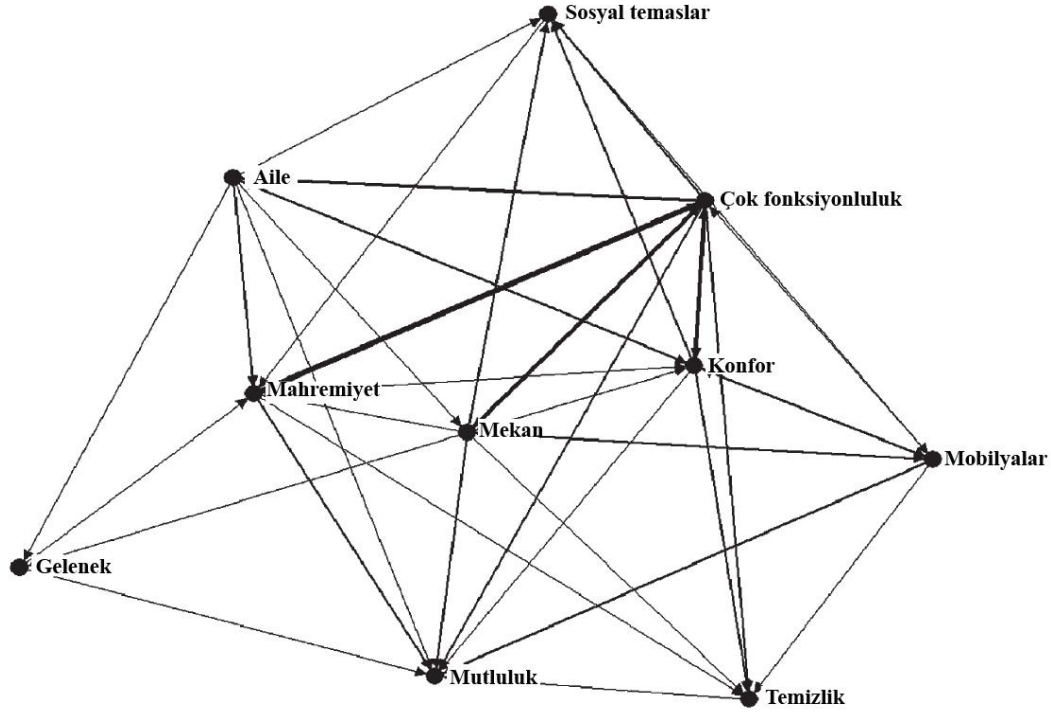
Stedman (2002), bir konut yerleşiminde konut kullanıcılarının mekanla ilişkili bilişlerini (cognitions), tavırlarını (attitudes), kimliklerini ve davranışsal eğilimlerini araştıran mekana bağlılık üzerine temelli bir model oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda mekandan memnuniyetin yerleşim ile ilgili bilişsel özelliklere güçlü bir şekilde dayandığı ortaya çıkmıştır. Anlamlar, mekana bağlılık, memnuniyet ve davranışın çok önemli belirleyicileridir (Stedman, 2002).

Konut çevrelerinde fiziksel çevre ile etkileşimi incelerken konut ve kişisel deneyimler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar da önem kazanmaktadır. Mekana bağlılık (place attachment), birey-sosyal yapı-fiziksel çevre arasındaki en güçlü etkileşimlerden biridir. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar, mekana bağlılık (place attachment) kavramını farklı niteliklerdeki bireylerin (örneğin, çocuklar, yaşlılar, öğrenciler, vb.) farklı mekanlar (örneğin, konut yerleşimleri, konutlar, daha üst ölçekler, vb.) içerisindeki deneyimlerini ve duygusal bağlantılarını ele alarak incelemişlerdir. Örneğin Cooper (1992) ve Chawla (1992), çocukluk sürecinde mekanlardaki bireysel deneyimlere odaklanırken; Ahrentzen (1992), sosyal normların ve ideolojilerin kadınların “eve” ve “evde çalışmaya” bağlılıklarını (attachment) ve tavırlarını (attitudes) nasıl etkilediği üzerinde çalışmıştır. “Mekana bağlılık kavramı” üzerine yapılan çalışmalarda, genellikle insanların mekan içerisinde edindikleri deneyimlere ve bu deneyimlerle ilişkili olarak mekanlarla aralarında oluşan duygusal bağlara odaklanılmaktadır. Low ve Altman (1992), mekana bağlılık (place attachment) kavramını tanımlarken, “bağlılık” (attachment) kelimesinin etkiyi vurguladığını, “mekan” (place) kelimesinin ise insanların duygusal ve kültürel olarak bağlı oldukları çevresel birimleri vurguladığını söylemektedir. Birçok araştırmacı, bireylerin mekanlara olan bağlılıklarına odaklanırken, diğer bir taraftan bazı yazarlar da aileler, toplum bireyleri ve bazen de aynı kültürden insanların paylaştıkları bağlılıklar ile ilgilenmektedir.

Low (1992), “mekana bağlılık” (place attachment) kavramını; belirli bir mekana ya da toprak parçasına kültürel olarak paylaşılan duygusal/hissi anlamların verilmesi; insanların ve toplulukların çevreyi anlamaları ve çevre ile ilişki kurmalarını sağlayacak sembolik ilişkiler oluşturmaları olarak tanımlamaktadır. Manzo (2003), insanların mekanlarla aralarındaki duygusal ilişkilerin doğasını ve nüansını ortaya

çıkarmayı amaçlayan geniş ve büyümeye devam eden bir literatür olduğunu söylemektedir. Hidalgo ve Hernandez (2001)'e göre, “mekana bağlılık” (place attachment) kavramı ile ilgili çalışırken, araştırmacıların karşılaştıkları en büyük zorluk, teorik alanda ve ampirik çalışmalarda birbirinden farklılık gösteren birçok yaklaşımın olmasıdır. Bu kavram ile ilgili birçok farklı terimle karşılaşmak mümkündür, bunlar; “topluma bağlılık (community attachment)” (Kasarda ve Janowitz, 1974; Lawrence, 1992; Hummon, 1992), “topluluk hissi (sense of community)” (McMillian ve George, 1986; Mannarini ve diğ., 2006), “mekana bağlılık (place attachment)” (Altman ve Low, 1992; Brown ve Perkins, 1992; Manzo, 2003, 2005; Knez, 2005), “mekan kimliği (place identity)” (Proshansky, 1978; Twigger-Ross ve Uzzel, 1996; Knez, 2005), “mekana bağımlılık (place dependence)” (Stokols ve Shumaker, 1981; White ve diğ., 2008), “mekan hissi (sense of place)” (Relph, 1976; Buttner ve Seamon, 1980; Hummon, 1992), vb. kavramlardır. Genel olarak, “mekana bağlılık (place attachment)” kavramı, insanlar ve belirli mekanlar arasındaki duygusal bağlar ya da bağlantılar olarak tanımlanmaktadır.

Konut çevrelerinde fiziksel çevre ile etkileşimde bireyin veya belirli bir topluluğun evlerine verdikleri anlam ve kullanımları da çalışmalarda ele alınan önemli konulardandır. Rapoport (1982)'a göre, apartmanlar bireysel kimliği örtmektedir. Özellikle erkekler masculen özelliklerini gösteremediklerinden apartman kimliğini negatif olarak değerlendirmektedir; kadınlar ise konutlara bireysel-kimlikleri bağlamında daha güçlü bir şekilde bağlıdırlar (Rapoport, 1982). Coolen (2006), konutun insanın çevresiyle temel bağlayıcısı olduğunu söylemektedir; barınak, mahremiyet, güvenlik, kontrol ve statü gibi birçok fonksiyonu barındırır, ekolojik perspektiften bakıldığında konutların anlamı insanlar ve konutları arasındaki bu fonksiyonel ilişkilerde bulunmaktadır. Konutun anlamını araştıran çalışmasında Coolen (2006), kent merkezinde ve dış mahallede (suburban) yaşayan konut kullanıcılarının konut çevresi tercihlerinin anlamsal yapılarını karşılaştırmıştır. Her iki yerleşimde de anlam yapısında ön plana çıkan en önemli özellik oda sayısı olmuştur. Şekil 2.7'de görüldüğü gibi bazı anlamların diğerlerine göre daha merkezi olduğu saptanmıştır. Bu grafiğe göre “çok fonksiyonluluk”, oda sayısı özelliklerine göre çıkarılan anlamsal yapıda en merkezi anlamdır.

Şekil 2.7 : Konutun “oda sayısı” özelliği için ortaya çıkan anlamsal strüktür (Coolen, 2006).

Ross ve Uzzell (1996), konut çevrelerinde kimliğin eylemi etkileyen dört prensibi: “süreklilik”, “öz-beğeni (self-esteem)”, “öz-güven (self-efficacy)” ve “ayırt edicilik” ile mekan ve kimlik süreçlerinin rolünü araştıran bir model oluşturmuştur. Bu prensipleri konut çevresine bağlılık üzerinden araştıran Ross ve Uzzell (1996), Londra-Docklands’de katılımcılarla birebir görüşerek gerçekleştirdiği çalışmanın sonucunda çevrelerine bağlı olan ve olmayan konut kullanıcıları arasında yerel çevrelerini tanımlamalarında farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, konut çevresini kullanım ile bağlantılı ve kimlik tanımlama süreci ile ilişkilidir (Ross ve Uzzell, 1996).

2.2.3.1 Fiziksel biçimlenmenin sosyal etkileri

Tez kapsamında alan çalışmasının gerçekleştirileceği dışa kapalı konut yerleşimleri, içerisinde bulunan yapıların biçimlenişlerine bağlı olarak iki farklı tiptedir, bunlar; “yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan konut yerleşimleridir. Her iki tipte konut yerleşimi de çok katlı konut bloklarından oluşmaktadır. Çalışma kapsamında konut yapılarının fiziksel biçimlenişleri ve sosyal çevrede oluşturdukları etkiler üzerinde yapılan çalışma ve araştırmalar incelenmiştir. Bu konu üzerine yapılan

çalışmalarda özellikle “yüksek yapıların kullanıcılara ve sosyal çevreye etkileri” üzerine odaklanılmıştır.

“Yüksek Yapılar ve Kentsel Yerleşimler Konseyi”ne göre on kat ve üzeri binalar “yüksek yapı” olarak adlandırılır (Civaroğlu, 2007). Yüksek konut yapıları, ortaya çıkış hikayeleri ile, yaşam için ütöpik bakış açıları oluşturmuşlardır. Strebel ve diğ. (2005), yüksek yapıların ütöpik yaşam stillerinin, Le Corbusier gibi yıldız isimler, seri üretim konutları, modernizmin ulusal projeleri, eleştirel sosyal bilimlerin söylemleri, küreselleşme ile ilgili popüler ve akademik imgeler gibi birçok etkenle birlikte ortaya çıkıp, mimarlık alanında tartışma konusu yarattıklarını vurgulamaktadır. Kentle ilgili ütöpyaların çoğunda genellikle kentin dikey olarak geliştiğı varsayılmıştır. 20. yüzyılın “ideal kent”inin fiziksel (tasarım) ütöpyası Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier’in çalışmalarıyla ün kazanmıştır. Blowers ve diğ. (1974)’ne göre, her iki mimar da kentleşmiş toplum temalarıyla 20. yüzyıl ütöpyasını oluşturmuştur; Wright ve Corbusier, endüstriyel gelişmeyle büyülenirken, çizimleriyle yeni fiziksel çevreler oluşturmuşlardır. Le Corbusier’in kent konsepti, “kent bir makinedir, ya da makinelerin birleşiminden oluşan bir komplekstir”, ve günlük yaşam için, insan için gerekli olan ışık, yeşil, mekanlılık, sessizlik, mahremiyet ve güzellik sağlanmalıdır” şeklindedir. ‘*Contemporary City of Three Million Inhabitants*’(1929) projesinde Le Corbusier, kentsel popülasyonu kentin çeperlerine yaymaktan ziyade yüksek-yapılardan oluşan konut bloklarıyla kent sakinlerini şehir merkezine yerleştirmiştir (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 : Le Corbusier’in 1929’da önerdiği ‘*Contemporary City of Three Million Inhabitants*’ (Blowers ve diğ., 1974).

Günümüzde İstanbul’da yüksek konut yapılarında yaşamının konut kullanıcılarına kazandırdığına inanılan en önemli özellik, “yüksek statüye sahip yaşam tarzı”nı da beraberinde getirmesidir. Genel olarak yüksek yapılarda yüksek teknolojilerle

donatılmış konutlarda oturmak konut içerisinde yaşayanlara beraberinde “yüksek statü” getirmektedir; ve bu yapılar aynı zamanda kentin kendisine de statü kazandırmaktadır. İstanbul’un merkezine yapılması düşünülen 300 metre yüksekliğindeki ‘Dubai Towers’ projesi, İstanbullular’a ve Türkiye’ye kazandıracağı statü ile kentlilere adeta müjdelenmiştir.(Şekil 2.9)

Şekil 2.9 : İstanbul’da yapılması planlanan ‘Dubai Towers’ projesi (Url-9).

Strebel ve diğ. (2005), ‘supertall’ yaşamın Avrupa’da ilk ortaya çıktığı konut projesinin Glasgow’daki (UK) ‘Red Road’ yüksek konut yerleşimi olduğunu söylemektedir. 1962’de, ilk blok tamamlandığı zaman 31 katlı olan bu bina, Avrupa’daki en yüksek konut yapısı olmuştur. Bu statünün kazanılması kutlanırken aynı zamanda ‘supertall’ yaşam üzerine dikkati toplamıştır. Günümüzde ise Avrupa’daki en istenmeyen toplu konutlarından biri olmuştur (Strebel ve diğ., 2005). Önümüzdeki 10 sene içerisinde yerleşim yıkılacak ve yerine yeni bir proje üretilecektir (Şekil 2.10). Foley (1980), İngiltere’de II. Dünya Savaşı sonrası yüksek konut yapılarının üretiminde ve özellikle küçük çocuk sahibi olan ailelerin bu konutlarda oturma eğiliminde artış yaşandığını söylemektedir. 1960’ların ortalarında ve sonlarına doğru, İngiliz hükümeti 6 kattan yüksek yapıların yapımını durdurmuş ve yüksek katlı konut yapılarının çocuklu aileler için elverişli olmadığı görüşü ortaya çıkmıştır (Foley, 1980). Bu görüş, daha sonraları diğer ülkelere de sıçramış, ve bu durum, yüksek katlı konutların yapımında yavaşlama olmasına neden olmuştur. İngiltere’de alınan kararlar doğrultusunda, özellikle sosyal konutların orta yoğunlukta olması gerektiği ve bu konutlarda yaşayan ailelerin en az %50’sinin zemin kotundaki dış mekanlara direkt ulaşabilmesi gerektiği fikri benimsenmiştir (Foley, 1980).

Şekil 2.10 : ‘Red Road Flats’, Glasgow- 1967’de Avrupa’daki en yüksek konutlar (Strebel ve diğ., 2005).

Ford (1986), Amerikan şehri modelinde tipik olarak genellikle şehrin iç kısımlarında yüksek yoğunluklu ve çoğunlukla düşük gelir düzeyine sahip insanlar için yapılmış sosyal konutların yer aldığını; şehrin dış taraflarında ise yüksek gelir düzeyinde insanların yaşadıkları “dış mahalle” (suburban) konut yerleşimlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Amerikan şehirlerinin bu tipik özelliği, Avrupa, Latin Amerika ve Sovyet ülkelerindeki şehir yapısından (yüksek statüdeki merkezler, onları çevreleyen çalışan sınıfın yaşadığı bölgeler ve düşük statüdeki gecekondu bölgelerini içeren) tamamen farklılık göstermektedir (Ford, 1986). Amerika’da, yüksek-yoğunluklu binalarda yaşam genellikle olumsuz koşullarda yaşamak olarak tanımlanmaktadır. Hoffman (2000), Amerika’daki toplu konutların tasarımının tartışmalı olduğunu söylemektedir; eleştirmenler, konut otoritelerini çocuklu aileleri yaşaması zor ve çirkin görünümlü yapılar olarak nitelendirilen yüksek yapılardan oluşan konut projelerine yerleştirdikleri için hatalı bulmuşlardır. Bu yapıların neden olduğu kötü etkiler ve suç oranının artışı, özellikle 1956’da tamamlanan St. Louis’deki dev ‘Pruitt-Ioge’ toplu konut yerleşiminin 1972-76 yılları arasında yıkımından da anlaşılacağı üzere birçok kişinin mimariyi suçlu bulmasına neden olmuştur (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 : St. Louis’deki ‘Pruitt-Igoe’ toplu konut yerleşimi (Url-1).

Becker (1977), yüksek yapılardan oluşan konutların Amerikalılar’ın büyük bir çoğunluğu (aileler) tarafından istenmediğini söylemektedir; bunun nedeninin ise zeminde bir egemenlik alanı (territory) vermediği, evin geçmişten gelen imajını zedelediği ve kişilerin kendine özgü-imajına zarar vermesi olduğunu ileri sürmektedir. Buna rağmen Ford (1986), 1960’ların ortalarında Amerika’da yüksek konut yapılarının ve kondominyumların benzeri görülmemiş bir şekilde hızla çoğalmaya başladığını söylemektedir. Birtakım yeni lüks kuleler çok-birimli konutlarda yaşamın nasıl olabileceğini radikal olarak gösteren öncüler olmuştur. Bunların arasında Chicago’daki ünlü ‘Marina Towers’ (1964) ve New York’taki ‘United Nations Towers’ (1965) örnek gösterilebilir (Ford, 1986). Chicago’da yapılan kısmen konut birimlerini içeren ‘John Hancock Building’ (1970) de kent merkezindeki yüksek konut yaşamı için pozitif bir imaj oluşturmuştur (Ford, 1986). Söylenenlere göre çok birimli konut yapılarının imajı her geçen gün Amerika’da pozitif yöne doğru gitmekte ve birçok Amerika kentinde büyük konut kompleksleri önemli birer kent elemanı haline gelmektedir. Bu durumda, Amerika kentlerinin merkezlerinde yapılan yüksek yapılarla bir kent silueti ve kent imajı oluşturma çabalarının ve “dış mahallelerde” (suburb) yaşayan çoğunluğun kent merkezine geri çekilmek istenmesinin de büyük payı vardır (Ford, 1986).

Yüksek yapılarda yaşam ve yüksek yapıların insanlar üzerinde yarattıkları etkiler üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. İnsan-çevre ilişkileri alanında yapılan birçok çalışmada; “konut tipi”nin konutta yaşayanların “sosyal”, “psikolojik” ve “fiziksel” özellikleri üzerinde etkili olduğu söylenmektedir. Gifford (2007), yüksek yapıların varlığının toplumsal ve bireysel korku, memnuniyetsizlik, stres, çeşitli davranış problemleri, intihara yatkınlık, sosyal ilişkilerin zayıflaması, sosyal yardımlaşmada

azalma ve çocuk gelişiminde bozukluklar gibi istenmeyen birtakım sonuçlar doğurmakta olduğunu söylemektedir. Yapılan bazı çalışmalar ve araştırmalarda, yüksek yapıların içerisinde yaşayanlar için uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (Angrist, 1974; Conway ve Adams, 1977). Toplumsal düzeyde mevcut servisler ve altyapıya sıkıntı vermesi, trafik problemlerini daha kötüye götürmesi ve komşuluk birimlerinin karakterini zedelediği gibi sonuçlara sebep oldukları da söylenmektedir. Newman (1972), konut yapılarının tasarımında hangi etkenlerin suç oranlarının artmasına sebep olduğu ile ilgili çalışmada, 20. yüzyılın ihtiyaçlarına göre hızlı bir şekilde üretilen yüksek yapı prototiplerinin orta-üst gelir seviyesine sahip ve genellikle çocuksuz aileler için iyi işlediğini, fakat dar gelirli geniş aileler için aynı yoğunluktaki diğer konut yerleşimlerine göre yerleşim içerisindeki suç oranlarını üç kat artırdığını ileri sürmektedir.

Konut ve fiziksel sağlık arasındaki bağlantılar, en az konut ve sosyo-psikolojik davranışlar arasındaki bağlantılar kadar karmaşıktır. Yeung (1977)'a göre, yüksek yapılarda ve yüksek yoğunluktaki konut yerleşimlerinde fiziksel/sosyal/duygusal boyutlarla neden-sonuç ilişkilerini kuran parametrelerin belirlendiği araştırmaların gerçekleştirilmesi ve bu çalışmaların sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Evans (2003), konut ve sağlık alanındaki araştırmaların çoğunun fiziksel sağlık üzerine odaklandığını söylemektedir; bununla birlikte, konut tipi (örneğin yüksek yapılar), kat seviyesi ve konutun kalitesi (örneğin strüktürel problemler) gibi konular genellikle zihinsel sağlık ile ilişkilendirilmiştir. Konut tipolojisi çalışmalarında, yüksek binalardan oluşan çok-birimli konut yerleşimlerinin, küçük çocuklu annelerin ve bir ihtimalle küçük çocukların psikolojik sağlıklarına zararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Evans, 2003).

İyi ve kaliteli bir yaşam için insanların konut çevrelerini nasıl algıladıkları önemlidir. Angrist (1974), yüksek yapılardan oluşan bir konut yerleşiminin içerisindeki yaşayan insanların, kamusal alanlarda gerçekleşebilecek suç olaylarından korku hissi ile yaşayacaklarını iddia etmektedir. Bu, şu anlama gelmektedir; düşük gelirli ailelerin yaşadığı yüksek yapılardan oluşan konut bölgeleri güvenli ortamlar oluşturmamaktadır. Yüksek yapılardaki sosyal yaşantıyı araştıran araştırmacılar, bu konuyla ilgili sorun yaşanan bölgelerde oturan insanlarla görüşmeler yapmışlardır. Bu konudaki sosyal araştırmaların çoğu; tasarımcıların düşük maliyetle yapabilecekleri; ve gelecek konut kullanıcıları için önemli birtakım değerler taşıyan

konut projelerinin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini belirleyebilecekleri veriler elde etmek için yapılmaktadır (Conway ve Adams , 1977). Bu araştırmalara göre yüksek yapılarda yaşamak, konut kullanıcılarına farklı birçok problemler getirmektedir ve farklı insanlar farklı şekillerde bu durumdan etkilenmektedir. Yüksek yapıların başarısı ya da başarısızlığı, içerisinde yaşayan aile tiplerinin doğru belirlenip belirlenmemesi ile ilişkilidir; öyle görünmektedir ki yüksek yapılar sadece yaşam döngüsü içerisinde yeri belli olan bazı aile tipleri için daha uygun olmaktadır (Conway ve Adams, 1977). Foley (1980) için tartışılması gereken asıl sosyal problem, yüksek yapılardan oluşan konutların küçük çocuklu aileler için memnun edici olup olmadığıdır; yaşadıkları konut zeminden uzakta olduğu zaman, dışarıda oyun oynayan çocukları kontrol etmek zorlaşır; zemin kotundaki açık alanlara ulaşabilme oranı azalır; ve her dış mekan kullanımı kamusal hale gelir, özelleşme ortadan kalkar. Evans (2003) yüksek yapılardan oluşan konutlar ile psikolojik bunalım arasındaki ilişkinin sebebinin annelerin sosyal izolasyonu ve çocuklar için oyun alanlarının kısıtlanmış olması olduğunu söylemektedir. Bazı bulgulara göre yüksek yapıların genellikle düşük gelirli için yapılmış olanlarında sosyal ağların kurulmasının oldukça güç olduğu ortaya çıkmıştır; lobiler, dinlenme alanları ve diğer sosyal etkileşim alanlarının olmaması ya da konut yapılarından oldukça uzakta olmaları güvenlik açısından ve sahiplenme duygusunu zayıflattığından dolayı olumsuz sonuçlar yaratmaktadır (Evans, 2003). Bu tip konut bölgelerinde yaşayan kadınlar, aynı özelliklere sahip fakat farklı konut tipleri olan bölgelerde yaşayan kadınlara oranla daha fazla yalnızlık duygusu hissettiklerini ve egemenlik alanı (territorial) kontrollerinin azaldığını belirtmektedir (Evans, 2003).

Araştırmaların büyük çoğunluğunun yüksek yapıların, içerisinde yaşayanlar üzerindeki negatif etkilerini ortaya çıkarmasına rağmen, duruma farklı bir bakış açısıyla bakan Glaeser ve Sacerdote (2000), konut yapısı ve sosyal bağlantı arasındaki ilişkiyi incelerken, “konut tipinin sosyal bağlantıları etkilediği” teorisinin basit bir nedene dayandığını söylemektedir; büyük yapılar konut kullanıcılarının arasında daha az fiziksel mekan olmasına sebep olurlar. Her konut birimi aynı büyüklüğe sahip ve her bir insana düşen alan aynı olsa bile bireyler büyük bir yapının içerisindeyken, etrafı bahçe ile çevrili tek ailelik yapılara oranla aralarındaki mesafe daha az olacak; böylelikle sosyal etkileşim artacaktır (Glaeser ve Sacerdote, 2000).

Gifford (2007), sosyal ilişkilerin iki ana etki alanı içerisinde incelenebileceğini söylemektedir; bunlar, konut içerisindeki ilişkiler ve yapı içerisinde komşular ile olan ilişkilerdir. Bir çalışmaya göre yüksek yapılarda oturan insanların birbirleri ile ve aynı zamanda dışarıdan gelen insanlar ile olan sosyal ilişkilerinin zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Korte ve Huismans, 1983). Çoğunlukla az katlı yapılarda oturan konut sakinleri, yüksek yapılarda oturan konut sakinlerine göre daha çok memnuniyet düzeyine sahiptir. Yüksek yapılar, daha pahalı olduklarında, daha iyi bir çevre içerisinde konumlandıklarında ve içerisinde yaşayan kullanıcıların kendi tercihleri sonucunda oturdukları durumda buradaki memnuniyet düzeyi yükselmektedir (Gifford, 2007). Çocuklar az katlı konutlarda daha iyi koşullardadır; yüksek yapılar onların açık mekan kullanımını kısıtladığı gibi aynı zamanda yüksek yapılarda yaşayan çocuklarda daha fazla davranış problemleri görülmektedir (Gifford, 2007).

Bu konu ile ilgili bir araştırma olan ‘The National Crime Victimization Survey’ (NCVS) yapıların büyüklüğü ve mağduriyet olasılığı arasında güçlü bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur; bu bağlantı, yapıların genişliği ile değil, yüksekliği ile daha yakından ilişkilidir (Glaeser ve Sacerdote, 2000). Yüksek yapılarda oturan insanlarda genel olarak yapıların içerisinde daha az arkadaşlık ilişkileri mevcuttur, ve bunun sonucu olarak insanlar arasında yardımlaşma daha az olacaktır; suç oranları ve suç olaylarından korku bu tip yapılarda daha fazla gözlenmektedir; aynı zamanda düşük oranda da olsa intihara yatkınlık yüksek yapılarda yaşayan insanlarda görülebilmektedir (Gifford, 2007).

Tez çalışması kapsamında konut bloklarının yatay veya düşey olarak uygulanmış olması, fiziksel ve sosyal etkileşim açısından önemli bir araştırma parametresi olarak ele alınmıştır. Yapılan alan çalışması sonucunda elde edilen bulgular, bu konuda yapılan araştırmalar ile ilişkili olarak değerlendirilecektir.

2.3 Konut Yerleşimlerinde Sosyal İhtiyaçlar

Bu başlık altında tez çalışmasının ana konusunu oluşturan “sosyal ihtiyaçlar” ve konut çevrelerinde temel kullanıcı gereksinimleri içerisindeki yeri açıklanacaktır. Bu çerçevede konut çevrelerinde “sosyal ihtiyaçlar”, “fiziksel çevre” ile ilişkilendirilerek tanımlanacak; ve “sosyal ihtiyacı karşılayan mekanlar” ile ilgili yapılan çalışmalara değinilecektir.

2.3.1 Konut çevrelerinde temel kullanıcı ihtiyaçları

Kullanıcı ihtiyaçları üzerine yapılan çalışmalarda, “kullanıcı ihtiyaçları”, kullanıcı eylemlerinin en etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için sağlanması gereken koşullar olarak ifade edilmektedir (Atasoy, 1973). Becker (1977)’e göre sadece işleyen değil, bununla birlikte içerisinde yaşayanlar için kullanışlı bir çevre yaratabilmek için, tasarımcıların farklı insanların binalarla aralarındaki ilişkileri anlamaları ve bu ilişkilerin insanların zevkleri, toplum içindeki sosyal duruşları, aileleriyle, arkadaşlarıyla ve komşularıyla ilişkilerini nasıl etkilediğine bakmalıdırlar.

Blachère (1966)’e göre insan ihtiyaçları öncelikle iki ana başlık altında toplanmaktadır, bunlar (Şener, 1977):

- İkamet edilebilirlik ihtiyaçları,
- Ekonomik ihtiyaçlardır.

İkamet edilebilirlik ihtiyaçları üç başlık altında toplanmaktadır (Şener, 1977):

- Fizyolojik ihtiyaçlar (insanın canlı bir varlık oluşunun getirdiği ihtiyaçlar),
- Psikolojik ihtiyaçlar (insanın düşünen canlı varlık oluşunun getirdiği ihtiyaçlar),
- Sosyolojik ihtiyaçlar (insanın sosyal bir varlık oluşunun getirdiği ihtiyaçlar).

Ekonomik ihtiyaçlar ise iki başlık altında toplanmaktadır (Şener, 1977):

- Dayanıklılık ihtiyacı,
- Değer ihtiyacı.

Atasoy (1973), kullanıcı ihtiyaçları ile ilgili çalışmaların tasarlama için gerekli kriterler takımının ortaya konmasını amaçladıklarını söylemektedir; bu çalışmaların gelişimi, tasarlayıcı ile kullanıcılar arasındaki kopukluğu yansıtmaktadır. Araştırma sonuçlarında;

- Antropometrik,
- Fiziksel çevre,
- Sağlık koşulları,
- Emniyet koşulları,
- Sosyal çevre koşulları,

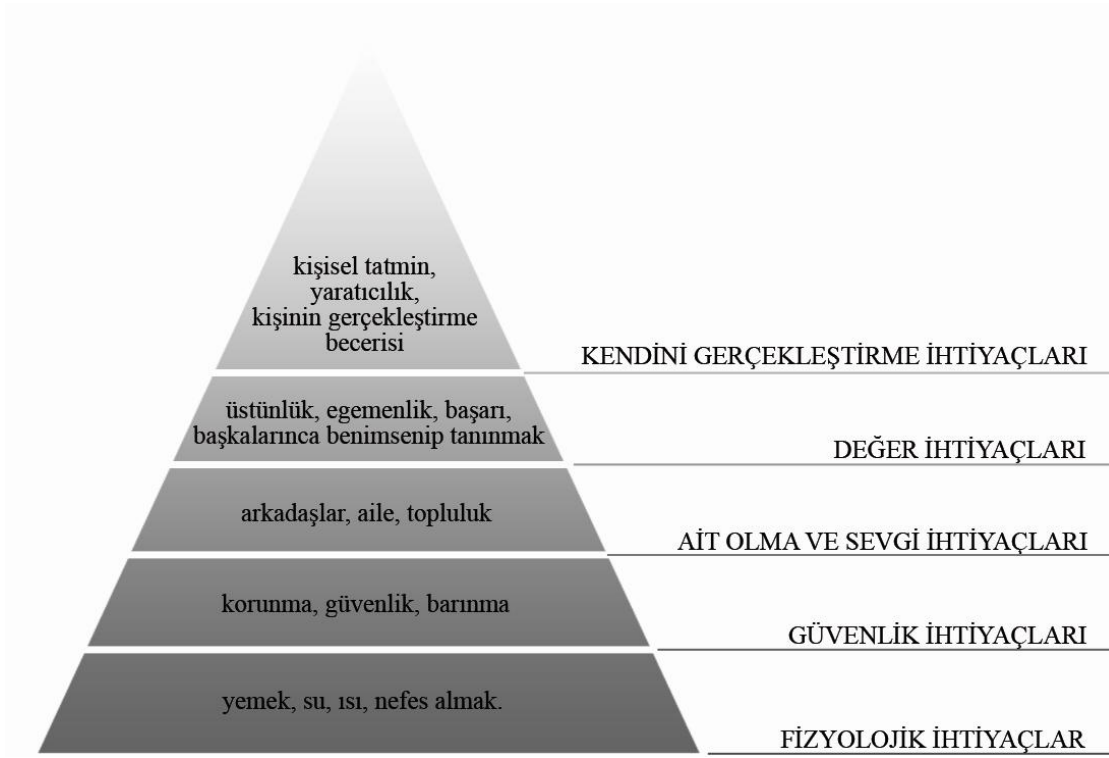
- Ruhsal çevre koşulları,
- Mahremiyet,
- Çevre bağları ile ilgili ihtiyaçların verileri elde edilmektedir (Atasoy, 1973).

Konutun insan hayatındaki önemine ve insan-çevre arasındaki etkileşimin yoğun olmasına paralel olarak, konu ile ilgili yapılan çalışmalarda konut yerleşimlerinde kullanıcıların konut ve çevresi ile ilgili birçok gereksinimi tanımlanmıştır. Lawrence (1987), Kuzey Amerika’da binaları kullanan insanların “ihtiyaçları” ile ilgili yapılan birçok anket araştırması ve konut çevreleri ile ilgili sosyolojik çalışmanın şu şekilde sınıflandırılabilirliğini söylemektedir:

- “Kullanıcı” ihtiyaçları çalışmaları
- Düş ve istekleri inceleyen anket çalışmaları
- Konut memnuniyeti ve tercihleri çalışmaları
- Ödünleşim (trade offs) ile ilgili olarak belirli önerilere kullanıcıların “yanıtları” (Lawrence, 1987).

Şener’e (1977) göre, konutta ihtiyaçların belirlenmesi, gerek tasarlama öncesi, gerekse ürünü oluşturduktan sonra, konutun yeterliliğini tespit etmek veya değerlendirmek bakımından zorunlu olmaktadır. İhtiyaçsal gruplar her şeyden önce kişinin anabolik ve katabolik fonksiyonlarına dayanmakta, ve bunun dışındakiler sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve çevreye ilişkin tamamlayıcı özellikleri içermektedir (Şener, 1977). Konut kullanıcılarının konut çevrelerindeki gereksinimleri, insanın temel gereksinimleri ile ilişkilendirilerek birçok araştırmacı tarafından ele alınmaktadır. Bu çalışmalara referans olan ve insanın temel gereksinimleri ile ilişkili çalışmalardan en önemlisi ABD’li psikolog Abraham Maslow’un 1943’de yayınlanmış “ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi”dir (Url-2) Maslow, psikolojiye hümanistik bakış açısıyla yaklaşır. İnsan doğasının ancak objektif ile subjektif bir arada ele alındığında anlaşılabilirliğini savunmaktadır. Maslow teorisi, insanın salt fizyolojik değil, psikolojik gereksinimlerinin de içsel yapısının bir parçası olduğunu göstermektedir; bununla birlikte, bu gereksinim ve değerler birbirleri ile, güç ve öncelik bakımından, hiyerarşik ve gelişimsel bir ilişki içerisindedir (Şekil 2.12) (Maslow, 2001). Güvenlik sevgiye göre daha öncelikli ya da güçlü, baskıcı ve yaşamsal bir gereksinimdir; yiyecek gereksinimi ise her

ikisinden de güçlüdür, bu temel gereksinimler gibi genel anlamda kendini gerçekleştirme yolunda atılan adımlardır (Maslow, 2001).

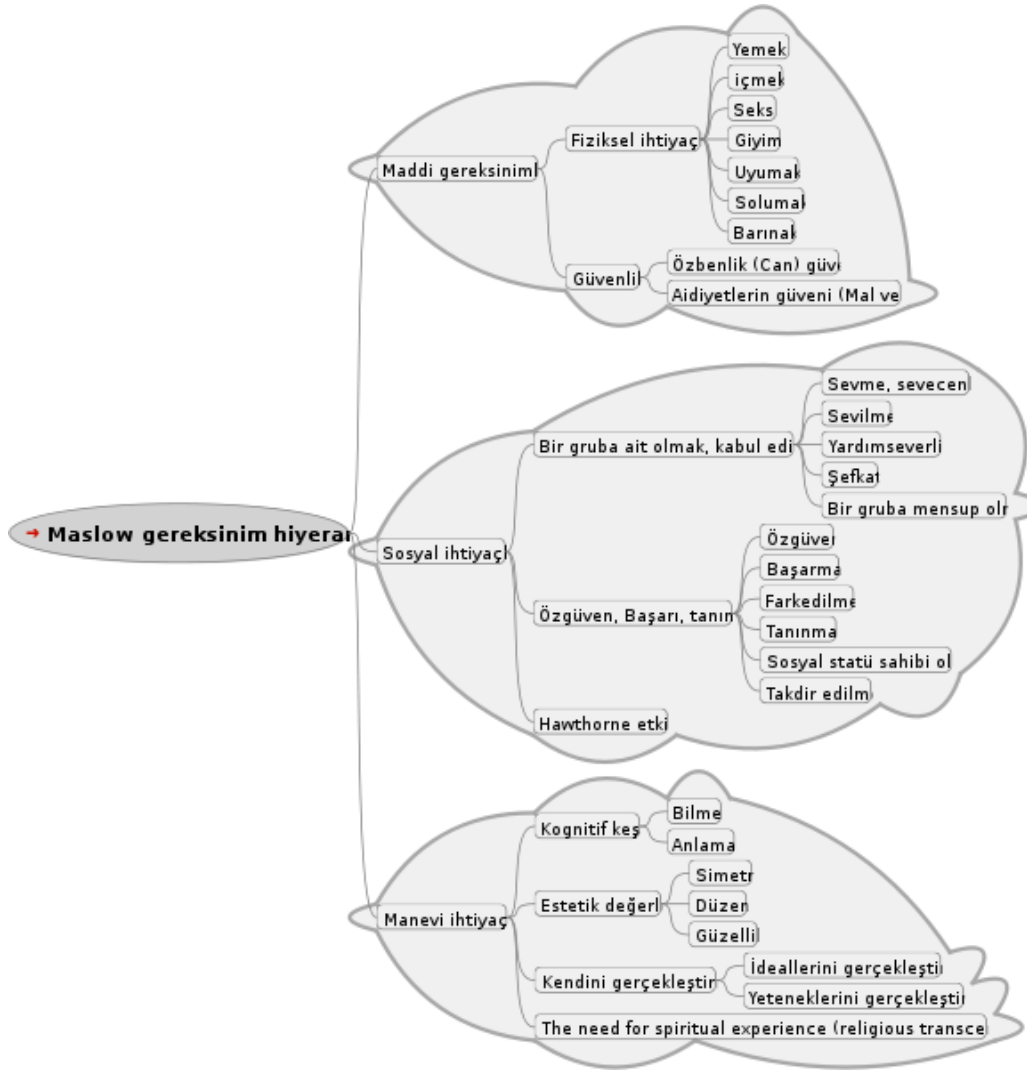

Şekil 2.12 : Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi (Url-2'den uyarlanmıştır).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi konu ile ilgili birçok çalışmaya referans olmuş ve farklı şekillerde uyarlanmıştır (Şekil 2.13). Cooper (1975), Maslow'un insanın temel ihtiyaçları ile ilgili kategorizasyonunu konut ihtiyaçları hiyerarşisi oluşturmak üzere aşağıdaki gibi uyarlamıştır (Lawrence, 1987):

- Barınma
- Güvenlik
- Konfor
- Sosyalleşme ve kendini ifade etme
- Estetik.

Bu bakış açısı ile bakıldığında, barınma, güvenlikten daha temel bir gereksinim olarak kabul edilmektedir (Lawrence, 1987).

Şekil 2.13 : Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinden uyarılma (Url-3)

Konut çevrelerinde kullanıcı ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayan mekanların oluşturulması, kullanıcı memnuniyeti ve kaliteli bir yaşam çevresinin oluşmasını sağlayacaktır. Bu nedenle konut kullanıcılarının ihtiyaçlarının irdelenmesi, “konut memnuniyeti ve çevresel kalite” ile ilgili çalışmalarda önem kazanmaktadır. Rapoport (2004), çevrelerin isteklere cevap oluşturan birçok karakteristiğinin birlikte “çevresel kalite”yi oluşturduklarını söylemektedir. Çevresel kalite kavramının iki ana anlamı ve yorumu vardır, bunlardan birincisi çevrenin fiziksel-kimyasal-ekolojik nitelikleri ile ilgili (hava ve su kalitesi, radyasyon, vb.); ikincisi ise çevrenin psikolojik-biososyal-kültürel nitelikleri ile ilgilidir. “Daha iyi” çevreler oluşturulmasında çevresel kalitenin bu iki anlamının birleştirilmesi ve tasarımcıların her ikisini de başarıyla yönetmeleri gerekir (Rapoport, 2004).

Konut çevrelerinde “çevre kalitesi” üzerine odaklanan performansla ilgili yönlerin ele alındığı çalışmalar, zaman içerisinde mekansal ve psikososyal kalite

karakteristiklerinin irdelendiği araştırmalarla sürdürülmektedir (Pulat Gökmen ve diğ., 2005). Çevrenin kalitesi iki boyutta değerlendirilmektedir; nesnel kalite boyutu, çevrenin ölçülebilir fiziksel nitelikleri ile ilgili iken, öznel kalite boyutu (psikososyal boyut), kullanıcının bu fiziksel niteliklere ilişkin öznel değerlendirmelerini dikkate alır (Pulat Gökmen ve diğ., 2005). Cooper ve diğ. (1986), kullanıcı memnuniyeti bağlamında tasarımcıların insan-konut ilişkilerini araştıran çalışmalardan haberdar olmaları ve bu çalışmalardan faydalanmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Eğer “insanların gereksinimlerini karşılayacak” konutlar tasarlamak isteniyorsa, tasarımcılar insanların “ne istediklerini ve ne istemediklerini” bulmak zorunda olurlar, ve bu bilgilerin tasarımcıların gelecek projeleri için ulaşabilecekleri şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Cooper ve diğ., 1986).

Becker (1977)’e göre, konut yerleşimi ile ilgili fonksiyonlar, konut ile birlikte aktiviteler ve anlamlardan oluşmaktadır. Her insan, konutla ilgili fonksiyonlardan memnun olma gereksinimi duyar ve genel olarak her insan aynı fonksiyondan memnun olma gereksinimi duymaktadır (Becker, 1977). Brower (1996)’a göre bununla ilgili bazı belirli evrensel kabuller bulunmaktadır. Aşağıdaki fonksiyonlardan memnun olunması durumunda, bir konut yerleşiminin iyi bir konut yerleşimi olduğu söylenebilir (Brower, 1996):

- Barınma
- Temizlik
- Uyuma
- Bağlantılar
- Anlam
- Rekreasyon.

Kent ve metropol yaşantısının gittikçe ön plana çıktığı ve her alanda değişimin hızlı bir şekilde gerçekleştiği günümüzde gelişen teknoloji ve değişen koşullar ile birlikte insanların günlük yaşamı da etkilenmekte ve konutlarda gereksinimler de kullanım ile doğru orantılı olarak değişime uğramaktadır. Yeni konut tasarımları bu gereksinimleri karşılamak üzere farklı çözümler aramaktadır (örneğin, akıllı yapılar, ekolojik yapılar, çoklu fonksiyona sahip yapılar, vb). Uzmanlara göre konutlarda “teknoloji” ve “akıllı evler” düşüncesinin vurgusu güçlüdür. Geleceğin evi kendi web

sayfasına ve bilgisayar kontrollü alanına sahiptir; ışıkları açma, güvenlik kameralarını çevrede gezindirme, cihazları açıp kapama, klimanın ısıtma ve soğutma düzeylerini ayarlama, gibi işlerin tümü uzak bir yerden yapılabilecektir. Moss ve Townsend (2000)'in konu ile ilgili araştırmasında ise kadınların uzmanların aksine gelecekteki evi daha geniş bir çevreye bağlanmış ve ev içinde teknolojiye daha az odaklanmış olarak tanımladıkları ortaya çıkmıştır (Moss ve Townsend, 2000).

Altman (1993), dünya çapında şu anda varolan ve gelecekte var olacak eğilimlerin sıradan insanların “fiziksel”, “psikolojik” ve “sosyal” yaşamlarını, aileleri ve arkadaşları, evleri ve konutları, yakın komşuları ve sosyal çevreleri ve günlük iş hayatları ve geçimleri bağlamında etkilediğini söylemektedir. Bunun durum göz önüne alınarak, Altman (1993), yetkili mekanizmaların makro-jeopolitik planlamalarında bu problemlere dikkat etmesi gerektiğini, ve çözümlerin kesinlikle insanların konutlarında, işlerinde ve topluluklarında geçen günlük yaşantılarını ele alması ve geliştirmesi gerektiğini söylemektedir.

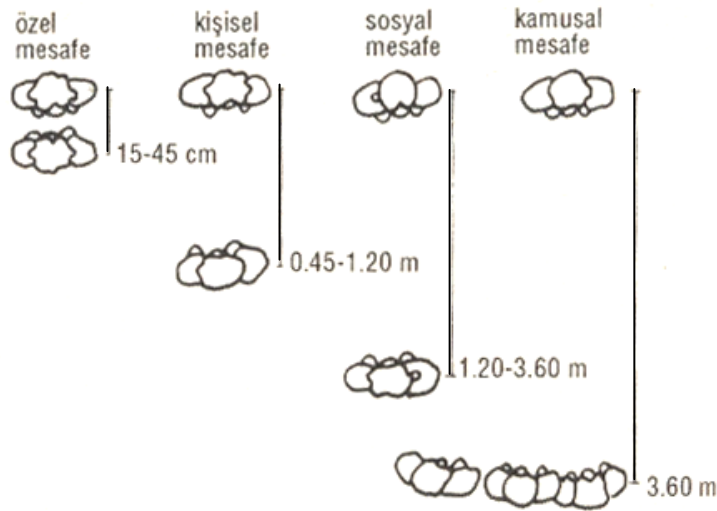
Günümüzde kentin ve metropol hayatının getirdiği değişimlerle birlikte genel aile yapısında ve yaşantısında da oldukça önemli değişimler yaşanmıştır. Tüm dünya metropollerinde evlenme yaşı, çocuk sahibi olma yaşı, ortalama insan ömrü, çekirdek aile yapısı gibi kavramlar değişime uğramaktadır. Herşeyden önce konut kullanıcılarının (hane halkı) bir başka deyişle kent insanının aile kompozisyonları değişime uğramıştır. Chokor'a (1993) göre ev halkı ya da aile kompozisyonunda bağlar, değerler ve aktiviteler zamanla değişmektedir; böylelikle konutun değeri, anlamı ve kullanımı da değişmektedir. Bununla etkileşimli olarak özel konut biçimlerinin tasarımı ile aile bağları, yaşam stilleri, aktiviteleri ve ilişkileri de etkilenmekte ya da yok olmaktadır (Chokor, 1993). Foley (1980), hane halkı kompozisyonu ve yaşam düzenlerindeki niteliksel değişikliklerin konut tipi ihtiyacını etkilediğini öne sürmektedir. İnsanların yaşama mekanları için konut tasarım ilkelerinin oluşturulması ve tasarımda başarının elde edilmesi, “yapısal biçim” ve “aile değerleri, ihtiyaçları ve aktiviteleri” arasındaki uyum bağlamında değerlendirilmelidir. Bu durum, konutun aile ölçeğinde sosyal anlamı ile ilgili daha çok araştırma yapma gerekliliğinin altını çizmektedir (Kemeny , 1992).

Towers (2005), yeni ihtiyaçlar doğrultusunda konut tasarımını ele aldığı çalışmasında, değişen populasyon ve yaşam stillerinin yeni konut ihtiyaçları ortaya çıkardığını söylemektedir. Mahalle ölçeğinde konut zonları oluşturulurken kentsel

mekanları içeren caddelerin önem kazandığını vurgulayan Towers (2005), bu konut zonlarında trafik hızının azaltılması, trafiğin azaltılması/kapatılması, çevresel iyileştirmeler, çocuklar için oyun alanları, otopark, kullanıcı katılımı gibi temel ihtiyaçların olduğunu ortaya koymaktadır.

2.3.2 Sosyal ihtiyaçların tanımlanması

Tez çalışması kapsamında konut çevrelerinde “sosyal ihtiyaçlar”, “Çevre-Davranış Çalışmaları” çerçevesi içerisinde ele alınmaktadır. “Sosyoloji” ve “Sosyal Psikoloji” alanlarında sosyal ihtiyaçlar, insanın diğer insanlarla olan ilişkileri ve fiziksel mekanın davranış üzerindeki etkileri bağlamında araştırılmaktadır (Broadbent, 1973). Sosyal ihtiyaçlar ile ilgili çalışmalarda “kişisel mekan”, “özel alan”, “kamusal alan”, “kalabalık”, “homojenlik”, “gizlilik”, “özel-kişisel-sosyal-kamusal mesafe”, “topluluk hissi (sense of community)”, vb. kavramlar önem kazanmaktadır. Ünlü (1998), “kişisel mekan” kavramının “Çevre-Davranış Çalışma Alanı”na Sommer’ın (1969) “Personal Space” (Kişisel Mekan) adlı kitabıyla girdiğini söylemektedir; burada kişisel mekan bir kişinin çevresini saran, dışarıdan kolaylıkla girilemeyen, görünmeyen bir sınır ile çevrilmiş alan olarak tanımlanmaktadır. Hall (1966), sosyal ilişkilere antropolojist bakış açısıyla yaklaştığı ”The Hidden Dimension” adlı eserinde “yakınlaşma kuramı” nı (proxemics) tanımlamıştır;. yakınlaşma, insanların etraflarını sarmalayan çevreyi bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılandırma anlamına gelir (Broadbent, 1973). Hall (1966), bu yapılandırmadan yola çıkarak iki insan arasındaki “sosyal mesafeyi” dört kademeli olarak açıklar; bu mesafeler özel mesafeden kamusal mesafeye kadar belirlenmiştir (Broadbent, 1973) (Şekil 2.14). Hall’ın belirlediği uzaklıkların en eleştiriye açık olan tarafı, bu uzaklıkları etkileyen birçok bağlamsal, durumsal ve konumsal etmenin olabileceğinin göz ardı edilmesidir (Öymen Gür, 2000).

Şekil 2.14 : Hall'den (1966) uyarlanmış çevre-insan iletişiminin sosyal kodları (Birer, 2003).

Kalabalık olma durumu, eğlence ile ilgili fonksiyonlar dışında sosyal davranışı etkilemektedir (Brebner, 1982). Örnek bir çalışmada (Fairbanks, 1977), psikiyatrik hastaların bulunduğu kalabalık bir odada insanlar arasındaki sosyal etkileşimin daha fazla gerçekleşeceği beklendiği halde, odada sadece iki kişi mevcut iken hastaların birbirleri ile iletişim kurdukları gözlenmiştir (Brebner, 1982).

Bazı durumsal özellikler de sosyal davranış üzerinde etkilidir. Sommer (1969), öğrencilerin farklı karşılıklı konuşma durumlarında masanın etrafında nasıl konumlandıklarını gözlemlemiştir (Şekil 2.15). Sommer (1969)'a göre, yüz-yüze (face-to face) ilişki farklı biçimlerde olabilir; karşı-karşıya oturduklarında öğrenciler göz-göze bir iletişim kurarken, karşı çapraz köşelere oturduklarında ise karşıdakinin gözlerine değil de boşluğa bakmaktadırlar. Bu çalışmanın sonucunda, odaların tasarımında mobilyaların kullanıcıların bu gibi durumlarda tercih yapabilme özgürlüklerini sağlayacak esnekliğe sahip olacak şekilde düzenlendiği takdirde sosyal etkileşimin sağlanacağı ortaya çıkmıştır (Sommer, 1969).

OTURMA DÜZENİ	Durum 1 (sohbet etme)	Durum 2 (birlikte çalışma)	Durum 3 (birlikte hareket etme)	Durum 4 (rekabet etme)
	42	19	3	7
	46	25	32	41
	1	5	43	20
	0	0	3	5
	11	51	7	8
	0	0	13	18
Toplam	100	100	100	99

Şekil 2.15 : Öğrencilerin farklı sosyal amaçlarla oturma düzeni tercihleri (Sommer, 1969).

Konut çevrelerinde sosyal ihtiyaçların karşılanması için sosyal çevre ve fiziksel çevre ile ilgili özelliklerin araştırıldığı deneysel ve teorik çalışmalar yapılmıştır (Troy, 1973; Broadbent, 1973; Marcus ve diğ., 1986; Moser, 1987; Cook, 1988; Brower, 1996; Pulat, 1996; Pulat ve diğ., 2005; Tower, 2005; Sanoff, 2006c; Sugiyama ve diğ., 2009; Hur ve Jones, 2009). Yapılan çalışmalarda bu özelliklerin neler olduğu “kullanıcıların davranışları”, “memnuniyetleri” ve “yaşadıkları çevreyi değerlendirmeleri” ile ilişkili olarak araştırılmıştır. Konutlarda kaliteli bir çevrenin elde edilebilmesi için sosyal ihtiyaçlar da insanın diğer gereksinimleri ile birlikte önem kazanmaktadır.

Tower (2005), konut çevrelerinde bulunması gereken çeşitli sosyal etkileşim mekanları tespit etmiştir. Bu mekanlar ve servisler belirli bir hiyerarşik yapıya sahiptir; küçük ölçekte ve en sık kullanılan sosyal mekanların konuta en yakın mesafede olması gerektiğini söylemektedir. Hiyerarşinin örüntüsü, konut çevresindeki ihtiyaçlara ve kullanıcıların isteklerine göre düzenlenmiştir (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 : Yüksek yoğunluklu bir konut çevresinde olması gereken sosyal mekanların hiyerarşisi örnekleri (Tower, 2005).

	5 dakika yürüyüş mesafesi	10 dakika yürüyüş mesafesi	20 dakika yürüyüş mesafesi – kısa gezinti	40 dakikalık gezinti
Açık alan	Kamusal bahçe	Yerel açık alan	Küçük kentsel park	Büyük kentsel park
Eğitim	Kreş	İlk okul	Ota okul	Daha yüksek eğitim mekanları
Sağlık		Muayenehane, diş doktoru	Genel hastane	Özel (uzman) hastane
Dükkanlar		Günlük ihtiyaçlar	Haftalık ihtiyaçlar	Ara-sıra olan ihtiyaçlar
Kamusal aktiviteler	Toplantı odası	Toplumsal merkez, kütüphane	Spor merkezi, yüzme havuzu	Spor klübü
Eğlence	Pub/kafe	Restoran	Sinema	Tiyatro

Konutlarda kullanıcı sosyal ihtiyaçlarını temel alan çalışmalarda “cinsiyet”, “sosyo-ekonomik durum” (düşük gelirli aileler, vb.), “aile/hanehalkı yapısı” (çocuklu aileler, iki kişiden oluşan çekirdek aileler, vb.) ve “yaşam döngüsündeki yeri” (yaşlılar için konutlar, genç çiftler, vb.) gibi kullanıcıya bağlı özellikler önem kazanmaktadır. Örneğin, Moser (1987), konutta ihtiyaçlar ile ilgili çalışmalarda cinsiyetin önemi üzerinde durmaktadır. Kadınların konut ihtiyaçlarının erkeklerden farklı olup olmadığını sorgulayan çalışmasında Moser (1987), üçüncü dünya ülkelerinde konut içerisinde üç farklı rolü (üretkenlik, verimlilik, ve yönetme) olan düşük gelir düzeyindeki kadınların konutla ilişkilerini ve konutta ihtiyaçlarını tartışmaktadır. Sugiyama ve diğ. (2009), yapmış olduğu araştırmada, yaşlılar için tasarlanmış yaşam çevrelerinde, fiziksel aktivitelerin sağlıklarını, bilişsel fonksiyonlarını ve yaşamdan memnuniyetlerini olumlu yönde etkilediklerinin göz önüne alınması gerektiğini söylemektedir. Bununla birlikte sosyal etkileşim ve sosyal aktiviteler de olması gereken fonksiyonlar arasındadır (yaşamdan memnuniyeti artırır). Sözü edilen gereksinimler, açık ortak mekanlarda karşılandığı için yaşlılar için düzenlenen yaşam mekanlarında bu mekanların mevcut olması gerekmektedir (Sugiyama ve diğ., 2009). Altı-oniki yaş arasındaki çocukların yaşlıları ile birlikte olmaya, kendi başlarına keşfetme ve gezinmeye, çeşitli çevrelere ulaşabilmelerine gereksinimleri vardır; bu ise konut yerleşimlerinde hassas olarak tasarlanmış ortak peyzaj düzenlemeleri ile mümkün olabilmektedir (Cooper ve diğ., 1986).

Lang (1987)’in çevrenin sosyal boyutu olarak ele aldığı “mahremiyet”, “psikososyal alan” ve “kişisel mekan” kavramları, konut yerleşimlerinde kullanıcıların gereksinim duydukları önemli kavramlardır. Öymen Gür (2000), “kişisel mekan”, “egemenlik

alanı”, “kulis” ve “kişiselleştirme” gibi davranış mekanizmalarının her birinin insanın mahremiyetini sağlama amacıyla oluşturduğu denetim mekanizmaları olduğunu söylemektedir. İnsan ve çevresi arasındaki uyum ilişkisinde merkezi bir rol oynayan “mahremiyet” kavramı, kişinin diğer insanlarla kurmak durumunda olduğu etkileşim ve iletişimin kontrolünü elinde bulundurma istemi ve hakkı demektir (Öymen Gür, 2000). Birer (2003), çok katlı binalarda tipik olarak karşılaşılan sorunlardan birinin balkonlardan birinin diğer balkona çok yakın olması, veya diğerinin bahçesine tepeden bakması gibi sorunlar olduğunu söylemektedir; bu durumda kullanıcı, mahremiyetin mesafe koyma mekanizmasını kullandığı için komşuluk ya da grup bütünleşmesi kaynaşmasının oluşmasını engellediğini söylemektedir.

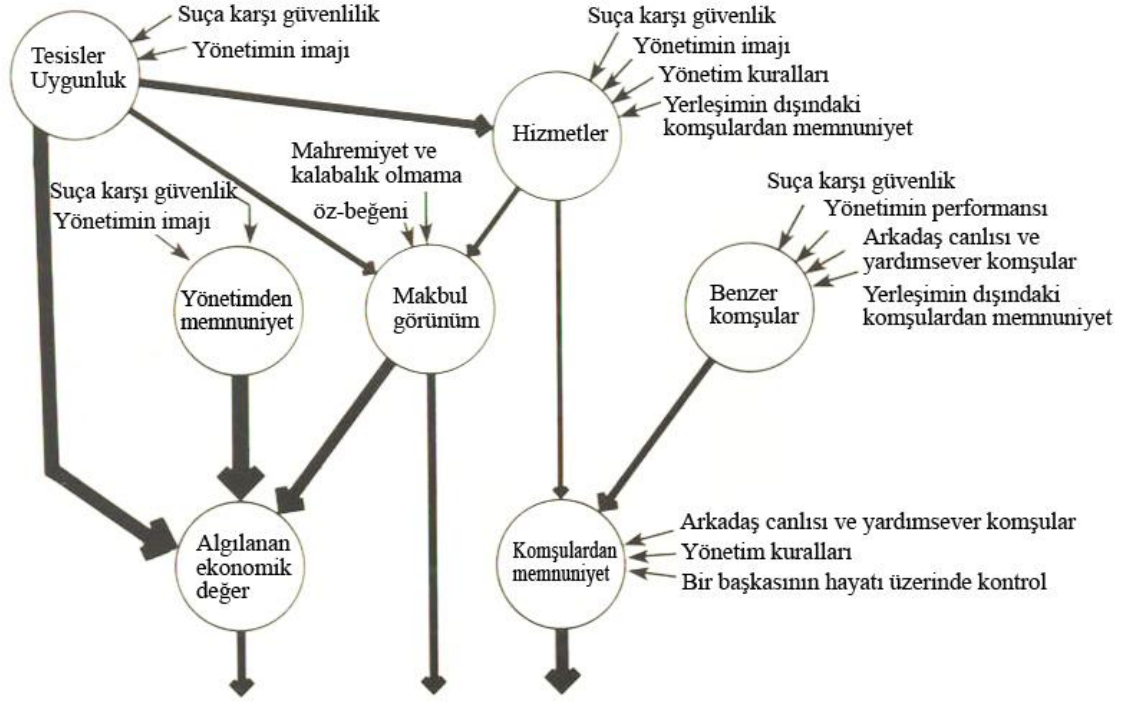
Mahremiyeti kültürel açıdan ele alan Rapoport (1977), sosyal çevre ile ilişkileri kontrol edebilme ve alternatiflere sahip olabilme olarak tanımlar. Örneğin, Safranbolu evleri incelendiğinde kadının toplum içerisindeki yerine bağlı olarak yapıların da farklı şekillendiği, kadın ve erkek girişlerinin ayrı olduğu, ev iç mekanının biçimlenmesinde birtakım detayların kadının toplumsal rolünü vurgulayacak şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Erkek misafirlere servis yapacak olan evin hanımı, mutfak duvarı ile salon arasında oluşturulan döner bir bölme ile yemekleri sunmakta ve böylece ev sahipliği görevini erkek misafirlere görünmeden yerine getirebilmektedir. Diğer yandan, dış avlulu Türk Evi’nde bahçe duvarı özel yaşam ile dış yaşamı birbirinden ayıran bir mimari unsurdur. Görüldüğü gibi mahremiyet kavramı hem evin içi-evin dışı ilişkisi ölçeğinde, hem evin organizasyonel yapısı ölçeğinde, hem de iç mimari kurgusal düzeninde ortaya konabilecek bir gereksinimdir.

“Belirli bir topluluğa ait olma hissi” (sense of community), konut çalışmalarında önemli bir sosyal gereksinim olarak ele alınmaktadır. Wilson-Doenges (2000), toplumların kentsel hayata sürüklenmesi ve modern teknolojinin gelişmesi ile birlikte “topluluk hissi”nin (sense of community) ve sosyal etkileşiminin azaldığını ve suç olgusundan korkunun arttığını söylemektedir. Dışa kapalı konut yerleşimlerinin ise insanların dışarıda karşılanamayan “topluluk hissi” ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamayı vadettiklerini ileri süren Wilson Doenges (2000); yapmış olduğu karşılaştırmalı alan çalışması ile farklı dört konut yerleşiminde bu kavramları irdelemiştir. Sonuçlar, dışa kapalı olmayan konut yerleşimlerinde topluluk hissinin

daha yüksek düzeyde olduğu ve bu düzeyde cinsiyetin de önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. (Wilson Doenges, 2000).

“Sosyal homojenlik” ve “yoğunluk” kavramları, komşuluk ilişkilerinin gelişmesinde ve konut çevresinden memnuniyette önemli bir rol oynamaktadır; bununla birlikte insanlar genellikle kendilerine yakın yaştaki ya da yaşam döngüsünde olan insanlarla aynı çevrede yaşamayı tercih ederler (Cooper ve diğ., 1986). ABD’de 37 konut yerleşiminde gerçekleştirilen bir araştırmaya göre (Francescato, 1979) konut kullanıcıları kendilerini burada yaşayan diğeri insanlara benzer gördüğü ölçüde komşularından ve bu yerleşimde yaşamaktan memnun olmaktadırlar (Şekil 2.16); bu benzerlikler genellikle “yaşam stili”, “eğitim”, “gelir düzeyi”, ve “çocuk yetiştirme ile ilgili özellikler”dir (Cooper ve diğ., 1986). Bununla birlikte, “konut birimlerinin farklı büyüklüklerde ve tiplerde olması ve çeşitliliği”, burada yaşayan insanların ihtiyaçları değiştiğinde yine aynı çevre içerisinde kalmalarını sağlar, bu da toplumsal etkileşimin sürekliliğini sağlayacaktır (Cooper ve diğ., 1986).

Hur ve Jones (2009), yapmış oldukları karşılaştırmalı bir alan çalışması sonucunda tüm konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim ile ilişkili özelliklerin (sosyal aktiviteler aracılığıyla iletişim) konut çevresinden memnuniyeti etkilediği ortaya çıkmıştır; çevresinden memnun komşuluk birimi içerisinde yaşayan kullanıcılar, sosyal aktiviteler ile etkileşirler ve bu durum da konut çevresinden memnuniyeti etkiler. Bununla birlikte diğeri bir önemli bulgu da sosyal etkileşimin olmasının hiçbir konut yerleşiminde memnuniyette negatif etki yaratmamasıdır. Planlamacılar ve yetkililerin, kullanıcılarının çevrelerinden memnun oldukları ve memnun olmadıkları yerleşimler arasındaki farklara dikkat etmesi gerekmektedir; memnuniyet düzeylerinin belirlenmesinde farklı özelliklere sahip çevreler farklı açılar üzerinden incelenmelidir, memnun olunmayan çevrelerde sosyal problemler ve gereksinimler üzerine daha çok odaklanılmalıdır (Hur ve Jones, 2009).

KONUT KULLANICILARININ MEMNUNİYETİ

Şekil 2.16 : Konut kullanıcı memnuniyetinin bileşenleri (Cooper ve diğ., 1986).

2.3.3 Konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyacı karşılayan mekanlar

Konut yerleşimleri içerisindeki “sosyal mekanlar”, kullanıcıların sosyal ilişkilerini ve sosyo-fiziksel etkileşimlerini incelerken başlıca ele alınması gereken mekanlardır. Sosyal mekanların bir kısmı, ortak kullanım alanlarını içeren kapalı sosyal mekanlar, bir kısmı da peyzaj düzenlemeleri ve spor alanları gibi mekanları içeren “açık alan düzenlemeleri”dir. Görgülü (2003), pek çok toplu konut yerleşmesinin “alt kentler” niteliğine dönüştüğünü söylemektedir; aynı yerleşmede yaşayan kişiler sosyal etkileşim içine girerek, komşuluk ilişkilerini güçlendirmekte, tüm gereksinimlerini ortak mekanlarda çözmektedir. Blauw (1993), “kamusal mekanlar”ı kamuya açık, bir başka deyişle herhangi birinin altyapısına bakmadan herkesin erişebildiği mekanlar olarak tanımlamaktadır, kamusal mekanlar aynı zamanda kamusal yaşantıyı da canlandırmalıdır. Konut yerleşimleri içerisindeki ortak kullanım alanları da kent içerisindeki kamusal mekanların görevini yerleşim içinde üstlenmektedir. Blauw (1993), komşuluk ilişkilerinde dahi insanların birbirleri ile biraraya gelip sosyal iletişim kurabilmeleri için bir nedene ihtiyaç duyduklarını söylemektedir. Konut yerleşimlerinde ortak kullanım alanlarına yüklenen fonksiyonlar, komşuların biraraya gelmeleri için nedenler oluştururlar.

Tez çalışmasının kapsamına giren dışa kapalı konut yerleşimlerinde; seçilen konutlar sadece oturmak için alınan bir ev değil; aynı zamanda oturanların kendi seçtikleri sosyal ve fiziksel çevrede, birçok sosyal aktiviteyi gerçekleştirebilecekleri ve çeşitli sosyal gereksinimlerini karşılayabilecekleri fonksiyonları da içerisinde barındıran bir çevrenin parçasıdır. Brower (1996), komşuluk birimlerinin işten ve evden bağımsız bazı bağlayıcı noktaları içerisinde barındırması gerektiğini söylemektedir. Oldenburg (1989), bu noktaları “üçüncü mekanlar” (third places) olarak tanımlamaktadır ve formel olmayan kamusal yaşam için çekirdek birimler olarak görmektedir. İyi nitelikte olan üçüncü mekanlarda, oldukça uzun zaman harcanır ve bu mekanlar herkese açıktır; herkes kendini orada evinde gibi hisseder, ana hedef sosyalleşmektir, atmosfer eğlencelidir ve temel aktivite eğlenmek ve eğlenceli sohbetlerdir (Oldenburg, 1989). Bu tip konutları pazarlayan firmalar genellikle belirli bir yaşam stiline sahip cemaat (*‘lifestyle communities’*) olma fikri ile kullanıcıya sunarlar (Oldenburg, 1989). Bu topluluklara kimlerin katılıp kimlerin katılamayacağı da önemli bir sorun oluşturmaktadır. Örneğin Kuzey Amerika’da dışarıdan yerleşim içerisine girenlerin kullanamayacak olmasının neden olabileceği sorunlar nedeniyle yapılan kapalı yerleşimler, ortak kullanım alanları ve ticari alanları genellikle içermemektedir (Frantz, 2006).

Açık alanların nasıl kullanıldığını incelemek için, açık mekanlarda gerçekleşen aktiviteleri ve bu aktivitelerin nerede gerçekleştirildiklerini gözlemlemek, ve insanların memnuniyet seviyelerini ve isteklerini araştırmak gerekir (Sanoff, 2006b). Brower (1996), “sosyo-fiziksel ilişkiler”i inceleyen birçok çalışmada “ortak kullanım alanları”nın ve “aktiviteler”in ele alındığını söylemektedir; konut sakinleri, konut yerleşimleri içerisinde bazı mekanlardan hoşnut olduklarını belirtmiş oldukları halde, farklı konut sakinlerinin farklı fonksiyona sahip mekanlardan hoşnut oldukları sonucuna varılmıştır: kimileri hane halkı ihtiyaçlarına cevap veren mekanlar (alışveriş merkezi, bakkal, eczane, açık rekreasyon alanları, vb); kimileri çocukların ihtiyaçlarına cevap veren mekanlar (okullar, çocuk oyun alanları, vb); ve bazıları da kişisel gelişim ile ilgili mekanlar istemektedir (işyeri, kültürel eğlence mekanları, vb.). Cook (1988)’a göre, dış mahallelerde (suburb) ve şehir merkezlerinde yaşayanlar farklı sosyal paylaşım mekanları ararlar; ve dış mahallelerde (suburb) yaşayanlar, kent merkezinde yaşayanlara oranla sosyal paylaşım mekanlarının kullanımından daha fazla memnuniyet oranına sahiptir.

Pulat (1996), konut yerleşimlerinde sosyal etkileşimin, çoğunlukla tüm konut sakinlerinin birbirleri ile karşılaşma potansiyelinin yüksek olduğu ve farklı aktiviteleri gerçekleştirdikleri sosyal mekanlarda gerçekleştiğini belirtmektedir. Tez çalışmasında ele alınan sosyal etkileşimin, sosyal mekanlarla birlikte konut kullanıcılarının mekanlar arası geçişlerinde, karşılaştıkları ara mekanlarda (koridorlar, lobiler, vb), ve konut birimi içerisindeki bazı mekanlarda da (salon, bahçe, mutfak, vb.) gerçekleştiği kabul edilmektedir. Pulat (1996), konut üniteleri arasındaki mesafe ve binalardaki giriş, asansör, koridorlar, vb. gibi ortak kullanılan alanların konutlarda yaşayan insanların etkileşim örüntüsünün ana belirleyici etkenleri olduğunu söylemektedir. Diğer insanlarla karşılaşma ve onları görme fırsatı veren bu genel mekanlar, insanlar arasında formel olmayan etkileşimi geliştirirler. Konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyacı karşılayan mekanlar tez çalışması kapsamında ayrıntılı olarak ele alınacak ve bu mekanlardaki sosyal etkileşim düzeyleri ortaya çıkarılacaktır.

2.4 Konut Çevrelerinde Sosyal Etkileşim

Sosyal psikologlar, uzun süredir grup olarak tanımlayabileceğimiz insanların problemlerin üzerinde durmaktadırlar; “grup”, yüz-yüze etkileşim içerisinde olabilen, ortak bazı amaçlar için yan yana gelen insan topluluğudur (Sommer 1969). Bu konu içerisinde yer bulan bir başka önemli kavram da “sosyal etkileşim” kavramıdır. Sosyal etkileşim, bir grup içerisindeki insanların birbirlerini nasıl etkiledikleridir (Sommer, 1969). 1930’lardan sonra gruplar ve grup içindeki davranışlar mercek altına alınmaya başlanmıştır (Sommer, 1969).

Çevresel tasarımın normatif teorileri insanlar arasındaki etkileşimi geliştirmek üzere nasıl tasarımların yapılacağı konusunda çeşitli varsayımları içermektedir; uzun bir süredir bu konu kent tasarımcıları kadar mimarları da ilgilendirmektedir (Pulat, 1996). İnsanlar arasında iki tür etkileşimden söz edilebilir, bunlar:

- Zorunlu kurulan etkileşim
- İstendiğinde kurulan etkileşimdir (Pulat, 1996).

Sosyal etkileşimde sosyal ve fiziksel çevreye ait bazı özellikler belirleyicidir. Bu belirleyiciler, çalışma kapsamında aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır:

- Sosyal belirleyiciler,
- Davranışsal ve psikolojik belirleyiciler,
- Fiziksel belirleyiciler,
- Kültürel belirleyiciler, ve
- Olumsuz belirleyicilerdir.

Sonraki başlıklar altında konut yerleşimleri içerisinde “sosyal etkileşim”in belirleyicileri açıklanmaktadır.

2.4.1 Etkileşimin sosyal belirleyicileri

Tez çalışması kapsamında “komşuluk ilişkileri ve sosyal ağlar”, “hane halkı özellikleri”, ve “bireysel özellikler” etkileşimin “sosyal belirleyicileri” olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda bir konut yerleşiminde sosyal etkileşimin gerçekleşebilmesi için kullanıcılar arasında oluşan farklı düzeylerdeki ilişkiler, ailenin/hane halkının büyüklüğü, yapısı, sosyo-ekonomik durumu, yaşam süreci içerisindeki yeri, aile bireylerinin birbirleri ile ilişkileri ve aile içerisinde oynadığı roller önem kazanmaktadır.

2.4.1.1 Komşuluk ilişkileri ve sosyal ağlar

Komşuluk, sosyal etkileşimi sağlayan en önemli faktörlerden biridir (Pulat, 1996). Konut yerleşimlerinde sosyo-fiziksel ilişkileri incelerken, “komşuluk ilişkileri”, “mahalle/komşuluk” (neighborhood) ile ilgili kavramlar, “arkadaşlık ilişkileri” ve “sosyal mekanların kullanımı”, ele alınması gereken önemli araştırma sorularıdır (Sanoff, 2006b). Bu konuları incelemek ve net olarak anlayabilmek için, anlamlarının da iyi anlaşılması gerekmektedir. Brower (1996), komşuluk kavramını tanımlamanın birçok yolu olduğunu; her tanımın bazı temel karakteristiklere göre yapıldığını söylemektedir; buna örnek olarak, yerel kurumların varlığı, kanunlar, kentin bir bölgesinin varılan ortak bir karara göre adlandırılması, konut bölgesinde yaşayanların organizasyonu, sosyal ilişkilerin güçlü olduğu bir ağ oluşması, aynı-fikirdeki insanların oluşturduğu bir gruplaşma, görsel olarak diğerlerinden ayrılan bir bölge, ya da sınırları çok net olan bir coğrafi alan verilebilir. Farklı tanımlamalar, farklı ilgi alanlarına hizmet eder, böylelikle komşuluk kavramı, mekan kimliğinin kaynağı ve kentsel mekanın bir elemanı olarak görülebilir. Sanoff (2006a), komşuluk kavramının fiziksel bir alan mı olduğu ya da komşulukların oluşturduğu sosyal bir

bütün mü olduğu ikilemi olduğunu; gerçekte ise komşuluk kavramının her ikisini birden içerisinde barındırdığını söylemektedir.

Bir komşuluğun komşuluk olabilmesi için kriterler; konut sakinleri, ticaret ile uğraşanlar ve bir bölgeyi düzenli olarak kullanan kimselerin yerel olan bir özelliği kabullenmesi; sınırların ve bir isimin üzerinde hemfikir olmasıdır. Komşuluğun isimlendirilmesi, mekana bağlılığın bir göstergesi olarak nitelendirilir (Rivlin, 1987). Brower (1996) komşuluk biriminin bir konut sakininin komşu bölgesi ve onun etrafındaki birimlerin oluşturduğu bütünü kapsadığını söylemektedir; ve detaylarına göre şu şekilde gruplandırmıştır:

- **Sınırlı ‘Parochial’ Komşuluk Birimleri:** Diğer birimleri de birbirine bağlayan ortak kullanım mekanlarını kapsayan komşuluk birimleridir,
- **Kozmopolitan Komşuluk Birimleri:** İç ve dış ortak kullanım mekanlarını sadece yerleşim içerisinde oturanların kullanabildiği komşuluk birimleridir,
- **Açık Komşuluk Birimleri:** İç ve dış ortak kullanım mekanlarının yerleşimde oturan insanlar ve dışarıdan gelenlerin de ortak kullanabildiği komşuluk birimleridir (Brower, 1996).

Unger ve Wandersman (1985), “komşuluk” kavramını ele aldıkları çalışmalarında “sosyal etkileşim”, “sembolik etkileşim” ve insanların komşularına ve fiziksel çevrelerine bağlılıklarını irdelemekte ve komşuluk biriminin bileşenlerini şu şekilde sınıflandırmaktadırlar:

- Sosyal (Social) Bileşenler (duygusal, sözsüz, bilgilendirici destek; sosyal ağlar, bağlantılar, vb.),
- Algısal (Cognitive) Bileşenler (zihinsel haritalama (cognitive mapping), fiziksel çevre, sembolik iletişim, vb.),
- Duyuşsal (Affective) Bileşenler (topluluk hissi (sense of community), mekana bağlılık (attachment to place), vb.).

Konut yerleşimleri, mekansal, fonksiyonel ve sosyal ilişkileri kapsayan bir mekanizmaya sahiptir. Konut sakinlerinin aralarında oluşan sosyal ilişkiler, bu mekanizma içerisindeki sosyal ağ örgülerinin oluşması ile gerçekleşmektedir. Konut yerleşimlerinde sosyal ağ örgüleri, “arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri”, “en iyi arkadaşlar”, “sosyal faaliyetlere katılım” gibi bileşenler üzerinden incelenmektedir.

Sosyolojik çalışmalar göstermektedir ki insanlar arkadaşlarını yaş, sosyo-ekonomik durum, değer yargıları gibi geçmiş deneyimlerindeki benzerliklere, boş zamanlarında gerçekleştirdikleri aktivitelerin tercihlerinin benzerliklerine göre seçerler; bu çalışmaların bulguları sosyal ilişkilerin, insanların sahip oldukları farklı karakteristiklerin homojenliği üzerinden açıklandığını göstermektedir (Sanoff, 2006b).

Arkadaşlık kavramı, bazı çalışmalarda, komşuluk çevresinden memnuniyet açısından önemli bir kavram olarak ele alınmıştır (Brower, 1996). Munson (1956), iyi bir komşuluk çevresi ile ilgili en önemli 10 kriterden 6'sının komşuların özellikleri ile ilgili olduğunu, ve Troy (1973), memnuniyetle ilgili değerlendirmelerin yarısının sosyal çevreden memnuniyet ile açıklandığını söylemektedir. Buna rağmen, insanlar komşularıyla konuşmak ve onların canayakın olmalarını isterler, ama onlarla yakın arkadaş olmak istemezler (Brower, 1996).

2.4.1.2 Hane halkı özellikleri

Bir toplulukta temel birim “birey” olmasına karşın, konut ile ilgili her çalışma “aileler” ve “hane halkı”nı merkez almalıdır; aileler ve hane halkı, “temel sosyal birimi” temsil etmekte ve özünü biyolojik ve sosyal durumlardan almaktadır (Beyer, 1964). “Hanehalkı” terimi, “bir konutta, dairede, ya da bir grup odada yaşayan insanların tümü” olarak tanımlanırken, “aile” terimi ise “kan bağı, evlilik, evlat edinme ile iki ya da daha fazla insanın oluşturduğu grup” olarak tanımlanmaktadır (Beyer, 1964). Aile büyüklüğü, sosyo-ekonomik statüsü, yapısı, aile bireylerinin sosyal yaşamda ve dolayısıyla aile içinde oynadığı roller, ailenin yaşam sürecinin hangi aşamasında bulunduğu, toplum ve toplulukla kurduğu ilişkiler, değer ve tutumları, doğrudan konut kullanımına yönelik normları, beklenti ve umutlarını da içine alan öz imgesi konut örgütlenmesinde sosyal belirleyicilerdir (Öymen Gür, 2000).

Aile yapısı ve sosyal ilişkiler ile ilgili sözü edilen belirleyiciler yanında hane halkının yaşam stili (lifestyle) de önemli bir belirleyicidir. Niit (1993), bu konunun “Çevresel Psikoloji” araştırmalarında 1974'ten itibaren ele alınmakta olduğunu söylemektedir; bu çalışmalar yeni konut alanlarındaki toplu konutlarda aileler üzerine odaklanmaktadır.

Bu çalışmalara örnek olarak Niit (1993)'in yapmış olduğu bir alan çalışması verilebilir; Estonya'da köylerde yaşayan insanlardan büyük şehirlerde yaşayanlara kadar geniş bir yelpaze içerisinde farklı tiplerde konutlarda yaşayan toplam 2000 aile ile yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda yedi farklı tipte yaşam stili sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan parametrelerden ikisinin çok belirgin olarak farklılaştığı görülmüştür, bunlar; servis mekanlarının tüketicilerin evlerine sosyal mesafesi (yerel, yerel-olmayan, özel, ya da kamusal), ve yerel aktivitelerin çalışma düzeyidir; ilki kentsel aileler, ikincisi ise kırsal aileler ile ilgilidir (Niit, 1993).

Rapoport (2004)'a göre, konut çalışmalarında “aile” ön plana alınmalıdır; ailenin doğası (çocuksuz aileler, çalışan çiftler, genişletilmiş aileler, birlikte yaşayan gruplar, gençler ve yaşlılar, çok eşli aileler, vb.), yaşam tarzı, rolleri, ve eylem sistemlerini etkilemektedir.

Yapılan çalışmalar göstermektedir ki konut yerleşileri ile ilgili çalışmalarda “hane halkı/aile” temel birim olarak ele alınmalıdır. Fakat bununla birlikte ev-insan-mekan arasındaki ilişkilerin önemi de göz ardı edilmemelidir. Bu ilişkiler incelenirken “bireysel belirleyiciler” önem kazanmaktadır.

2.4.1.3 Bireysel belirleyiciler

Birey, toplumun temel birimi ve sosyal birimleri oluşturan en alt bileşendir. Bu bağlamda, sosyal etkileşimin oluşmasında bireysel özellikler de oldukça etkilidir. Herbir birey farklı birer kişisel karakteristiğe sahiptir, bu sebeple bireysel özelliklerin incelenmesi oldukça karmaşık ve incelenmesi zor bir konudur. Bazı çalışmalarda, örneğin bireyin sosyal bir birimin bütünü ile birlikte ele alındığı durumlarda ilişkileri ve tavırları (attitudes) anlamak üzere bireysel düzeyde analizlere ihtiyaç duyulmaktadır (Niit, 1993). Birey, mekanın fiziksel özelliklerini, ilişkileri ve aktiviteleri kendi üzerinde bütünleştirmektedir; bu noktada birey mekanın parametreleri, diğer insanların aktiviteleri ve ilişkileri ile kısıtlanmıştır ve kendini uygun bir ortam içerisinde konumlandırabilmek için bunları dengelemeye çalışmaktadır (Niit, 1993). Pulat'a (1996) göre sosyal etkileşim, insanların sosyal gereksinimleri ile kişisellikten gelen bireysel otonomi dengelendiğinde kolayca oluşur; bireylere geniş bir kişisel seçim yelpazesi sunan düzenlemeler etkileşimin ön koşuludur.

Bireysel özellikler incelenirken bireyin konutla kurduğu yarar ve doyum ilişkileri, kültürel normları konutuna yansıtma biçimi, yaşam yoğunluğu, konutla ilgili deneyimleri ve bireyin öz imgesi gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır (Öymen Gür, 2000).

Niit (1993)'e göre, çeşitli sosyo-fiziksel sistemleri analiz ederken mekanlar, ilişkiler ve aktivitelerin temel parametrelerinin fenomenolojik ya da farklı diğer bakış açılarıyla ayırılması gerekmektedir. Buradan yola çıkarak aile bireylerinin aktivite strüktürünü oluşturan Niit (1993), 35 serbest zaman aktivitesi belirlemiş ve altı-dereceli bir aktivite sıklığı anketi oluşturarak bir anket çalışması gerçekleştirmiştir (Şekil 2.17).

Niit (1993), böyle bir çalışmanın farklı aile üyelerini ve ailenin bütünü (sosyal birim düzeyinde), farklı mekan ve ağlarla ilişkilendirebilmek üzere çeşitli aktivite profillerinin oluşturulabilmesini sağladığını söylemektedir.

	İNDEKSLER (bkz. lejand)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
SİNEMAYA GİTMEK	○	○								○	
TİYATROYA GİTMEK	○	○									○
KONSERE GİTMEK	○	○									○
SERĞİ ZİYARETİ	○	○									○
GECE RESTORANA GİTMEK	○	○			○						
KOMŞULARI ZİYARET					○						
AKRABA/ARKADAŞLARI ZİYARET	○	○			○						
MİSAFİR AĞIRLAMAK (AİLE İLE)	○		○		○						
MİSAFİR AĞIRLAMAK (YALNIZ)	○		○		c						
TV İZLEMEK						○		○		○	
RADYO DİNLEMEK						○		○			
TEYP DİNLEMEK	○					○					
SEYAHATE ÇIKMAK	○	○									
İŞ SEYAHATİNE ÇIKMAK									F/M		
MAĞAZALARI GEZMEK										○	
BİLİM-KURGU OKUMAK	○					○					○
EDEBİYAT OKUMAK								○	○		
GAZETE OKUMAK								○			
YÜRÜYÜŞE ÇIKMAK (YALNIZ)		○		○						○	
YÜRÜYÜŞE ÇIKMAK (AİLE İLE)	○	○	○	○	○						
AVLANMAYA GİTMEK	○	○		○			F/M				
SABAH EGZERSİZLERİ YAPMAK				○							
SPOR-KOŞU YAPMAK		○		○							
SPOR İZLEMEK	○	○					○				
KART OYNAMAK	○				c	○					
MÜZİK ALETİ ÇALMAK							○				
EVDE YAZI YAZMAK									○		
EL İŞİ			F/M			F/M					
BULUŞMA			M/C			M/C					
BAHÇE İŞİ			○	○							
DANSA GİTMEK	○	○		c	○						
HOBİ GRUPLARINA KATILMAK		○					○		c		
DERS/KÜTÜPHANEYE GİTMEK		○						○	○		○
GÖNÜLLÜ SOSYAL SORUMLULUK		○							○		
EVDE DİNLENMEK						○				○	

Lejand:

F= baba M= anne C= çocuk

1=eğlence yönelme 2=evin dışında aktif olma 3=evdeki aktiviteler 4=aktif hareket 5=sosyallik

6=evde pasif aktivitelere yönelme 7=hobilerle ilgilenme 8=aktif bilgi ihtiyacı 9=işe yönelik aktiviteler

10=boş vakit 11=kültüre yönelik aktivitelerle ilgilenme

Şekil 2.17 : Aile bireylerinin evdeki aktivite örüntülerini gösteren çalışma (Niit, 1993).

2.4.2 Etkileşimin davranışsal ve psikolojik belirleyicileri

Sosyal etkileşimin davranışsal ve psikolojik belirleyicileri bağlamında “mahremiyet, kişisel mekan, psikososyal alan (territorial space), kişiselleştirme” kavramları ana kavramlar olarak ele alınmaktadır. Uraz ve Turgut (1997), “ev”in anlamı ve kullanımı ile ilgili çalışmalarında psikolojik süreçlerin “mahremiyet”, “kişisel

mekan” ve “psiko-sosyal davranış” kavramlarını kapsadığını söylemektedir; bu kavramlar farklı davranış kalıpları oluşturmak üzere birlikte hareket ederler. Lang (1987), “mahremiyet”, “psiko-sosyal alan” ve “kişisel mekan”ı çevrenin sosyal boyutu olarak ele alır ve söz konusu kavramların “çevresel kalite”, ve “çevresel konforu” etkilediğini öne sürer. Lang (1987), bu kavramların yakın anlamlar içerdiğini ve bu nedenle birlikte açıklanması gerektiğini ifade eder. Öymen Gür (2000), insanın çevresine biçim verme yoluyla sahip çıkmasını “kişiselleştirme” olarak tanımlamaktadır.

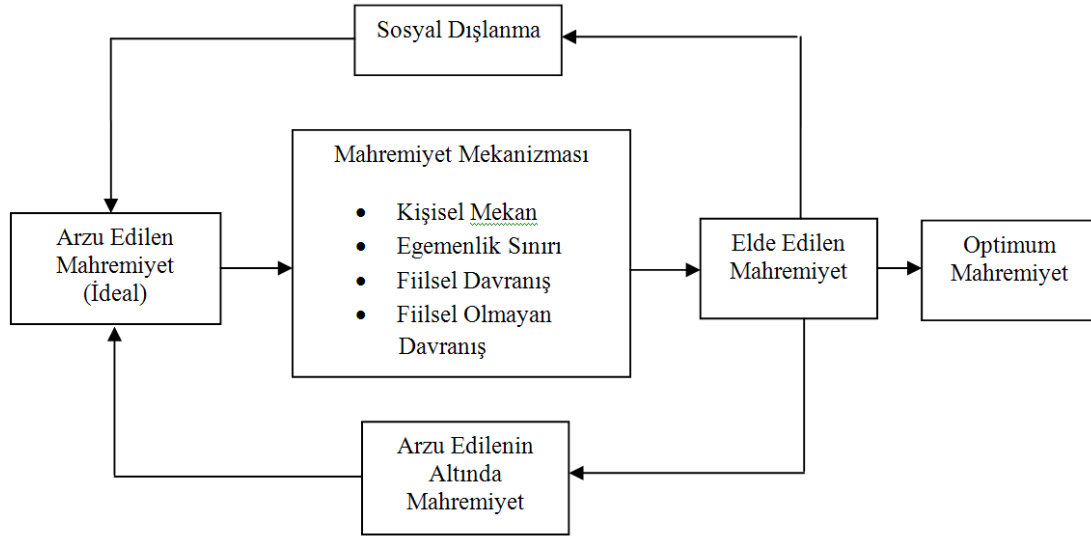
Altman (1975)’a göre mahremiyet, diğer sosyal davranış kalıpları arasında bir köprü oluşturmaktadır. Mahremiyet, başkalarıyla etkileşimde kişisel sınırlar koyar ve insan böylece istediği zaman başkaları ile birlikte olabilir veya bunun tersi olarak yalnız kalabilir. Westin (1970)’i referans veren Lang (1987), mahremiyetin 4 biçimini aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır:

- **Yalnızlık (Solitude):** Başkalarından uzak ve gözlem dışı olma.
- **Yakınlık (Intimacy):** Biri ile beraber, ama diğerlerinden uzak olabilme.
- **Anonimlik (Anonymity):** Kalabalıkta bile bilinmeme.
- **Koruma (Reserve):** İstenmeyen durumlarda psikolojik bariyer koyabilme durumu.

Altman (1975), arzu edilen mahremiyet ile elde edilen mahremiyet arasındaki süreci “mahremiyetin dinamik modeli” olarak açıklar (Şekil 2.18). Mahremiyet düzeyi ve biçimi çoğu toplumda farklılık gösterir; Altman (1975) bu farklılığı şu örnek ile açıklamaktadır: çadırlarda yaşayan ilkel bir grupta gerek yabancılar gerekse tanıdıklar, her isteyen çadıra girebilir ve çadırdaki kişi buna hayır diyemez. Çadır sahibi misafiri istemediği zaman mahremiyet gereksinimi belirtisi olarak misafirin yanında uyur. Diğer toplumlarda “olumsuz” olarak nitelendirilebilecek olan bu davranış bu yerleşim için insanların kendi sınırlarını tarifleme davranışdır.

Mahremiyet gibi kişisel mekan kavramı da “Çevre-Davranış” bilimcilerinin uzun dönemler odağı olmuş ve araştırmalarda ele alınmış bir konudur. “Kişisel mekan” kavramı, Sommer (1969) tarafından “insan vücudunu çevreleyen görünmeyen sınırlar” olarak tariflenir. Lang (1987) kişisel mekan ile kişiselleştirilmiş mekan kavramlarının genelde karıştırıldığını, bu nedenle tanımlamaların dikkatli yapılması

gerektiğini ifade etmektedir. Birey ve gruplar, kendileriyle diğerleri arasında, düzgün olmayan, sınırlarını zihinlerinde belirledikleri, kendileriyle hareket eden bir mekan oluştururlar; bu, kişisel mekandır (Öymen Gür, 2000). Ünlü (1998), kişiselleşmenin hem içsel hem de dışsal açıdan zayıflamasının monoton, boş ve sıkıcı mekanlara ve düşük sosyal etkileşime neden olabileceğini söylemektedir.

Şekil 2.18 : Mahremiyet'in dinamik modeli (Altman, 1975 ve Lang, 1987'den uyarlama).

Kişisel mekanın mahremiyeti elde etmenin en önemli mekanizması olarak ortaya koyan Lang (1987), kişiselleştirilmiş mekanı kontrol edilebilir (psikososyal) alan elde etme veya estetik/fonksiyonel bazı ihtiyaçların karşılanma çabası olarak tarifler. Örneğin, Gazi Üniversitesi çalışanları üzerinde gerçekleştirilen bir çalışma (Dinç, 2009), çalışanların kendi gereksinimleri doğrultusunda çalışma mekanlarını kişiselleştirdiklerini, buna ek olarak kadın ve erkeklerin farklı kişiselleştirme biçimleri ortaya koyduğunu göstermiştir.

Mimari iç düzenlemelerin sosyal etkileşim üzerindeki etkilerini araştıran Sommer (1969), bir bakımevi salonunda gerçekleştirdiği çalışmasında asker gibi dizili sandalye düzeninin hastalar arasındaki etkileşimi azalttığını, elliden fazla bayanın olduğu bu salonda bütün öğleden sonra sadece iki adet sohbetin gerçekleştiğini gözlemlemiştir. Sommer (1969), bunun sebebini, hastaların kendi kişisel mekanlarını yaratamadıkları ve hasta bakıcıların oluşturdukları düzenleri kendi ihtiyaçlarına göre değiştirememeleri olarak açıklar. Yine Sommer (1969) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışma, “dikdörtgen” şekilli masaların “yuvarlak” şekilli masalara göre

daha net bir psikososyal alan tanımladıklarını, hastaların yuvarlak masalarda kendi sınırlarını belirlemede güçlük çektiğini, bu nedenle bu masaları daha az tercih ettiklerini ortaya koymuştur.

İnsanların psiko-sosyal alanlarını anlamaya yönelik araştırmalar son elli seneye dayanmaktadır. Psiko-sosyal alan Lang (1987) tarafından “insanların ya da toplulukların kullandıkları ve savundukları korunaklı alanlar” olarak tariflenir. Lang (1987) bu alanların özelliklerini aşağıdaki şekilde açıklar;

- Bu alanların bir sahibi ve o sahibin alan üzerinde hakları vardır.
- Söz konusu alanlar kişiselleştirilebilir
- Bu alanların savunulma ve korunma hakkı vardır.
- Bu alanlar psikolojik ihtiyaçların, estetik ihtiyaçların veya fonksiyonel ihtiyaçların karşılanması için kullanılabilir.

Markin ve diğ. (1976), mekanların sosyo-psikolojik etkisinden bahsederken statü ve psiko-sosyal sınır arasında bir ilişki olduğunu ileri sürer: farklı statüdeki insanların farklı psikososyal sınıra sahip olduklarını, statü arttıkça insanların daha geniş ve daha özel mekanlara ihtiyaç duyduklarını ortaya çıkarmıştır.

2.4.3 Etkileşimin fiziksel belirleyicileri

Mekana ait fiziksel özelliklerin, mekanı kullananlar arasındaki sosyal etkileşimin gerçekleşmesinde olumlu ya da olumsuz etkileri vardır. Ünlü (1998), bazı mekanların toplumsal açıdan “düşük etkileşim alanları” olduğunu söylemektedir; örneğin otobüs terminali, bekleme alanları, tiyatro binaları ve rekreasyon alanları bu sınıflama dahilinde düşünülebilirler. Literatürde sosyal etkileşim düzeyini belirleyen bu özelliklerine göre mekanlar “düşük etkileşimsel (sosyofugal)” ve “yoğun etkileşimsel (sosyopedal)” çevreler olarak tanımlanmaktadır (Sommer, 1969; Brebner, 1982; Ünlü, 1998). Ünlü (1998), düşük etkileşimsel çevrelerin kişiselleşmenin son derece güç olduğu “sert mimarlık” olarak tanımlanabilecek mekanlar olduğunu; yoğun etkileşimsel çevrelerin ise davranışlar düzeyinde kişiselleşme kalıplarına uygun bazı seçenekler sunduğunu ifade etmektedir. Brebner (1982), sosyal etkileşim ve mekansal organizasyon arasındaki ilişkiyi ele alırken “ergonomi” ve “sosyofugal/sosyopedal mekan”dan söz etmekte; ve tasarım ile ilgili bazı özelliklerin sosyal davranışı etkilediğini ileri sürmektedir. Bu duruma verdiği

örneklerde Brebner (1982), kapıların nerede konumlandırıldığının (Merton, 1947), sosyal etkileşimi kolaylaştırabildiğini ya da engelleyebildiğini; bir konut yerleşiminde yapılan araştırmaya göre (Festinger ve diğ., 1950) kapıların aralarındaki mesafelerin, arkadaşlık ilişkilerinin oluşmasında önemli belirleyiciler olarak saptandığını belirtmektedir.

Sosyal etkileşimin daha çok konut ünitelerinin biçim, boyut ve değerleri açısından homojen olduğu yerleşmelerde yaşayan insanlar arasında oluştuğuna inanılır; etkileşimde bina çevresinin mekansal kalitesi de oldukça önemlidir (Pulat, 1996). Buna ek olarak Pulat (1996), toplu konut alanı tasarımlarında toplanma, beraber yürüme, ortak alanları kullanma gibi günlük yaşamın bir bölümünde gerçekleştirilen eylemlerin gerçekleştirilebileceği mekanların düzenlenmesinin insanlar arasında etkileşim düzeylerini yükselteceği varsayımından yola çıkıldığını söylemektedir.

2.4.4 Etkileşimin kültürel belirleyicileri

Konutlar, kişisel ve sosyal kimlik ile bağlantılı olarak kültürel değerleri yansıtır (Werner ve diğ., 1985). Rapoport (2004), insanla çevreyi birbirine bağlayan mekanizmaların kültürel, kültür ile ilişkili, ve kültürle değiştiğini söylemektedir. Öymen Gür (2000), aynı coğrafi koşullara karşı uzun süre başa çıkma uğraşımı vermiş, tutarlı, dengeli, bütünlük arz eden, ortak değerleri, sanat, zenaat, beceri ve alışkanlıkları olan ve bunları çeşitli mekanizmalarla nesilden nesile aktarmış insan topluluklarını “kültür” olarak tanımlamaktadır. Çevresel imajlar, dinsel inanışlar, aile yapısı ve sosyal yapı, akrabalığın normları ve kuralları, ve yerel yaşam stili kültürel bileşenleri oluşturmaktadır (Uraz ve Turgut, 1997). Rapoport (2004), kültürün birçok tanımının yapıldığını ve bu tanımlamaların üç tipte gruplandırılabilirliğini söylemektedir, bunlar;

- İdeallerini, normlarını, kurallarını, rutin hale gelmiş davranışlarını da içermek üzere insanların yaşama biçimidir,
- Çocukların kültürlendirilmesi (toplumsallaştırılması) ve göçle gelenlerin kültürlendirilmesi yoluyla kuşaklar boyunca simgesel olarak aktarılan bir şemalar sistemidir,
- Kültür ekolojik bir adaptasyon, ve kaynakların kullanımını, şeklindedir.

Al-Kodmany (1997), Müslüman-Arap ülkelerinin kültüründe “mahremiyet”in toplumun sürekliliği açısından temel eleman olduğunu söylemektedir. Özellikle

kadınların mahremiyeti, kıyafetlerinde olduğu gibi mimari tasarım elemanlarında da belirleyici olmuştur. Al-Kodmany (1997), Şam’da modern ve geleneksel anlayışla yapılmış konut yerleşimlerinde yaşayan kadınlar üzerinde yapmış olduğu araştırmada, her iki grupta da komşularıyla ilişkileri iyi ya da kötü olan kadınlarda yüksek düzeyde mahremiyet gereksinmesi olduğu sonucuna varmıştır. Antropolog George Esber, Apaçiler üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, topluca yenen yemeklerin kültürel ve sosyal olarak çok önemli olduğunu söylemektedir (Rapoport, 2004). Gelen misafirler odanın çevresinde otururlar, aralarında çok mesafe vardır ve ses çıkarmadan birbirlerini izlerler. Küçük odalar bu yaklaşım için uygun değildir ve normal toplumsal karşılıklı etkileşime imkan vermez. Bir hoş geldin işareti olarak kadınlar yemeği hazırlamaya başlar; yemek servis edildiği zaman insanlar masanın etrafında toplanırlar ve konuşma başlar (Şekil 2.19) (Rapoport, 2004).

Şekil 2.19 : Apaçiler arasında mutfakın kültüre özgü kullanılışı (Rapoport, 2004).

Örnekte görüldüğü gibi, kültürel özellikler mekanın şekillenmesinde olduğu gibi sosyal etkileşimin gerçekleşmesinde de oldukça etkili bir belirleyicidir.

2.4.5 Etkileşimde olumsuz belirleyiciler

Sosyal etkileşimde olumsuz belirleyiciler durumsal etkiler ile tanımlanabilir. Yapılan çalışmalarda komşularla anlaşmazlık konuları temizlik, ısınma, binanın bakım ve onarımı, aidat ödeme, apartman yönetimi, gürültü, çocuk kavgası, aile mahremiyetinin bozulması, kültür ve fikir uyuşmazlığı şeklinde ortaya konmuştur (Pulat, 1996).

Öğrenci yurtları için yapılan çalışmalarda, kalabalık olma durumunun stresin artmasına, sosyal etkileşimin azalmasına, yaşama mekanlarının negatif olarak

değerlendirilmesine ve kişilerarası tavırlarda olumsuz etkilere neden olduğu ortaya çıkmıştır (Holahan ve Wilcox, 1979). Kalabalık, strese neden olduğu gibi, dolaylı ya da dolaysız arzu edilmeyen cezaya yatkın eylemlere neden olmaktadır; kalabalık beraberinde aşırı “sosyal yükleme” çocuk ve ebeveyn arasında arzu edilmeyen cezaya yatkın eylemlere de sebep olmaktadır (Birer, 2003).

Olumsuz belirleyiciler, kişiler arasında olumsuz iletişim yaratabileceği gibi, yeni tanışmalara da sebep olabilmekte ve yeni komşuluk ilişkilerini başlatabilmektedir. Buna bir örnek olarak Ataşehir’de bir konut yerleşiminde üst kat komşusu ile su sızıntısı ile ilgili problem yaşayan iki aile bu vasıta ile birbirleri ile tanışmışlar ve daha sonra ailece görüşmeye başlamışlardır.

2.5 Bölüm Sonucu

Bu bölüm içerisinde “Çevre-Davranış Çalışmaları” genel çerçevesinde konut çevrelerinde “insan-çevre etkileşimi”, “sosyal ihtiyaçlar”, “fiziksel çevre ile etkileşim” ve “sosyal etkileşim” ile ilgili teorik çalışmalar ve literatür araştırmasına yer verilmiştir. Konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçları iredelenen çalışmanın “Çevre-Davranış Çalışmaları” içerisindeki yeri tanımlanmış ve sosyal ihtiyaçlar ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bir sonraki bölümde kavramsal çerçeve ve önerilen model ele alınan bağlam içerisinde açıklanacaktır.

3. PROBLEMİN TANIMLANMASI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVENİN OLUŞTURULMASI

İstanbul, yüzyıllar boyunca dünyanın en cezbedici ve en etkileyici şehirlerinden biri olmuştur. 2500 yıldan fazla bir zamana yayılan geçmişinde de şimdi olduğu gibi farklı kültürlerin çekim merkezi olma özelliğine sahip olan İstanbul, 21. Yüzyılın başlangıcı olan günümüzde, dünyadaki diğer büyük şehirler gibi hızlı bir değişim ve dönüşüm içerisinde (Şekil 3.1). Geçmişinden gelen bir özellik olarak ülkenin ve dünyanın farklı bölgelerinden gelen insanların oluşturduğu çok kültürlü bir yapıya sahiptir ve her geçen gün yeni İstanbullular'ın sayısı biraz daha artmaktadır. Kalabalıklaşan nüfusu ile birlikte kentte büyük bir hızla yeni projeler oluşturulmakta ve inşaa edilmekte; ve sürekli genişleyen bir kentsel yapı oluşmaktadır. Kentin yapısında meydana gelen bu önemli değişim, kentsel mekanların ve bununla ilişkili olarak konut çevrelerinin gelecekteki durumu için tartışılması gereken önemli bir konudur.

Şekil 3.1 : İstanbul 2000'li yıllar (Url-22).

Bu bölüm kapsamında, yukarıda sözü edilen bağlam içerisinde İstanbul'da konut projelerinin büyük çoğunluğunu oluşturan “dışa kapalı konut yerleşimleri”nin Dünya’da ve İstanbul’da ortaya çıkışı, yaygınlaşması ve sahip oldukları özellikler açıklanacak, bu tür konut yerleşimleri ile ilgili yapılan çalışmalara değinilecek ve teorik altyapı ile ilişkili olarak tez çalışmasının kavramsal çerçevesi oluşturulacaktır. İstanbul’daki söz konusu konut yerleşimleri bu kavramsal çerçeve içerisinde irdelenecek ve değerlendirilecektir.

3.1 Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Tanımlanması

Tez çalışması kapsamında analiz edilecek olan konut yerleşimleri, ortak özellikleri duvarlarla çevrili ve kontrollü girişleri olan “dışa kapalı konut yerleşimleri”dir. Bu nedenle “dışa kapalı konut yerleşimleri” ve sosyal etkileri ile ilgili Dünya’da ve İstanbul’da yapılmış çalışmalar, araştırmalar ve örneklerin incelenmesi tez çalışması için önem kazanmaktadır. Türkçe literatürde “dışa kapalı konut yerleşimleri”ne “kapalı/güvenlikli konut yerleşimleri/siteleri” de denilmektedir.

Sanchez ve Lang (2002), dışa kapalı konut yerleşimlerinin “savunabilir alan” (duvarla ile) ve “savunulan alan” (içerisinde kontrollü girişi olan duvarlar ile) olarak ifade edilebileceğini söylemektedir. “Kapılar”, içerisi ve bu kapıların dışını kontrol eden güçler arasındaki eşitsizliklerin sembolü olarak görev görürler; insanların her geçen gün kapalı siteleri olumsuz olarak nitelendirmesinin sebebi, bu kapılar değil, onların sebep oldukları “sosyal dışlanma” olayıdır. Kapalı sitelerin her geçen gün çoğalması, istenmeyen bir olgudur, fakat bu sitelerin artışı ile birlikte sosyal iletişim yok olabilir ve ileride bu istenmeme durumu dahi ortadan kalkabilir; böylelikle sosyal iletişim olmayacağı için kimse bu durumdan rahatsız olmayacaktır (Aalbers, 2003). Bu tür konut yerleşimlerinde “kapılar” ve “duvarlar” gibi mimari semboller, günlük hayatın uyumsuzlukları için gerekçe sağlarlar (Low, 2003). Örneğin, birçok konut kullanıcısı, kendilerini evlerinde güvenli hissetmek isterler ve duvarların ve kapıların suçluları evlerinden uzak tutacağını iddia ederler; fakat dışa kapalı yerleşimler, suç oranlarının daha düşük olduğu kapalı olmayan dış mahalle (suburban) yerleşimlerden daha güvenli değildir (Low, 2003).

Kapalı konut yerleşimleri, konut yerleşimlerinin farklı bir biçimi değil; daha derin bir sosyal dönüşümün birer parçasıdır; çoğu görüşe göre, “kapılar” ülkenin politik ve sosyal görünümünün içerisinde işlemekte olan sosyal süreçler için bir metafordur (Blakely ve Snyder, 1997). Sanchez ve diğ. (2005), “güvenlik” kavramının kapalı konut sitelerinin gözde olmasının itici güçlerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Duvarlar ve kontrollü kapılar bireyleri suç, uyuşturucu, şiddet ve özel mülkiyete zarar verme gibi istenmeyen durumlardan koruyan fiziksel bariyerler oluşturur. Konut mekanını bu olaylardan koruyan bir savunma mekanizması oluşturur ve aynı zamanda konut içerisinde yaşayanların hem sosyal hem de ekonomik açılardan güvende olmalarını sağlar (Sanchez ve diğ., 2005).

Low (2006), dışa kapalı konut sitelerini, yabancı insanların oluşturduğu tehlikeyi ya da tehlikeli olayları önlemek yerine onları gizlemeye ya da yerini değiştirmeye odaklanan “mekansal yönetim zihniyeti” denilebilecek yeni bir sosyal talebin şekillenmesi olarak tanımlamaktadır. Sosyal düzen, korunan grubun diğerlerinden yalıtılmış olduğu bir yerde kurulur. “Sosyo-mekansal” düzendeki bu yeni sistem, tehlikeli olarak kabul edilenleri dışlayarak, ayrıcalıklı azınlık için güvenliği sağlar. Frantz (2006), dışa kapalı konut sitelerini, çoğunlukla içerisinde yaşayan konut sakinlerinin mimari ve doğal peyzaj elemanlarından oluşan bazı savunma mekanizmalarını kullanarak kendilerini dış dünyadan soyutladıkları özel konut yerleşimleri olarak tanımlamaktadır. Webster ve Glazse (2006), dışa kapalı konut sitelerinin postmodern kentleşmenin belirgin bir özelliği olduğunun şüphesiz olduğunu söylemektedir. Yeni “mikro-toplumlar” oluşturulmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı dışa kapalı konut yerleşimleri oldukça ciddiye alınmalı ve kentler ve toplumlar üzerindeki olası etkileri için çalışmalar yapılmalıdır (Webster ve Glazse, 2006).

“Dışa kapalı konut yerleşimleri” üzerine yapılan araştırmalarda kent ve sosyal yaşam ile ilgili yoğun olarak ele alınan kavramlar: “sosyal, sosyo-ekonomik ve fiziksel ayrışım (segregation)” (Blakely ve Snyder, 1997; Minton, 2002; McKenzie, 2006; Le Goix, 2006; Jurgens ve Landman, 2006), “güvenlik ve suç korkusu” (Jacobs, 1961; Blakely ve Snyder, 1997; Low, 2001, 2003, 2006; Sanchez ve diğ., 2005; Frantz, 2006), “statü” (Sanchez ve diğ., 2005), ve “kutuplaşma (polarization)” (Minton, 2002; Wehrhahn ve Raposo, 2006) olarak gruplandırılabilir. Sanchez ve diğ. (2005), dışa kapalı konut yerleşimleri üzerine çalışan popüler ve akademik literatürün (Garreau 1992; Blakely ve Snyder 1997; Low 2003) çoğunlukla düşlerdeki evleri ve düşlerdeki yaşam stillerini içlerinde barındıran ayrıcalıklı yerleşimleri incelediğini belirtmektedir.

3.2 Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Dünyanın Farklı Bölgelerinde Yaygınlaşması

Low (2003), kapalı konut yerleşimlerinin tarihinin insanoğlu tarafından yapılan ilk kalıcı yapılara kadar uzandığını söylemektedir. Geçmişte etrafı duvarlarla çevrili olarak inşaa edilen antik kentler, içerisinde ikamet edenleri ve mekanlarını korumak için tasarlanmıştır. “Dışa kapalı konut yerleşimleri” ile ilgili literatüre bakıldığında, bu tip konut yerleşimlerinin global olarak hızla yaygınlaşmakta olduğu ve bu

durumun fiziksel, sosyolojik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkileriyle ilgili birçok çalışma ve araştırma yapıldığı görülmektedir. Webster ve diğ. (2002), günümüz kentlerinin en çarpıcı özelliklerinden birinin özel yönetimi olan konut, endüstri ve ticari mekanların popülaritesindeki artış olduğunu söylemektedir; spontane olarak gelişen bu olgu 20. yüzyılın son 20 yılı içerisinde ülkeler arasında gerçekleşen hızlı sıçramalar ile yaygınlaşmıştır.

Yüksek duvarlarla çevrili, dışa kapalı girişleri olan ve güvenlik görevlileri tarafından korunan dışa kapalı konut yerleşimleri, kutuplaşmanın (polarization) fiziksel yansımasıdır. Bu tip yerleşimler, Amerika, Latin Amerika ve Güney Afrika gibi bölgelerde yaşayan insanların gelir düzeylerinde büyük farklılıkların olduğu toplumlarda daha yoğun olarak gelişmektedir. (Minton, 2002). Grant (2003), dışa kapalı konut yerleşimlerinin Amerika’da son on yılda gittikçe çoğaldığını; Orta Doğu, Avustralya, Güney Afrika, ve Orta ve Güney Amerika’da sayılarının gittikçe arttığını söylemektedir; şehir plancıları Amerika’daki her on projeden sekizinin kontrollü girişlerinin, duvarlarının ve güvenliklerinin olduğunu tespit etmiştir.

Anekdotalara ve dünyanın diğer bölgelerinde yapılan araştırmalara göre özel sitelerin global olarak çoğalması, Amerikan deneyiminden etkilenecek gerçekleşmektedir (Webster ve diğ., 2002). Aalbers (2003), ilk dışa kapalı yerleşimlerin Güney Florida ve Kaliforniya’daki emeklilerin kentin şiddet içeren mekanlarından uzak kalmaları için yapılmış yerleşimler olduğunu söylemektedir. 1960’lardan bu yana Amerika’da yaşayan aileler kent merkezlerinden kaçmaktadırlar. Birçok kentsel bölge terkedilmiş ve bu durum sonucunda suç oranlarında artış görülmüş, bu bölgelerin dışına kaçış hızlanmıştır. Daha sonra suç olayları dış mahallelere (suburb) de sıçramaya başlamış, ve insanlar evlerini ve ailelerini koruma gereksinimi duymuşlardır. Dışa kapalı konut yerleşimlerinin inşaa edilmeye başlanması, artık hırsız alarmları ve mahallelerde gezen devriyelerin de suç oranlarının artmasına ve bu bölgelerdeki ev fiyatlarının düşmesine engel olamaması sonucunda gerçekleşmiştir. Amerika’da konut yerleşimlerinin sınırlarının en çarpıcı şekilde belirginleştiği zaman 1980’lerin başlarıdır; o zamandan bu yana milyonlarca Amerikalı, duvarlarla çevrelenmiş konut yerleşimlerinde oturmayı tercih etmektedir (Blakely ve Snyder, 1997). Low (2001), Amerika’da bu tip yerleşimlerin gayrimenkulleri korumak ve emeklilere eğlenceli bir dünya yaratmak için başladığını, fakat şimdi çocuklu aileleri de kapsayan daha geniş bir pazara hitap ettiğini söylemektedir (Şekil 3.2). İnsanların bu şekilde etrafi

duvarlarla çevrili, dışa kapalı girişleri olan sitelere çekilmesi, Amerikalılar'ın bazı kültürel değerleri ile çelişmektedir; bu durum, açık mekanlara kamusal erişimi engeller, sosyal etkileşime ve sosyal ağların kurulmasına engel olur, ve aynı zamanda farklı kültürel/etnik/sosyal grupların kutuplaşmasına (polarization) neden olur. Güvenlik, belirli bir topluluk içerisinde yaşama ve iyi durumda olma isteği, ve aynı zamanda “diğerleri”ne ve “suç”a duyulan korkudan dolayı kendilerine benzer insanlara yakın yaşama isteği, kapalı konut sitelerinde yaşayan birçok insanın dile getirdiği konulardır. Low (2003), Amerika gibi birçok insanın açık ve güvenlik sistemi olmayan mahallelerde (suburb) oturduğu bir ülkede böyle bir kapalılık mantığının oluşmasını ve başarılı bir fenomen haline gelmesini oldukça şaşırtıcı bulmaktadır.

Şekil 3.2 : Chicago'daki kapalı konut yerleşimlerine bir örnek (Garip, 2009).

Dışa kapalı konut yerleşimleri ile ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunun Amerika kentleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Amerikalılar, kentleri inşa etme biçimlerinde yüz yıldır en büyük değişimi gerçekleştirmektedir (Garreau, 1992). Frantz (2006), son 25 yıl içerisinde dışa kapalı konut yerleşimlerinin Amerika kentlerinde hem kent merkezlerinin yapısını hem de dış mahallelerdeki (suburb) toplumları ve yaşam stillerini değiştirdiğini öne sürmektedir. Low (2001), San Antonio ve New York'ta iki farklı kapalı konut yerleşimi üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında kentsel korkunun dile getirilmesinin sınıf, ırk ve etnik ayrıcalık, cinsiyet gibi sosyal meseleleri de şifrelediğini ortaya çıkarmıştır. Bu tip yerleşimlerde yaşayanlarla yaptığı görüşmelerden çıkan sonuçlara göre konut sakinleri fakir insanlardan, işçilerden, Meksikalılar'dan ve yeni göç edenlerden korkularından, ve duvarların arkasında güvenli olabileceklerini düşündüklerinden

bahsetmişlerdir. Fakat, duvarların arkasında dahi korkuları devam etmektedir (Low, 2001).

Sanchez ve diğ. (2005), konuyla ilgili çalışmalarında, dışa kapalı konut sitelerinde oturanların seçim kriterlerinde iki farklı yaklaşım görüldüğünü söylemektedir; bunlar, “statü” ve “güvenlik” için seçilen sitelerdir. Yaptıkları çalışmada Sanchez ve diğ. (2005), statü göstergelerinin dışa kapalı siteler içerisinde yaşayan konut sakinlerinin ayırt edilmesinde önemli rol oynamasını ve güvenlik göstergelerinin ise daha çok düşük-gelirli kiracılar ve kentsel merkezlerde yer alan sitelerde önemli olmasını beklemişler; ve sonuçlar, yüksek gelire düzeyindeki kullanıcıların düşük gelirliyle göre dışa kapalı sitelerde oturmayı daha az tercih ettiklerini göstermiştir. Le Goix (2003), Los Angeles metropolitan alanındaki yaygınlaşan dışa kapalı konut yerleşimlerinin konut kullanıcılarının sosyal ve etnik örüntülerine yapmış olduğu etkileri araştıran çalışmasında, dışa kapalı sitelerin ayrışımı artırdığını ortaya çıkarmıştır. Sınırlar iki mekansal sistemi birbirinden ayırmaktadır. Wilson Doenges (2000), Newport Beach, Kaliforniya ve Los Angeles’ta yapmış olduğu ve “topluluk hissi” (sense of community), “suç” ve “suçtan korku” üzerine odaklanan karşılaştırmalı çalışmasında yüksek gelirli kullanıcıların daha düşük “topluluk hissi” ve “yüksek güvenlik hissi”ne sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Dışa kapalı olmayan örnekleriyle karşılaştırıldığında suç oranında farklılık görülmemiş, düşük gelirli kullanıcılarda ise dışa kapalı ya da dışa kapalı olmayan farklı yerleşimlerde bu konularla ilgili bir farklılık tespit edilmemiştir.

Araştırmalara göre bu tip konut yerleşimlerinin sayısı Kanada’da da gittikçe artış göstermektedir. Grant (2003), Kanada’da 2002’de gerçekleştirmiş olduğu bir çalışmada, dışa kapalı konut yerleşimlerinde “mahremiyet”, “kapalılık”, “kimlik”, “yaşam stili” ve “topluluk” (community) kavramlarının kişilerin konut tercihlerinde önemli etkenler olduğunu saptamıştır.

Webster ve diğ. (2002), Avrupa’da bazı ülkelerde dışa kapalı konut yerleşimlerinin sayısında artış olduğunu söylemektedir; 1980’li yıllarda başlamak üzere dışa kapalı konut yerleşimleri Batı Avrupa’nın Akdeniz tarafında (İspanya ve Fransa) ayrıcalıklı ikinci konutlar ya da sürekli oturulan evler olarak ortaya çıkmıştır. Wehrhahn ve Raposo (2006), dışa kapalı yerleşimlerin İspanya’da 1970’lerde ve Portekiz’de 1980’lerde ortaya çıkmaya başladığını ve ilk zamanlarda, burjuva Anglo-Amerikalılar’ın sosyo-mekansal yerleşimleri olarak ortaya çıktıklarını söylemektedir.

Bu konu ile ilgili çalışmalarında dışa kapalı konut yerleşimlerinin kentsel mekanın parçalanmasında önemli bir artış olmasına sebep olduğu ve böylelikle mekanda sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel heterojenizasyon ve kutuplaşmanın açığa çıktığı sonucu ortaya çıkmıştır. Atkinson ve Flint (2004), İngiltere’deki dışa kapalı yerleşimlerin yerlerini ve karakteristiklerini belirlemek üzere yaptıkları çalışmalarında konut sakinlerinin benzer özelliklerini detaylandırmışlardır. Atkinson ve Flint (2004), kapalı konut yerleşimlerinin sebep olduğu konut mekanındaki sosyal ayrışımı zaman-mekan içinde genişleyen bir hareket olarak kavramsallaştırmışlardır. Aalbers (2003), Hollanda’da tamamen ayrılmış büyük ölçekte yerleşimler olmadığını söylemektedir; daha küçük ölçeklerde olan örneklerin üç kategoride ele alınabileceğini söylemektedir; “elit yaşam tarzı toplulukları”, “eğlence-dinlence (rekreasyonel) toplulukları” ve “kentsel güvenlik bölgeleri”. Rekreatyonel topluluklar, Hollanda’nın her bölgesinde çok sayıda bulunmaktadır. şaşırtıcı olan Hollanda’daki ilk dışa kapalı yerleşimlerin yüksek gelir düzeyindeki toplulukların oluşturduğu siteler değil, orta ve hatta düşük gelirli sınıfların oluşturdukları yerleşimler olmasıdır (Aalbers, 2003).

Jurgens ve Landman (2006), Güney Afrika’da yaptıkları bir çalışma sonucunda, dışa kapalı konut yerleşimlerinin ayrışımın yeni bir biçimi olduğunu; fakat bu ayrışımın ırk farklılığı ile ilişkili olmadığını, sosyal ve ekonomik ayrışım olduğunu ileri sürmektedir.

Leisch (2002), Güney Asya’da gelişen dışa kapalı sitelerin Amerika’daki örneklerinden alındığını söylemektedir; fakat bu yerleşimlerin içerdiği fonksiyonların, örnek aldıkları yerleşimlerin fonksiyonlarından farklılık gösterdiğini savunmaktadır. Blakely ve Snyder (1997), Amerika’daki dışa kapalı konut yerleşim örneklerinin “yaşam stili”, “prestij” ya da “güvenlik” gibi farklı fonksiyonları yerine getirdiklerini söylemektedir; Güney Asya’da ise Amerikadaki örneklerinden farklı olarak, kapalı konut yerleşimlerinde bu üç fonksiyonun birlikteliği gözlenmektedir. Bu tip konut yerleşimleri Güney Asya’da 1980’lerden bu yana yapılmaktadır ve dönemin sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Leisch (2002), Endonezya’da yapmış olduğu araştırmada dışa kapalı konut yerleşimlerinde “güvenlik” kavramının en önemli kavram olduğunu ve bu kavramı “prestij” ve “yaşam stilinin” takip ettiğini ortaya çıkarmıştır. Tayland gibi diğer

Güney Asya ülkelerindeki konut yerleşimlerinde yine değinilen fonksiyonlar önemli olduğu halde öncelikler farklılık gösterebilmektedir.

Kuppinger (2004), Kahire'nin 21. Yüzyıla alışveriş merkezleri, lüks hoteller, özel klüpler, lüks ve dışa kapalı konut yerleşimleri gibi ayrıcalıklı özel mekanların benzeri yaşanmamış şekilde adeta mantar gibi çoğalması ile girildiğini söylemektedir. Bu konu üzerine yapmış olduğu araştırmada Mısır'ın başkenti Kahire'de çölün kenarında yer alan yeni lüks dışa kapalı sitelerin yapımı ve pazarlanması üzerine odaklanmıştır. Tasarım ve tasarımın promosyon malzemesi olarak kullanımı üzerinde tartıştığı çalışmasında mimarlık ile sosyal yaşam stillerinin küresel biçimlerinin pazarlama bağlamına nasıl dahil edildiğini araştırmıştır. Bu bağlamda yapılan projeler incelendiğinde ortak noktalarının “lüks malzeme taleplerine”, “sosyal duyarlılıklar” ve “korkulara” karşılık verebildikleri, “güvenli” ve “sağlıklı” evler ve “benzer komşular” için verilen vaatler olduğu ortaya çıkmıştır (Kuppinger, 2004). Mısır'da bu tür konut yerleşimlerinin başlangıcı; Mısırlı elitler için yapılan tatil köylerinin büyük talep görmeye başlaması ile birlikte 1980'li yıllara denk gelmektedir; çölde yer satın alabilmeye başladıktan sonra, çöl taraflarındaki bu mekanlar lüks yerleşimler için şehir merkezinden mekansal ve sosyal olarak uzak olması sebebiyle elverişli hale gelmiştir. Kuppinger (2004)'e göre, Kahire'deki tüm dışa kapalı konut yerleşimleri kentlilere Kahire kentinin engellerinden, hava kirliliğinden, yoğunluğundan, politik gerginliğinden ve gürültüsünden kaçışı sunmaktadır.

Dışa kapalı konut yerleşimlerinin Türkiye'deki ortaya çıkışı, dünyanın diğer bölgeleri ile yaklaşık olarak eşzamanlı olarak gerçekleşmiştir. Bu konu ile ilgili detaylı açıklamalar bir sonraki başlık altında yapılacaktır.

Duruma kentsel ölçekte bakıldığında, dışa kapalı konut yerleşimlerinin etrafını çevreleyen metrelerce duvarın kentin sokaklarında ve caddelerinde, kaldırımlarında oluşturduğu kentsel işlevlerin köreldiği geçiş mekanları göze çarpmaktadır (Şekil 3.3, Şekil 3.4). Jacobs (1961), kent içerisindeki caddelerin araçlar için, kaldırımların yayalar için bir ağ sistemi olmaktan çok daha fazla görevi olduğunu söylemektedir; bir kaldırım kendi başına hiçbirşey ifade etmemektedir; aslında kaldırım soyut bir kavram olarak ele alınabilir. Binalarla ve diğer fonksiyonlarla insanlar arasındaki bağlantıyı oluşturmaktadır; ve aynı zamanda bir kentin caddelerinin ve kaldırımlarının temel görevi, kentin güvenli kalmasını sağlamaktır. Frantz (2006),

dışa kapalı konut yerleşimlerinin yakın çevrelerinde yürüyen bir kişinin çoğunlukla ‘korku’ ile yüzleşmekte olduğunu söylemektedir. Güvenlik önlemlerinin caydırıcılığı, bu yerleşimlere dışarıdan yanaşmayı zor hale getirmektedir. Örneğin, kapalı sitelere yakın çok az kaldırım bulunmaktadır. Herhangi bir kişi, arabasını bile bu sitelerini yakınlarına park edemez, ya da kısa süreliğine de olsa burada duraklayamaz.

Şekil 3.3 : İstanbul, Kemerburgaz’daki dışa kapalı konut yerleşimlerinin arasından geçen ve her iki tarafı da duvarlarla çevrelenmiş bir cadde ve kaldırım görünümü. (Garip, 2007).

Şekil 3.4 : İstanbul, Ataşehir’deki dışa kapalı konut yerleşimlerinin arasından geçen ve her iki tarafı da duvarlarla çevrelenmiş bir cadde ve kaldırım görünümü. (Garip, 2009).

Dışa kapalı konut yerleşimleri, yerleşim içerisinde yaşayanların sadece evlerine değil, aynı zamanda çevrelenen alan içerisindeki ortak kullanım mekanlarına, servis alanları ve caddelerine, parklarına, tesislerine ve açık mekanlarına da girişi kısıtlamaktadır (Low, 2003). Bu tür yerleşimlerin İstanbul’daki örneklerinde özellikle ortak kullanım alanları olan sosyal mekanlar ve nitelikleri önem

kazanmaktadır. Konut kullanıcıları, konut yerleşiminden ev satın aldıklarında sadece evin içini değil, yerleşimin sosyal mekanlarını kullanım hakkını da elde etmiş olurlar.

Yapılan araştırma ve çalışmalardan da anlaşıldığı üzere dışa kapalı konut yerleşimleri, tüm dünyada hızla yaygınlaşmakta ve bu tür konut yerleşimlerinde yaşayan insanların sayısı her geçen gün artmaktadır; bu durumun kentlerin fiziksel ve sosyal yapısı üzerinde önemli etkilere sebep olması kaçınılmazdır. Minton (2002), bazı dışa kapalı konut yerleşimlerinin negatif etkilerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

- “Sınıf ve ırk ayrışımı” (segregation). (Günümüzde dışa kapalı konut yerleşimlerinde oturanların büyük çoğunluğu beyazlardır.)
- Kentlerdeki ‘suç karmaşası’ üzerine kurulu olması ve “korku kültürü”, daha çok korku üretmesi.
- Zengin kesimin yaşadığı yerleşimleri diğerlerinden ayırarak daha belirgin hale getirmesi ve bu durumun önlenmeye çalışılan “suçu” tam tersine teşvik edebilir olması.
- Kapıların içerisinde neler olduğunun görülememesi sebebiyle “kamusal hukuka” zarar vermesi.
- Zenginler ve zengin olmayanlar arasındaki ayrımın aşırı fiziksel manifestosu (bu durum, özellikle farklılıkların daha fazla olduğu kent merkezlerinde suça teşvik eder).
- Dışa kapalı yerleşimlerin çabuk çoğalması nedeniyle kamusal alanda kaliteli rekreasyon alanlarının, tesislerin ve servislerin yapılmamaya başlanması ve böylelikle kentlerdeki sosyal yaşamın tehdit altına girmesi.
- Yerel yönetime karşı sorumluluğu ve demokrasiyi tehdit etmesi (dışa kapalı site sakinleri, kendi servisleri olanakları olduğu için yerel vergileri ödemek istemezler).
- ‘Elitlerin bu başkaldırısı’nın, kamusal sağlık, eğitim ve ulaşım servislerini tehdit etmesi (Minton, 2002).

“Sosyal eşitsizlik”, dışa kapalı konut yerleşimlerinin ortaya çıkış nedeni ve aynı zamanda sebep olduğu durumdur. Aalbers’a (2003) göre, kişilerin ya da toplulukların

evlerini, bireysel mülkiyetlerini, yüzme havuzu, golf sahası gibi sosyal mekanlarını korumalarının hiçbir yanlış yönü yoktur; yanlış olan kamusal alanın, kamusal yaşantının ve kamusal yönetimin özelleştirilmesidir. Sosyal ilişkiler “kamusal” kavramını mekandan, yaşamdan ve hükümden çıkarmaktadır (Aalbers, 2003).

3.3 Son 30 Yıldır İstanbul’da Konut Merkezli Değişimin İncelenmesi

2010 yılında “Kültür Başkenti” olan ve Türkiye içerisinde kente özgü “değişim”, “hız”, “büyüme” ve “kalabalıklık” kavramlarının en yoğun olarak yaşandığı kent olarak nitelendirebileceğimiz İstanbul kentine genel olarak bakıldığında; kentin değişimi ile paralel olarak özellikle 1980’li yıllardan itibaren farklı konut yerleşimlerinin kent içerisinde oluşmaya başladığı ve sayılarının her geçen gün arttığı görülmektedir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren her türlü ekonomik ve sosyal sınıfa hitap eden, farklı ekonomik ödeme programları ile herkes için belirlenmiş birer imaj ile sunulan yaşam senaryoları üretilmeye başlanmış ve bütünde bakıldığında konut örüntülerinin sahip olduğu özellikler daha fazla çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Kendilerine sunulan birçok seçenektan birini seçen kentliler, tercihlerini vaadedilen senaryolar üzerinden yaparlar ve sözü edilen konut projelerinin çok sayıda ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin sebebi ise onlara olan talebin hızla artmasıdır. Bu durum, kentin hem fiziksel hem sosyal yapısında önemli değişimlere neden olmakta, kentin yatay ve düşey sınırları ortadan kalkmaktadır. Yeni konut yerleşimlerinin üreticileri, genellikle kaliteli bir konut yaşantısını farklı biçimlerde kullanıcıya sunarken aynı zamanda kaliteli mimari arayışı içerisinde.

Kent ölçeğinde bakıldığında yeni konut projelerinin sayısındaki bu artış nedeniyle, kentin yapısında oldukça etkili bir değişimin gerçekleştiği gözlenmektedir. Kentin yatay ve düşeyde sınırları ortadan kalkmakta ve sürekli genişleyen bir kent yapısı karşımıza çıkmaktadır, bu durum aşağıdaki gibi açıklanabilmektedir:

Kentin “dış” çeperlerinde, Kemerburgaz, Çekmeköy, Ümraniye, Bahçeşehir, Silivri, Kurtköy, Pendik, vb. bölgelerde yeni konut siteleri, kent hayatının dışında ve doğayla içiçe, fakat konut kullanıcılarının kent merkezine kolay ulaşabilecekleri bir yaşam sunmakta ve bu durum beraberinde “yatay” yönde bir büyüme meydana getirmektedir (Şekil 3.5).

beraberinde getirecektir (Göksu, 2003). Keyder (2000), İstanbul'da konutun ve mekan üretiminin değişen biçimlerini, kentin İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişimini üç döneme ayırarak açıklamaktadır;

- Kırdan kente göçün, eski kent merkezinin çevresinin gecekonduyla kuşatılmasıyla sonuçlandığı erken aşama;
- Ulusal kalkınmanın orta sınıfın konut alanlarında farklılaşmaya yol açtığı bir ara dönem; ve
- Küreselleşmenin bir dizi parçalayıcı dinamiği harekete geçirmekte olduğu bugünkü durum.

Bu üç evre arasında zaman içinde birbirini izleme bakımından bir sıra olsa da, ikincisi başladığında birincisi sona ermemekte, son evrede ise hem çevredeki gecekondulaşma, hem de orta sınıf farklılaşması devam etmektedir (Keyder, 2000).

Keyder ve Öncü (1993)'ye göre, 1980'lerde İstanbul'un dönüşümünü dönemin politik konjoktüründen soyutlayarak anlamak mümkün değildir; özellikle 1983'ten sonra liberalleşme stratejilerinin uygulayıcısı olan hükümetin (söz konusu dönemde iktidarda olan Anavatan Partisi) İstanbul'a ağırlık vermesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yine aynı yönetim zamanında "T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı"nın (TOKİ) kurulması da toplu konut üretiminin hızla çoğalmasında ve konut çevrelerinin değişiminde önemli rol oynamıştır. Keyder ve Öncü (1993), hükümetin büyük kentlere yönelik siyasi stratejisinin, gecekondu rant ekonomisini beslemekle birlikte yeni kurulan "Toplu Konut Fonu" aracılığıyla, 1930'lardan bu yana ilk kez orta ve alt-orta gelir gruplarına çok düşük faizli, uzun vadeli konut kredisi verilmesini sağladığını belirtmektedir; eşzamanlı olarak merkezi hükümetin anakent belediyelerine sağladığı yeni maddi olanaklar ve idari özerklik büyük kentlerde "mega-projeler" dönemini başlatmıştır. Özetlemek gerekirse, aşağıdaki üç ana unsur bu politikaların kentin fiziki ve sosyal coğrafyasını değiştirmesini sağlamıştır (Keyder ve Öncü, 1993):

- **Büyükşehir belediyeleri için yeni mali olanaklar** (Hükümetin sağladığı olanaklar, İstanbul'un merkezini dünyaya cazip kılacak mega projelere yöneltmiş; kısa sürede İstanbul'un dış görünümü değişmiştir.)

- **Büyük şehirlere toplu konut** (İstanbul’da toplu konut fonu kredisinden yararlanılarak 100 bin dolayında konut yapılmıştır.)
- **Yeni metropoliten yönetim modeli** (İlçe belediyelerine İstanbul’un en önemli siyasi ve ekonomik rant kaynağı olan yerel planlama, kontrol ve izin yetkileri devredilmiştir.)

1980’li yıllarda İstanbul’da ortaya çıkan yeni mekansal gelişmeler küreselleşmenin etkisini yansıtmaktadır; kentin dönüşümünü biçimlendiren, sermaye ve bilginin uluslararası akışının yoğunlaşması olmuştur (Turgut ve Akbalık, 2004). Küreselleşmekte olan bir ekonomik ve sosyo-kültürel yapının etkisi altında, kent içerisinde yaşayan kesimin sosyal yapısında gerçekleşen değişimler, farklı yaşam stillerinin ihtiyaç duyduğu farklı konut yerleşimlerini de beraberinde getirmiştir. Görgülü (2003), İstanbul’da 20 yıl içerisinde yaşanan konut deneyimlerinin; kentte metropolü tanımayan, il sınırları içinde olup, kendi yarattıkları sanal dünyalarına kapanan kişilerin ortaya çıkarttıkları alternatif yaşam çevrelerini ve yeni bir “İstanbullu” tipini vurgulamakta olduğunu söylemektedir. Bali (1999)’ye göre, 1980’li yıllardaki hükümet döneminde uygulanan serbest piyasa ekonomisinin yarattığı hızlı büyümenin doğrudan sonucu, iyi eğitim görmüş nitelikli gençlerin ve özellikle kadınların Türk ve yabancı sermayeli şirketlerde yüksek ücretlerle çalışmaya başlamalarıdır. 1980 sonrasında, hızlı bir şekilde her iki tarafın da çalıştığı genç çiftler yaygın model haline gelmiş; sosyal düzeylerine uygun bir yaşam tarzı sürmek istemiş ve lüks konut arayışına girmiştir (Bali, 1999). Bununla birlikte yaşadıkları konutta sözü edilen gereksinimleri tanımlanan “seçkinler” bir yandan iş saatleri sonrasında sosyal ilişkilerini kendileriyle aynı düzeyde olan kişilerle sürdürmeyi, diğer yandan her türlü vakit geçirici ve keyif verici meşgalelerle oyalanma imkanlarına sahip olmayı, bunu da bulundukları mekandan ayrılmadan yapmayı arzulamışlardır (Bali, 1999). Yeni yaşam tarzları ile birlikte gelen bu talepler dışı kapalı konut yerleşimlerinin ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır.

Keyder (2000), 1980’li yılların enflasyonist ortamında konut piyasasının, İstanbul’un en karlı sektörü haline geldiğini söylemektedir. Bali (1999), 1 Mart 1984 tarihinde yürürlüğe giren Toplu Konut Yasası’nın potansiyel talebe cevap verecek olan sitelerin inşa edilmesi için gerekli yasal alt yapıyı kurduğunu söylemektedir. TOKİ’nin kurulması ile birlikte konut çevrelerinde hızla artan bir yapılaşma sürecine girilmiştir. TOKİ’nin inşaaata girişmesi, belediyelerin kendi hazırladıkları plana

uymak koşuluyla tekil kooperatiflere toprak tahsis etmesi ve özel muteahhitlerin de işin içine dahil olmasıyla birlikte herbiri 10 ila 20 katlı bloklardan oluşan siteler ortaya çıkmıştır (Keyder, 2000). TOKİ'nin kurulması ve yerel yönetimlere imar planı yapma ve onaylama yetkilerinin verilmesi; toplu konut üretiminde ve yapı sektöründe büyük bir canlılık yaşanmasına sebep olmuş, binlerce konutluk konut yerleşmeleri üretilmiştir. Ultav ve Sahil'e göre (2004), kentsel büyüme süreçleri bu yeni yerleşmelerle önemli bir biçimde yön ve güç değiştirmiştir; kentten belli bir mesafe uzakta oluşturulan bu yeni yerleşim alanları ile kent merkezi arasındaki kent arsaları konut alanları olarak gelişmeye ve bu alanlarda barınma gereksiniminin karşılanması daha uygun bulunmaya başlanmıştır.

Araştırma kapsamında seçilen konut yerleşimlerinin bağlamının anlaşılması açısından 1980'lerden günümüze kadar olan süreçte kentteki konut yerleşimlerini tasarlayan mimarlardan bazıları (Oral Vural, Behruz Çinici, Doğan Tekeli, Mutlu Çilingiroğlu, ve Nevzat Sayın) ile açık uçlu soruların yöneltildiği derinlemesine görüşmeler (focused interviews) yapılarak (Ek A, Anket A2) bu yerleşimlerin oluşma ve gelişme süreci ile ilgili genel bilgi ve subjektif veriler toplanmıştır.

Toplu konut yerleşimlerinin gelişiminde önemli bir yere sahip olan Ataköy Toplu Konut Bölgesi'nde 1981 yılında projelendirilen ve 1984 yılında yapılan 7. ve 8. kısımların (Şekil 3.7) mimarı Oral Vural, konut tasarımında konut biriminin ailelerin sürekli ve hızlı bir şekilde değişen yapısına olanak sağlayacak esneklikte yapılması gerektiğine önem verdiğini söylemektedir. Konut tasarımları, içinde bulundukları çağın gereklerine yanıt bulabilmeli ve toplumun kültürel özellikleri de gözönüne alınmalıdır.

a) Genel Yerleşim Uydu Görüntüsü

b) Konut Yerleşimi Görünümü

Şekil 3.7 : Ataköy 7-8 yerleşim alanı toplu konutları (a:Url-11; b:Url-12).

1985 yılında Behruz Çinici tarafından tasarlanmış ve 1986 yılında Soyak İnşaat tarafından inşaa edilmiş olan “Göztepe Soyak Konutları”, 1980’li yıllarda İstanbul’da yapılan konut yerleşimlerine önemli erken örneklerden biridir (Şekil 3.8). Çeşitli gruplar halinde yan yana dizilmiş olan yapılardan oluşan yerleşimde geleneksel Türk sokaklarından esinlenilmiştir. Ana yoldan ayrılan çıkmaz sokaklar üzerinde komşuluklar oluşturulmuş ve geleneksel mimarinin portal, cumba gibi elemanları yeni yorumlarla ele alınmıştır. (Altın, 2003)

sosyal boyutlarının önemli olduğunu söylemektedir. Tüm bu etkenleri düşünerek tasarladığı konut projelerinde başlangıç olarak sosyal araştırmalar ve anketler yaptıklarını belirtmektedir. Konutların özellikleri, kullanıcılarının ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Çinici, Soyak Sitesi'nde, sıradanlaşan kentsel çevreye bir karşı tavrı olarak sıra evlerle mahalle ve sokak kavramlarını tekrar sorgulamış, ortasında yüzme havuzu mantığıyla yapılan konut sitelerinden farklı olarak sıra ev dizilerinin oluşturduğu sokaklar ve meydanlar ile açık alanların düzenlenmesini öngörmüştür. Otoparkları yer altına alıp, açık alanların yayalar için düzenlenmesinin amaçlandığı projede, buna zıt olarak uygulayıcı firma otoparkları zemin seviyesinde düzenlemiştir. 1950'li yıllardan sonra konutun özünün kaybedilmeye başladığını söyleyen Çinici, bu durumda özellikle Anadolu'dan İstanbul'a artan göçler ile birlikte hızlı bir şekilde "barınak" yapma telaşıyla yapılan siteler ve değişen imar yönetmeliklerinin etkisi olduğunu düşünmektedir.

Doğan Tekeli ve Sami Sisa'nın tasarlamış oldukları U.B.A. Sitesi, erken dönemin önemli konut projelerindendir (Şekil 3.9). Yapılan görüşmede Tekeli, sitenin içerisindeki yaşantının çekici olmasını planladıklarını ve çevrede yönelecek bir odak noktası olmadığı için iç yaşantının odak noktası olması gerektiğini düşündüklerini söylemiştir. Yapılar iç avlu etrafında sıralanmış, bu iç avlunun içerisine yüzme havuzu, kafe, müşterek buluşma yeri konumlandırılmış ve otoparklar yer altına alınmıştır. Yerleşimin kontrollü bir girişi bulunmaktadır ve Tekeli, günümüzde yapılan sitelerde aranan özelliklerin birçok ön düşüncesinin bu sitede uygulandığını söylemektedir. 1980'li yıllarla günümüz konut yerleşimlerini karşılaştırdığında, 1980'lerde konut ihtiyacının daha çok olmasından dolayı yapılan projelerin niteliğine çok önem verilmediğini ve yapılan her projenin hızlı bir şekilde satılabildiğini söylemektedir. Bu durum ortaya çıkan ürünlerde bir kalite düşüklüğü olmasına neden olmuştur. Günümüzde ise konut projelerinin ihtiyaçtan çok daha fazla olmasından dolayı bir rekabet ortamı oluşmuş ve konut kalitesi daha önemli hale gelmiştir. Yine Doğan Tekeli ve Sami Sisa ortaklığında tasarlanan ve 1972-75 yıllarında yapılan Yapı Kredi Bankası Konutu, İstanbul'da yapılan ilk yüksek yapılardan biri olduğu için önem kazanmıştır. Yapılan 80 daire 1 hafta içinde tükenmiştir.

a) U.B.A. Sitesi Genel Görünüm

b) U.B.A. Sitesi Cephe Görünümü

c) Yapı Kredi Bankası Konutu Genel Görünüm

Şekil 3.9 : “U.B.A. Konut Sitesi” ve “Yapı Kredi Bankası Konutu” fotoğrafları (a,b:Url-16; c:Url-17).

“Antrium Konut Yerleşimi”nin mimarı Mutlu Çilingiroğlu, “toplu konut” ve “konut yerleşimi” kavramlarının anlamsal olarak birbirlerinden ayrıldığını söylemektedir. Toplu konut projelerinin minimum ihtiyaçlara karşılık veren ve sayısal çoklukta üretilen konutlar olarak tanımlanabileceğini; bundan farklı olarak konut yerleşimlerinin ise sadece “barınak” olma özelliğinde değil, onun dışında birtakım ihtiyaçlara cevap veren ve aynı zamanda bir yaşam ortamı da sunmayı tasarlayan projeler olduğunu düşünmektedir. Günümüzde üretilen konut yerleşimleri, belirli bir parselasyonun dışında daha özgürce kompoze edilen ve belirli bir metrekare alana sahip konut projeleridir. Çilingiroğlu, “Antrium Konutları” projesinde amaçlarının optimumu yakalamak; içerisinde yaşayanların mutlu olmasını sağlamak ve konut kullanıcılarına bir üst seviyedeki yaşam standardını sunmak olduğunu söylemektedir. 2000’li yıllarda yapılan yeni konut yerleşimlerinin ortak özelliklerinin her bir projenin kendi kimliklerini ortaya koymaları, inşaat kalitesine önem vermeleri ve gerçekçi analizler üzerine yapılmaları olarak nitelendirmiştir.

1980’den günümüze gelen süreçte konut yerleşimi projelerini tasarlamış mimarlar genel olarak “kapalı konut yerleşimi” yaklaşımından, bir başka deyişle konutların duvarlarla çevrelenmiş olması ve dışa kapalı girişlerinin olmasından memnuniyetsizliklerini belirtmişlerdir; fakat üretici firmalar ve gelen talepler bunu zorunlu kılmaktadır. Çinici, korunaklı konut sitelerinin mahalle ve sokak yaşantısının sunduğu kent yaşantısını değiştirdiğini söylemektedir. Nevzat Sayın, Emre Arolat ve İhsan Bilgin ile birlikte tasarladıkları “Evidea” projesinin burada yaşayan kullanıcıları büyük bir aileye dönüştürdüğünü söylemektedir; içe kapalı bir site olarak tasarlanan konut yerleşimi, birbirleriyle aynı özelliklere sahip kullanıcıları

biraraya getirmiş, bu sebeple paylaşımlar artmış ve konut yerleşimi içerisinde yaşayan bir mahalle oluşmuştur. Sayın'a göre "Günümüzün mahallesi" olma niteliğinde olmasına engel tek şey ise kapalı konut sitesi olması ve kapısında güvenlik görevlilerinin içeriye girenleri kontrol etmesidir. İnsanların evlerine bu şekilde girmeleri gerçek mahalle kavramının anlamını zedelemektedir.

Nevzat Sayın, "Evidea" konut projesinin uygulanmasından sonra diğer konut yerleşimlerinde "modern" stilin ve renklerin daha güvenilir bir şekilde kullanıldığını belirtmektedir. "Evidea" konut yerleşiminde özellikle ortak ve büyük bir iç avlu etrafında konumlanmış ve bu iç avluya dönük olarak yerleştirilmiş sıra bloklardan oluşmasına önem verdiklerini, fakat uygulayıcı firmanın bu yerleşim düzenindeki uzun blokları birbirinden ayrı bloklar haline getirmelerini ve görünümelerini daha alışıldık cepheler olarak tasarlamalarını istediklerini söylemektedir. Bunun sonucunda bir psikolojik danışmanlık şirketiyle birlikte fokus gruplar oluşturulmuş ve 15'er kişilik gruplara 3 gün istekleriyle ilgili sorular yöneltilmiş; büyük bir çoğunluk ilk önerilen yapı tipini seçmişlerdir. Şu anki gözlemlerine göre konut yerleşimi içerisinde yaşayanlar genel olarak memnun görünmektedirler. Sayın'a göre 2000'li yıllarda yapılan konutların en belirgin ortak özellikleri ihtiyaç değil, yatırım amaçlı olarak üretilmeleridir. Yaklaşık olarak bir milyon konut fazlası olan İstanbul'da bu durum sonucunda konut "ev" olmaktan çıkmakta, bir yatırım aracı haline gelmektedir. Bu sebeple yeni yapılan konut yerleşimlerinde, içerisinde yaşayan insanların ihtiyaçları değil, maddi birtakım unsurlar öne çıkmaktadır.

1980'li yıllardan başlayıp, günümüze kadar büyük bir ivmeyle devam eden bu durum, İstanbul'un hızla büyümesine ve genişlemesine sebep olmaktadır. Görgülü'ye (2003) göre, 1990'lı yıllardan sonra konut üretiminde çok hızlı bir gelişme yaşanmış ve çok çeşitli büyüklük ve standartlarda, çok sayıda konut üretimi gündeme gelmiştir; Emlak Bankası hızlı bir konut üretimine başlamış, kooperatifler çoğalmış, yap-satçı üretim tüm hızıyla inşaat yapmaya devam etmiş, özel sektör büyük araziler üzerinde çok miktarda konut üretimine geçmiştir. Artan enflasyon kişileri birikimlerini değerlendirmek amacı ile, konuta yatırım yapmaya yönlendirmiştir.

Bu bağlamda, 2000'li yıllarda daha da hızlanan ve artan konut üretimi ile birlikte İstanbul içerisinde yaygınlaşan dışa kapalı konut yerleşimlerinin içerdiği konut tiplerine bağlı olarak üç farklı biçimde geliştiği tespit edilmiştir, bunlar (Şekil 3.10):

- “Villa tipi” konutlardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri,
- “Yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri,
- Kent merkezinde bulunan, “rezidans” olarak isimlendirilen ve içerisinde alış-veris merkezi, ofis gibi farklı fonksiyonları da barındıran karma fonksiyonlu konut yerleşimleridir.

a) İSTANBUL İSTANBUL KONUTLARI	b) DOĞA MEŞE PARK KONUTLARI	c) DUMANKAYA VİZYON KONUTLARI
-----------------------------------	--------------------------------	----------------------------------

Şekil 3.10 : İstanbul’daki dışa kapalı konut yerleşim tipleri (a:Url-18; b:Url-19; c:Url-20).

Keyder (2000)’e göre, dışa kapalı konut yerleşimleri sadece İstanbul’a özgü değildir; bu yaklaşım evrensel bir kalıp yaratmış durumdadır; bu siteler yalnızca on yıl önce boş arazi olarak duran ya da gecekondü bölgesi olan topraklara doğru hızla yayılmıştır. Böylesine hızlı gerçekleşen bir süreçte bu durumun sosyal etkilerinin araştırılması her geçen gün daha da önem kazanmaktadır.

Bir sonraki başlık altında araştırma kapsamına giren ve alan çalışmasının gerçekleştirileceği “yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri örneklerine değinilecektir.

3.3.2 “Yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri örnekleri

İstanbul’da inşaa edilen dışa kapalı konut yerleşimleri ile kullanıcılara sadece bir konut değil, aynı zamanda yeni bir “yaşam biçimi” de sunulduğu ileri sürülmektedir. Bu konut yerleşimleri içerisinde kullanıcıların tüm ihtiyaçlarının karşılandığı ortak kullanım mekanları bulunmaktadır. Her türlü aile ve hane halkı tipi için farklı büyüklüklerde birimler sunan ve değişik fonksiyonları içerisinde barındıran konut yerleşimlerinde çocuklu ailelerin çocuklarını güvenle bırakabilecekleri sosyal mekanlar, ebeveynlerin ve çocuksuz çiftlerin spor aktivitelerini ve diğer sosyal

etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri açık-kapalı mekanlar, konut sakinlerinin alış-verişlerini yapabilecekleri mekanlar, vb. konut yerleşimleri içerisinde yer almaktadır. Tez alışması kapsamına giren dışa kapalı konut yerleşimleri, yatay ve dışey geleişen yapılardan oluşmaktadır. şekil 3.11’de İstanbul’daki yatay geleişen yapılardan ve bu yapıları çevreleyen açık ve kapalı peyzaj alanlarından oluşan kapalı konut yerleşimleri örnekleri yer almaktadır.

a. SOYAK GÖZTEPE KONUTLARI

Yapım Yılı: 1985
Konumu: Göztepe
Tasarım: Behruz ÇİNİCİ

yerleşim planı

görünüş

b. ZENGİNBAHÇE KONUTLARI

Yapım Yılı: 2002
Konumu: Kemerburgaz
Tasarım: Adnan Kazmaoğlu

yerleşim planı

görünüş

c. DOĞA MEŞE PARK KONUTLARI

Yapım Yılı: 2006-2007
Konumu: Kemerburgaz
Tasarım: Can Çinici- Boran Ekinci

yerleşim planı

Görünüş

d. İSTANBUL ZEN KONUTLARI

Yapım Yılı: 2004
Konumu: Kemerburgaz
Tasarım: Han Tümertekin

yerleşim planı

görünüş

e. DUMANKAYA KONSEPT İSTANBUL KONUTLARI

Yapım Yılı: 2006-2007
Konumu: Kurtköy/Pendik
Tasarım: Bünyamin Derman-
Can Çinici

yerleşim planı

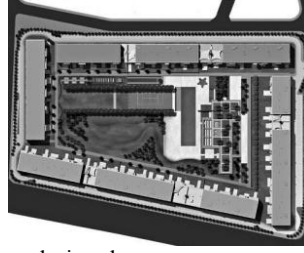

görünüş

Şekil 3.11 : İstanbul’da yapılan “yatay” gelişen yapılardan oluşan konut siteleri örnekleri (a:Url-13; b;c;d;e;f;g;h;i:Url-21).

f. 'EVİDEA' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2004-2005
Konumu: Çekmeköy
Tasarım: Emre Arolat-İhsan Bilgin-Nevzat Sayın

yerleşim planı

görünüş

g. KC SARIKÖY KONUTLARI

Yapım Yılı: 2007-2008
Konumu: Sarıgazi
Tasarım: Çağla Akyürek Elmas-Can Elmas

yerleşim planı

görünüş

h. 'KEMERLIFE' XXI KONUTLARI

Yapım Yılı: 2004-2005
Konumu: Kemerburgaz
Tasarım: Emre Arolat

yerleşim planı

görünüş

i. 'NARCITY' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2006-2010
Konumu: Maltepe
Tasarım: Nevzat Sayın

yerleşim planı

görünüş

Şekil 3.11: (Devam) İstanbul'da yapılan “yatay” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (a:Url-13; b;c;d;e;f;g;h;i:Url-21).

Şekil 3.12'de İstanbul'da “düşey” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut yerleşimlerinden örnekler yer almaktadır. Bu yerleşimler içerisinde genellikle tünel kalıp sistemi ile üretilmiş yüksek konut blokları ile onları çevreleyen açık ve kapalı ortak kullanım alanları bulunmaktadır.

a. 'UPHILL' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2004-2008
Konumu: Ataşehir
Tasarım: Varyap (Yüklenici)

yerleşim planı

görünüş

b. 'ANTRİUM' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2005-2007
Konumu: Ümraniye
Tasarım: Mutlu Çilingiroğlu

yerleşim planı

görünüş

c. 'MYWORLD' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2005-2008
Konumu: Ataşehir
Tasarım: Adnan Kazmaoğlu

yerleşim planı

görünüş

d. AVRUPA TEM KONUTLARI

Yapım Yılı: 2007-2009
Konumu: Gaziosmanpaşa
Tasarım: Artas-Öztaş- Doğu
İnşaat Ortaklığı (Yüklenici)

yerleşim planı

görünüş

e. 'ASTRUM TOWERS' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2007-2009
Konumu: Büyük Çekmece-
Haramidere
Tasarım: YD Architects

yerleşim planı

görünüş

Şekil 3.12 : İstanbul'da yapılan "düşey" gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (Url-21).

f. DUMANKAYA TREND KONUTLARI

Yapım Yılı: 2007
Konumu: Kurtköy
Tasarım: Dumankaya İnşaat
(Yüklenici)

yerleşim planı

görünüş

g. 'FULYA TERRACE' KONUTLARI

Yapım Yılı: 2007-2008
Konumu: Şişli
Tasarım: Adnan Kazmaoğlu

yerleşim planı

Görünüş

h. KOZA İSPARTAKULE EVLERİ

Yapım Yılı: 2006-2008
Konumu: Bahçeşehir
Tasarım: Garanti Koza

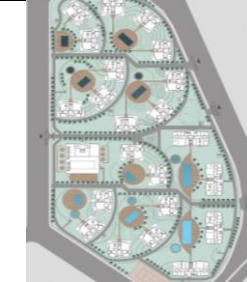
yerleşim planı

görünüş

i. MAVİSU KONUTLARI

Yapım Yılı: 2004-2006
Konumu: Ataşehir
Tasarım: Mutlu Çilingiroğlu

yerleşim planı

görünüş

Şekil 3.12: (Devam) İstanbul'da yapılan “düşey” gelişen yapılardan oluşan kapalı konut siteleri örnekleri (Url-21).

“Yatay gelişen yapılar” ile oluşturulan dışa kapalı konut yerleşimleri genellikle “doğaya yakın olma; insan-doğa-kent ilişkisi; kent yaşamı içerisinde elde edilemeyecek tüm eğlenceli detayların yerleşim içerisinde yer alması; daha doğal ve insancıl bir yaşam sunma” gibi senaryolarla konut kullanıcılarına yapı ile sosyal mekanların ilişkilerinin fiziksel olarak daha güçlü kurulması üzerine odaklanan bir tasarım anlayışı sunmaktadır. “Düşey gelişen yapılar”dan, bir başka deyişle “yüksek

bloklar”dan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri ise kullanıcılarına “5 yıldızlı bir tatil köyünün özelliklerine, konforuna ve hizmetlerine sahip olma; sosyal aktivitelerin yer aldığı geniş kapsamlı bir kulüp olma; evrensel bir yaşama anlayışı ve felsefesi; muhteşem ve kesilmeyen bir manzaraya sahip olma” gibi senaryolar ile sunulmaktadır. Şekil 3.13’de yatay yönde gelişen yapılardan oluşan bir konut yerleşimine ait yapı biçimlenmelerinin sembolik olarak karşılaştırıldığı reklam sloganından alıntılar yer almaktadır.

“hangisi daha ferah”

“hangisi daha dengeli?”

“hangisi daha doğal?”

Şekil 3.13 : Bir konut yerleşiminin internet sitesinde yer alan sembolik karşılaştırma (Url-4).

Aynı konut yerleşimine ait sunulan yaşam senaryosunu tarif eden tanıtım yazısından bir bölüm aşağıda yer almaktadır:

“Konsept İstanbul’da insan-doğa-kent olgusunu ön planda tuttuk ve bu doğrultuda bir yatay yaşam konsepti oluşturduk. Projeye de adını veren bu yepyeni konseptte bloklar olabildiğince az katlı ve yatay olarak uzanıyor. Doğaya her açıdan yakın olabilmeniz için. Balkonunuzdan bahçedeki çiçekleri tüm renkleriyle görebilmeniz, havuzda oynayan çocukların neşelerini paylaşmanız kısaca hayatın tadını daha çok çıkarmanız için. Daireler arasına teraslar ve bahçeler yerleştirdik. Zemin kata inmeden bahçe keyfini yaşamanız için. Otomobilleri kapalı otoparklarla yeraltına aldık. Dört bir yanınız otomobil yığınlarıyla değil çiçek bahçeleriyle, korularla çevrili olsun istedik. Ortak kullanım alanlarında sadece sosyal tesislere, spor sahalarına ve parklara yer verdik. Arazinin her metrekaresinden gönlünüzce yararlanmanızı amaçladık...Şehirler büyüdükçe, binalar yükseldikçe sizi yaşama bağlayan güzellikler, her geçen gün biraz daha uzağınızda kalıyor. Konsept İstanbul size daha doğal ve insancıl bir yaşam sunmak için tasarlandı.” (Url-4)

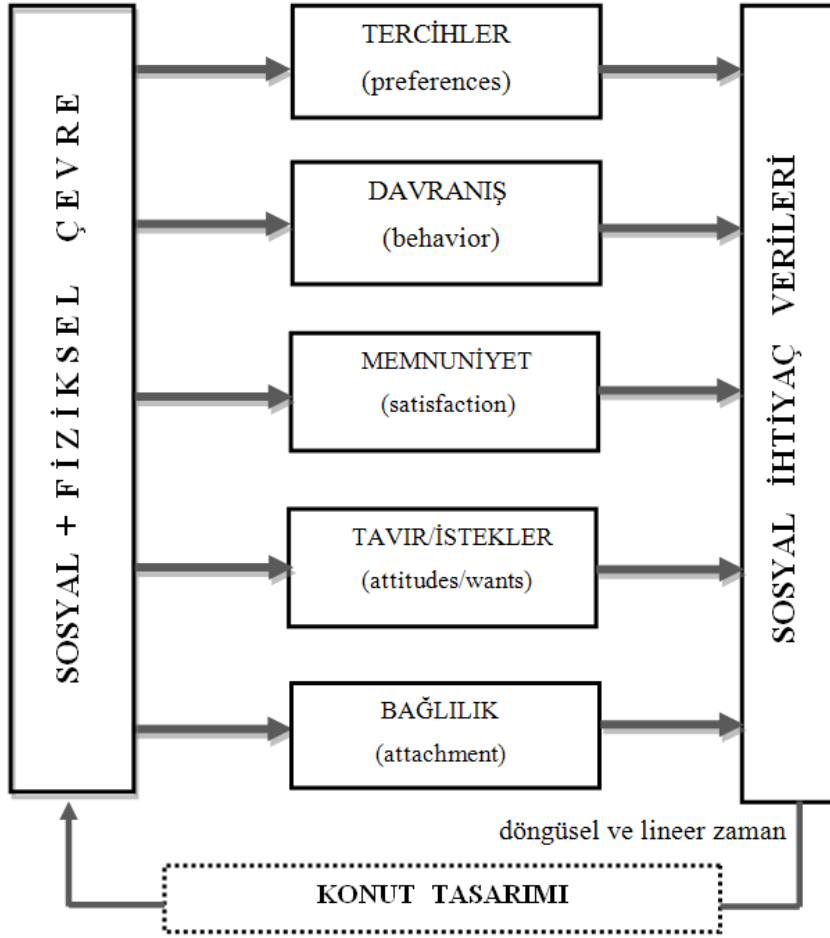
Örnek konut yerleşimlerinde de görüldüğü üzere İstanbul’da tasarlanan ve uygulanan söz konusu konut yerleşimlerinde yapıların fiziksel biçimlenişlerine bağlı olarak farklı iki yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır. Tez çalışması kapsamında önemli bir araştırma parametresi olarak ele alınmaktadır.

3.4 Kavramsal Çerçevenin Oluşturulması

“Çevre-Davranış Çalışmaları” kapsamında konut yerleşimlerindeki “sosyal ihtiyaçlar” üzerine yapılan teorik ve deneysel çalışmalar, kullanıcıların sosyal ve fiziksel çevre ile ilişkili olarak;

- “memnuniyetleri”,
- “konut tercihleri”,
- “tavırları / istekleri”,
- “davranışları”, ve
- tüm bunların sonucu olan “sosyal ve fiziksel çevreye bağlılıkları” üzerine odaklanmaktadır (Munson, 1956; Newman, 1972; Cooper ve diğ., 1986; Cook, 1988; Altman ve diğ., 1992; Chawla, 1992; Brower, 1992; Hummon, 1992; Lawrence, 1987,2002; Coolen, 2006; Sanoff, 2006).

Broadbent (1973), insan gereksinimlerini araştırmak için öncelikle birey ve bireyin yapı ile kurduğu ilişkilere bakılması gerektiğini söylemektedir; bu ilişkiler algısaldir, kişinin duyuları ile aldığı hisler ve daha önceki deneyimlerinin etkileşiminden oluşur; bu etkileşimler kişinin yapıya karşı reaksiyonunu belirler. Tez çalışması kapsamında sosyal ihtiyaçlar, sözü edilen konut yerleşimlerinde çevrenin iki farklı bileşeni; “fiziksel” ve “sosyal” bileşenler üzerinden ve tüm bu bileşenleri birleştiren “dönüşümsel yaklaşım” çerçevesinde irdelenmektedir. Literatürde yer alan teorik ve deneysel çalışmalar incelendikten sonra oluşturulan kavramsal çerçeve, sosyal ihtiyaçların fiziksel ve sosyal çevre ile etkileşimli olarak irdelenmesine olanak vermektedir (Şekil 3.14). Söz konusu kavramlar, “sosyal ve fiziksel çevrenin”, “sosyal ihtiyaçlar” ile ilişkisini kurmaktadır. Bu ilişkiler aracılığıyla tanımlanan sosyal ihtiyaçlar, oluşturulan kavramsal çerçevenin döngüsel yapısı içerisinde konut çevrelerinin tasarımı için ipuçları ortaya koymaktadır.

Şekil 3.14 : Kavramsal çerçeve.

Rapoport (1982)'a göre, insanlar ve içlerinde bulundukları-yaşadıkları mekanlar arasında bir etkileşim ve iletişim vardır ve insanlar çevrelerine yükledikleri anlamlara bağlı olarak reaksiyon gösterirler. Belirli kentsel mekanları veya konut biçimlerini onlar için ne anlama geldiklerine bağlı olarak severler. Konut çevrelerinde memnuniyet çalışmaları, bu çevrelerin değerlendirilmesi için önemli kriterleri oluşturan veriler sağlamaktadır. Çevresel kalitenin oluşturulabilmesi için bu çalışmalar önem kazanmaktadır. İnsanlar konut çevresi seçtikleri zaman, sadece en geniş kapsamıyla özel bir ortamlar sistemini değil, aynı zamanda bu sistemlerin özel çevresel kalitesini de seçmiş olurlar; yolda geçen zamanı, konutun büyüklüğünü ve tipini, semti, konutların kalitesini, komşuların toplumsal niteliklerini, vb. de dikkate alırlar (Rapoport, 2004). Sanoff (2006c), konut çevresinden memnuniyette sosyal çevre kadar fiziksel çevrenin etkisinin de büyük öneme sahip olduğunu söylemektedir; örneğin homojen konut yerleşimlerinde çeşitlilik, sosyal etkileşimi artırır ve dolaylı olarak bu artış ise konut yerleşiminden memnuniyeti artıracaktır.

Konut memnuniyeti, bireyin mekansal çevre ile olan ilişkisini ve aynı zamanda fiziksel ve sosyal çevre ile olan ilişkisini nasıl değerlendirdiği ile ilgili olarak açıklanabilir; memnuniyet, bireyin davranışlarının ve çevresine olan tavırlarının (attitudes), çevresi ile olan uyum derecesi ile ilgilidir (Sanoff, 2006c). Mimari ürün, öncelikle, kullanıcının yararına dönük olmalı varsayımından hareket edildiğinde, mimari ürünün değeri, o kullanıcıya olan yararını, bir başka deyişle belli bir gereksinmeyi giderme özelliğini ifade eder (Tapan, 2004). Sosyal ihtiyaçların analizinde konut yerleşiminin kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi bu nedenle oldukça önemlidir. Tapan (2004), mimari ürünün ortaya çıktığı sürecin çeşitli aşamalarındaki ürünle ilgili çözümlerin, problemin belirlenmesinde ortaya konan amaçlara ne derece uygun olup olmadığını saptamak ve karar vermeyi daha bilinçli bir biçime sokmak üzere, değerlendirme yöntemleri üzerinde araştırmaların yoğunlaştığını söylemektedir.

Troy (1973), insanların tavırlarının (attitudes) statik özellik gösterdiğini savunmaktadır. İnsanların memnuniyetleri, deneyimlerinin bir sonucu olarak farklılık gösterir. Örneğin insanlar bir bölgeye taşınırlarken, genellikle söyledikleri, konutlarını seçim nedenleri konutun kendisi ve konutun yer aldığı alanın uygunluğudur. Ama orada kalıcı olmak için seçim nedenleri büyük bir ihtimalle sosyal çevreden memnuniyetleri ile daha çok ilişkilidir

Etkileşimin tespitinde “tavırlar” ve “davranışlar” önemli ölçütler olarak ele alınmıştır. “Tavır (attitude)” ve “davranış (behavior)” arasındaki ilişki, sosyal psikoloji alanında ana konulardan biri olagelmıştır (Stedman, 2002). Rapoport (2004), davranış ve eylemleri kavrama, anlam, etkileme ve değerlendirmeye gösterilen tepki olarak tanımlamaktadır. Stedman (2002), tavırların (attitudes) “duygusal”, “bilişsel” ve davranışsal bileşenlerden oluştuğunu söylemektedir. Tavırlar, çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Düşünceler ve istekler ise tavırların bir bileşeni olmaktan çok, tavırların göstergesidir. Bir başka deyişle, tavırlar, düşünceler üzerinden tespit edilebilir. Eylemler dört bileşene bölünebilirler, bunlar:

- Eylemin kendisi,
- Nasıl yapıldığı,
- Öteki eylemlerle sisteme nasıl bağlandığı, ve
- Eylemin anlamıdır (Rapoport, 2004).

Çoğu durumda insanlar çevrelerini tercih eder ve seçer, bu barınak seçme süreci çevrenin insan üzerindeki en önemli yönüdür; barınak seçimi, istenmeyen, uygunsuz, destekleyici olmayan veya yasakçı ve tutucu (iten) çevreleri reddedip terk etmeyi, buna karşılık arzulanan, uygun ve destekleyici (çeken) çevreleri istemeyi kapsar (Rapoport, 2004). Seçtikleri çevrede yeterli memnuniyet düzeyine sahip kullanıcılar, mekanda edindikleri deneyimlere de bağlı olarak çevrelerine bağlanırlar. Mekana bağlılık (place attachment), kişilerin fiziksel ve sosyal çevre ile etkileşiminin sonucunda meydana gelir. Bu etkileşim genel olarak kişilerin fiziksel çevreyi kullanımları ve burada gerçekleştirdikleri aktiviteler, edindikleri deneyimler, sosyal ve fiziksel çevre ile kurdukları ilişkiler ile ilişkilidir (Hashas, 2004). “Mekana bağlılık (place attachment)” kavramı, belirli bir çevre içerisinde, insanlar ile çevre ve insanlar ile insanlar arasında gerçekleşen *eylemler* ve *davranışlar* üzerinden belirlenir (Relph, 1976; Low ve Altman, 1992). Bu durum, “bağlılık sürecini” (process of attachment) tanımlamaktadır. “Mekana bağlılık (place attachment)” kavramının bileşenleri;

- Bağlar (duygu, biliş ve davranış)
- Ölçek ve özelliklerine göre farklılaşan mekanlar
- Aktörler (bireyler, gruplar ve kültürler)
- Sosyal ilişkiler (bireyler, gruplar ve kültürler)
- Zamansal bakış açıları (lineer ve döngüsel)

örüntülerinden oluşmaktadır ve bu örüntüler bir bütünün parçalarıdır (Low ve Altman, 1992). “Mekana bağlılık seviyeleri”, birey ya da bir topluluk üzerinden araştırılabilir. Çevre, coğrafi büyüklük ya da konut, komşuluk birimi, konut yerleşimi, semt, şehir ya da ülkeler gibi günlük yaşamın egemenlik alanları olarak araştırılabilmektedir. Bu çalışmaların büyük bir kısmında mekana bağlılık seviyeleri araştırılırken en önemli ölçütler, mekanlarda oluşan “duygu”, “his” ve “deneyim” kavramlarıdır. Örneğin, “mekana bağlılık” kavramı ile ilgili New York’da yaşayan 40 konut sakini üzerinde fenomenolojik bir araştırma yapan Manzo (2005), insanların mekanlarla olan etkileşimlerinin, pozitif duygular ve deneyimler ile ilişkili olan boyutlara ek olarak “diğer boyutları”nı da bulmayı amaçlamıştır. Bu araştırma sonucunda yalnızca pozitif deneyimlerin değil, kişiler için önemli olan mekanlarda

edinilen negatif deneyimlerin de mekana bağıllık seviyeleri üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

“Fiziksel ve Sosyal Etkileşim”, konut yerleşimleri içerisinde üst ölçekten alt ölçeğe doğru bir “ölçek hiyerarşisi” ile gerçekleşmektedir. Alan çalışmasının yürütüldüğü dışa kapalı konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların tespiti, konut yerleşimlerindeki sosyal ve fiziksel ölçek hiyerarşisi içerisinde ele alınacaktır. (Şekil 3.15)

Şekil 3.15 : Etkileşimin ölçek hiyerarşisi.

Dışa kapalı konut yerleşimlerinde yerleşim-bina-konut birimi ölçeklerinde sosyal ihtiyaç verilerini elde etmeye yönelik kavramsal modelin oluşturulabilmesi ve sosyal ihtiyaçları tespit etmeye yönelik analizlerin yapılabilmesi için bazı parametreler belirlenmiştir. Bu parametreler bir sonraki başlık altında açıklanacaktır.

3.4.1 Sosyal ihtiyaç parametrelerinin belirlenmesi

Konut yerleşimlerinde yaşamakta olan konut kullanıcılarının sosyal ihtiyaçlarının irdelenebilmesi için oluşturulan kavramsal model kapsamında birtakım parametreler belirlenmiştir. Bu parametreler, farklı fiziksel biçimlenişe sahip yapıları içerisinde barındıran mevcut konut yerleşimlerini belirlenen ölçek hiyerarşisine göre analiz etmeye yönelik bir kavramsal model oluşturacak şekilde tanımlanmıştır. Bir başka deyişle mevcut yerleşimlerin analizi ile sosyal ihtiyaçların tanımlanması hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında sosyal ihtiyaçlar, konut kullanıcılarının konut yerleşimleri ile “fiziksel ve sosyal etkileşim” parametreleri üzerinden ortaya konacaktır.

3.4.1.1 Sosyal etkileşim parametreleri

Bir konut yerleşiminde sosyal ihtiyaçlar araştırılırken incelenmesi gereken en önemli kavramlardan biri konut kullanıcıları arasındaki sosyal etkileşimdir. Sanoff (2006b), mekansal kurgu ve sosyal davranış arasında önemli bir ilişkinin varolduğunu savunmaktadır; konut çevrelerinde fiziksel mekanın işleyişinin, sosyal davranış üzerinde etkisi vardır, fakat bu etkiler mevcut fiziksel-olmayan değişkenlere göre farklılık gösterirler. Bu fiziksel-olmayan boyutlar aşağıdaki gibidir (Sanoff, 2006b):

- Komşularla olan ilişkiler
- Komşu çevreye karşı tutum ve davranışlar
- Sosyal kişisel-görüş ve istekler
- Kişisel ve ailevi ilişkiler
- Psikolojik durum (iyimserlik-kötümserlik)
- Komşu çevreye tepkiler

Tez çalışması kapsamında incelenen konut yerleşimleri, farklı konut tiplerini ve dolayısıyla farklı hanehalkı tipolojilerini içerisinde barındıran, sosyal etkileşim düzeyini artıracak sosyal mekanları bulunan, belirli grupların birlikte aynı sosyo-fiziksel çevreyi paylaştıkları yerleşimlerdir. Bu yerleşimler içerisinde sosyal etkileşim iki şekilde gerçekleşmektedir, bunlar:

- Konut sakinleri ve komşular arasında oluşan sosyal ağlar, ve
- Ortak kullanım alanlarında karşılaşmalar şeklindedir.

Konut yerleşimlerinin sosyal strüktürü, birey ve birey, birey ve aile, aile ve aile, ve bunun gibi birçok ölçekte sosyal etkileşimin gerçekleştiği sosyal ağlardan oluşmaktadır. Çalışma kapsamında bu ağlar:

- Komşuluk ilişkileri
- Arkadaşlık ilişkileri
- Aile ilişkileri, ve
- Bireysel düzeydeki ilişkiler olarak ele alınmaktadır.

Yukarıda belirtilen bu kavramlar, kavramsal modeli oluşturan parametrelerden “sosyal etkileşim değeri”ni ifade etmektedir.

3.4.1.2 Fiziksel çevre ile etkileşim parametreleri

Çeşitli sosyo-fiziksel sistemleri analiz ederken “mekanlar”, “ilişkiler” ve “aktiviteler” ile ilgili parametreleri anlamak gerekmektedir (Niit, 1993). Kavramsal model oluşturulurken “fiziksel çevre” ile ilişkili parametreler belirlenmiştir. Her bir parametre, konut yerleşimlerinin karakteristiklerini ortaya koyacak ve karşılaştırılmalarına olanak verecektir.

Bu parametrelerden ilki, “**fiziksel biçimlenme**” olarak tanımlanmıştır. Ele alınan kapalı konut yerleşimleri içerisindeki konut bloklarının “yatay” ve “düşey” yönde gelişen biçimsel özellikleri, bu parametrenin ana belirleyicileridir. Farklı fiziksel biçimlenişe sahip konut bloklarından oluşan konut yerleşimlerinde farklı sosyal ihtiyaçlar beklenmektedir.

İkinci parametre, “**etkileşim mekanı**”dır. Etkileşim mekanı, belirlenen ölçek hiyerarşisini vurgulamaktadır. Sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekanlar, “yerleşim, bina ve konut birimi” ölçeklerine göre tanımlanmıştır:

- Yerleşim ölçeğinde, konut kullanıcılarının gereksinim duydukları çeşitli sosyal aktivitelerini gerçekleştirebildikleri, spor yaptıkları, aileleri ve arkadaşları ile birlikte veya yalnız zaman geçirdikleri açık ve kapalı sosyal mekanlar ve peyzaj düzenlemeleri, karşılaşmaların gerçekleştiği otoparklar,
- Bina ölçeğinde, karşılaşmalar sonucu sosyal etkileşimin gerçekleştiği sirkülasyon alanları (koridorlar, asansörler, merdivenler, vb.), lobi/girişler,
- Konut birimi ölçeğinde ise birey/birey, birey/aile, ve aile/aile arasındaki sosyal etkileşimin gerçekleştiği salon, mutfak ve giriş holü; evin açık alanları olan balkon, teras veya bahçeler.

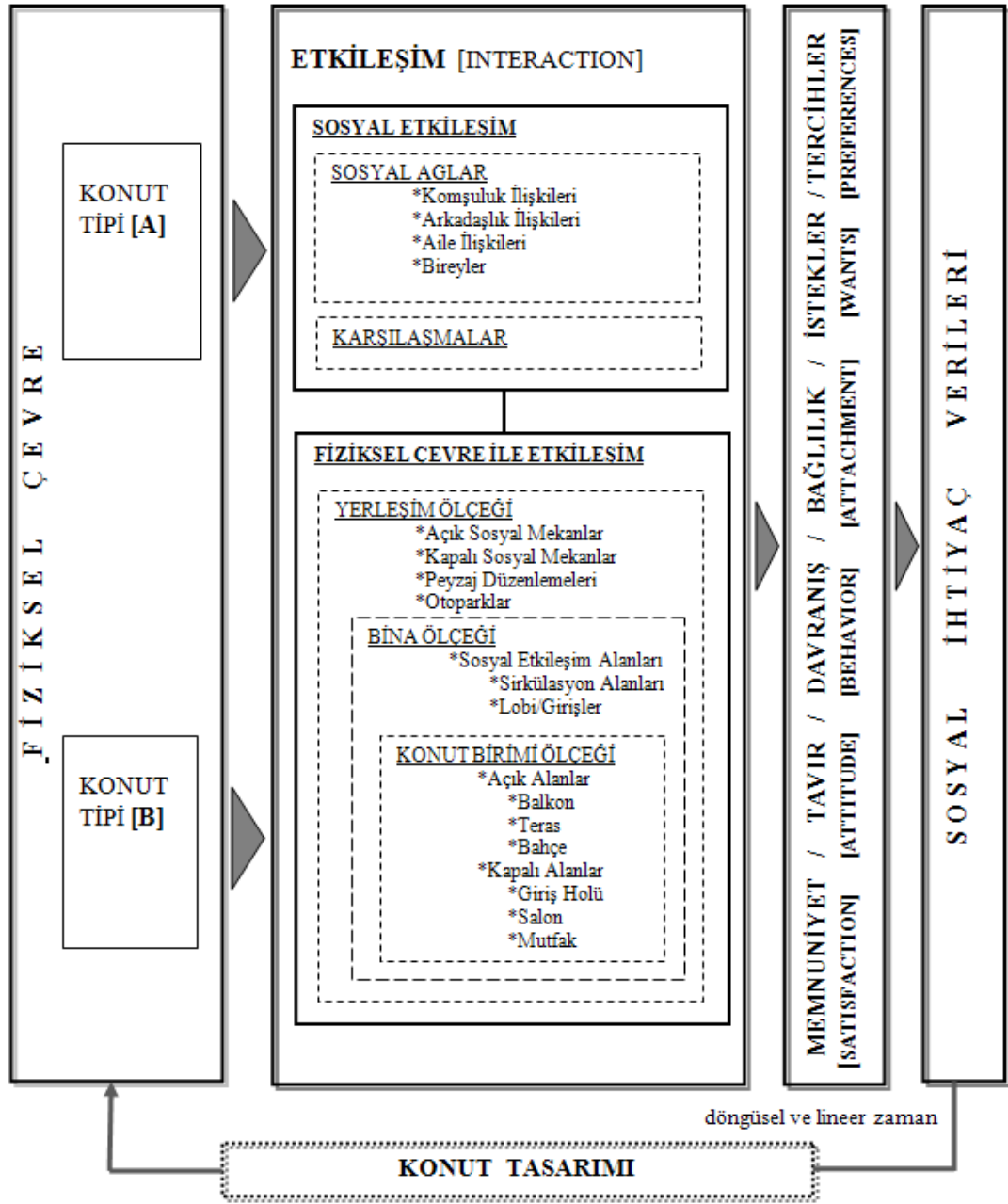
Diğer parametreler “**etkileşim değeri**” ve “**mekan kullanımı**” olarak ele alınmıştır. Mekan ve ilişkiler stabil iken aktiviteler sosyo-fiziksel sistemin dinamik bileşenidir; herhangi bir davranış kalıbı, davranış ile ilişkili olan aktivite örüntüsü ile karakterize olur (Niit, 1993). Sosyal birim düzeyinde buna niceliksel (farklı aktivitelerin sıklıkları, aktivitelerin çeşitlilikleri, vb.) ve niteliksel (birleşik ya da ayrık aktiviteler, pasif ya da aktif aktiviteler) olarak karakterize olan “davranışsal yaşam stili (behavioral lifestyle)” denmektedir (Niit, 1993). Yerleşimde oluşturulan fiziksel çevre ve içerdiği fonksiyonlar, davranışsal yaşam stilini etkilemektedir. Çalışma kapsamında bu etkiler kavramsal çerçeve içerisinde ortaya konan ölçek hiyerarşisi

doğrultusunda ele alınmış ve “etkileşim değeri” ve “mekan kullanımı” parametreleri olarak tanımlanmıştır. “Etkileşim değeri”, kullanım sıklıkları gibi fiziksel çevre ile etkileşim değerini; “mekan kullanımı” ise sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekanlardaki aktiviteleri (komşularla görüşme, ailece zaman geçirme, vb) ifade etmektedir.

3.5 Yerleşim-Bina-Konut Birimi Ölçeğinde Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinin Sosyal İhtiyaç Verilerinin Analizi İçin Önerilen Model

Çalışma kapsamında sosyal ihtiyaçları irdelemek üzere kavramsal bir model oluşturulmuştur (Şekil 3.16). Kavramsal modelin sınanacağı alan çalışmasında, konut yerleşimlerinin karakteristikleri, belirlenen parametreler doğrultusunda irdelenecek ve karşılaştırmalı analizleri yapılacaktır. Kavramsal model, farklı fiziksel biçimlenişe sahip konut bloklarından oluşan konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaç verilerini fiziksel çevreye bağlı olarak ortaya koymaktadır. Fiziksel çevre içerisinde gerçekleşen “sosyal etkileşim” ve “fiziksel çevre ile etkileşim”, kavramsal çerçeve içerisinde belirlenen kavramlar aracılığıyla analiz edilerek sosyal ihtiyaç verileri elde edilecektir. Kavramsal çerçevenin döngüsel yapısı içerisinde de belirtildiği gibi bu veriler, konut çevreleri tasarımı için çeşitli ipuçları verecektir.

Konut çevrelerinde fiziksel ve sosyal etkileşim üzerinde çalışan araştırmacılar, konuyu farklı yaklaşımlarla ele almışlardır. Konu ile ilgili niteliksel (qualitative) çalışmalarda, genellikle insanların mekana verdikleri anlamlar ve edindikleri deneyimler üzerinden konuya yaklaşılmış ve bu anlamları ortaya çıkarabilmek için konut kullanıcıları ile görüşmeler (interview) yapılmıştır (Ahrentzen, 1992; Case, 1996; Manzo, 2005). Örneğin, “mekana bağlılık” kavramı üzerinde duran Manzo (2005), insanların bir mekanda edindikleri, önemli ve anlamlı buldukları deneyimlerin, iyi ya da kötü; bu mekanla aralarında önemli bağlar oluşmasına sebep olduğunu ileri sürmektedir. Bu çalışmasında Manzo (2005), insanların mekanlarla olan etkileşimlerinin, pozitif duygular ve deneyimler ile ilişkili olan boyutlardan farklı olarak “diğer boyutları”nı da bulmayı amaçlamıştır. New York’ta yaşamakta olan 40 kişi ile yapmış olduğu birebir görüşmelerde insanların duygusal bağlarının olduğu mekanları sorgulamıştır. Yapmış olduğu niteliksel analizler, mekanın anlamının pozitif ve negatif deneyimlerin ve duyguların her ikisinden de oluşan bir düzen olduğunu göstererek, insanların mekanlarla olan duygusal ilişkilerinin çeşitliliği ve zenginliğini ortaya çıkarmıştır.

Şekil 3.16 : Dışa kapalı konut yerleşimlerinin yerleşim/bina/konut birimi ölçeklerinde sosyal ihtiyaç verilerini elde etmek için önerilen model.

Niceliksel (quantitative) çalışmalarda ele alınan konu ile ilgili kavramlar ve değişkenlerin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Marans, 1987). Bu bağlamda konut çevreleri ve kullanıcılar arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarda cevapları aranan araştırma soruları ile ilgili detaylı anketler hazırlanır ve bu anket çalışmaları konut kullanıcılarına uygulanır (McAndrew, 1998; Hidalgo ve Hernandez, 2001). Amaç, değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek ve ortaya konan hipotezi test etmektir. Hidalgo ve Hernandez (2001), konut çevrelerinde insan-mekan etkileşimini üç farklı mekansal

ölçekte (konut, komşuluk, kent) ve iki farklı boyutta (fiziksel ve sosyal) incelemişlerdir. “Santa Cruz de Tenerife, İspanya”da 177 kişiyi içeren bir anket çalışması yapmışlar ve çalışma sonucunda etkileşimin farklı mekansal ölçeklere ve boyutlara göre farklı derecelerde oluştuğunu ortaya çıkarmışlardır. Sonuç olarak 1. Komşuluğa olan bağlılığın en zayıf, 2. Sosyal bağlılığın (social attachment) fiziksel bağlılığa (physical attachment) göre daha güçlü olduğu ve 3. Bağlılık derecesinin yaşa ve cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. İnsan-çevre ilişkilerini inceleyen araştırmalarda odaklanılan konunun daha karmaşık olması durumunda ise aynı çalışma içerisinde farklı metodlar birlikte kullanılmaktadır (Brower, 1996).

3.6 Bölüm Sonucu

Bu bölüm içerisinde tez çalışmasının çalışma alanını oluşturan “dışa kapalı konut yerleşimleri”nin ortaya çıkışı, Dünya’da ve Türkiye’de yaygınlaşması ve bu konut yerleşimleri üzerine yapılan çalışmalarla ilgili literatür incelenmiştir. İstanbul’da söz konusu konut yerleşimlerinin ortaya çıkışı ve bugünkü durumu genel bağlam içerisinde açıklanmış ve örneklerine değinilmiştir. Bununla birlikte, çalışmanın kavramsal çerçevesi teorik altyapısı ile ilişkili olarak oluşturulmuş, ve tanımlanan parametreler üzerinden kavramsal model ortaya konmuştur. Bir sonraki bölüm içerisinde modelin sınanacağı ve sosyal ihtiyaçların yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde irdeleneceği alan çalışmasına yer verilmektedir.

4. ALAN ÇALIŞMASI: “YATAY” VE “DÜŞEY” GELİŞEN YAPILARDAN OLUŞAN DIŞA KAPALI KONUT YERLEŞİMLERİNDE SOSYAL İHTİYAÇLARIN İRDELENMESİ

Bu çalışma, genel olarak belirlenen parametreler doğrultusunda sosyal ihtiyaçlarla fiziksel çevre arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bölüm içerisinde bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen alan çalışmasına yer verilmiştir. Alan çalışması, konut yerleşimlerinde mekansal ve sosyal karakteristikler üzerine odaklanarak “fiziksel çevre” ve “sosyal ihtiyaçlar” arasındaki ilişkiyi araştıracaktır.

Tezin bu bölümünde, alan çalışmasının konusu, yeri, seçilme nedenleri, metodolojisi, seçilen araştırma yöntemleri, bu yöntemler ile elde edilen verilerin analizi ve karşılaştırılması yer almaktadır. Daha sonraki adımda ise verilerin analiz ve karşılaştırmaları değerlendirilmiştir.

4.1 Alan Çalışmasının Konusu

Oluşturulan kavramsal modeli sınamak üzere iki aşamalı bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Alan çalışması, İstanbul’da ikisi “yatay” ve ikisi “düşey” gelişen yapılardan oluşan dört farklı dışa kapalı konut yerleşiminin karakteristiklerinin belirlendiği ve ampirik verilerinin karşılaştırıldığı, aynı zamanda nitel verilerle desteklenen bir çalışmadır. Gerçekleştirilen çalışma, konutlarda sosyal ihtiyaçları fiziksel çevreye bağlı olarak ortaya koymaktadır. Alan çalışmasının yöntemini, anket çalışması ve mekansal analizler oluşturmaktadır. Mekansal analizler kapsamında ele alınan mekansal karakteristikler, mimari kurgu ile ilişkili olarak mimari plan analizlerini ve fonksiyonlar ile ilişkili olarak kullanıma ait analizleri içermektedir. Toplam 200 kişi üzerinde gerçekleştirilen anket çalışması, konut yerleşimlerinde yaşamakta olan kullanıcıların sosyal ihtiyaçlarını fiziksel çevre ile ilişkilendiren bir kavramsal çerçeve ortaya koymaktadır. Kentsel mekandan keskin sınırlarla ayrılmış bu konut çevrelerinde yaşamakta olan kullanıcıların değerlendirmeleri, davranışları, tercihleri, çevreye bağlılıkları, istekleri ve tavırları (attitudes) üzerinden istatistiksel veriler elde edilmiştir.

Sosyal ihtiyaçları “evre-Davranış alışmaları” çerçevesinde irdeleyen araştırma kapsamında cevapları aranan araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Konut yerleşimleri içerisindeki **fiziksel/sosyal etkileşim**, kullanıcıların “**memnuniyet, davranış, tavır, bağıllık, istekler ve tercihleri**” üzerinden irdelenerek, **sosyal ihtiyaçlar** tanımlanabilir.
- **Fiziksel olarak farklı biçimlenmiş** konut yerleşimlerinde **farklı sosyal ihtiyaçlar** beklenmektedir.
- Konut yerleşimleri içerisindeki **sosyal mekan kullanımlarının sıklığının**, yerleşim içerisindeki **fiziksel/sosyal etkileşimi etkilemesi** ve **sosyal ağıları güçlendirmesi** beklenmektedir.
- **Konut birimi leğı** de sosyal ihtiyaçlar bağılamında **sosyal etkileşimin gerçekleşmesinde** etkilidir.
- Konut yerleşiminde **yaşama suresi** ile **sosyal ihtiyaçlar** arasında bir ilişki vardır.

Alan alışması sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi, araştırma soruları hakkında bilgiler verecektir.

4.2 Alan alışmasının Yapılacağı Konut Yerleşimlerinin Seçimi

Karşılaştırılabilir veriler elde edebilmek amacıyla seçilen yerleşimler aynı sosyo-ekonomik seviyede kullanıcıların yaşadığı ve yaklaşık olarak aynı konut birimi sayısına sahip dışa kapalı konut yerleşimleridir. Alan alışması için seçilen konut yerleşimlerinin seçim kriterleri aşağıda belirtilmektedir:

- yapım yılı (2000’li yıllar),
- dışa kapalı konut yerleşimi özelliğinde olmaları,
- “yatay” ve “düşey” gelişen yapılardan oluşmaları,
- yaklaşık olarak aynı sayıda konut birimine sahip olmaları.

Belirlenen kriterler doğrultusunda 2000’li yıllardan sonra İstanbul’da tasarlanan ve inşaa edilen bu tipteki konut yerleşimleri incelenmiş ve alan çalışmasının gerçekleştirilmesi için aşağıdaki yerleşimler seçilmiştir (Şekil 4.1):

- **“Düşey gelişen”** yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri:

A1 Antrium Konut Yerleşimi (436 konut birimi)

A2 My World Konut Yerleşimi “Suncity Bölgesi” (584 konut birimi)

- **“Yatay gelişen”** yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri:

B1 Evidea Konut Yerleşimi (473 konut birimi)

B2 Narcity Konut Yerleşimi “C Bölgesi” (357 konut birimi).

Şekil 4.1 : Alan çalışmasında incelenmek üzere seçilen dışa kapalı konut yerleşimleri imajları (A1:Url-5; A2:Garip, 2009; B1:Url-7; B2:Url-8).

Seçilen konut yerleşimleri, 2004-2007 yılları arasında yapılmış ve içerisinde yaşanmaya başlanmıştır. Dört konut yerleşimi de İstanbul Anadolu tarafında konumlanmıştır. Çizelge 4.1’de konut yerleşimlerine ait bilgiler sunulmaktadır.

Çizelge 4.1 :Alan çalışmasında incelenmek üzere seçilen dışa kapalı konut yerleşimleri.

	A1 (ANTRİUM)	A2 (MY WORLD)	B1 (EVIDEA)	B2 (NARCİTY)
Mimar:	Mutlu Çilingiroğlu	Adnan Kazmaoğlu	Nevzat Sayın, Emre Arolat, İhsan Bilgin	Nevzat Sayın, Mert Eyiler
Konum:	Ümraniye, İstanbul	Ataşehir, İstanbul	Çekmeköy, İstanbul	Başıbüyük Mah. Maltepe, İstanbul
İşveren:	Ant Yapı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Ağaoglu, Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.	Yapı Kredi Koray GYO A.Ş. and Garanti GYO A.Ş. Ortaklığı	Tepe İnşaat Sanayi A.Ş.
Proje Tarihi:	2004-2005	2005	2004-2005	2005-2006
Kat Sayısı:	8-21	27-29-30	9	4-9
Konut Birimi Sayısı:	436	584	473	357
Yapım türü:	Tünel kalıp	Betonarme	Betonarme	Betonarme

Çalışma kapsamında yerleşimler içerisinde bulunan yapıların fiziksel biçimlenmeleri önemli bir ölçüt olarak ele alınmıştır. Söz konusu yerleşimlerin konut kullanıcılarına sundukları yaşam modelleri de mimari biçimlenme ile ilişkilendirilmiştir. Bu ilişki, firmaların tanıtım reklamlarında, internet sitelerinde ve broşürlerinde de vurgulanmaktadır (Şekil 4.2).

Konut yerleşimi içerisinde yaşayanlar, seçtikleri konut yerleşiminde yaşayan belirli bir topluluğa dahil olmuş olurlar. Bazı konut yerleşimlerinin sakinleri, ‘yahoogroups’ gibi farklı sanal platformlarda biraraya gelebildikleri, tanışabildikleri ve fikirlerini ve sorunlarını paylaşılabildikleri iletişim ağları kurmuşlardır. Bununla birlikte konut yerleşimlerinin kendilerine ait internet siteleri, site yönetiminin özel günlerde düzenledikleri etkinlikler ve kutlamalar, oluşturulan departmanların düzenledikleri yurt dışı ve yurt içi geziler ve sunulan sosyal mekanların kullanımı da fiziksel ve sosyal etkileşime verilen önemi göstermektedir.

A tipi		
	A1 “Antrium” Konut Yerleşimi “Ümraniye’de, Carrefour Vega’nın yanında, 1. ve 2. köprü yollarının kesiştiği bir merkezde bulunan, ulaşımı rahat ve yürüme mesafesinde alışveriş ve eğlence merkezinin olduğu, etrafı ormanla çevrili 57.000 m²’lik doğa harikası bir alanda yer almaktadır. Toplam 12 blok 436 daireden oluşan, yaklaşık %90 yeşil alana sahip Antrium Residence göleti, havuzları, spor tesisleri, oyun alanları, sosyal tesisi ile EQ’su yüksek bir yaşam alanı sağlamaktadır. Sitede yer üstü herhangi bir araç trafiği olmayıp otoparklar ve depolar yer altında olacaktır. Hedefimiz yine tüm projelerimizde olduğu gibi, site yaşamını bilen ve isteyen, her alanda güvenlik arayan, eğitim ve kültür seviyesi yüksek A-B grubu, genç-orta yaş grubu, orta ve üst düzey yönetici ve işletme sahiplerinden oluşan seçkin ailelere yaşam alanı oluşturmaktır.”	A2 “My World” Konut Yerleşimi, “Suncity” Bölgesi “Bir sabah uyanıyorsunuz ve kendinizi dünyanın 9 harikasındandır birinde yaşadığını buluyorsunuz! Burası, My World’ün ve kentin en göz alıcı mahallelerinden biri. Her mahalle, 5 yıldızlı bir tatil köyünün tüm olanaklarını sakinlerine sunuyor. Parlak geleceğinizi artık burada göreceğiniz için, onlara parıltılı adlar verdik: Andromeda, Suncity, Highpark, Starland, Moontown, Equinox, Diamond, Southside ve tabii harika olanaklarıyla, sosyal ve sportif yaşama kulübü My Club... ...Mimari konsepti kusursuz tasarlanmış, sosyal faaliyetleri sınırsız düşünülmüş, teknolojik altyapısı ve güvenlik donanımı sağlam kurulmuş bir dünya. Burası, My World Ataşehir... Bu mükemmel düşünülmüş dünyada aradığınız yaşamı bulacaksınız... Bugüne kadar yaşadığınız yaşamları ve mekanları hoş bir anı olarak geçmişte bırakın! Yaşamınızı My World’ün capcanlı ve renkli dünyasında yeniden kuracaksınız. Artık dünyanın merkezi sizsiniz.... My World’de yaşıyorsanız, artık bir site sakini değil, evrensel bir yaşama anlayışı ve felsefesi ile çevrelenmiş bir dünya vatandaşısınız...”
B tipi		
	B1 “Evidea” Konut Yerleşimi “YAŞAMAK İSTEDİĞİNİZ HER ŞEY, ŞİMDİ YAŞANILACAK BİR YERDE AB normlarında bir yaşam hedefleyen eğitilmiş ve çağdaş aileler için ideal bir yaşam fırsatı sunan Evidea, yaşamda keyif aldığımız ve şehir hayatında yokluğunu hissettiğimiz her şeyi en ince ayrıntısına kadar içinde barındıran farklı bir yaşam alanı. EVİDEA’NIN SAKİNLERİ. SAKİN EVİDEA’LILAR Evidea’da meyve dalından koparılıp yenir. Sabah mahmurluğu kahveyle değil, yüzerek atılır. Çocuklar, diledikleri gibi bisiklete biner. Otomobiller Evidea sakinlerinin hayatlarının içinden geçmez. Romantik bir yürüyüş için evlerden iki adım atmak yeterli olur. Kapılar, mis kokulu çiçek yollarına açılır. Değişik ışıklar saçan gölet, günün her saati Evidea’lıları yeni bir sürprizle karşılar. Bütün evler yemyeşil manzarayı görür ve Evidea’lılar her sabah bu manzarayla güne başlar. EVİDEA’DA YAŞAM. YAŞAM EVİDEA’DA Evidea yaşamınızda keyif aldığınız ve şehir hayatında yokluğunu hissettiğiniz her şeyi en ince ayrıntısına kadar içinde barındıran farklı bir yaşam alanı....”	B2 “Narcity” Konut Yerleşimi, “C” Bölgesi “BENİM ENERJİK EVİM....VE HAYATIN GERÇEK RENKLERİ NARCITY’ DE.... Güzel bir güne başlamak ve yenilenmek için evinizin enerjisine ihtiyaç duyuyorsanız, Tepe İnşaat Sanayi A.Ş.’nin “modern kent projesi” olarak hayata geçirdiği Narcity, sizin için ideal bir seçim olacak. Bol güneş ışığının ve temiz havanın içeriye girmesine izin veren boydan boya pencerelerinden, yeşilin tüm renkleri içinde gökyüzünün mavisinin birleştiği eşsiz doğa manzarasına bakarken sarf ettiğiniz tüm enerjiyi geri kazanacaksınız.... Narcity’de enerji dolu bir hayatı yaşama ayrıcalığını yakalayın....”

Şekil 4.2 : Dört farklı konut yerleşimine ait tanıtım cümleleri (A1:Url-5; A2:Url-6; B1:Url-7; B2:Url-8).

4.2.1 Düşey gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri

Alan çalışmasının gerçekleştirilmesi için seçilen dört konut yerleşiminden ikisi “düşey” gelişen yapılardan oluşan konut yerleşimleridir. Bu yerleşimler yüksek konut bloklarından oluşmakta ve peyzaj düzenlemeleri ile birlikte açık ve kapalı çeşitli sosyal mekanları içermektedir. Alan çalışması kapsamında bu tip konutlar “A” tipi konutlar olarak adlandırılmış ve “A1” ve “A2” olmak üzere kendi içerisinde gruplandırılmıştır.

4.2.1.1 Konut yerleşimi A1

“Antrium” Konut Yerleşimi, mimar Mutlu Çilingiroğlu ve ekibi tarafından 2004-2005 tarihleri arasında tasarlanmıştır. Ümraniye’de konumlanan konut yerleşimi, 95000 metrekare kapalı alana sahiptir. 8 ve 21 katlı 12 adet konut bloğu ve sosyal mekanlardan oluşan genel yerleşim planı, üç ayrı parseli birleştiren bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yerleşimi oluşturan bloklardan 21 katlı olanlar, “1+1, 2+1, 3+1 ve 4+1” daire tiplerini içerisinde barındırmaktadır. Vaziyet planında, sosyal mekanları ve rekreasyon alanlarını içerisine alan bir çember üzerinde konumlandırılan yüksek bloklara bu çemberin dışından ulaşılması ve blokların çemberin içinde yer alan rekreasyon alanlarına yönlendirilmesi amaçlanmıştır (Şekil 4.3).

8 katlı bloklar, 5 odalı dubleks birimlerden meydana gelmektedir. Bu bloklar, 21 katlı blokların sıralandığı çember ile aynı merkeze sahip daha küçük bir çember üzerinde konumlandırılmış ve yerleşimin üçüncü boyutta kademelenmesi amaçlanmıştır. Bu kademelenme ile aynı zamanda çemberin iç tarafında kalan sosyal mekanlar ve rekreasyon alanları vurgulanmıştır.

Şekil 4.3 : “Antrium Konut Yerleşimi’nin vaziyet planı (Url-5).

Yerleşimin girişinden itibaren motorlu araçlar yeraltına alınarak yeraltı otoparkından kullanıcıların konut birimlerine kadar ulaşabilmeleri sağlanmıştır. Yeşil alanlarda acil gereksinimler dışında taşıt trafiği yer almamaktadır. Tanıtımlarında “dışa kapalı bir konut yerleşimi” olduğu ve doğal özelliklere önem verildiği özellikle vurgulanmıştır.

Yerleşimin sosyal mekanlarının %90 yeşil alana sahip “çevresel kalitesi yüksek bir yaşam alanı” sağladığı belirtilmektedir. Sosyal mekanları; “Antrium Residence Göleti”, yüzme havuzları, basketbol ve voleybol sahaları, tenis kortları, koşu-yürüyüş parkuru, anaokulu, kapalı yüzme havuzu, sauna, buhar odası, fitness center, kafeterya, çocuk oyun alanları ve barbekü alanından oluşmaktadır. Şekil 4.4’te yerleşim içerisindeki sosyal mekanları gösteren çeşitli fotoğraflar sunulmaktadır.

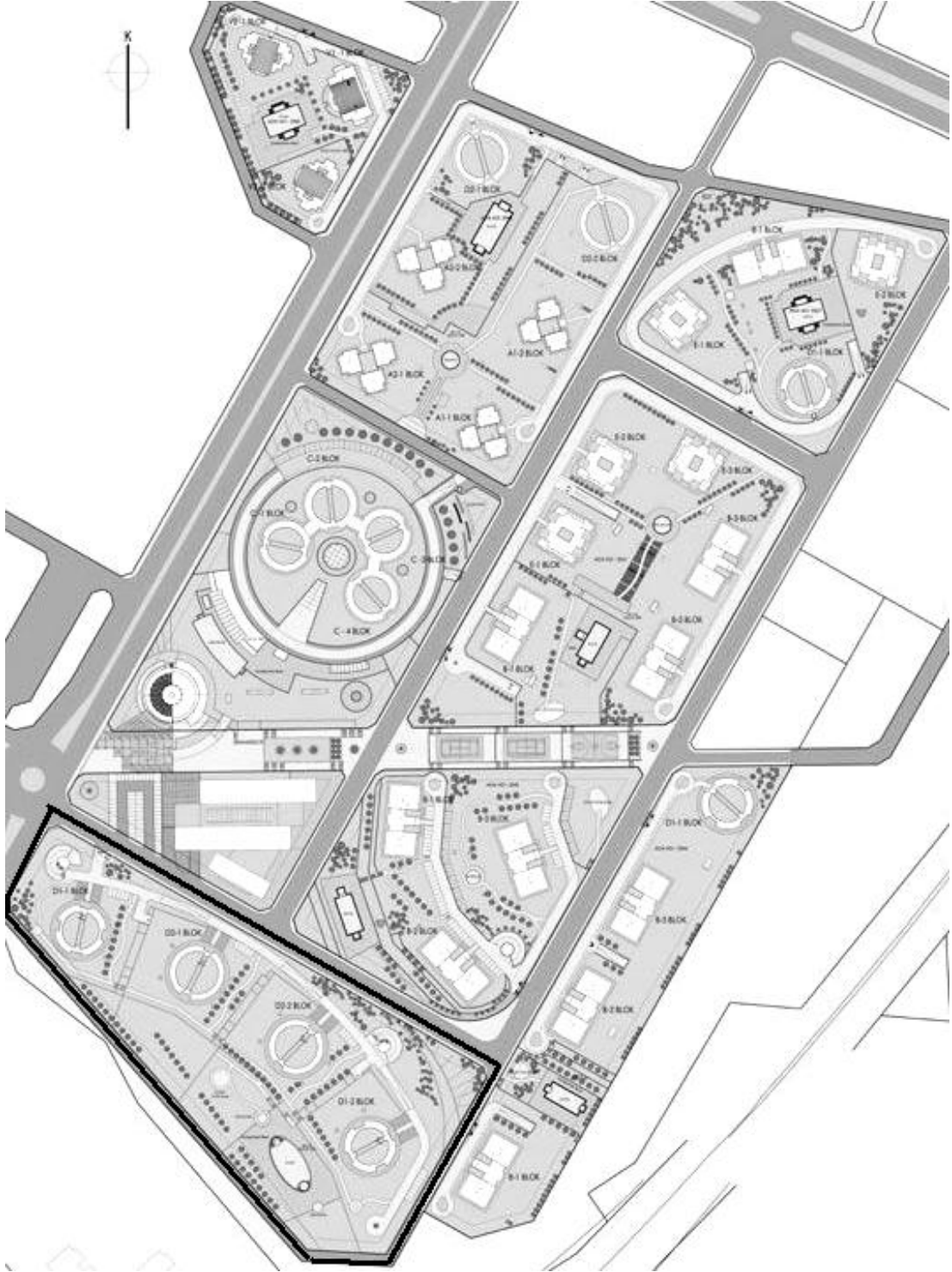

Şekil 4.4 : “Antrium Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-5).

4.2.1.2 Konut yerleşimi A2

Tez çalışması kapsamında incelenecek olan diğer konut yerleşimleriyle yaklaşık olarak aynı ölçekte olması düşünülerek “düşey” yapılardan oluşan konut yerleşimlerinden biri olarak ‘My World’ konut yerleşimi içerisinde ‘Suncity’ Bölgesi seçilmiştir. Konsept projesi “Adnan Kazmaoğlu Mimari Araştırma Merkezi” tarafından 2005 yılında tasarlanan ‘My World’ konut yerleşimi, toplam 32000 metrekarelik bina yerleşimi ve 154 bin metrekarelik doğal yaşam alanı ile 8 farklı yerleşimden (‘Andromeda, Suncity, Highpark, Starland, Moontown, Equinox, Diamond ve Southside’) ve 9 farklı bina tipolojisinden oluşmaktadır. Ataşehir’de konumlanan ve toplamda 34 bloktan oluşan yerleşim içerisinde 67 metrekare ile 461 metrekare arasında 21 farklı konut birimi tipi bulunmaktadır.

‘My World’ yerleşkesinin bir bölümünü kapsayan ‘Suncity’ yerleşimi birbirine benzer olan iki farklı bina tipine sahip 4 bloktan oluşmaktadır. Konut bloklarının ikisi 27, diğer ikisi 29 ve 30 katlıdır. Bu bloklar içerisinde “67, 122, 129, 194 ve 233” metrekare büyüklüklerinde “1+1, 2+1, 3+1 ve 4+1” daire tiplerinden oluşan toplam 584 adet konut birimi bulunmaktadır. Şekil 4.5’te konut yerleşiminin bütününün ve ‘Suncity Bölgesi’nin bu yerleşim içerisindeki yerinin görülebileceği vaziyet planı yer almaktadır.

Şekil 4.5 : “Myworld” Konut Yerleşimi içerisinde “Southside” Bölgesi vaziyet planı (Url-6).

Konut yerleşiminin ‘My Club’ olarak isimlendirilen yaşam merkezlerinin işleyişine büyük önem verilmiş, “sağlıklı ve konforlu yaşam” için ‘My Club’ kullanımı çekici hale getirilmiştir. ‘My Club’ yaşam merkezi dahilinde açık ve kapalı yüzme havuzları, fitness salonları, tenis ve squash kortları, masa tenisi salonları, saunalar,

buhar banyoları, jakuziler, çocuk oyun salonları, restoranlar, kafeler, barlar, kuaförler, güzellik salonları, spa merkezleri, aktivite departmanı ile; barbekü partileri, trekking, doğa gezileri, kayak gezileri, yat gezileri, şehir içi kültür turları, özel organizasyonlar (sergi, tiyatro, imza günleri vb.), mini futbol, dart, satranç, tavla, PSP turnuvaları gibi sosyal aktiviteler yer almaktadır. Şekil 4.6’da bu mekanlardan çeşitli fotoğraflar yer almaktadır.

Şekil 4.6 : “My World Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Garip, 2009).

Konut yerleşiminin tanıtımlarında özellikle sosyal mekanların kullanımı ile sağlanan kaliteli yaşamla birlikte, bina ölçeğinde güvenlik, sağlamlık, servis hizmetleri, ve hızlı internet erişimi, TV ve radyo yayını, alarm sistemleri gibi teknolojik özellikler de vurgulanmıştır.

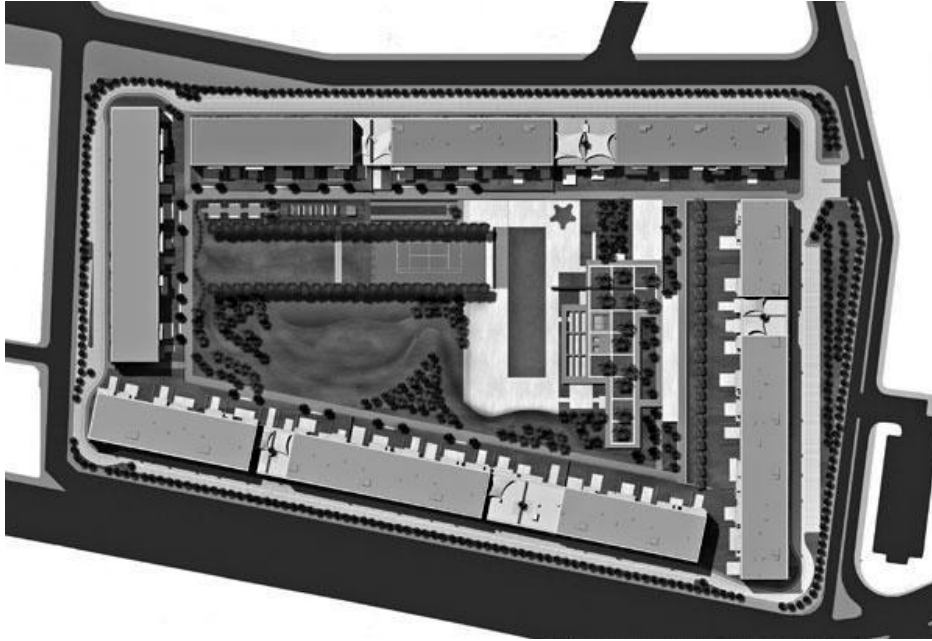
4.2.2 Yatay gelişen yapılardan oluşan dışa kapalı konut yerleşimleri

Alan çalışmasının gerçekleştirilmesi için seçilen dört konut yerleşiminden ikisi “yatay gelişen” yapılardan oluşan konut yerleşimleridir. Bu yerleşimler fazla yüksek olmayan, vaziyet planında yatay olarak dizilen, ve peyzaj düzenlemeleri ile birlikte açık ve kapalı çeşitli sosyal mekanları içeren konut yerleşimleridir. Alan çalışması

kapsamında bu tip konutlar “B” tipi konutlar olarak adlandırılmış ve “B1” ve “B2” olmak üzere kendi içerisinde gruplandırılmıştır.

4.2.2.1 Konut yerleşimi B1

2004-2005 yılları arasında Mimar Nevzat Sayın, Emre Arolat ve İhsan Bilgin tarafından tasarlanan “Evidea” konutları, Çekmeköy’de yer almaktadır. 70 m²’den 204 m²’ye değişen, “1+1 ile 4+1” arasında, stüdyo, dubleks, bahçeli ve teraslı olarak farklılaşan 473 konut biriminden oluşmaktadır. Projenin, yaşamda keyif alınan ve şehir hayatında yokluğu hissedilen her şeyi, en ince ayrıntısına kadar içinde barındırması hedeflenmiştir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 : “Evidea” Konut Yerleşimi” vaziyet planı (Url-7).

‘Evidea’ konut yerleşiminde yer alan sosyal mekanlar “tatil keyfini evde yaşatacak mekanlar” olarak tanımlanmış ve çimlere basmanın yasak olduğunu hatırlatan tabelaların, çocuklara tehlike oluşturan motorlu araçlar gibi insan yaşamı üzerinde negatif etkisi olan unsurların bu yerleşim dahilinde olmadığı vurgulanmıştır. Sosyal mekanlar; çim tepeler, su oyunları, koku bahçeleri ve çeşitli bitkilerle ve ağaçlarla donatılmış peyzaj alanları; ağaçların gölgesinde dinlenme terasları, bisiklet yolu, kafe, tenis kortları, TV ve DVD odası, fitness salonu, bardo, masa tenisi, kreş, alışveriş mekanları, yüzme havuzu, çocuk havuzu, güneşlenme terası, mini futbol sahası, yürüyüş parkuru, çocuk parkı, çocuklar için yapay tırmanma duvarı gibi

mekanlardan oluşmaktadır. Şekil 4.8’de bu mekanların görüldüğü imajlar ve fotoğraflar yer almaktadır.

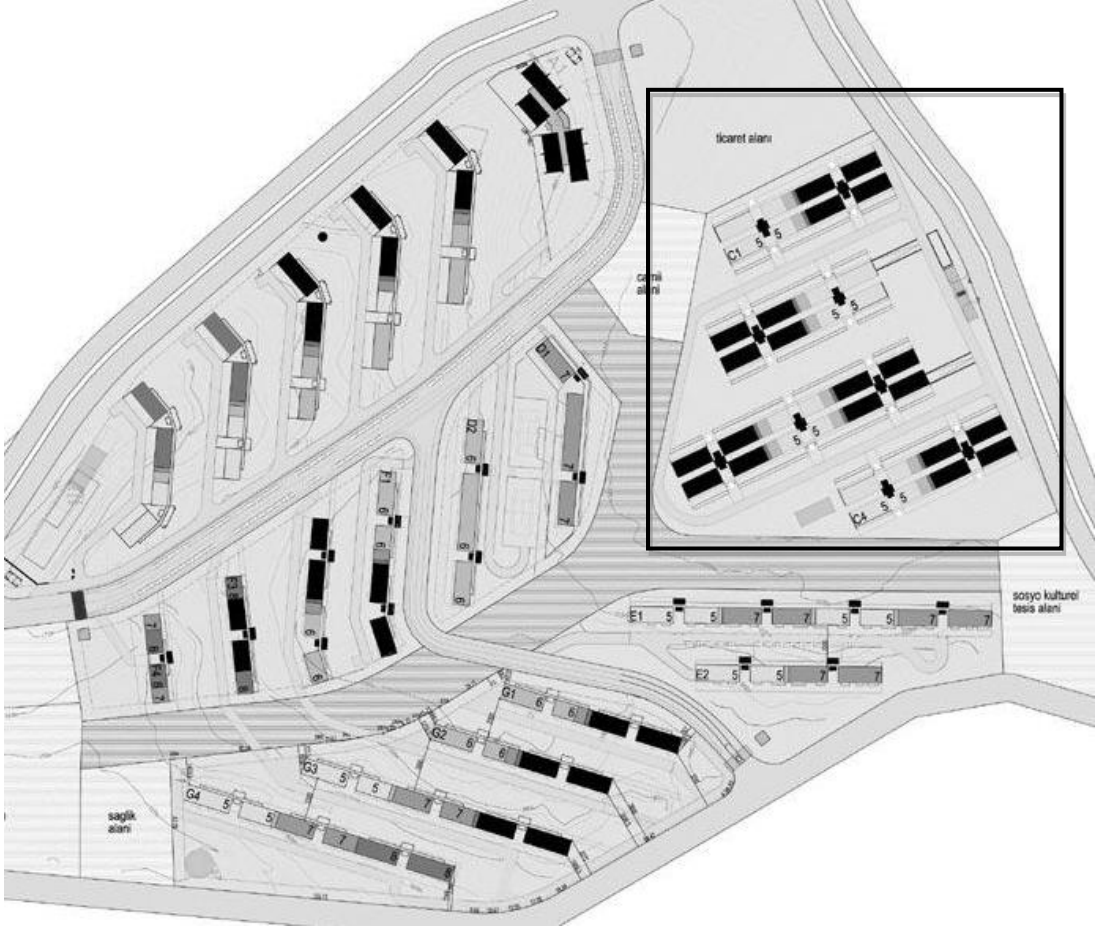
Şekil 4.8 : “Evidea Konutları” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-7).

Konut kullanıcılarına sunulan genel tasarım anlayışı, stresli kent yaşantısı içerisinde bu stresten ve kentin olumsuz etkilerinden uzakta mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmektir. Projenin mimarlarından Nevzat Sayın, projenin bu anlayışının şu anda başarılı olduğunu, “Evidea”da oturanların büyük bir aile haline geldiklerini ve sosyal mekanların çok yoğun olarak kullanıldığını söylemektedir. Yaz aylarında konut yerleşiminde oturanlar, buradaki sosyal mekanların yeterli olması sonucunda tatile gitme gereksinimi duymamakta, yaz aylarını evlerinde geçirmektedirler.

4.2.2.2 Konut yerleşimi B2

Nevzat Sayın, Mert Eyiler ve ekibi tarafından 2005-2006 yıllarında tasarlanan “Tepe Narcity Konut Yerleşimi”, Maltepe’de yer almaktadır. Yerleşim bütünde 200.000 metrekare arazi içinde 4 ve 9 kat arasında değişen sıra blokların yanısıra 15 ve 30 katlı iki kuleden oluşmaktadır. Konut yerleşimi içerisinde 75 ve 300 metrekare arasında değişen büyüklükleriyle 1300 konut birimi bulunmaktadır. Arazinin düz olan bölümündeki bloklar denize dik ve iki taraflı, arazinin eğik olan bölümündeki bloklar ise denize paralel olarak yerleştirilmiştir. Alan çalışması kapsamında

incelenen diğer konut yerleşimleriyle yaklaşık olarak aynı ölçekte olması düşünülerek ‘Narcity’ konut yerleşimi içerisinde “C” bölgesi incelenmek üzere seçilmiştir. Şekil 4.9’da yer alan vaziyet planında “Narcity” Konut Yerleşimi ve “C” Bölgesinin konut yerleşimi içerisindeki konumu görülmektedir.

Şekil 4.9 : “Narcity Konut Yerleşkesi”, “C” bölgesinin vaziyet planı (Url-8).

‘Narcity’ Konut Yerleşimi’nin tanıtımlarında öne çıkan en önemli kavramlar, kent merkezine olan mesafesinin az olması, manzara ve güneş alan dairelere sahip olması, modern mimarisi, sosyal tesis alanları, sağlam ve güvenli olmasıdır. Özellikle “enerjik bir yaşam”, ve “doğal bir ortamda kent hayatının stresinden uzakta yaşamak” temaları vurgulanmıştır. Sosyal mekanları, açık ve kapalı yüzme havuzları, sauna, fitness salonu, yürüyüş alanları, çocuk oyun alanları, basketbol sahası, bilardo ve masa tenisi, kafe, tv-sinema salonu, çay bahçesi, meditasyon bahçesi, köpek gezdirme alanları, tenis kortları ve yeşil alanların ve nar ağaçlarının hakim olduğu peyzaj düzenlemelerinden oluşmaktadır. Şekil 4.10’da yerleşim içerisindeki sosyal mekanların görüldüğü çeşitli fotoğraf ve imajlar yer almaktadır.

Şekil 4.10 : “Narcity Konut Yerleşimi” sosyal mekanlarına ait çeşitli fotoğraflar (Url-8).

4.3 Alan Çalışmasının Yöntemi

Çalışma, sosyal ihtiyaçları, fiziksel ve sosyal çevre ile ilişkili olarak irdeleyen veriler elde etmek üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir, bu aşamalar;

- Konut yerleşimlerinin mekansal karakteristiklerinin incelenmesi,
- Konut kullanıcılarına (toplam 200 konut kullanıcısı) uygulanan anket çalışmasıdır.

Alan çalışmasında ilk adım olarak seçilen konut yerleşimlerinin mekansal karakteristikleri incelenmiştir. Bu adımda öncelikle fonksiyondan yola çıkılarak kullanıma ait karakteristikler karşılaştırılmıştır. İkinci olarak ise mimari kurgudan yola çıkılarak yerleşimlerin plan bazında karşılaştırmaları yapılmıştır.

Araştırmanın en önemli aşamasını oluşturan anket çalışması kapsamında toplam 200 konut kullanıcısına uygulanan anket verileriyle birlikte çalışma alanlarının karakteristikleri analiz edilmiştir. Anket sonucunda elde edilen, “yatay ve düşey gelişen yapılardan oluşan” iki farklı tipte yerleşime ait veriler karşılaştırılmış ve araştırma soruları ile ilişkili olarak değerlendirilmiştir.

Yapılan anket çalışması ve analizler sonucunda elde edilen niteliksel ve niceliksel veriler “SPSS- İstatistiksel Değerlendirme Yazılımı” yardımı ile karşılaştırılmış ve değerlendirilmiş, belirlenen parametreler arasındaki ilişkiler tartışılmıştır. Verilerin karşılaştırma prosedürü ile ilgili ayrıntılı bilgi “4.5.1 Verilerin Karşılaştırılması” başlığı altında yer almaktadır.

4.3.1 Konut yerleşimlerinin mekansal karakteristiklerinin incelenmesi

Bu yöntem, iki aşamadan oluşmaktadır, bu aşamalar;

- Fonksiyondan yola çıkarak kullanıma ait karakteristiklerin karşılaştırılması, ve
- Mimari kurgudan yola çıkarak plan üzerinde sosyal etkileşim mekanlarının incelenmesidir.

İlk aşamada konut yerleşimlerinin sosyal mekan kullanımları analiz edilmiş ve karşılaştırılmış; anket çalışmasındaki veriler ile ilişkilendirilmek üzere gruplandırılmıştır.

İkinci aşamada ise yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde plan bazında sosyal etkileşim mekanları analiz edilmiştir.

Bu analizler ile belirlenen parametreler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması sağlanmış olacaktır.

4.3.2 Anket yöntemi

Çevresel tasarım ve sosyal çevre arasındaki etkileşim, ampirik çalışmalarda farklı birtakım yöntemler ile araştırılmaktadır. İçerisinde bulunduğumuz çevre sürekli bir değişim içerisindedir. Yaşanan değişimin çevre üzerinde olumlu yönde etkilerinin oluşabilmesi için konut çevrelerinde insan-çevre ilişkilerinin araştırılmasına olan ilgi gittikçe artmaktadır. Konut çevrelerinde “fiziksel çevre” ve “kullanıcı” etkileşimini araştıran bu çalışmalarda “kullanıcının” en önemli bileşen olduğunun farkına varılması sonucunda, “anket çalışmaları” ve “bireysel değerler”, tasarım kararlarının alınmasında temel unsur olmaya başlamıştır (Sanoff, 2006b). Seçilen konut yerleşimlerinde uygulanmak ve karşılaştırılabilir veriler elde etmek üzere bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasında katılımcılara çoktan seçmeli, ordinal ölçek değişkenli, ve açık uçlu soruları içeren karma sorular sorulmuştur.

Veri toplamaya başlamadan önce son basamak bir pilot çalışmanın yürütülmesidir. Pilot alan çalışması, araştırmacıların veri toplama planlarını verinin içeriği ve takip edilmesi gereken prosedürlere bağlı olarak düzeltmelerine yardımcı olur (Yin, R.K., 1989). Anket sorularını ve anketi sınamak üzere “NC State University”, Raleigh, North Carolina, ABD’de yer alan “E.S. King Village” yerleşiminde bir pilot çalışma yürütülmüştür (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 : Pilot çalışmanın yapıldığı konut yerleşimi; “E.S.King Village Konut Yerleşimi”, NC State University, ABD (Garip, 2009).

“E.S. King Village, “NC State” Üniversitesi içerisindeki evli, mezun ve yabancı uyruklu öğrencilerden oluşan bir topluluğa hizmet veren dairelerden oluşan geçici bir konut yerleşimidir. Çok-kültürlü çeşitliliğe sahip sosyal bir çevre içerisinde akademik başarının artırılması ve hem öğrenciler, hem de ailelerin ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır. Konutlar “stüdyo”, “1+1”, ve “2+1” tipinde dairelerden oluşmaktadır. Bu dairelerin bulunduğu yapılar, 2 ve 3 katlı alçak yapılardır ve “aktivite odası, tv odası, çamaşırhane, açık basketbol, tenis ve voleybol sahaları, çocuklar için oyun alanı, sebze bahçeleri”nden oluşan ortak kullanım alanları bulunmaktadır. Anketin uygulanması sırasında anketin doldurulması; soruların hazırlanması, düzenlenmesi ve cevaplanması ile ilgili karşılaşılan olumlu ve olumsuz durumlar gözönünde bulundurularak İstanbul’daki konut kullanıcılarına uygulanacak olan anketler düzenlenmiştir.

4.3.2.1 Anket sorularının hazırlanması

Anket soruları hazırlanırken, ankette yer alan değişkenler “kavramsal model”de yer alan ve etkileşimi sosyal ihtiyaçlar ile ilişkilendiren kavramlar:

- Memnuniyet (Satisfaction),
- Davranış (Behavior),
- Bağlılık (Attachment),
- Tavr (Attitudes),
- İstekler (Wants),
- Tercihler (Preferences), ve belirlenen “parametreler” (Fiziksel Biçimlenme, Etkileşim Değeri, Etkileşim Mekanı Ve Mekan Kullanımı) ile ilişkili olarak belirlenmiştir.

Konut kullanıcılarından ankete katılanların:

- “demografik karakteristikleri”,
- “konut seçim kriterleri”,
- “fiziksel ve sosyal çevre ile olan etkileşimleri ve memnuniyetleri”,
- “çevrelerine karşı olan görüşleri/tavırları (attitudes)”,
- “konuta bağlılık seviyeleri (attachment levels)”, ve
- “genel memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır.

Bununla birlikte konut kullanıcılarının site içerisinde ve site dışındaki sosyal mekanları kullanımları da değerlendirilmiş ve duvarlarla kentin diğer bölgelerinden yalıtılmış bir mekanda yaşayan konut kullanıcılarının kentin içerisindeki sosyal ağ örgüleri ile ilişkisi de sorgulanmıştır. Söz konusu değişkenler ve anket içerisindeki soru türleri Çizelge 4.2’de sunulmaktadır.

Çizelge 4.2 :Anket sorularının gruplandırılması.

ANKETTE YER ALAN DEĞİŞKENLER

DEMOGRAFİK PROFİL

Yaş/cinsiyet/medeni durum/aile tipi/hane halkı sayısı/oturma süresi/daire tipi verilerini gruplandıran çok seçmeli sorular

TERCİHLER

Konut seçiminde etkili olan en önemli 10 faktörün önem sırasına göre numaralandırıldığı ordinal ölçek değişkenli sorular

FİZİKSEL ETKİLEŞİM VE MEMNUNİYET

Kullanım sıklıkları_ çok sık/bazen/hiçbir zaman ve memnuniyeti_ memnunum/memnun değilim ilişkili sorular

SOSYAL ETKİLEŞİM VE MEMNUNİYET

Sosyal etkileşim sıklıkları_ çok sık/bazen/hiçbir zaman ve memnuniyeti_ memnunum/memnun değilim ile ilişkili sorular

Konut yerleşimi çevresindeki arkadaş sayısı, ilk ismiyle bilinen komşu sayısı, site toplantılarına katılım ve en yakın arkadaşlarının yaşadıkları yerleri gruplandıran çoktan seçmeli sorular.

Sosyal etkileşim mekanları ile ilgili çoktan seçmeli sorular/komşularla görüşülen mekanların sıklık derecesine göre numaralandırıldığı ordinal ölçek değişkenli sorular

GENEL MEMNUNİYET

Konut yerleşiminde en çok/en az sevdikleri ve olmasını istedikleri özelliklerin sorulduğu açık uçlu sorular

TAVIRLAR (ATTITUDES)

Konut yerleşimi ile ilgili 5 dereceli katılıyorum-katılmıyorum soruları

BAĞLILIK SEVİYELERİ (ATTACHMENT LEVELS)

Konut çevresine karşı olan duygusal bağları araştıran 5 dereceli katılıyorum-katılmıyorum soruları

Demografik özellikleri tespit etmeye yönelik sorular, yaş, cinsiyet, medeni durum, aile tipi, hane halkı sayısı, oturma süresi, daire tipi verilerini elde etmek üzere hazırlanmıştır. Bu veriler, anket katılımcılarının demografik profillerini ortaya koyacaktır.

Konut kullanıcılarının yaşadıkları konut çevrelerini tercihleri kriterleri, kişilerin demografik yapısına, aile yapısına, sosyo-ekonomik durumuna, kültürel yapısına, kişisel beğenilerine vb. gibi farklı değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Çalışma kapsamında konut tercihleri ile ilişkili sorularda, konut kullanıcılarından konut seçiminde etkili olan en önemli on faktörün önem sırasına göre numaralandırılması istenmiştir. Bu faktörler sosyal ve fiziksel çevre bileşenleri ile

ilişkili olarak belirlenmiştir, bunlar: binaların görünümü, açık alan düzenlemeleri, sunulan yaşam tarzı, dairelerin iç mekan düzenlemeleri, yatırım değeri, hobi, spor ve eğlence alanlarının olması, arkadaşlara ve/veya akrabalara yakınlık, benzer nitelikte insanların yaşaması, güvenlik, sağlamlık kriterleridir.

Fiziksel etkileşim soruları ile, konut kullanıcılarının sosyal etkileşim mekanlarını kullanım sıklıkları tespit edilmiştir. Kategorize edilmiş bulgular, konut yerleşiminin içinde ve dışında; yerleşim ve konut birimi ölçeklerindeki mekanları kullanım sıklıkları ve bu mekanlardan memnuniyet düzeyleri ile ilgili veriler elde edilmesini sağlamıştır.

Sosyal etkileşim soruları, yerleşim içerisinde yaşamakta olan insanlar arasındaki sosyal etkileşim sıklıklarını (komşularla görüşme, selamlaşma, vb.) ve memnuniyet düzeylerini incelemektedir. Sıklık dereceleri araştırılırken aynı zamanda etkileşimin gerçekleştiği mekanlar da önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu sorular hazırlanırken “aktiviteler” ve “etkileşim mekanları” ve “etkileşim değerleri” ile ilgili veriler elde edilmesi amaçlanmıştır. Buna ek olarak, konut yerleşimi içerisinde yer alan arkadaşların sayısı, ilk isimle bilinen komşuların sayısı, site toplantılarına katılım, ve en yakın arkadaşlarının yaşadıkları yerleri tespit etmeye yönelik çok seçmeli sorularla katılımcıların sosyal ağ örgüleri ile ilgili veriler elde edilmesi de amaçlanmaktadır.

Katılımcıların konut yerleşimlerinden memnuniyet düzeylerini tespit etmek üzere yöneltilen sosyal ve fiziksel çevreden memnuniyet soruları ile birlikte kişilerin konut yerleşimleri hakkındaki genel fikirlerinin ve isteklerinin tespiti için açık uçlu genel memnuniyet soruları da hazırlanmıştır.

Konut kullanıcılarının konut yerleşimine olan duygusal bağlarını ve tavırlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan sorularda “5 dereceli” soru türü kullanılmıştır. Bu sorular “5: kesinlikle katılıyorum; 1: kesinlikle katılmıyorum” cevabını derecelendirmektedir.

4.3.2.2 Veri toplama prosedürü

Hazırlanan sorular, seçilen dört konut yerleşimi için, iki sayfadan ve toplam 20 sorudan oluşan anket formlarına dönüştürülmüştür. Anketlerin başlangıcında çalışmanın amacı ve konusunun açıklandığı bir açıklama yazısına yer verilmiştir.

Rastgele seçilen gönüllü konut kullanıcılarından oluşan anket katılımcılarının cevapları sayısal ortamda kodlanarak sayısal verilere dönüştürülmüştür.

4.4 Verilerin Analizi

Bu başlık altında araştırma bulguları ve analizleri yer almaktadır. Mekan karakteristiklerinin incelenmesi ile mimari planlar yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde analiz edilmiş ve sosyal etkileşim mekanları bu ölçek hiyerarşisine bağlı olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte yerleşimler içerisinde yer alan sosyal mekanların fonksiyonel özellikleri incelenmiş ve kullanıma ait karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda her bir yerleşim için ortak olan sosyal mekanlar gruplandırılmıştır.

Anket sonuçlarından gelen cevaplar her bir yerleşim için nicel verilere dönüştürülmüş ve belirli farklılıklar ve benzerlikleri içeren tanımlayıcı istatistikler (descriptive statistics) ile sunulmuştur. Açık uçlu sorulardan elde edilen subjektif veriler ise konut kullanıcılarının sosyal ve fiziksel çevrelerini nasıl tanımladıklarının anlaşılması ve çevrelerini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmelerine etki eden çevresel ipuçlarının elde edilmesi amacıyla üç başlık altında kategorize edilerek sunulmuştur. Bu veriler ile birlikte her yerleşimin karakteristikleri tanımlanmış ve sonraki aşamada araştırma sorularına bağlı olarak karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

4.4.1 Mekansal karakteristiklerin analizi

Mekansal karakteristiklerin analizi iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar aşağıda açıklanmaktadır:

Kullanıma ait karakteristiklerin karşılaştırılması: İlk aşamada fonksiyondan yola çıkarak konut yerleşimlerinin sosyal mekan kullanımları analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3'te görülen fonksiyonlar anket çalışmasındaki veriler ile ilişkilendirilmek üzere kategorize edilmiştir. Herbir konut yerleşimi içerisinde yer alan ve ortak olan fonksiyonlar belirlenmiş ve aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır:

1. Alış-veriş mekanları (market, dükkan, vb. mekanlar)
2. Restoran, kafe, bar gibi yemek yeme, dinlenme, buluşma mekanları,

3. Açık ve kapalı spor alanları (yüzme havuzları, tenis kortları, yürüyüş ve koşu parkurları, vb.),
4. Açık peyzaj alanları (çocuk parkları, ortak bahçeler, vb.),
5. Sağlık ve bakım merkezleri (masaj odaları, saunalar, güzellik salonları, vb. mekanlar), kuaförler gibi kişisel bakım ile ilgili mekanlar,

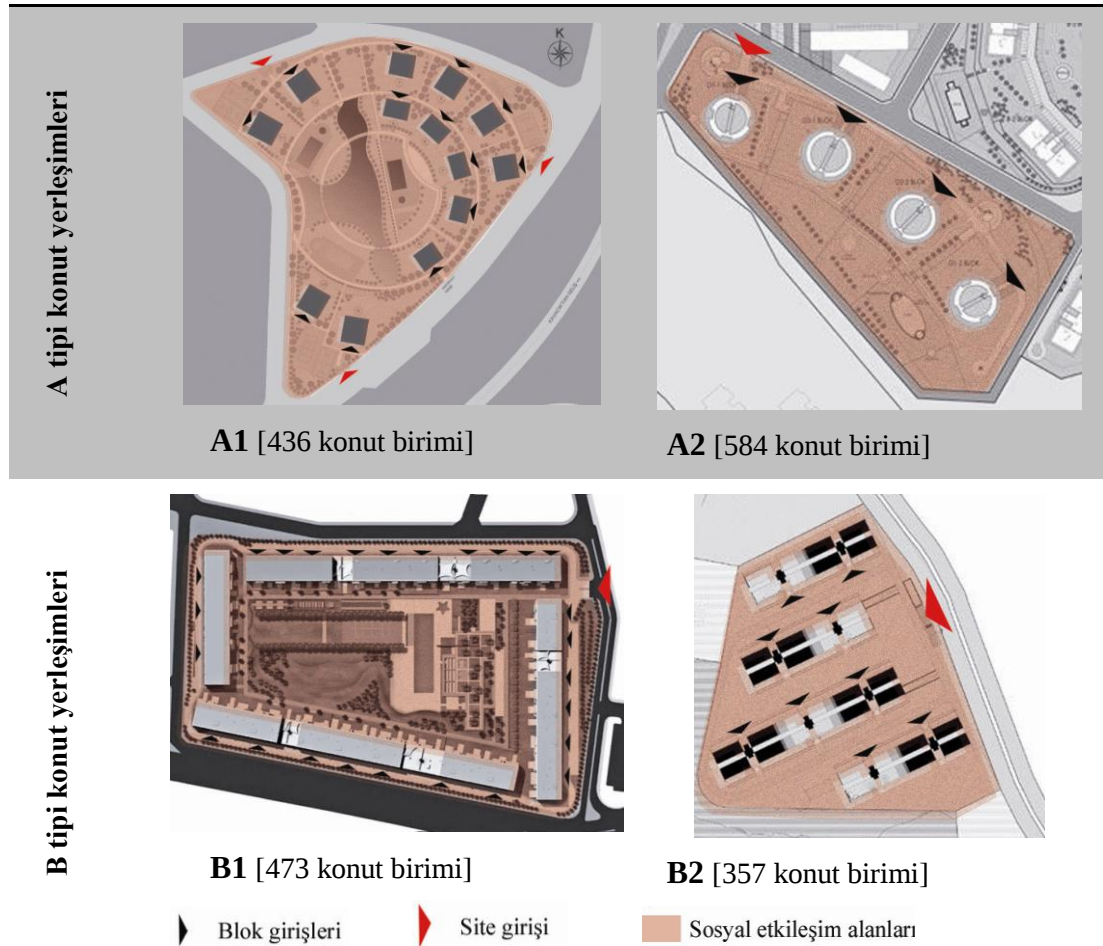
	A1 (ANTRİUM)	A2 (MY WORLD)	B1 (EVİDEA)	B2 (NARCİTY)
Açık Sosyal Mekanlar:	Yüzme havuzu	Yüzme havuzu	Yüzme Havuzu	Yüzme Havuzu
	Gölet	-	Gölet	-
	Basketbol Sahaları	Basketbol Sahaları	-	Basketbol Sahası
	Voleybol Sahaları	Voleybol Sahaları	-	-
	Tenis Kortları	Tenis Kortları	Tenis Kortları	Tenis Kortları
	Çocuk Oyun Alanları	Çocuk Oyun Alanları	Çocuk Oyun Alanları	Çocuk Oyun Alanları
	Barbekü Alanı	Barbekü Alanı	-	-
	Yeşil Peyzaj	Yeşil Peyzaj	Yeşil Peyzaj	Yeşil Peyzaj
	Düzenlemeleri	Düzenlemeleri	Düzenlemeleri	Düzenlemeleri
	Yürüyüş Parkuru	Yürüyüş Parkuru	Yürüyüş Parkuru	Yürüyüş Parkuru
	-	-	-	Çay Bahçesi
	-	-	Dinlenme Terasları	Meditasyon Bahçesi
	-	-	-	Köpek Gezdirme Alanları
	-	-	Çim tepeler	-
	Mini Futbol Sahası	-	Mini Futbol Sahası	-
-	-	Bisiklet Yolu	-	
Tırmanma Duvarı	-	Tırmanma Duvarı	-	
Mini Golf	-	-	-	
Kapalı Sosyal Mekanlar:	Yüzme Havuzu	Yüzme Havuzu	-	Yüzme Havuzu
	Sauna	Sauna	-	Sauna
	-	Jakuzi/Hamam	-	-
	Buhar Odası	Buhar Odası	-	-
	Fitness Salonu	Fitness Salonu	Fitness Salonu	Fitness Salonu
	Squash	Squash	-	-
	Masa Tenisi	Masa Tenisi	Masa Tenisi	Masa Tenisi
	-	Mini futbol	-	-
	-	Dart, satranç, tavla,	-	-
	Çocuk oyun odası	Çocuk oyun salonları	-	-
	Anaokulu	-	Kreş	-
	-	-	Bilardo	Bilardo
	Kafe/Restoran	Kafe/Restoran	Kafe/Restoran	Kafe/Restoran
	-	TV-Sinema Salonu	TV Odası / DVD Salonu	TV-Sinema Salonu
	Kuafor	Kuafor	Kuafor	Kuafor
	Güzellik Salonu	Güzellik Salonu	Güzellik Salonu	Güzellik Salonu
	Masaj Odası	Spa Merkezi	-	-
	-	Bar	-	-
-	Aktivite departmanı	-	-	
Alış-veriş Mekanları	Alış-veriş Mekanları	Alış-veriş Mekanları	Alış-veriş Mekanları	

Plan üzerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi: İkinci aşamada, plan bazında sosyal etkileşim mekanları analiz edilmiştir. Etkileşim mekanları çalışma kapsamında üç ölçekte ele alınmaktadır, bunlar:

- Yerleşim ölçeği
- Bina ölçeği, ve
- Konut birimi ölçeğidir.

Yerleşim ölçeğindeki sosyal etkileşim mekanları Şekil 4.12’de analiz edilmektedir. Çalışma kapsamında yerleşimler içerisinde konut bloklarını çevreleyen açık alanlar, peyzaj düzenlemeleri, otoparklar, açık ve kapalı ortak sosyal mekanlar “sosyal etkileşim mekanları” olarak ele alınmıştır.

YERLEŞİM ÖLÇEĞİNDE SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI ANALİZİ

Analizde kullanılan planlar konutların avan proje, broşür ve internet sitelerinden uyarlanmıştır.

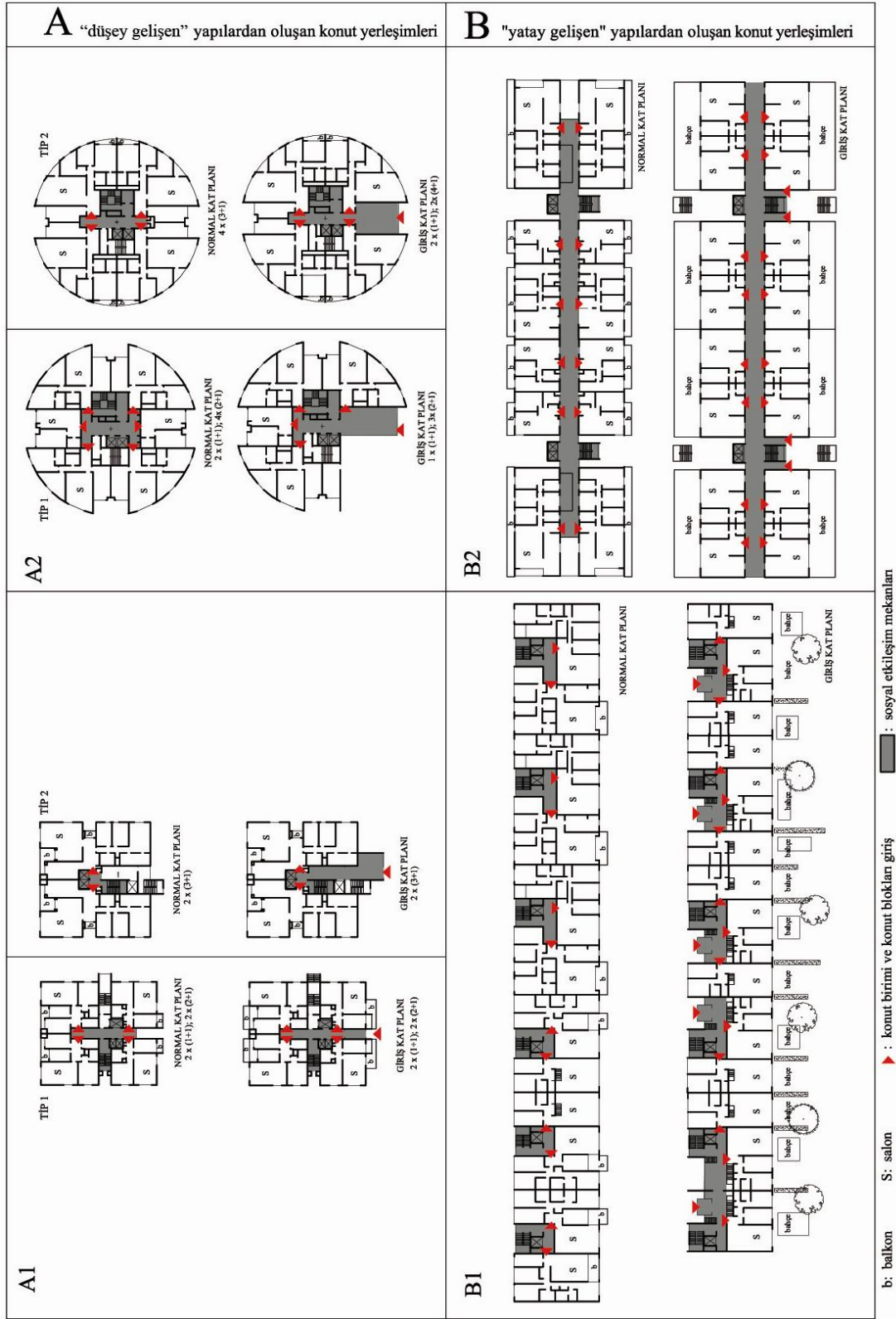
Şekil 4.12 : Yerleşim ölçeğinde sosyal etkileşim mekanları analizi.

A1 konut yerleşiminde toplam 13 blok ve 436 daire; A2 konut yerleşiminde toplam 4 blok ve 584 daire; B1 konut yerleşiminde toplam 9 blok ve 473 daire; ve B2 konut biriminde toplam 4 blok ve 357 daire bulunmaktadır.

Bina ölçeğinde sosyal etkileşim mekanları Şekil 4.13’de analiz edilmektedir. Bu ölçekte sosyal etkileşimin, konut kullanıcılarının geçiş ve sirkülasyon mekanlarında karşılaşmaları sonucu gerçekleştiği kabul edilmektedir. Bu nedenle yerleşim içerisinde yer alan konut bloklarının zemin ve normal kat planları üzerinde sosyal etkileşim mekanları aşağıdaki gibi analiz edilmiştir:

- Apartman giriş holü/lobi
- Düşey sirkülasyon alanları (merdiven ve asansörler)
- Yatay sirkülasyon alanları (koridorlar)

A tipi konut yerleşimlerinde konut bloklarında ana sirkülasyon alanları benzerlik gösterirken, B tipi konut yerleşimlerinde bu alanların kurgusal olarak bazı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. B1 konut yerleşimi blokları, lineer bir plan düzeninde olmasına rağmen A tipi konut bloklarına benzer olarak plan düzeyinde noktasal sirkülasyon alanlarına sahipken, B2 konut yerleşimi blokları plan düzeyinde çizgisel bir sirkülasyon alanına sahiptir. Ana sirkülasyon alanı, blok içerisindeki tüm yükselen birimleri birbirine bağlamaktadır.

Analizde kullanılan planlar konutların avan proje, broşür ve internet sitelerinden uyarlanmıştır.

Şekil 4.13 : Bina ölçeğinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.

Tez çalışması kapsamında konut birimi ölçeğinde de sosyal etkileşimi destekleyen mekanlar olduğu kabul edilmektedir. Bu mekanlar, konut birimi içerisinde genellikle

ailece birlikte zaman geçirilen, komşularla görüşülen ve misafirlerin ağırlandığı mekanlardır. Çalışma kapsamında ele alınan konut birimi içerisindeki bu mekanlar aşağıda belirtilmektedir:

- Salon,
- Mutfak,
- Giriş holü,
- Balkon ve bahçeler.

Bu mekanlar her bir konut yerleşiminde yer alan dairelerin mimari planları üzerinde analiz edilmektedir. A tipi konut yerleşimlerinde bulunan konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi Şekil 4.14 ve Şekil 15’de sunulmaktadır.

Analizde kullanılan planlar Url-5’ten uyarlanmıştır.

Şekil 4.14 : A1 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.

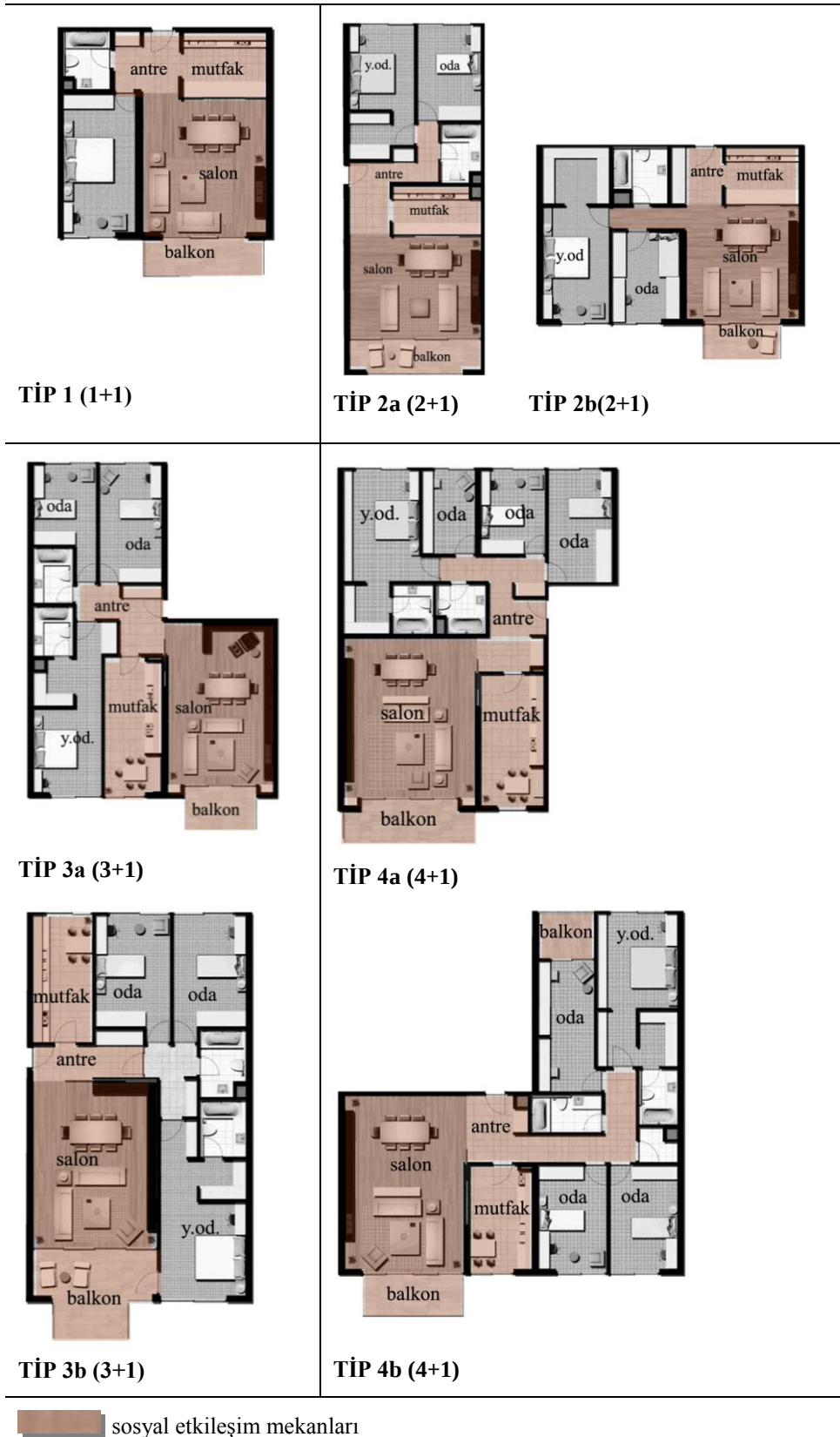

 sosyal etkileşim mekanları

Analizde kullanılan planlar Url-6'dan uyarlanmıştır.

Şekil 4.15 : A2 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.

B tipi konut yerleşimlerinde daire tiplerinin daha çok farklılaştığı görülmektedir; bir başka deyişle, aynı oda sayısına sahip daire tipleri, farklı plan düzenleriyle oluşturulmuştur. Örneğin, A2 konut yerleşiminde her daire tipi sadece bir plan düzenine sahipken, B2 konut yerleşiminde bir oda bir salon tipindeki daireler haricindekilerin çeşitli plan düzenlerine sahip oldukları görülmektedir. B tipi yerleşimlerde balkon-teras ve bahçe kullanımlarına mekansal olarak daha çok ağırlık verilmiştir. Konut birimleri içerisindeki sosyal etkileşim mekanlarının analizi Şekil 4.16 ve Şekil 17'de sunulmaktadır.

Analizde kullanılan planlar Ur1-7'den uyarlanmıştır.

Şekil 4.16 : B1 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.

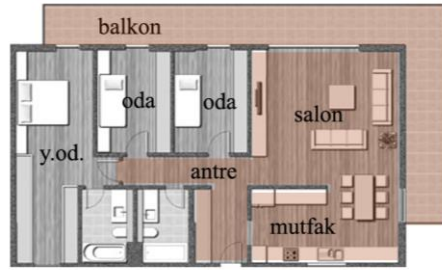
TİP 1 (1+1)

TİP 2a (2+1)

TİP 2b (2+1)

TİP 3a (3+1)

TİP 3b (3+1)

TİP 4a (4+1)

TİP 4b (4+1)

TİP 4c (4+1)

 sosyal etkileşim mekanları

Analizde kullanılan planlar Url-8'den uyarlanmıştır.

Şekil 4.17 : B2 Konut Yerleşimi konut birimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının analizi.

Dört konut yerleşiminde de konut birimlerinin plan düzenleri incelendiğinde, sosyal etkileşim mekanlarının, daha özel alanlar olan yatak odaları, banyo gibi mekanlardan net bir şekilde ayrıldığı görülmektedir. Normal daire tiplerinde bu mekanlar antre veya koridorla sosyal etkileşim mekanlarından ayrılırken, dubleks daire tiplerinde alt katlar sosyal etkileşim mekanları, üst katlar ise özel mekanlar olarak ayrılmaktadır.

Konut yerleşimlerinin mekansal karakteristiklerinin analizi ile, çalışma kapsamında belirlenen parametreler arasındaki ilişkilerin mekansal ölçek hiyerarşisi içerisinde ortaya çıkarılması sağlanmış olacaktır.

4.4.2 Anket verilerinin analizi

Dört farklı konut yerleşiminden elde edilen veriler sayısal ortamda analiz edilmiş ve bu başlık altında her konut yerleşiminin karakteristik özellikleri ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Anket verilerinin analizinde her yerleşimden anket sorularını yanıtlayan katılımcıların demografik karakteristikleri ile birlikte, her yerleşim için konut seçim kriterleri, fiziksel ve sosyal çevre ile olan etkileşimleri ve memnuniyet düzeyleri, genel memnuniyet düzeyleri, fiziksel ve sosyal çevrelerine olan tavırları (attitudes) ve bağlılık (attachment) seviyeleri ile ilgili veriler yer almaktadır. Katılımcılardan elde edilen veriler çizelgeler halinde sayılar ve yüzde oranlarıyla kategorize edilerek ele alınmaktadır. Konut kullanıcılarının tavırları ve çevrelerine bağlılıkları “beş puanlı değerlendirme skalası” üzerinde değerlendirilmiştir. Genel memnuniyet düzeylerini ortaya koymak üzere sorulan açık uçlu soruların değerlendirilmesi ile konut kullanıcılarının konut yerleşiminde en çok sevdikleri, sevmedikleri ve olmasını istedikleri özellikleri içeren kelimeler gruplandırılmış (kelimeler üzerinde %90 hemfikir iki araştırmacı tarafından) ve her bir konut yerleşimi için pozitif ve negatif kullanımları analiz edilmiştir.

4.4.2.1 Katılımcıların demografik profili

Alan çalışması her bir konut yerleşiminden rastgele seçilen 50’şer kişi olmak üzere toplam 200 kişi üzerinde uygulanmıştır. Sosyo-ekonomik düzeylerinin yakın olduğu kabul edilen konut kullanıcılarının demografik profil bilgileri, bir başka deyişle cinsiyeti, yaşam döngüsü içerisindeki yeri, aile yapıları, evde oturan kişi sayısı gibi

bilgiler elde edilecek verilerin sosyal ihtiyaçlar bağlamında değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Çizelge 4.4 ve Çizelge 4.5’de “yaş” ve “cinsiyet” oranları yer almaktadır. Konut yerleşimlerinde yaşayan katılımcıların genelde 20-40 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Her bir yerleşim incelendiğinde anlaşılmaktadır ki, “Antrium” (A1) Konut Yerleşimi’nde yaşamakta olan katılımcılar çoğunlukla 20-40 yaş aralığında, 25 kadın ve 25 erkekten oluşmaktadır. “My World-Suncity Bölgesi” (A2) Konut Yerleşimi’nde yaşamakta olan katılımcıların yarıya yakını 20-40 yaş aralığında, 27 kadın ve 23 erkekten oluşmaktadır. “Evidea” (B1) Konut Yerleşimi’nde yaşamakta olan katılımcıların yarıdan fazlası 20-40 yaş aralığında, 24 kadın ve 26 erkekten oluşmaktadır. “Narcity-C Bölgesi”nde yaşamakta olan katılımcıların %32’si 20-40 yaş, %14’ü 41-60 yaş aralığında, 30 kadın ve 20 erkekten oluşmaktadır.

Çizelge 4.4 :Yaş oranları.

YAŞ	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
20’dan küçük	0	0%	11	22%	2	4%	3	6%
20-40	32	64%	23	46%	30	60%	32	64%
41-60	18	36%	15	30%	16	32%	14	28%
61 ve yukarı	0	0%	1	2%	2	4%	1	2%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.5 :Cinsiyet oranları.

CİNSİYET	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	25	50%	27	54%	24	48%	30	60%
Erkek	25	50%	23	46%	26	52%	20	40%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.6 katılımcıların “medeni durumu” ve Çizelge 4.7 dairede yaşayan “aile tipleri” ile ilgili verileri sunmaktadır. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre, A1 yerleşiminde katılımcıların %96’sı evli ve %80’i çocuklu ailelerden oluşmaktadır. A2 yerleşiminde ise katılımcıların %50’si bekar, %42’si evli ve %40’ı çocuklu ailelerden oluşmaktadır B1 yerleşiminde katılımcıların %68’i evli ve %58’i çocuklu ailelerden oluşmaktadır. B2 yerleşiminde ise katılımcıların %66’sı evli ve %54’ü çocuklu ailelerden oluşmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki A2 yerleşimi dışındaki katılımcıların çoğu evli ve çocuklu ailelerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.6 :Medeni durum verileri.

MEDENİ DURUM	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evli	48	96%	21	42%	34	68%	33	66%
Bekar	2	4%	25	50%	14	28%	14	28%
Dul	0	0%	4	8%	2	4%	3	6%
Ev arkadaşı var	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.7 :Dairede yaşayan aile tipi.

AİLE TİPİ	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çocuklu aileler	40	80%	20	40%	29	58%	27	54%
Çocuksuz aileler	10	20%	30	60%	21	42%	23	46%

Çizelge 4.8’de ev içerisinde yaşayan “hane halkı sayısı” ile ilgili bilgi vermektedir. A1 yerleşiminde ankete katılan ailelerin yarıya yakını beş kişilik hane halkından oluşmaktadır. A2 yerleşiminde katılımcılardan %14’ü evlerinde yalnız yaşamakta, %26’sı ise üç kişilik hane halkından oluşmaktadır. B1 konut yerleşiminde katılımcıların %10’u yalnız yaşarken, %36’sı üç kişilik hane halkından oluşan ailelere sahiptir. B2 yerleşiminde ailelerin %26’sı dört kişilik, %18’i 2 kişilik hane halkından oluşmakta, katılımcıların %16’sı tek başına yaşamaktadır. Bu sonuçlar, dört konut yerleşiminde de ailelerin yalnız yaşayanlara göre çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.8 :Hane halkı sayısı.

HANE HALKI SAYISI	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1	0	0%	7	14%	5	10%	8	16%
2	4	8%	10	20%	8	16%	9	18%
3	6	12%	13	26%	18	36%	8	16%
4	18	36%	9	18%	12	24%	13	26%
5	22	44%	9	18%	6	12%	7	14%
6	0	0%	2	4%	1	2%	2	4%
7	0	0%	0	0%	0	0%	3	6%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.9’da, konut yerleşimlerinde ankete katılan kullanıcıların konutlarında “ne kadar süredir oturdukları”, Çizelge 4.10’da ise oturdukları “daire tipi” verileri yer almaktadır. A1 yerleşiminde katılımcıların tamamı, A2 yerleşiminde %80’i konut

yerleşiminde bir-beş sene arası ikamet etmektedir. A1 yerleşiminde katılımcıların yarıdan fazlasının oturdukları daire tipi dört oda ve bir salon tipi daire iken A2 yerleşiminde üç oda ve bir salon tipi dairedir.

B1 yerleşiminde ankete katılan kullanıcıların %90'ı, B2 yerleşimindekilerin ise %70'i konut yerleşiminde bir-beş sene arası ikamet etmektedir. B1 yerleşimindeki katılımcıların %34'ünün oturdukları daire tipi iki oda ve bir salon tipi ve %34'ünün oturdukları daire tipi dört oda ve bir salon tipi dairedir B2 yerleşiminde oturan katılımcıların ise %34'ünün oturdukları daire tipi dört oda ve bir salon, %32'sinin oturdukları daire üç oda ve bir salon tipi dairedir.

Çizelge 4.9 :Oturma süresi verileri.

OTURMA SÜRESİ	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1 seneden az	0	0%	10	0%	5	10%	15	30%
1-5 sene	50	100%	20	80%	45	90%	35	70%
5 seneden fazla	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.10 :Oturulan daire tipi.

DAİRE TİPİ	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1+1	2	4%	14	28%	0	0%	5	10%
2+1	5	10%	7	14%	17	34%	12	24%
3+1	10	20%	27	54%	15	30%	16	32%
4+1	29	58%	0	0%	17	34%	17	34%
5+1	4	8%	0	0%	1	2%	0	0%
6+1	0	0%	2	4%	0	0%	0	0%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

4.4.2.2 Fiziksel çevre ile etkileşim verileri

Katılımcıların konut yerleşimleriyle olan fiziksel etkileşimleri, konut yerleşimi içerisinde yer alan sosyal mekanların kullanım sıklıklarına ve bu mekanların kullanımından memnuniyet düzeylerine göre analiz edilmiştir. Konut yerleşiminin içerisinde ve dışındaki (kentsel çevre içerisinde) sosyal mekan kullanımlarının karşılaştırılabilmesi için, konut yerleşiminin dışında yer alan sosyal alanların kullanım sıklığı ile ilgili sorular da yöneltilmiştir.

Anket sonucunda A1 konut yerleşiminde oturanların yerleşim içerisinde en sık kullanımlarının “özel balkon ve bahçeleri” (48%) ve “açık peyzaj alanları” (46%); en az sıklıkta kullandıkları sosyal mekanların ise “sağlık-bakım merkezi/kuaför” (24%) ve “alış-veriş mekanları” (6%) olduğu ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.11). Konut yerleşiminin dışında ise en sık kullanılan alanlar “alış-veriş mekanları” (48%) iken en az sıklıkta kullanılan alanlar “açık-kapalı spor alanları (60%) olarak saptanmıştır (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.11 :A1 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.

A1 KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe /bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför		Özel balkon/bahçe	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	9	18%	14	28%	19	38%	23	46%	8	16%	24	48%
Bazen	38	76%	36	72%	31	62%	27	54%	30	60%	26	52%
Hiçbir zaman	3	6%	0	0%	0	0%	0	0%	12	24%	0	0%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.12 :A1 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.

A1 KONUT YERLEŞİMİNİN DIŞINDAKİ MEKANLAR İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe /bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sıklıkla	24	48%	7	14%	6	12%	8	16%	6	12%
Bazen	26	52%	39	78%	14	28%	33	66%	35	70%
Hiçbir zaman	0	0%	4	8%	30	60%	9	18%	9	18%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

A2 konut yerleşiminde oturanların yerleşim içerisinde en sık sosyal mekan kullanımlarının “açık-kapalı spor alanları” (28%); en az sıklıkta kullanılan alanların ise “sağlık-bakım merkezi/kuaför” (66%) ve “özel balkon-bahçeleri” (46%) olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %66’sı “açık peyzaj alanları”nı bazen kullanmaktadır (Çizelge 4.13). Konut yerleşiminin dışarısında ise en sık kullanılan sosyal alanlar “alış-veriş mekanları” (64%) iken en az sıklıkta kullanılan alanlar “açık-kapalı spor alanları (44%) olarak saptanmıştır (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.13 :A2 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.

A2 KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe/bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför		Özel balkon/bahçe	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	8	16%	12	24%	14	28%	12	24%	2	4%	8	16%
Bazen	25	50%	28	56%	23	46%	33	66%	15	30%	19	38%
Hiçbir zaman	17	34%	10	20%	13	26%	5	10%	33	66%	23	46%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.14 :A2 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.

A2 KONUT YERLEŞİMİNİ N DIŞINDAKİ MEKANLAR İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe/bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sıklıkla	32	64%	23	46%	6	12%	8	16%	14	28%
Bazen	18	36%	25	50%	22	44%	25	50%	23	46%
Hiçbir zaman	0	0%	2	4%	22	44%	17	34%	13	26%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Anket sonucunda B1 yerleşiminde oturan katılımcıların yerleşim içerisinde en sık kullandıkları sosyal mekanların “özel balkon ve bahçeleri” (%76) ve “alış-veriş mekanları” (54%) olduğu; “açık-kapalı spor alanlarının” (%68), “sağlık-bakım merkezi/kuaför”ün (60%), ve “restoran-kafe-bar”ın (%58) bazen kullanıldığı ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.15). Konut yerleşiminin dışarısında ise en sık kullan sosyal mekanlar “alış-veriş mekanları” (66%) iken katılımcıların 70%’i yerleşim dışındaki “restoran-kafe-barları” bazen kullanmaktadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.15 :B1 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.

B1 KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe/bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför		Özel balkon/bahçe	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	27	54%	16	32%	11	22%	20	40%	7	14%	38	76%
Bazen	22	44%	29	58%	34	68%	22	44%	30	60%	8	16%
Hiçbir zaman	1	2%	5	10%	5	10%	8	16%	13	26%	4	8%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.16 :B1 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.

B1 KONUT YERLEŞİMİNİN DIŞINDAKİ MEKANLAR İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe /bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sıklıkla	33	66%	13	26%	1	2%	3	6%	11	22%
Bazen	17	34%	35	70%	12	24%	25	50%	24	48%
Hiçbir zaman	0	0%	2	4%	37	74%	22	44%	15	30%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

B2 konut yerleşiminde oturanların katılımcıların yerleşim içerisinde en sık kullandıkları sosyal mekanların “özel balkon ve bahçeleri” (48%) ve “açık peyzaj alanları” (30%) ile “açık-kapalı spor alanları” (30%); en az sıklıkta kullanılan alanların ise “sağlık-bakım merkezi/kuaför” (84%) olduğu ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.17). Konut yerleşiminin dışarısında ise en sık kullanılan sosyal alanlar “alış-veriş mekanları” (54%) iken en az sıklıkta kullanılan alanlar ise “açık-kapalı spor alanları” (72%) olarak saptanmıştır (Çizelge 4.18).

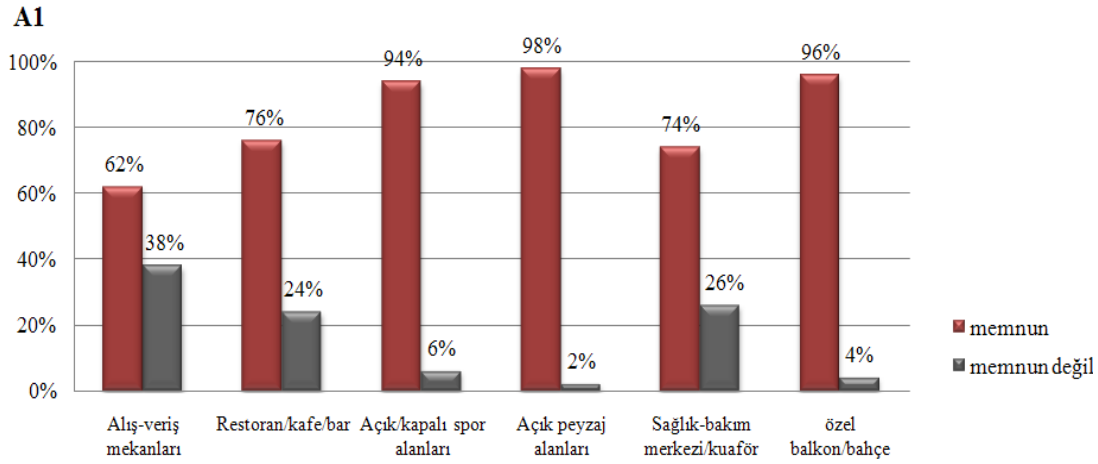
Çizelge 4.17 :B2 yerleşiminde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.

B2 KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe/bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför		Özel balkon/bahçe	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	13	26%	4	8%	15	30%	15	30%	3	6%	24	48%
Bazen	34	68%	37	74%	30	60%	27	54%	5	10%	21	42%
Hiçbir zaman	3	6%	9	18%	5	10%	8	16%	42	84%	5	10%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

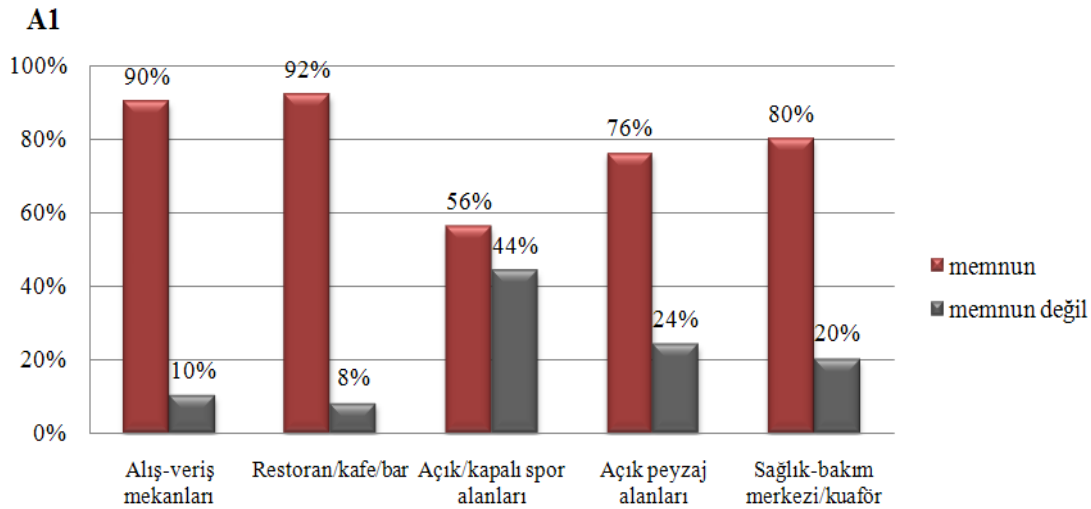
Çizelge 4.18 :B2 yerleşiminde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.

B2 KONUT YERLEŞİMİNİN DIŞINDAKİ MEKANLAR İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları		Restoran/kafe /bar		Açık/kapalı spor alanları		Açık peyzaj alanları		Sağlık-bakım merkezi/kuaför	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sıklıkla	27	54%	14	28%	9	18%	3	6%	10	20%
Bazen	20	40%	28	56%	5	10%	26	52%	27	54%
Hiçbir zaman	3	6%	8	16%	36	72%	21	42%	13	26%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Konut kullanıcılarının fiziksel çevrelerinden memnuniyet düzeyleri, konut yerleşimleri içerisinde ve dışındaki sosyal mekanların kullanımlarını değerlendirmeleri üzerinden belirlenmiştir. A1 konut yerleşiminde yaşamakta olan konut kullanıcılarının, konut yerleşiminin içerisinde genel olarak tüm sosyal mekanların kullanımından memnun oldukları görülmektedir. Bu yerleşimde büyük çoğunluğun “açık peyzaj alanları”nın (98%), “özel balkon/bahçeleri”nin (96%) ve “açık/kapalı spor alanları”nın (94%) kullanımı”ndan memnun oldukları ve memnuniyet oranının en düşük “alış-veriş mekanları”nın kullanımında (62%) olduğu ortaya çıkmıştır (Şekil 4.18). Konut yerleşiminin dışında ise yerleşim içerisinde memnuniyet düzeyinin en düşük olduğu “alış-veriş mekanları” (90%), “sağlık-bakım merkezi/kuaför” (80%) ve “restoran-kafe-bar” (92%) kullanımlarında memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4.19).

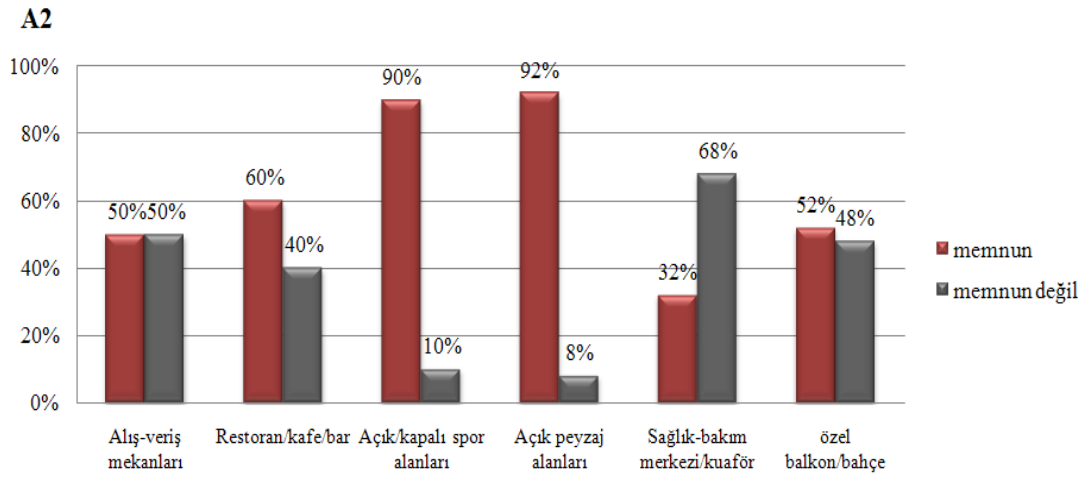

Şekil 4.18 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.

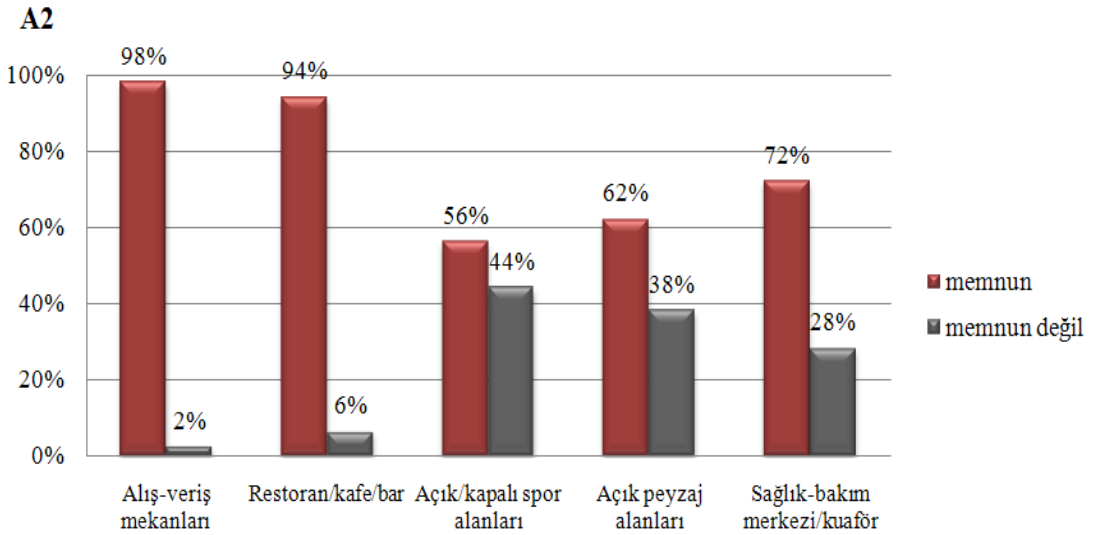

Şekil 4.19 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.

A2 konut yerleşiminde A1 yerleşimine benzer olarak büyük bir çoğunluğunun konut yerleşimi içerisinde “açık peyzaj alanları”nın (92%), ve “açık/kapalı spor alanları”nın (92%) kullanımı”ndan memnun oldukları fakat A1’den farklı olarak yarıya yakınının “özel balkon/bahçeleri”nin (48%) kullanımından memnun olmadıkları görülmektedir (Şekil 4.20). “Sağlık-bakım merkezi/kuaför” kullanımından ise 68%’inin memnun olmadıkları ortaya çıkmıştır. Konut yerleşiminin dışında yine A1 yerleşimine benzer olarak “alış-veriş mekanları” (98%), “restoran-kafe-bar” (94%) “sağlık-bakım merkezi/kuaför” (72%) kullanımlarında memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4.21).

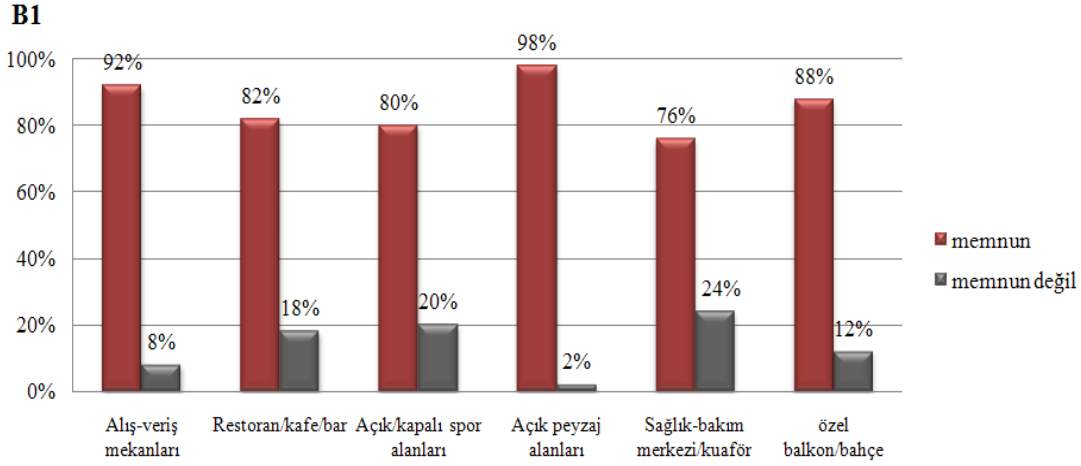
Şekil 4.20 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.

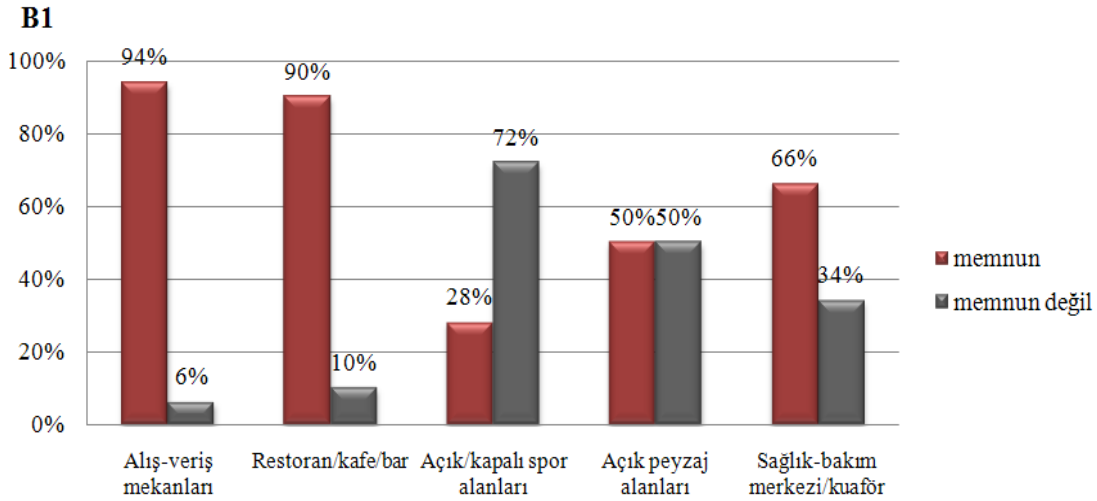
Şekil 4.21 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim memnuniyet düzeyleri.

B1 konut yerleşiminde yaşamakta olan anket katılımcılarının genel olarak konut yerleşimi içerisindeki sosyal mekanları kullanım memnuniyet düzeylerinin oldukça

yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4.22). Konut yerleşiminin dışında ise “alış-veriş mekanları” (94%) ve “restoran-kafe-bar” (90%) mekanlarının kullanımında memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Şekil 4.23).

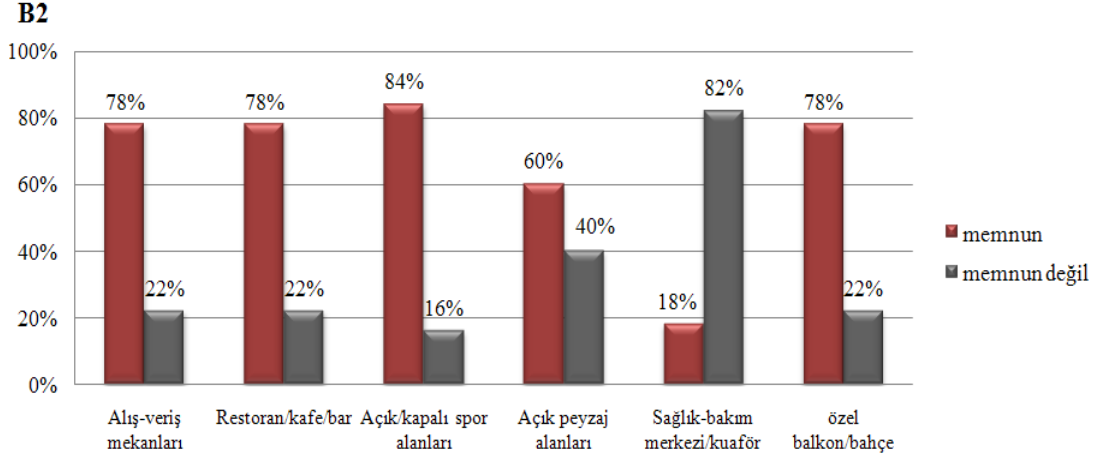

Şekil 4.22 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

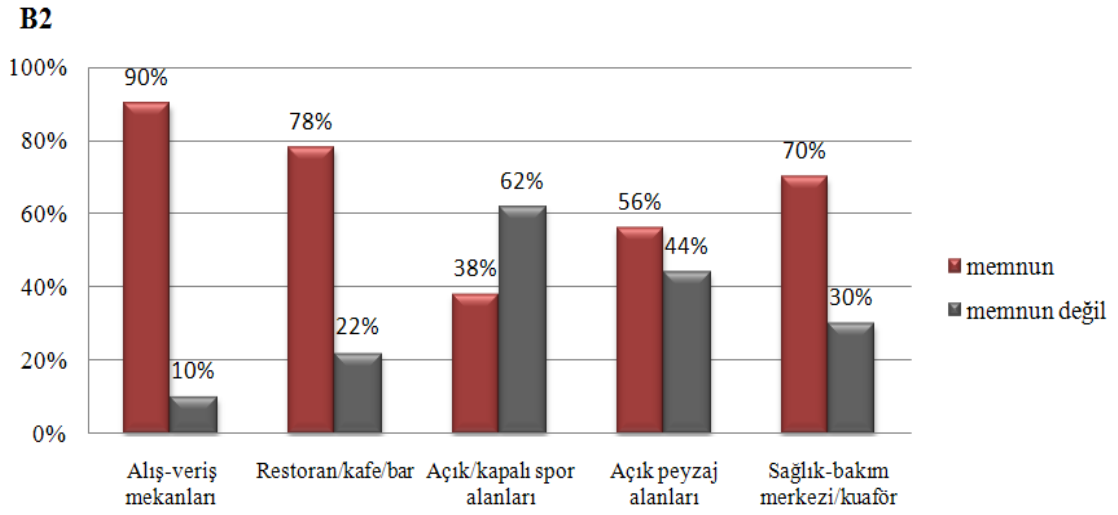

Şekil 4.23 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

B2 konut yerleşiminde yaşamakta olan katılımcıların konut yerleşiminin içerisinde en çok “açık/kapalı spor alanları”nın (84%) kullanımından memnun oldukları görülmektedir (Şekil 4.24). Bununla birlikte konut kullanıcılarının 82%’sinin “sağlık-bakım merkezi/kuaför” mekanının kullanımından memnun olmadıkları ortaya çıkmıştır. Konut yerleşiminin dışında ise katılımcıların memnuniyet düzeyinin “alış-veriş mekanları”nın (90%) kullanımında oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 4.25).

Şekil 4.24 : Site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

Şekil 4.25 : Site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

4.4.2.3 Sosyal etkileşim verileri

Katılımcıların sosyal etkileşimleri, sosyal çevreleriyle kurdukları etkileşimin sıklık derecesi, memnuniyet düzeyleri üzerinden ve sosyal ağlar (konut yerleşimi içerisindeki arkadaş sayısı, ilk ismiyle bildikleri komşu sayısı, toplantılara katılım ve en yakın arkadaşlarının yaşadıkları yerler) üzerinden çoktan seçmeli sorular ile saptanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verilerin analizi sonucunda A1 yerleşiminde oturmakta olan katılımcıların sosyal etkileşiminin oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Çizelge 4.19). Katılımcıların 96%'sı site ve apartman içerisinde komşuları ile karşılaştıklarında “çok sık” selamlaşmakta, 80%'i “bazen” site içerisinde

komşularıyla ailece görüşmekte; 78%'i ise “bazen” komşularıyla ev içerisinde görüşmektedir.

Çizelge 4.19 :A1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.

A1 SOSYAL ETKİLEŞİM	Site içerisinde komşularla karşılıklı selamlaşmak		Apartman içerisinde komşularla karşılıklı selamlaşmak		Site içerisinde komşularla ailece görüşme		Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	48	96%	48	96%	10	20%	9	18%
Bazen	2	4%	2	4%	40	80%	39	78%
Hiçbir zaman	0	0%	0	0%	0	0%	2	4%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

A2 konut yerleşimindeki katılımcıların 76%'sı site içerisinde ve 78%'i apartman içerisinde komşuları ile karşılaştıklarında “çok sık” selamlaşmakta, 25%'i “bazen” site içerisinde komşularıyla ailece görüşmekte; buna rağmen 42%'si “hiçbir zaman” komşularıyla ev içerisinde görüşmemektedir (Çizelge 4.20). Bu bulgular A2 yerleşiminde sosyal etkileşimin konut yerleşimi ve bina ölçeklerinde, konut birimi ölçeğine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.20 :A2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.

A2 SOSYAL ETKİLEŞİM	Site içerisinde komşularla karşılıklı selamlaşmak		Apartman içerisinde komşularla karşılıklı selamlaşmak		Site içerisinde komşularla ailece görüşme		Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	38	76%	39	78%	6	12%	9	18%
Bazen	10	20%	10	20%	25	25%	20	40%
Hiçbir zaman	2	4%	1	2%	19	19%	21	42%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

B1 konut yerleşiminde yaşamakta olan anket katılımcılarının 80%'i site içerisinde ve 90%'ı apartman içerisinde komşuları ile karşılaştıklarında “çok sık” selamlaşmakta, 60%'ı site içerisinde ve 46%'sı ev içerisinde “bazen” komşularıyla ailece görüşmekte; 34%'ü ise “hiçbir zaman” komşularıyla ev içerisinde görüşmemektedir (Çizelge 4.21). Buradan, komşularla görüşme sıklığının bina ve yerleşim ölçeklerinde konut birimi ölçeğine oranla daha yüksek olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

Çizelge 4.21 :B1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.

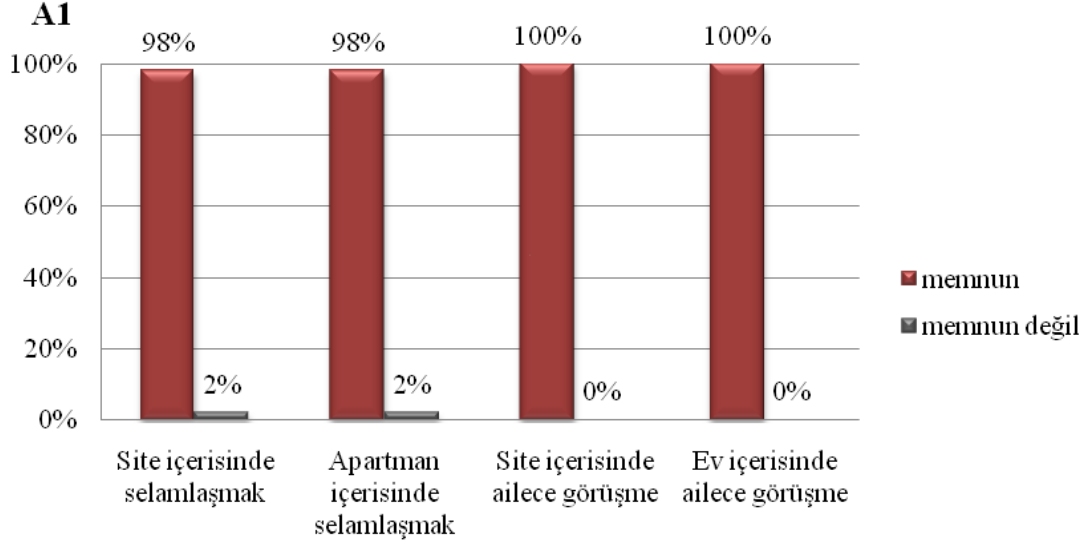
B1 SOSYAL ETKİLEŞİM	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak		Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak		Site içerisinde komşularla ailece görüşme		Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	40	80%	45	90%	12	24%	10	20%
Bazen	9	18%	4	8%	30	60%	23	46%
Hiçbir zaman	1	2%	1	2%	8	16%	17	34%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

B2 yerleşiminde katılımcıların 70%'i site ve apartman içerisinde komşuları ile karşılaştıklarında “çok sık” selamlaşmakta, yarıya yakını “bazen” site içerisinde komşularıyla ailece görüşmekte; 56%'sı ise “bazen” komşularıyla ev içerisinde görüşmektedir (Çizelge 4.22). A2 ve B1 yerleşimlerine benzer olarak yerleşim ve bina ölçeklerinde konut birimi ölçeğine göre sosyal etkileşim sıklıkları daha yüksektir.

Çizelge 4.22 :B2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim sıklıkları.

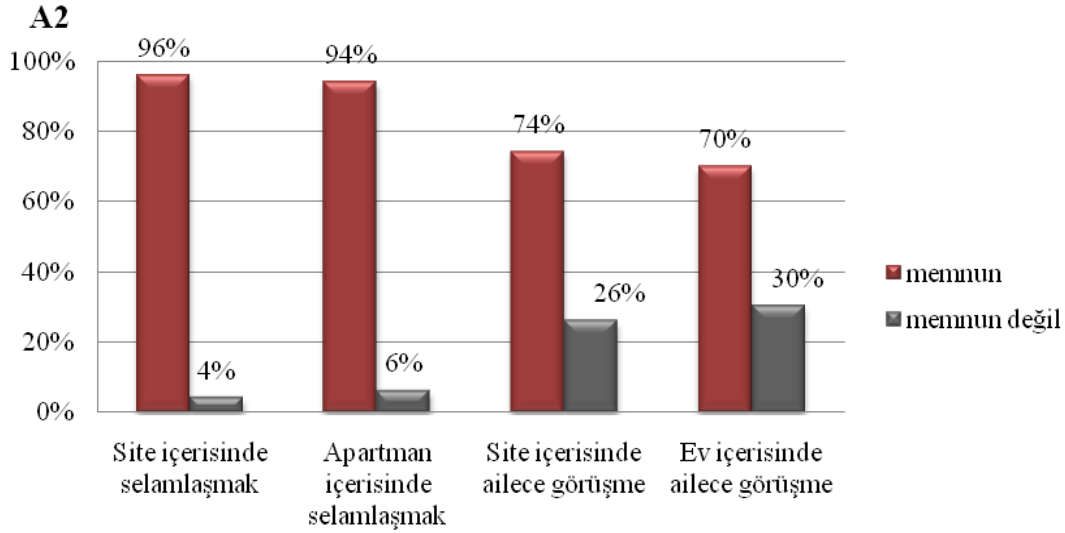
B2 SOSYAL ETKİLEŞİM	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak		Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak		Site içerisinde komşularla ailece görüşme		Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	35	70%	35	70%	5	10%	7	14%
Bazen	13	26%	15	30%	23	46%	28	56%
Hiçbir zaman	2	4%	0	0%	22	44%	15	30%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Konut kullanıcılarının sosyal çevrelerinden memnuniyetlerini değerlendirmek üzere, etkileşim mekanlarının ölçek hiyerarşisine göre “site içerisinde ve apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak”, ve “site içerisinde ve ev içerisinde komşularla ailece görüşme” etkinliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda sosyal etkileşim sıklıklarının yüksek düzeyde olduğu görülen A1 konut yerleşimindeki katılımcıların her ölçekte sosyal etkileşimden memnuniyet düzeylerinin de oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 4.26).

Şekil 4.26 : A1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

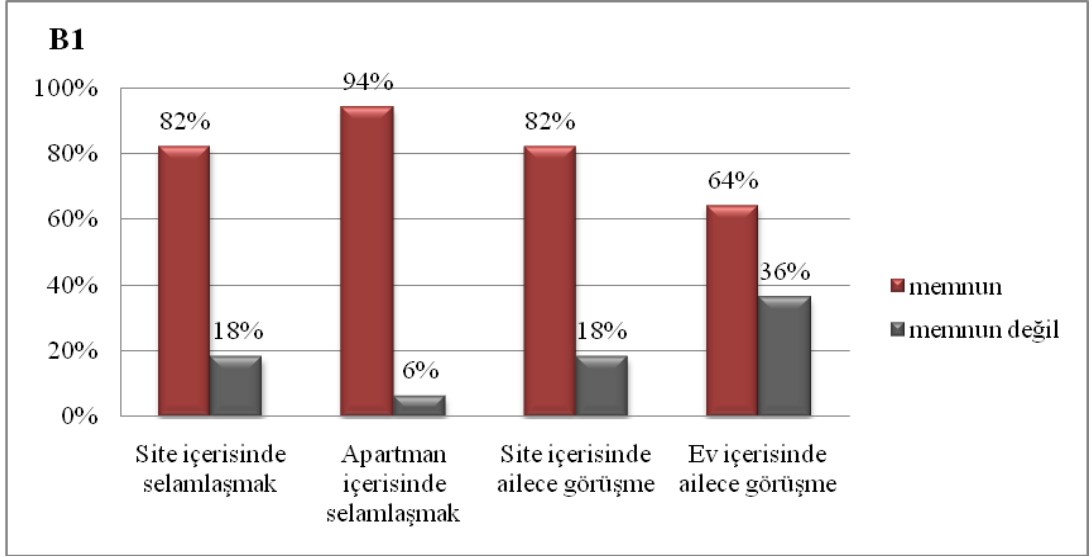
Sosyal etkileşimin konut yerleşimi ve bina ölçeklerinde, konut birimi ölçeğine göre daha yüksek olduğu görülen A2 yerleşiminde “site içerisinde selamlaşmak” (96%) ve “apartman içerisinde selamlaşmak” (94%) etkinliklerinden memnuniyet oldukça yüksek düzeyde iken “site ve ev içerisinde ailece görüşme” etkinliğinin memnuniyet düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.27).

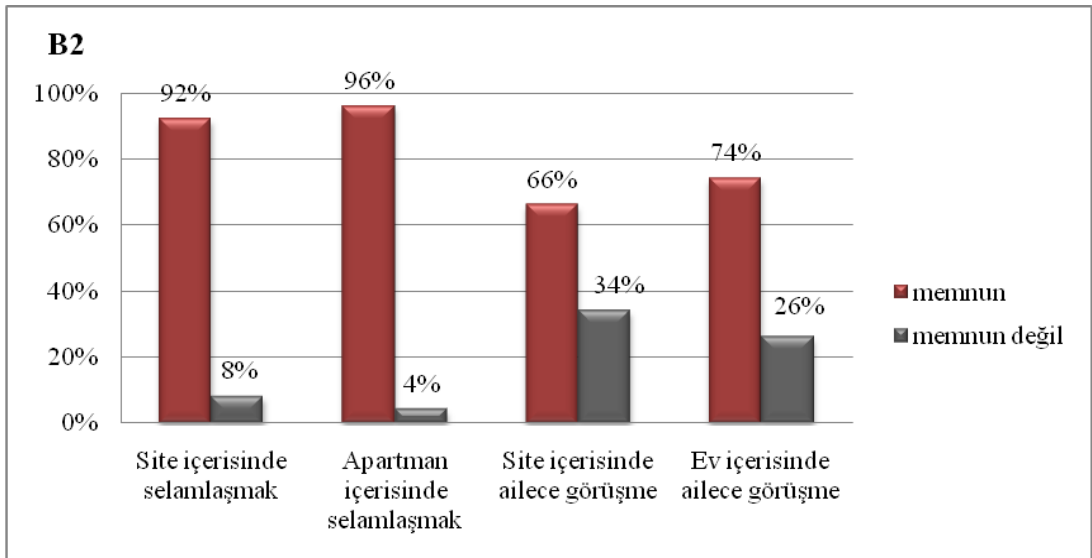
Şekil 4.27 : A2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

B1 ve B2 konut yerleşimlerinde genel olarak sosyal etkileşimden memnun olunduğu görülmektedir (Şekil 4.28 ve Şekil 4.29). “Ailece görüşme” etkinliğinden B1 yerleşiminde yerleşim ölçeğinde (82%) memnun olunurken, B2 yerleşiminde ise

konut birimi ölçeğinde (74%) daha yüksek memnuniyet düzeyi tespit edilmiştir. B1 yerleşiminde konut birimi ölçeğinde memnuniyet düzeyi düşmektedir (64%).

Şekil 4.28 : B1 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

Şekil 4.29 : B2 konut yerleşimine ait sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

Konut yerleşimlerindeki “sosyal ağ örgüleri”ne baktığımızda A1 yerleşiminde yaşamakta olan katılımcıların büyük çoğunluğunun aynı yerleşim içerisinde yaşamakta olan on ya da daha fazla arkadaşı olduğu ve on ya da daha fazla komşusunu ilk ismiyle bildikleri ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.23). Buna rağmen, %72’sinin ise en iyi arkadaşları konut yerleşiminin dışında yaşamaktadır (Çizelge 4.24). Konut kullanıcılarının %88’i sitenin düzenlediği toplantılara katılmaktadır (Çizelge 4.25). A2 yerleşimindeki katılımcıların 34%’ünün konut yerleşimi

içerisinde yaşamakta olan üç-beş arkadaşı olduğu ve 36%'sının üç-beş komşusunu ilk ismiyle bildikleri ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.23). Buna rağmen, 68%'inin ise en iyi arkadaşları konut yerleşiminin dışında yaşamaktadır (Çizelge 4.24). Konut kullanıcılarının 56%'sı sitenin düzenlediği toplantılara katılırken 44%'ü ise katılmamaktadır (Çizelge 4.25).

B1 konut yerleşiminde yaşamakta olan katılımcıların yarıya yakınının aynı konut yerleşimi içerisinde yaşamakta olan 10 ya da daha fazla arkadaşı olduğu ve yarıdan fazlasının 10 ya da daha fazla komşusunu ilk ismiyle bildikleri görülmektedir (Çizelge 4.23). Buna rağmen, 82%'sinin ise en iyi arkadaşları konut yerleşiminin dışında yaşamaktadır (Çizelge 4.24). Konut kullanıcılarının 56%'sı sitenin düzenlediği toplantılara katılmamaktadır (Çizelge 4.25). B2 yerleşimindeki katılımcıların 42%'sinin konut yerleşimi içerisinde yaşamakta olan 1-2 arkadaşı olduğu ve 30%'unun 1-2; 30%'unun ise 10 ya da daha fazla komşusunu ilk ismiyle bildikleri ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.23). Buna rağmen, 72%'sinin ise en iyi arkadaşları konut yerleşiminin dışında yaşamaktadır (Çizelge 4.24). Konut kullanıcılarının %64'ü sitenin düzenlediği toplantılara katılmamaktadır (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.23 :Yerleşim içerisindeki arkadaşların ve ilk isimle bilinen komşuların sayıları.

SOSYAL AĞLAR	A1				A2				B1				B2			
	Yerleşim içerisinde oturan arkadaş sayısı		İlk isimleriyle bilinen komşu sayısı		Yerleşim içerisinde oturan arkadaş sayısı		İlk isimleriyle bilinen komşu sayısı		Yerleşim içerisinde oturan arkadaş sayısı		İlk isimleriyle bilinen komşu sayısı		Yerleşim içerisinde oturan arkadaş sayısı		İlk isimleriyle bilinen komşu sayısı	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
0	0	0%	0	0%	4	8%	3	6%	5	10%	1	2%	3	6%	2	4%
1 - 2	0	0%	0	0%	9	18%	9	18%	4	8%	3	6%	21	42%	15	30%
3 - 5	3	6%	3	6%	17	34%	18	36%	14	28%	15	30%	13	26%	11	22%
6 - 9	10	20%	4	8%	8	16%	9	18%	6	12%	5	10%	6	12%	7	14%
10 ya da fazla	37	74%	43	86%	12	24%	11	22%	21	42%	26	52%	7	14%	15	30%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.24 :En iyi arkadaşların oturduğu yer verileri verileri.

SOSYAL AĞLAR	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Aynı binada	7	14%	10	20%	1	2%	6	12%
Yerleşim içerisinde	7	14%	6	12%	8	16%	8	16%
Yerleşimin dışında	36	72%	34	68%	41	82%	36	72%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Çizelge 4.25 :Sitenin düzenlediği toplantılara katılım oranları.

SOSYAL AĞLAR	A1		A2		B1		B2	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Evet	44	88%	28	56%	22	44%	18	36%
Hayır	6	12%	22	44%	28	56%	32	64%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%	50	100%

Sosyal etkileşim ile ilgili analizlerde sosyal etkileşimin gerçekleştirildiği mekanlar ile birlikte mekan kullanımları da önem kazanmaktadır. Çalışma kapsamında katılımcılara, “misafir ağırlama“, “ailece birlikte zaman geçirme“, ve “yalnız kalma“ etkinliklerini hangi mekanlarda gerçekleştirdikleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler aşağıda sunulmaktadır.

A1 yerleşiminde oturan katılımcıların yarıdan fazlası misafirlerini “evlerinin salonu“nda ağırladıklarını söylemiştir (Çizelge 4.26). Elde edilen veriler içerisinde göze çarpan bulgu ise katılımcıların 36%’sının misafirlerini “sosyal mekanlarda ve açık peyzaj alanlarında“ ağırlamalarıdır. Buna benzer olarak katılımcıların yarıdan fazlasının ailece zaman geçirdikleri mekan “evin salonu“ iken 36%’sı “sosyal mekanlarda“ ve “açık peyzaj alanlarında“ ailece birlikte zaman geçirmektedir. Kişilerin yalnız kalmak istediklerinde içerisinde bulundukları mekanlar ise genellikle birbirine yaklaşık oranlarda hesaplanmıştır.

Çizelge 4.26 :A1 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.

A1 SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI	Misafir ağırlanan mekan		Ailece birlikte zaman geçirilen mekan		Yalnız kaldıkları mekan	
	n	%	n	%	n	%
Sosyal mekanlar	12	24%	13	26%	7	14%
Açık peyzaj alanları	6	12%	5	10%	10	20%
Evin salonu	27	54%	26	52%	13	26%
Evin balkon/bahçesi	2	4%	2	4%	10	20%
Evin mutfuğı	3	6%	4	8%	4	8%
Diğer	0	0%	0	0%	6	12%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%

A2 yerleşiminde oturan katılımcıların 66% ‘sı misafirlerini “evlerinin salonu“nda ağırladıklarını söylemiştir (Çizelge 4.27). Katılımcıların 20%’si ise misafirlerini “sosyal mekanlarda“ ve “açık peyzaj alanları“nda ağırlamaktadır. Buna benzer olarak katılımcıların 68% ‘inin ailece zaman geçirdikleri mekan “evin salonu“ iken 12%’si “sosyal mekanlarda“ ve “açık peyzaj alanları“nda, 8%’i ise evin mutfuğında ailece birlikte zaman geçirmektedir. Kişilerin yalnız kalmak istediklerinde içerisinde bulundukları mekanlar ise 28%’i evin salonu, 26%’sı diğer (çalışma odası, vb.) olarak işaretlenmiştir.

Çizelge 4.27 :A2 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.

A2 SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI	Misafir ağırlanan mekan		Ailece birlikte zaman geçirilen mekan		Yalnız kaldıkları mekan	
	n	%	n	%	n	%
Sosyal mekanlar	9	18%	5	10%	7	14%
Açık peyzaj alanları	1	2%	1	2%	8	16%
Evin salonu	33	66%	34	68%	14	28%
Evin balkon/bahçesi	2	4%	2	4%	3	6%
Evin mutfuğı	4	8%	6	12%	5	10%
Diğer	1	2%	2	4%	13	26%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%

B1 yerleşiminde oturan katılımcıların 62% ‘si misafirlerini “evlerinin salonu“nda, 16%’sı “sosyal mekanlarda“, 18%’i ise “evin balkon-bahçesi“nde ağırladıklarını söylemiştir (Çizelge 4.28). Buna benzer olarak katılımcıların 66%’sının ailece zaman geçirdikleri mekan “evin salonu“ iken 22%’si “evin balkon-bahçesi“nde ve 10%’u

“sosyal mekanlar“da ailece birlikte zaman geçirmektedir. Katılımcıların hiçbiri açık peyzaj alanlarında misafirlerini ağırlamamakta ve ailece görüşmemektedir. Kişilerin yalnız kalmak istediklerinde içerisinde bulundukları mekanlar ise “evin balkon-bahçesi“ (38%) ve “evin salonu“ (30%) olarak belirtilmiştir.

Çizelge 4.28 :B1 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.

B1 SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI	Misafir ağırlanan mekan		Ailece birlikte zaman geçirilen mekan		Yalnız kaldıkları mekan	
	n	%	n	%	n	%
Sosyal mekanlar	8	16%	5	10%	0	0%
Açık peyzaj alanları	0	0%	0	0%	5	10%
Evin salonu	31	62%	33	66%	15	30%
Evin balkon/bahçesi	9	18%	11	22%	19	38%
Evin mutfacı	1	2%	1	2%	3	6%
Diğer	1	2%	0	0%	8	16%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%

B2 yerleşiminde oturan katılımcıların büyük çoğunluğu (%90) misafirlerini “evlerinin salonu“nda ağırladıklarını söylemiştir (Çizelge 4.29). Geri kalanları ise misafirlerini “evin balkon ve bahçesinde“ (6%) ve “evin mutfacı“nda (4%) ağırladıklarını bildirmişlerdir. Hiçbir katılımcı misafirlerini “sosyal mekanlar“da veya “açık peyzaj alanları“nda ağırlamamaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%82) ailece zaman geçirdikleri mekan “evin salonu“ iken kişilerin yalnız kalmak istediklerinde içerisinde bulundukları mekanlar ise genellikle birbirine yaklaşık oranlardadır, yalnız kalmak istediklerinde en az “sosyal mekanları“ (6%) ve “evin mutfacı“nı (8%) tercih etmektedirler.

Çizelge 4.29 :B2 yerleşimi sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.

B2 SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI	Misafir ağırlanan mekan		Ailece birlikte zaman geçirilen mekan		Yalnız kaldıkları mekan	
	n	%	n	%	n	%
Sosyal mekanlar	0	0%	1	2%	3	6%
Açık peyzaj alanları	0	0%	0	0%	8	16%
Evin salonu	45	90%	41	82%	15	30%
Evin balkon/bahçesi	3	6%	2	4%	5	10%
Evin mutfağı	2	4%	5	10%	4	8%
Diğer	0	0%	1	2%	15	30%
TOPLAM	50	100%	50	100%	50	100%

Konut kullanıcılarından, komşularıyla görüştükleri 10 mekanı görüşme sıklığına göre sıralandırmaları istenmiştir (Çizelge 4.30). Herbir konut yerleşimi için yapılan sıralamadan, A1 yerleşiminde yaşamakta olan katılımcıların komşuları ile en sık görüştükleri mekanların “sosyal mekanlar” ve “açık peyzaj alanları”, en nadir görüştükleri mekanların ise “evin mutfağı” ve “evin giriş holü” olduğu ortaya çıkmıştır. A2 yerleşiminde katılımcıların komşuları ile en sık görüştükleri mekanların “apartmanın asansör-merdivenleri” ve “apartmanın giriş holü”, en nadir görüştükleri mekanların ise “evin balkon-bahçesi” ve “evin mutfağı” olduğu ortaya çıkmıştır.

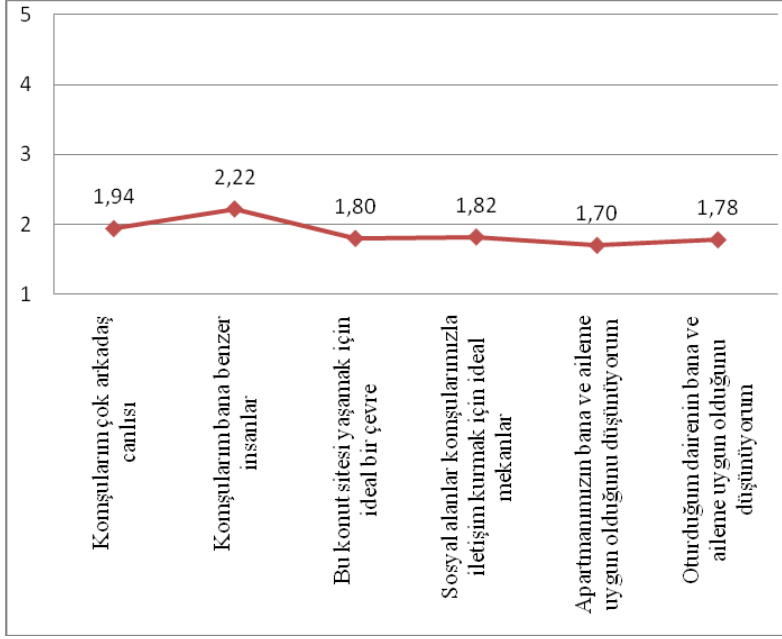
B1 yerleşiminde yaşamakta olan katılımcıların komşuları ile en sık görüştükleri mekanlar “evin salonu” ve “sosyal mekanlar”, en nadir görüştükleri mekanlar ise “evin mutfağı” ve “evin giriş holü”dür. B2 yerleşimindeki katılımcıların komşuları ile en sık görüştükleri mekanlar “apartmanın asansör-merdivenleri” ve “apartmanın koridorları”, en nadir görüştükleri mekanlar ise “evin giriş holü” ve “evin mutfağı”dır.

Çizelge 4.30 :Sosyal etkileşim mekanları (komşularla görüşülen mekanlar).

SOSYAL ETKİLEŞİM MEKANLARI	A1	A2	B1	B2
	görüşme sıklığı	görüşme sıklığı	görüşme sıklığı	görüşme sıklığı
Sosyal mekanlar	3.02 (en sık)	4.84	4.42	6.30
Açık peyzaj alanları	4.08	5.02	4.86	5.38
Otoparklar	5.32	5.24	6.28	5.34
Apartmanın giriş holü	4.74	4.66	5.94	5.08
Aparmanın asansör/merdivenleri	4.90	4.02 (en sık)	5.56	4.50 (en sık)
Apartmanın koridorları	6.24	5.30	5.76	4.62
Evin balkon-bahçesi	6.24	7.00 (en nadir)	4.70	5.54
Evin salonu	5.62	5.74	4.34 (en sık)	5.02
Evin mutfağı	7.72 (en nadir)	6.60	6.84 (en nadir)	6.54
Evin giriş holü	7.12	6.44	6.30	6.68 (en nadir)
				(1 en sık)

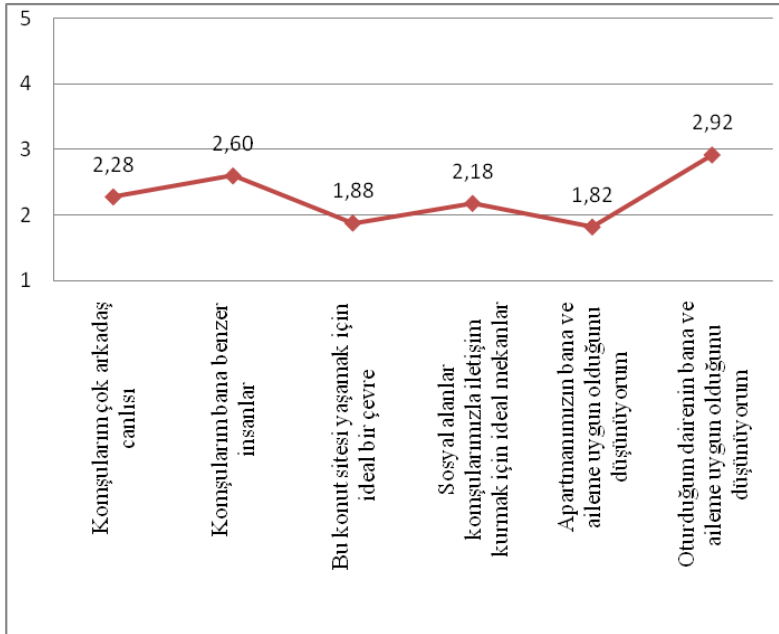
4.4.2.4 Katılımcıların konut çevrelerine karşı tavırları verileri

Konut kullanıcılarının tavırları (attitudes) beş puanlı değerlendirme skalası üzerinde değerlendirilmiştir. A1 yerleşiminde katılımcıların değerlendirmeleri üzerinden elde edilen verilerle oluşturulan derecelendirme cetveli, sosyal ve fiziksel çevreye karşı olan tavırlarda benzerlik olduğunu ve genel olarak tavırların olumlu yönde olduğu görülmektedir. (Şekil 4.30). Hesaplanan değerler birbirine yakın olmakla beraber, en pozitif olanlar “apartmanımızın bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (mean=1.70), ve “oturduğumuz dairenin bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (mean=-1.78) gibi fiziksel özelliklerdir.

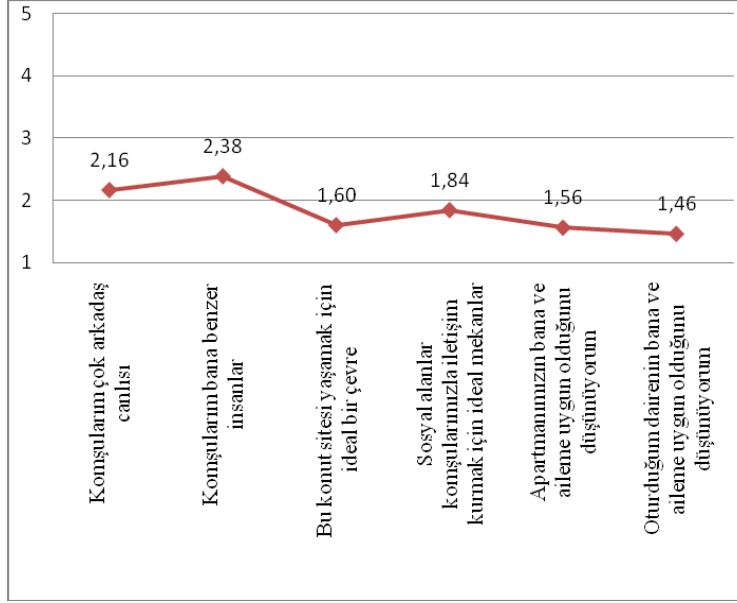
Şekil 4.30 : A1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.

A2 yerleşiminde de A1 yerleşiminde olduğu gibi katılımcıların genel olarak tavırların olumlu yönde olduğu görülmektedir. (Şekil 4.31). En pozitif olan değerler “apartmanımızın bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (mean=1.82), ve “bu konut sitesi yaşamak için ideal bir çevre” (mean=-1.88) iken “fikrim yok” derecesine yakın olan değer ise “oturdüğümüz dairenin bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (mean=2.92) olarak belirlenmiştir.

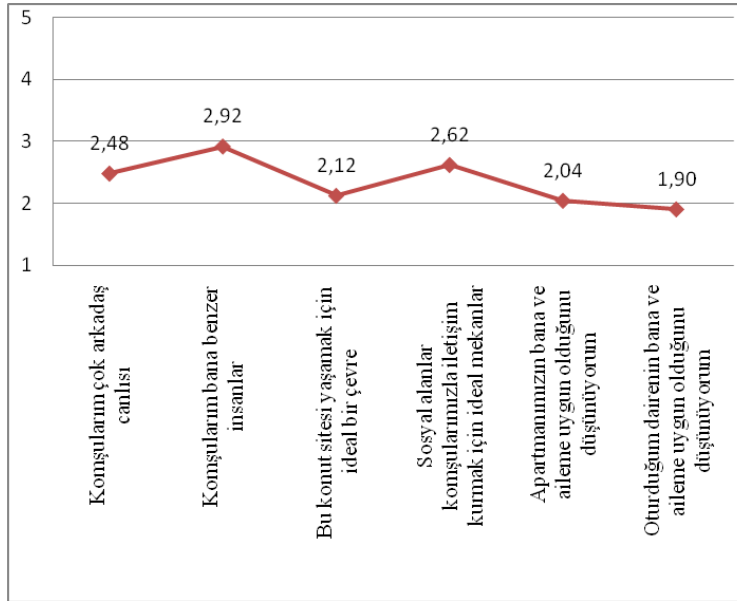

Şekil 4.31 : A2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.

B1 ve B2'nin değerlerinin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir (Şekil 4.32 ve Şekil 4.33). Her iki konut yerleşiminde de en pozitif olan değerler “oturduğumuz dairenin bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (B1mean=1.46, B2 mean=1.90), ve “apartmanımızın bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum” (B1mean=1.56, B2mean=2.04), iken “fikrim yok” derecesine yakın olan değer ise “komşularım bana benzer insanlar” (B1mean=2.38, B2 mean=2.92) olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.32 : B1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.

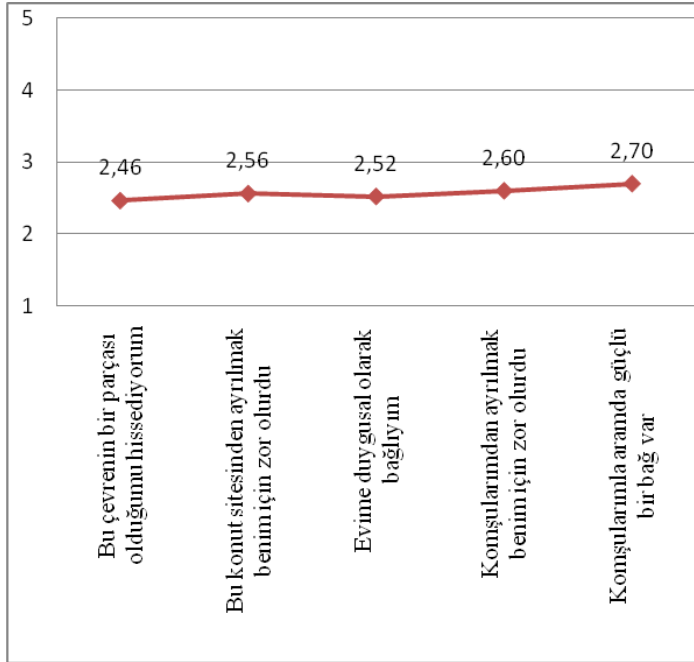

Şekil 4.33 : B2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri.

4.4.2.5 Katılımcıların konut çevrelerine bağlılık düzeyleri

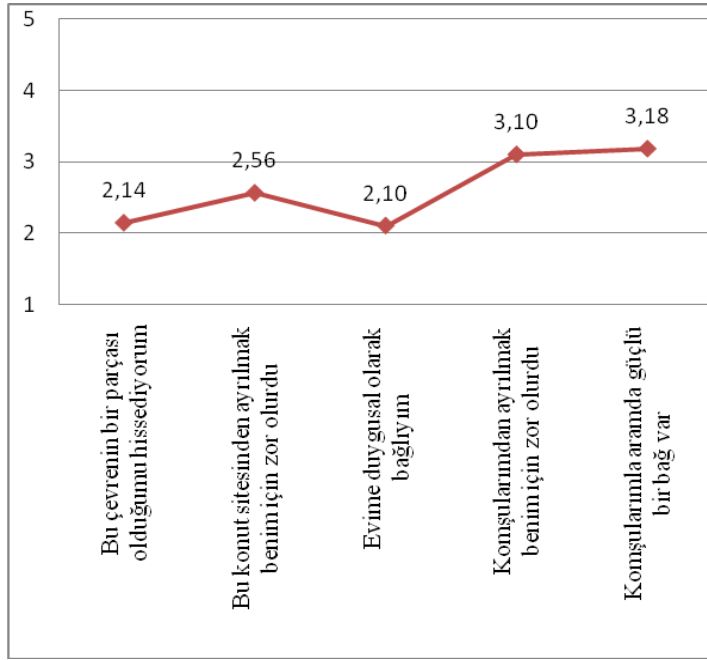
Konut kullanıcılarının fiziksel ve sosyal çevrelerine bağlılık düzeyleri (attachment levels) beş puanlı değerlendirme skalası üzerinde değerlendirilmiştir.

Grafikte görülen değerlere göre A1 yerleşiminde yaşayanların bu konut yerleşimine bağlılıkları olduğu söylenebilmektedir (Şekil 4.34). En güçlü pozitif olan gösterge “bu çevrenin bir parçası olduğumu hissediyorum” (mean=-2.46) iken en zayıf gösterge ise “komşularımla aramda güçlü bir bağ var” (mean=2.70) olmuştur.

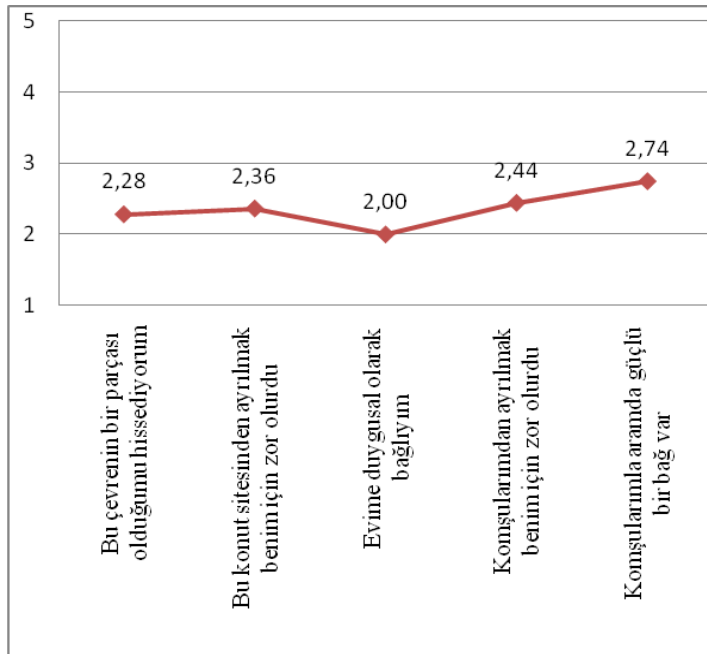
Şekil 4.34 : A1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.

Grafikte görülen değerlere göre A2 yerleşiminde yaşayanların özellikle yerleşim içerisindeki sosyal çevrelerine belirgin bir bağlılıkları olduğu görülmemektedir (Şekil 4.35). En güçlü pozitif olan gösterge “evime duygusal olarak bağlıyım” (mean=-2.10) iken en zayıf gösterge ise “komşularımla aramda güçlü bir bağ var” (mean=3.18) olmuştur.

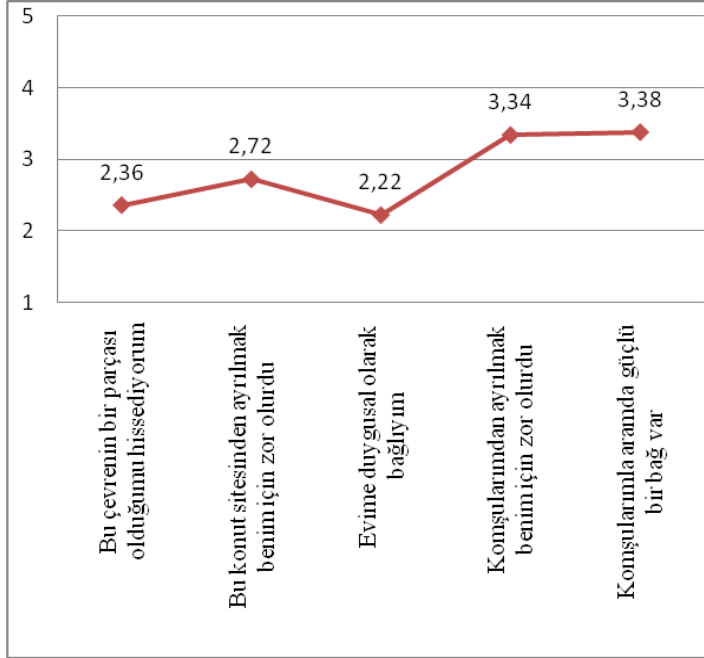
Şekil 4.35 : A2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.

Grafikte görülen değerlere göre B1 yerleşiminde yaşayanların bu konut yerleşimine bağlılıkları olduğu görülmektedir (Şekil 4.36). En güçlü pozitif olan gösterge “evime duygusal olarak bağlıyım” (mean=-2.00) iken en zayıf gösterge ise “komşularıyla aramda güçlü bir bağ var” (mean=2.74) olmuştur.

Şekil 4.36 : B1 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.

B2 yerleşiminde yaşayanların B1 yerleşiminden farklı olarak sosyal çevrelerine daha az bağlı oldukları göze çarpmaktadır (Şekil 4.37). En güçlü pozitif olan gösterge “evime duygusal olarak bağlıyım” (mean=-2.22) iken en zayıf gösterge ise “komşularımınla aramda güçlü bir bağ var” (mean=3.38) olmuştur.

Şekil 4.37 : B2 konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri.

4.4.2.6 Katılımcıların konut tercihleri verileri

Konut kullanıcılarından, içerisinde yaşadıkları konutun seçiminde etkili olan kendileri için en önemli on faktörün önem sırasına göre numaralandırılması istenmiştir (Çizelge 4.31). A1 ve A2 yerleşimlerinde yapılan sıralamada, birbirlerine benzer olarak katılımcıların konut seçiminde etkili olan en önemli özellikler “güvenlik” ve “sağlamlık” seçilirken; en az öneme sahip olan özellikler ise “sunulan yaşam tarzı” ve “arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı” olarak seçilmiştir.

B1 ve B2 yerleşimlerinde konut tercihleri ile ilgili yapılan sıralamada katılımcıların konut seçiminde etkili olan en önemli özellikler A1 ve A2 yerleşimlerinde olduğu gibi “sağlamlık” ve “güvenlik” seçilirken; en az öneme sahip olan özellikler ise B1 yerleşiminde “sunulan yaşam tarzı”, B2 yerleşiminde ise “arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı” olarak seçilmiştir (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31 :Konut yerleşimini tercih nedenleri.

TERCİH NEDENLERİ	A1	A2	B1	B2
	önem	önem	önem	önem
Binaların görünümü	6.92	6.34	5.38	5.86
Açık alan düzenlemeleri	4.92	5.26	4.66	5.90
Sunulan yaşam tarzı	8.84 (en önemsiz)	9.00 (en önemsiz)	9.00 (en önemsiz)	5.58
Dairelerin iç mekan düzenlemeleri	6.22	5.24	6.48	4.74
Yatırım değeri	3.88	6.56	6.96	5.68
Hobi, spor ve eğlence alanlarının olması	5.50	5.14	5.60	4.94
Arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı	8.40	7.30	6.38	7.50 (en önemsiz)
Bana benzer insanların yaşaması	7.50	6.86	6.20	6.98
Güvenlik	3.38 (en önemli)	4.04 (en önemli)	4.50	4.04
Sağlamlık	3.64	4.20	4.48 (en önemli)	3.80 (en önemli)
				(1 en önemli)

4.4.2.7 Genel memnuniyet düzeyi verileri

Konut kullanıcılarına içerisinde yaşadıkları konut yerleşimi ile ilgili en çok ve en az sevdikleri, ve olmasını istedikleri özellikleri araştıran açık-uçlu sorular sorulmuştur. Sanoff (1973;1991), açık uçlu soruların değerlendirilmesinin zor olmasının yanında fiziksel çevrenin tanımlanabilmesi için farklı kavramların elde edilebilmesi açısından yararlı olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada, konut kullanıcılarının sosyal ve fiziksel çevrelerini nasıl tanımladıklarının anlaşılması ve çevrelerini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmelerine etki eden çevresel ipuçlarının elde edilmesi amacıyla bu teknik kullanılmıştır. Anket sonucunda açık uçlu sorulardan elde edilen veriler birbiri ile 90% hemfikir olan iki araştırmacı tarafından “fiziksel çevre”, “sosyal çevre”, ve “yönetim/işletme” ile ilişkili olarak kategorize edilmiştir (Çizelge 4.32). Örneğin “kat sayısının fazlalığı”, “oyun alanlarının azlığı”, “dış duvarların parmaklıkları” gibi özellikler “fiziksel çevreye ait özellikler” olarak tanımlanırken, “komşuluk ilişkileri”, “arkadaşlık ilişkileri”, “site kuralları” gibi özellikler “sosyal çevre” özellikleri olarak gruplandırılmıştır. Diğer yandan, “güvenlik”, “hizmet”, “işletme” gibi nitelikler de “yönetim/işletme” başlığı altında kategorize edilmiştir. Bunun yanında, açık uçlu sorularla elde edilen kavramlar, tanımlayıcı sıfat özellikleri taşıdığına “niteliksel” isim ve kavram tarif ettiklerinde de “fonksiyonel” karakterler

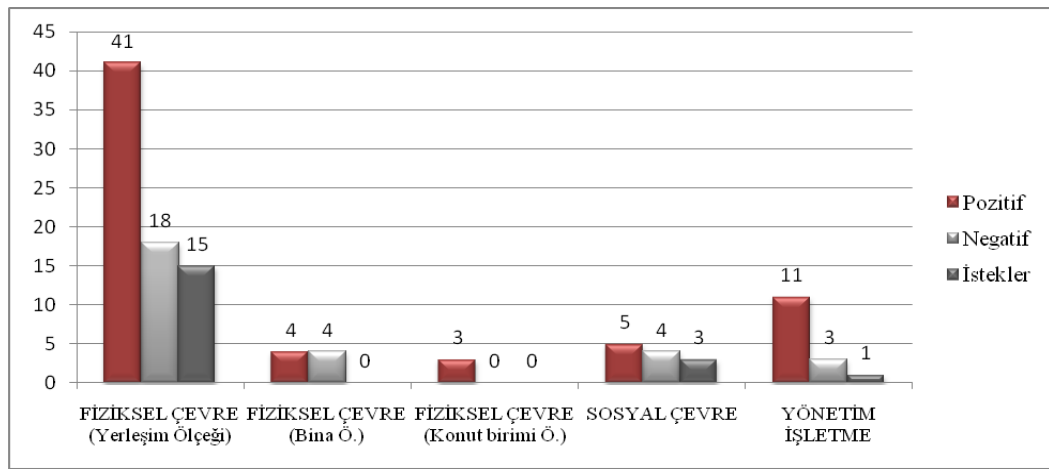
olarak ayırt edilmiştir. Açık uçlu sorular, araştırmada çoktan seçmeli sorularla elde edilemeyen “subjektif” bilgiyi verecektir.

Çizelge 4.32 : Genel memnuniyet.

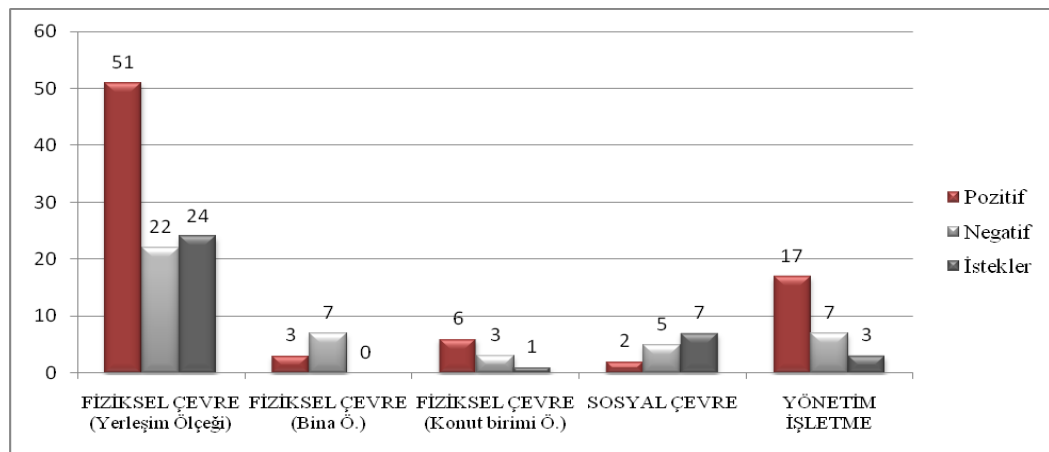
	FİZİKSEL ÇEVRE			SOSYAL ÇEVRE	YÖNETİM-İŞLETME
	Yerleşim ö.	Bina ö.	Konut birimi ö		
FONKSİYON / BİRİMLER	-Plan/fikir/tasarım	-Asansörler	-Evin iç düzenlemesi	-Komşuluk ilişkileri	-Güvenlik
	-Sunulan yaşam tarzı	-Dış görünüm	-Manzara	-Sosyal ilişkiler	-Bakım
	-Uygulama	-Yüksek binalar	-Bahçe	-İnsanlar	-İşletme
	-Konut sayısının fazlalığı	-Binaların yatay olarak yerleştirilmesi	-Balkon	-Arkadaşlar	-Yapımcı firma
	-Sosyal alanlar	-Binanın renkleri	-Dubleks	-Aile	-Yönetim biçimi
	-Spor alanları	-Ana giriş	-İç sivalar	-Komşular	-Servis
	-Havuzlar	-Dış ve iç sivalar		-Çocuklar	-Danışma
	-Kafe-restoran	-Dış kutuları		-Gençler	-Hizmet
	-Çevre düzenlemesi	-Binanın iç mekan düzenlemesi		-Sohbetler	-Ücretler
	-Ulaşım	-Mimari özellikler		-Site dışındaki insanlar	-Yatırım değeri
	-Bulunduğu bölge	-Yapılan değişiklikler		-Sosyal etkinlikler	
	-Site çevresi	-Depo girişleri		-Çocuk yetiştirmek	
	-Siteye giriş-çıkış	-Klima sistemi		-Sosyal alanların kullanımı	
	-Otoparklar	-Isı yalıtımı		-Farklı fikirde olmak	
	-Misafir otoparkı	-Ses yalıtımı		-Mahalle	
	-Çocuk oyun alanı	-Mahremiyet		-Faklılıklar	
	-Çocuk parkı			-Site kuralları	
	-Oyun alanları				
	-Yuva				
	-Demir parmaklıklar				
	-Rüzgar				
	-Cami				
	-Sinema salonu				
	-Alış-veriş alanı				
	-Kuaför ve güzellik merkezi				
NİTELİK	-Pub/bar				
	-Acil sağlık ünitesi				
	-Kaliteli	-Yapı kalitesi	-Evin kalitesi	-Kültürlü	-Aidatların yüksekliği
	-Düzenli	-Malzeme kalitesi	-Kullanışlı	-Kalabalık	-Pahalılık
	-Keyifli	-Sağlam	-Konforlu	-Çevreye duyarlı	
	-Güzel	-Sade	-Uygun	-Arkadaş canlısı	
	-Ferah/geniş	-Gösterişsiz	-Güzel	-Her türlü insan	
	-Sessiz/huzurlu/sakin	-Ferah	-Geniş	-Elit	
	-Temiz hava	-Otele benzemesi	-Malzeme kalitesi	-Kaliteli	
	-Pozitif enerji			-Sosyal	
	-Tatil köyü gibi			-Samimi	
	-Yazlık havasında			-Uzlaşmacı	
	-Gürültülü			-Neşeli	
	-Hijyenik/temiz			-Saygılı	
	-Modern			-Saygısız	
	-Rahat ve kolay			-Bencil	
	-Dışarıdan bağımsız			-Duyarsız	
	-Optimum			-Kibar	

Yerleşimlerde yaşayan katılımcıların çevrelerini tanımlarken kullandıkları kelimeleri pozitif ve negatif kullanımları Şekil 4.38, Şekil 4.39, Şekil 4.40, ve Şekil 4.41’de sunulmaktadır. Elde edilen veriler aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir:

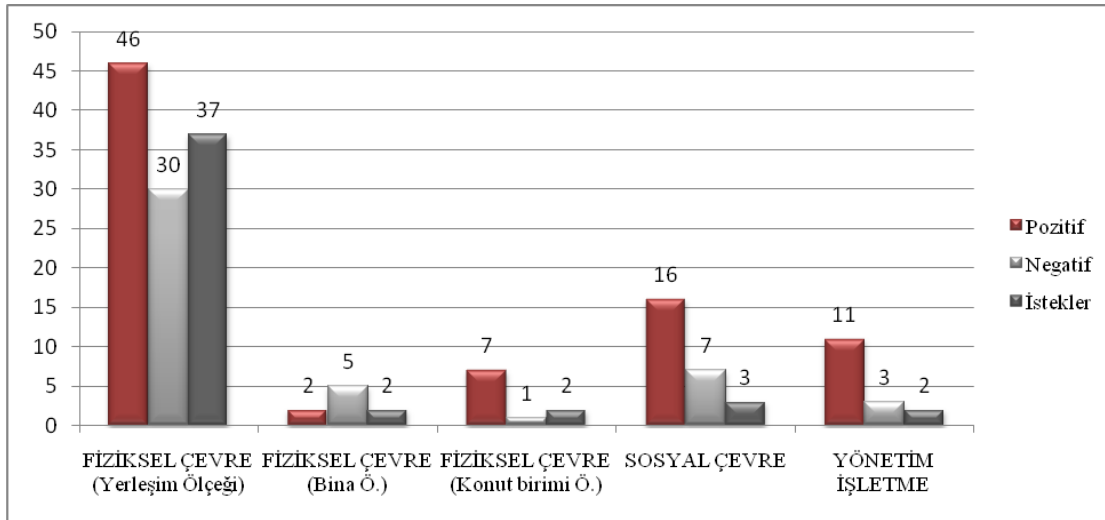
- Fiziksel çevreye ait özellikler, özellikle yerleşim ölçeğinde pozitif olarak değerlendirilmiş, bütün gruplar yönetim ve işletme ile ilgili durumu olumlu olarak ortaya koymuştur.
- Oldukça ilginçtir ki sosyal çevre sadece B1 yerleşiminde yoğunluklu olarak pozitif eğiliminde değerlendirilmiştir.
- Açık uçlu soruların değerlendirilmesi katılımcıların genelde fiziksel çevrenin yerleşim ölçeği ile ilgilendiklerini, ve bunu dikkate alarak bu noktaya yoğunlaştıklarını göstermektedir. Bu olgu, deneklerin yerleşim ölçeğine ait fiziksel çevre özelliklerine en fazla önem verdiklerini göstermektedir.

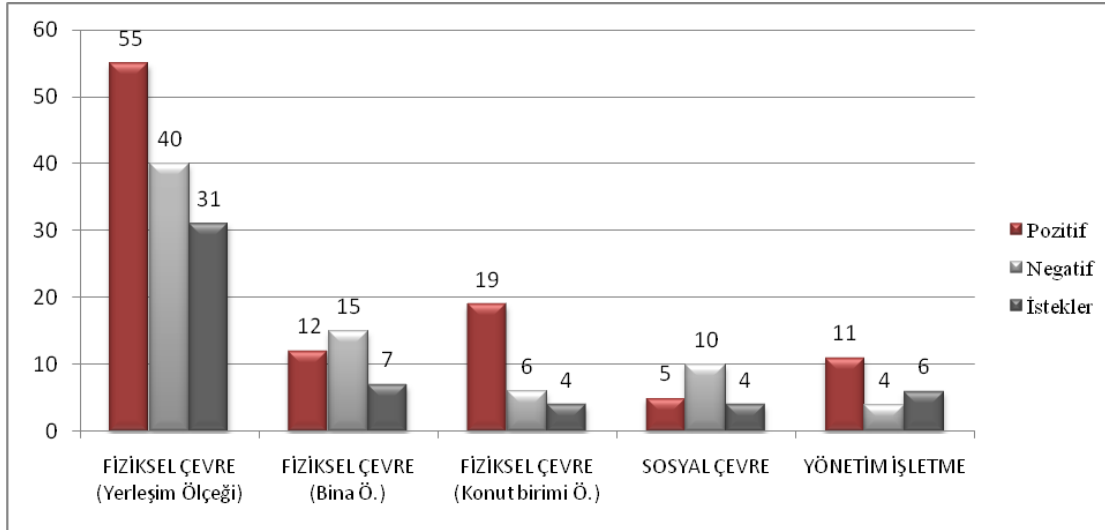
Şekil 4.38 : A1 pozitif negatif kullanım.

Şekil 4.39 : A2 pozitif negatif kullanım.

Şekil 4.40 : B1 pozitif negatif kullanım.

Şekil 4.41 : B2 pozitif negatif kullanım.

4.5 Verilerin Kavramsal Çerçeve Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu başlık altında alan çalışmasının veri karşılaştırma prosedürü açıklanacak, kavramsal çerçeve bağlamında elde edilen veriler karşılaştırılacak ve değerlendirilecektir.

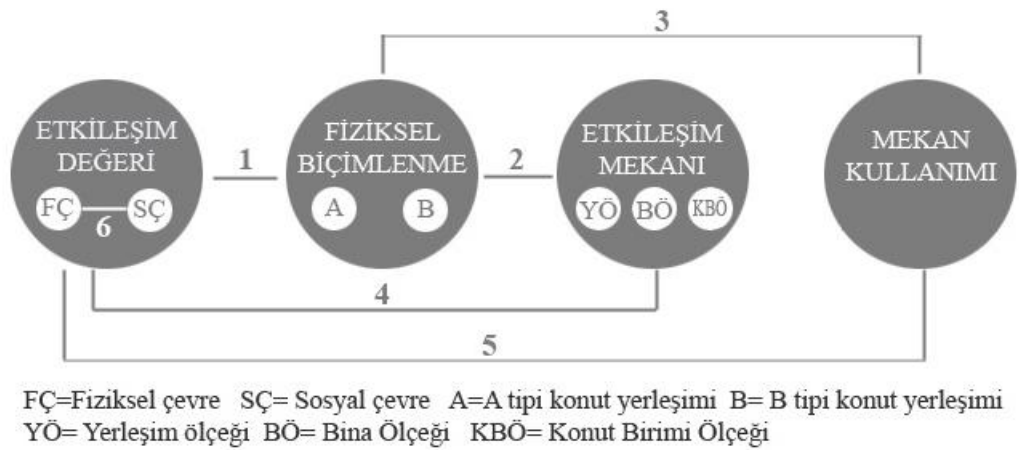
Araştırma sorularının cevaplarını araştırmak üzere, sorulardan elde edilen veriler dört parametreye bağlı olarak analiz edilmiş, ve değerlendirilmiştir, bunlar:

- Fiziksel Biçimlenme (A ve B tipi yapılardan oluşan iki farklı tipte konut yerleşimi)
- Etkileşim Değeri (kullanıcıların fiziksel çevre ve sosyal çevre ile etkileşim değerleri)

- Etkileşim Mekanı (yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde etkileşimin gerçekleştiği mekanlar)
- Mekan Kullanımı (sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekanlardaki aktiviteler)’dir.

4.5.1 Verilerin karşılaştırılması

Alan çalışmasında farklı veri türleri elde edilmiştir. Bu verilerin değerlendirilmesi, konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların fiziksel çevre ile ilişkisinin tartışılmasına olanak verecektir. Bu değerlendirme için belirlenen parametreler “SPSS İstatistiksel Değerlendirme Yazılımı” yardımı ile karşılaştırılıp tartışılmıştır. Parametrelerin karşılaştırma prosedürü Şekil 4.42’de gösterilmektedir.

Şekil 4.42 : Alan çalışmasında elde edilen verilerin karşılaştırılması prosedürü.

Karşılaştırma prosedürü iki adımda gerçekleştirilmiştir:

1. Öncelikle, farklı fiziksel biçimlenmeye sahip bloklardan oluşan A (100 kullanıcı) ve B (100 kullanıcı) tipindeki konut yerleşimlerinin verileri karşılaştırılmış (1,2,3); iki farklı tipte konut yerleşiminin farklılıkları ve benzerlikleri ortaya çıkarılmıştır.
2. İkinci aşamada ise diğer araştırma soruları ile ilişkili olarak toplam 200 kullanıcıdan alınan verilerin toplamı ele alınmış ve toplamda elde edilen “etkileşim değeri”, “etkileşim mekanı” ve “mekan kullanımı” verileri karşılaştırılmıştır (4,5,6).

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 15.0 programı kullanılmıştır.

Çalışma verileri değerlendirilirken “tanımlayıcı istatistiksel metodların” (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra “niteliksel verilerin karşılaştırılmasında” ise “Pearson Ki-Kare testi” kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında “iki grup” durumunda, parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Bağımsız örnekler (Independent samples) t testi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında “ikiden fazla grup” durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey testi kullanılmıştır. “İki niceliksel verinin karşılaştırılmasında” Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

4.5.1.1 A ve B tipi dışa kapalı konut yerleşimlerinin verilerinin karşılaştırılması

Bu başlık altında, A ve B tipi konut yerleşimlerinin farklılıkları ve benzerliklerini ortaya koymak üzere elde edilen veriler gruplandırılacaktır.

Konut yerleşimi A1 ve Konut yerleşimi A2’den elde edilen veriler “düşey gelişen” yapılardan oluşan konut yerleşimlerinin özelliklerini göstermektedir ve tablolarda “A” tipi yerleşimler olarak isimlendirilmiştir. Konut yerleşimi B1 ve Konut yerleşimi B2’den elde edilen veriler “yatay gelişen” konut tipine sahip konut yerleşimlerinin özelliklerini göstermektedir, “B” tipi yerleşimler olarak isimlendirilmiştir. Bu başlık altında farklı biçimlenmiş yapılardan oluşan iki farklı tipte konut yerleşiminin verileri karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırmalar, modelde yer alan kavramlara ve bileşenlere bağlı olarak aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır:

Konut Tercihleri Verilerinin Karşılaştırılması: Uygulanan anketlerden elde edilen verilere göre A ve B tipi konut yerleşimlerinde yaşayan anket katılımcılarının oturdukları konut yerleşimlerini seçim nedenlerinin karşılaştırılması Çizelge 4.33’de sunulmaktadır.

Çizelge 4.33 :Katılımcıların A ve B tipi konut yerleşimlerini tercih nedenleri.

	A	B
TERCİH NEDENLERİ	önem	önem
Binaların görünümü	6.63	5.62
Açık alan düzenlemeleri	5.09	5.28
Sunulan yaşam tarzı	8.92 (en önemsiz)	7.29 (en önemsiz)
Dairelerin iç mekan düzenlemeleri	5.73	5.61
Yatırım değeri	5.22	6.32
Hobi, spor ve eğlence alanlarının olması	5.32	5.27
Arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı	7.85	6.94
Bana benzer insanların yaşaması	7.18	6.59
Güvenlik	3.71 (en önemli)	4.27
Sağlamlık	3.92	4.14 (en önemli)
(1 en önemli)		

Yapılan istatistiksel analizde konut yerleşimlerini seçmede önemli etkenler ordinal ölçek (1= en önemli / 10= en önemsiz) değişkeni ile A ve B yerleşimlerinin karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.34). “Binaların görünümü” açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,01$). A yerleşiminin “binaların görünümü” nedeniyle konut yerleşimini seçmesi, B yerleşimine göre anlamlı olarak önemli bulunmuştur.

Sunulan yaşam tarzı açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). A yerleşimindeki katılımcıların “sunulan yaşam tarzı” nedeniyle konut yerleşimini seçmesi, B yerleşimindeki katılımcılara göre anlamlı olarak önemli bulunmuştur.

Yatırım değeri açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p=0,01$). B yerleşimindeki katılımcıların “yatırım değeri” nedeniyle konut yerleşimini seçmesi, A yerleşimindeki katılımcılara göre anlamlı olarak önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.34 :Konut yerleşimini seçmede önemli etkenler ile A ve B tipi yerleşimlerin karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Binaların görünümü	A	100	6,630	2,521	2,662	0,008
	B	100	5,620	2,835		
Açık alan düzenlemeleri	A	100	5,090	2,118	-0,545	0,587
	B	100	5,280	2,771		
Sunulan yaşam tarzı	A	100	8,920	0,580	6,183	0,000
	B	100	7,290	2,571		
Dairelerin iç mekan düzenlemeleri	A	100	5,730	2,265	0,332	0,740
	B	100	5,610	2,821		
Yatırım değeri	A	100	5,220	3,030	-2,604	0,010
	B	100	6,320	2,944		
Hobi, spor ve eğlence alanlarının olması	A	100	5,320	2,530	0,147	0,883
	B	100	5,270	2,265		
Arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı	A	100	7,850	2,691	2,151	0,033
	B	100	6,940	3,265		
Bana benzer insanların yaşaması	A	100	7,180	2,560	1,529	0,128
	B	100	6,590	2,889		
Güvenlik	A	100	3,710	2,833	-1,527	0,128
	B	100	4,270	2,331		
Sağlamlık	A	100	3,920	2,577	-0,628	0,531
	B	100	4,140	2,374		

“Arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı” açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). A yerleşiminin “arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı” nedeniyle konut yerleşimini seçmesi, B yerleşimine göre anlamlı olarak önemli bulunmuştur. “Açık alan düzenlemeleri”, “dairelerin iç mekan düzenlemeleri”, “hobi, spor ve eğlence alanlarının olması”, ”bana benzer insanların yaşaması”, “güvenlik”, “sağlamlık” kriterlerinin önemi açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Sosyal Etkileşim Ve Memnuniyet Verilerinin Karşılaştırılması: Elde edilen verilere göre A tipi ve B tipi yerleşimlerde sosyal etkileşim sıklıkları karşılaştırmalı olarak Çizelge 4.35’de sunulmaktadır.

Çizelge 4.35 :A ve B yerleşimleri konut kullanıcılarının sosyal etkileşim sıklıkları.

SOSYAL ETKİLEŞİM	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak				Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak				Site içerisinde komşularla ailece görüşme				Ev içerisinde komşularla ailece görüşme			
	A		B		A		B		A		B		A		B	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	86	86%	75	75%	87	87%	80	80%	16	16%	17	17%	18	18%	17	17%
Bazen	12	12%	22	22%	12	12%	19	19%	65	65%	53	53%	59	59%	51	51%
Hiçbir zaman	2	2%	3	3%	1	1%	1	0%	19	19%	30	30%	23	23%	32	32%
TOPLAM	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%

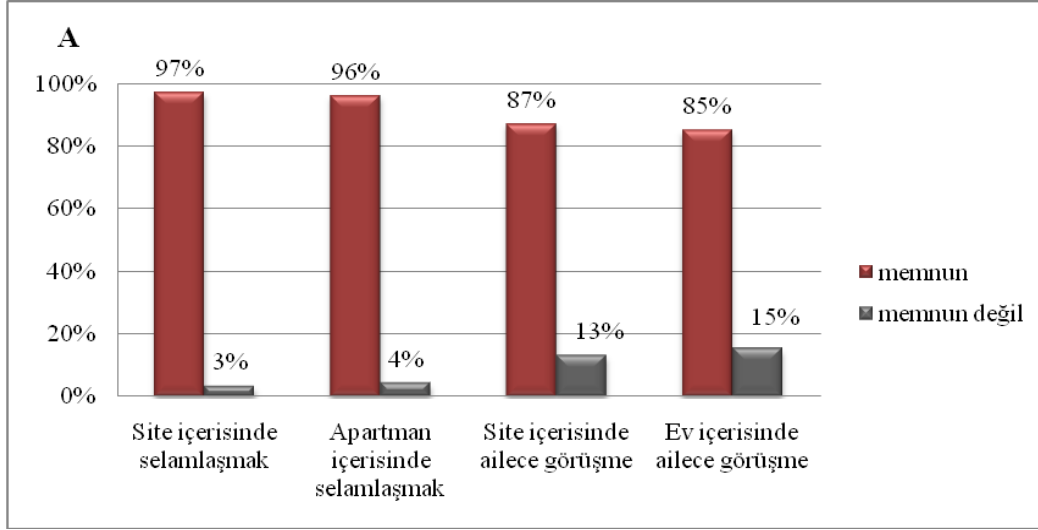
Konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim sıklıkları ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeni ile A ve B gruplarının karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki farklı yerleşim türü arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.36). “Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak”, “apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak”, “site içerisinde komşularla ailece görüşme”, “ev içerisinde komşularla ailece görüşme” etkinliklerinin sıklığı açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

Çizelge 4.36 :A ve B konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

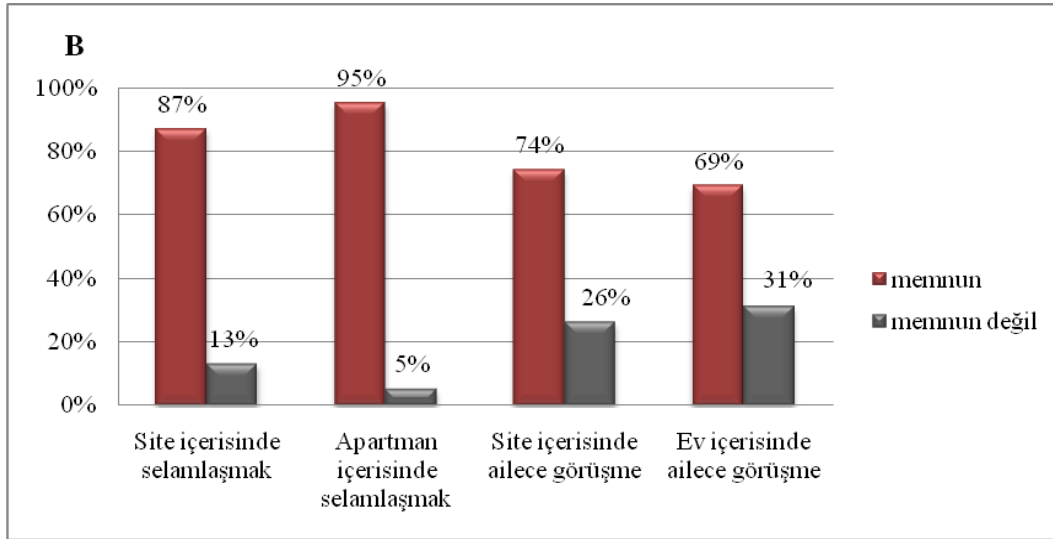
	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	A	100	2,840	0,420	1,808	0,072
	B	100	2,720	0,514		
Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	A	100	2,860	0,377	1,219	0,224
	B	100	2,790	0,433		
Site içerisinde komşularla ailece görüşme	A	100	1,970	0,594	1,111	0,268
	B	100	1,870	0,677		
Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	A	100	1,950	0,642	1,064	0,289
	B	100	1,850	0,687		

İki farklı tipte konut yerleşiminde sosyal etkileşim ile ilişkili etkinliklerden memnuniyet düzeyleri Şekil 4.43 ve Şekil 4.44’te sunulmaktadır. A tipi konut yerleşimlerinde genel olarak sosyal etkileşim memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 4.43). B tipi konut yerleşimlerinde de A tipi yerleşimlere benzer olarak genel memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmekte, ancak bununla birlikte B tipi konut yerleşimlerinde “ev içerisinde ailece

görüşme” ve “site içerisinde ailece görüşme” etkinliklerinden memnuniyetin A tipi yerleşimlere göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir (Şekil 4.44).

Şekil 4.43 : A tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

Şekil 4.44 : B tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim memnuniyet düzeyleri.

A ve B tipi konut yerleşimlerinde “sosyal ağ örgüleri”ne baktığımızda A tipi konut yerleşiminde yaşayan katılımcıların yarısının yerleşim içerisinde yaşayan arkadaşlarının sayısı 10 ya da fazla iken B tipi konut yerleşiminde bu oranın 28% olduğu görülmektedir. A tipi konut yerleşimlerinde yaşayan katılımcıların 54%’ü 10 ya da daha fazla komşusunu ilk ismi ile bilirken, B tipi konut yerleşimlerinde yaşayan katılımcılarda bu oran 41%’dir (Çizelge 4.37). Her iki tip konut

yerleşiminde de katılımcıların çoğunluğunun en iyi arkadaşları konut yerleşiminin dışında yaşamaktadır (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.37 :Yerleşim içerisindeki arkadaşların ve ilk isimle bilinen komşuların sayıları.

SOSYAL ETKİLEŞİM	Yerleşim içerisinde oturan arkadaşların sayısı				İlk isimleriyle bilinen komşuların sayısı			
	A		B		A		B	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0	4	4%	8	8%	3	3%	3	3%
1 - 2	9	9%	25	25%	9	9%	18	18%
3 - 5	20	20%	27	27%	21	21%	26	26%
6 - 9	18	18%	12	12%	13	13%	12	12%
10 ya da fazla	49	49%	28	28%	54	54%	41	41%
TOPLAM	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%

Çizelge 4.38 :En iyi arkadaşların oturduğu yer verileri verileri.

SOSYAL ETKİLEŞİM	En iyi arkadaşların yaşadığı yer			
	A		B	
	n	%	n	%
Aynı binada	17	17%	7	7%
Yerleşim içerisinde	13	13%	16	16%
Yerleşimin dışında	70	70%	77	77%
TOPLAM	100	100%	100	100%

Site içindeki “arkadaş sayısı ve “ilk ismiyle bilinen kişi sayısı” sayısal ölçek (oransal, scale) değişkeni ile A ve B yerleşimlerinin karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.39). “Site içindeki arkadaş sayısı” açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). A grubu yerleşimlerdeki katılımcıların “site içindeki arkadaş sayısı”, B grubu yerleşimlerdeki katılımcılara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. “İlk ismiyle bilinen kişi sayısı” açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). A grubu yerleşimlerde yaşayan katılımcıların yerleşim içerisinde “ilk ismiyle bildikleri kişi sayısı”, B grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Çizelge 4.39 :A ve B tipi yerleşimlerde site içindeki arkadaş sayısı ve ilk ismiyle bilinen kişi sayısının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Site içindeki Arkadaş Sayısı	A	100	3,990	1,193	4,038	0,000
	B	100	3,270	1,325		
İlk İsmiyle Bilme	A	100	4,060	1,179	2,087	0,038
	B	100	3,700	1,259		

“En iyi arkadaşın oturduğu yer” nominal ölçek (sınıflayıcı) değişkeni ile A ve B grubu yerleşimlerin karşılaştırılmasında niteliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Pearson Ki kare kullanılmıştır (Çizelge 4.40). “En iyi arkadaşın oturduğu yer” açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

Çizelge 4.40 :A ve B tipi yerleşimlerde en iyi arkadaşın oturduğu yerin karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.

			grup		Toplam	Ki-kare	p
			A	B			
En iyi Arkadaşınız nerede oturuyor	Aynı binada	N	17	7	24		
		%	17,0%	7,0%	12,0%		
	Yerleşim içerisinde	N	13	16	29		
		%	13,0%	16,0%	14,5%		
	Yerleşimin dışında	N	70	77	147		
		%	70,0%	77,0%	73,5%		
Toplam		N	100	100	200		
		%	100,0%	100,0%	100,0%	4,81	0,090

A Tipi konut yerleşimlerinde ankete katılan konut kullanıcılarının 72%’si sitenin düzenlediği toplantılarına katılırken, B tipi konut yerleşimlerinde ise konut kullanıcılarının 60%’i toplantılara katılmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.41).

“Toplantılara katılma” nominal ölçek (sınıflayıcı) değişkeni ile A ve B tipi yerleşimlerin karşılaştırılmasında niteliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Pearson Ki kare kullanılmıştır (Çizelge 4.42). “Toplantılara katılma” açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). A tipi yerleşimlerdeki katılımcılar toplantılara daha fazla katılırken, B tipi yerleşimlerde oturan anket katılımcıları daha az katılmaktadır.

Çizelge 4.41 :Sitenin düzenlediği toplantılara katılım oranları.

SOSYAL ETKİLEŞİM	Toplantılara katılım			
	A		B	
	n	%	n	%
Evet	72	72%	40	40%
Hayır	28	28%	60	60%
TOPLAM	100	100%	100	100%

Çizelge 4.42 :A ve B tipi yerleşimlerde toplantılara katılma oranlarının karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.

		grup		Toplam	Ki-kare	p
		A	B			
Toplantılara Katılma	Evet	N	72	40	112	
		%	72,0%	40,0%	56,0%	
	Hayır	N	28	60	88	
		%	28,0%	60,0%	44,0%	
Toplam		N	100	100	200	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	20,78 0,000

Katılımcıların, “misafir ağırlama“, “ailece birlikte zaman geçirme“, ve “yalnız kalma“ etkinliklerini hangi mekanlarda gerçekleştirdikleri ile ilgili verdikleri cevaplar A ve B tipi konut yerleşimleri için gruplandırılmıştır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.43 :A ve B tipi konut yerleşimlerinde sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı.

SOSYAL ETKİLEŞİM	Misafir ağırlanan mekan				Ailece birlikte zaman geçirilen mekan				Yalnız kaldıkları mekan			
	A		B		A		B		A		B	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sosyal mekanlar	21	21%	8	8%	18	18%	6	6%	14	14%	3	3%
Açık peyzaj alanları	7	7%	0	0%	6	6%	0	0%	18	18%	13	13%
Evin salonu	60	60%	76	76%	60	60%	74	74%	27	27%	30	30%
Evin balkon/bahçesi	4	4%	12	12%	4	4%	13	13%	13	13%	24	24%
Evin mutfağı	7	7%	3	3%	10	10%	6	6%	9	9%	7	7%
Diğer	1	1%	1	1%	2	2%	1	1%	19	19%	23	23%
TOPLAM	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%

Çizelge 4.43 incelendiğinde, iki farklı tipte konut yerleşiminde de katılımcıların çoğunluğunun tanımlanan etkinlikleri “evin salonu“nda gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bunun yanında, bu etkinliklerin gerçekleştirildiği farklı mekanların da olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılıkları incelemek üzere “misafir ağırlama”, “ailece

birlikte zaman geçirme“, ve “yalnız kalma“ nominal ölçek (sınıflayıcı) değişkenleri ile A ve B yerleşimlerinin karşılaştırılmasında niteliksel verilerin araştırılmasını sağlayan Pearson Ki kare kullanılmıştır (Çizelge 4.44, Çizelge 4.45, Çizelge 4.46).

“Misafir ağırlama” açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). “Evin salonu” haricinde A tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcılar misafirlerini “sosyal mekanlarda”, “açık peyzaj alanlarında”, “evin mutfağında” ağırlarken, B tipi yerleşimlerdeki katılımcılar misafirlerini “evin balkon/bahçesinde” ve “sosyal mekanlarda” ağırlamayı tercih etmektedir.

Çizelge 4.44 :A ve B tipi yerleşimlerde misafir ağırlama mekanlarının karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.

		grup		Toplam	Ki-kare	p	
		A	B				
Misafir Ağırlama	Sosyal mekanlarda	N	21	8	29	20,31	0,001
		%	21,0%	8,0%	14,5%		
	Açık peyzaj alanlarında	N	7	0	7		
		%	7,0%	0,0%	3,5%		
	Evin salonunda	N	60	76	136		
		%	60,0%	76,0%	68,0%		
	Evin balkon/bahçesinde	N	4	12	16		
		%	4,0%	12,0%	8,0%		
	Evin mutfağında	N	7	3	10		
		%	7,0%	3,0%	5,0%		
	Diğer	N	1	1	2		
		%	1,0%	1,0%	1,0%		
Toplam	N	100	100	200			
	%	100,0%	100,0%	100,0%			

“Ailece zaman geçirme” açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). “Evin salonu” haricinde A tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcılar “sosyal mekanlarda”, “açık peyzaj alanlarında”, “evin mutfağında” ailece zaman geçirirken, B tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcılar ise “evin balkon/bahçesinde”, “evin mutfağında”, ve “sosyal mekanlarda” ailece zaman geçirmeyi tercih etmektedir.

Çizelge 4.45 :A ve B tipi yerleşimlerde ailece zaman geçirilen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.

			grup		Toplam	Ki-kare	p
			A	B			
Zaman Geçirme	Sosyal mekanlarda	N	18	6	24	19,56	0,002
		%	18,0%	6,0%	12,0%		
	Açık peyzaj alanlarında	N	6	0	6		
		%	6,0%	0,0%	3,0%		
	Evin salonunda	N	60	74	134		
		%	60,0%	74,0%	67,0%		
	Evin balkon/bahçesinde	N	4	13	17		
		%	4,0%	13,0%	8,5%		
	Evin mutfağında	N	10	6	16		
		%	10,0%	6,0%	8,0%		
	Diğer	N	2	1	3		
		%	2,0%	1,0%	1,5%		
Toplam	N	100	100	200			
	%	100,0%	100,0%	100,0%			

“Yalnız kalmak istendiğinde” zaman geçirilen yer açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p < 0,05$). Bu etkinlik için seçilen mekanların oranları arasındaki farkın daha az olması ile birlikte; “evin salonu” dışında A tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcılar yalnız kalmak istediğinde “sosyal mekanlarda”, “açık peyzaj alanlarında”, “diğer mekanlarda” zaman geçirirken, B tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcılar ise “evin balkon/bahçesinde”, “diğer mekanlarda”, ve “açık peyzaj alanlarında” zaman geçirmeyi tercih etmektedir.

Çizelge 4.46 :A ve B tipi yerleşimlerde yalnız zaman geçirilen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Pearson Ki kare testi.

			grup		Toplam	Ki-kare	p
			A	B			
Yalnız Kalmak	Sosyal mekanlarda	N	14	3	17	11,98	0,035
		%	14,0%	3,0%	8,5%		
	Açık peyzaj alanlarında	N	18	13	31		
		%	18,0%	13,0%	15,5%		
	Evin salonunda	N	27	30	57		
		%	27,0%	30,0%	28,5%		
	Evin balkon/bahçesinde	N	13	24	37		
		%	13,0%	24,0%	18,5%		
	Evin mutfağında	N	9	7	16		
		%	9,0%	7,0%	8,0%		
	Diğer	N	19	23	42		
		%	19,0%	23,0%	21,0%		
Toplam	N	100	100	200			
	%	100,0%	100,0%	100,0%			

Konut kullanıcılarından, komşularıyla görüştükleri 10 mekanı görüşme sıklığına göre sıralandırmaları istenmiştir. Yapılan sıralamalarda, A ve B tipi konut yerleşimlerinde komşularla en sık görüşülen mekanlar arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. A tipi konut yerleşimindeki anket katılımcıları komşuları ile en sık “sosyal mekanlar”da görüştüklerini bildirirken, B tipi konut yerleşimindeki anket katılımcıları ise komşularıyla en sık görüştükleri mekan olarak “evin salonu”nu seçmişlerdir (Çizelge 4.47).

Çizelge 4.47 :A ve B yerleşimlerinde komşularla görüşülen mekanlar.

	A	B
SOSYAL ETKİLEŞİM	görüşme sıklığı	görüşme sıklığı
Sosyal mekanlar	3.93 (en sık)	5.36
Açık peyzaj alanları	4.55	5.12
Otoparklar	5.28	5.81
Apartmanın giriş holü	4.70	5.51
Aparmanın asansör/merdivenleri	4.46	5.03
Apartmanın koridorları	5.77	5.19
Evin balkon-bahçesi	6.62	5.12
Evin salonu	5.68	4.68 (en sık)
Evin mutfağı	7.16 (en nadir)	6.69 (en nadir)
Evin giriş holü	6.78	6.49
(1 en sık)		

“Komşularla görüşülen mekan” sıralama ölçeği şeklinde sorulduğu için ordinal ölçek (1= en sık / 10= en nadir) değişkeni ile A ve B tipi yerleşimlerin karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.48). Komşularla görüşülen mekanlardan “sosyal mekanlar”da kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). B tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcıların komşularla görüşmek için “sosyal mekanları kullanım sıklığı”, A tipi yerleşimlerde yaşayanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bulgular aşağıdaki gibi özetlenmiştir; komşularla görüşülen mekanlardan:

- “apartmanın giriş holü”nü kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). B grubunun Komşularla görüşmek için “apartmanın giriş holünü kullanım sıklığı”, A grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.
- “evin balkon-bahçesini” kullanım sıklığı açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). A tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcıların komşularla görüşmek için “evin balkon-bahçesini” kullanım sıklığı, B tipi yerleşimlere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.
- “evin salonu”nu kullanım sıklığı açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). A grubunun komşularla görüşmek için “evin salonunu” kullanım sıklığı, B grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. ($p<0,05$).
- “açık peyzaj alanlarını”, “otoparkları”, “apartmanın asansör/merdivenlerini”, “apartmanın koridorlarını”, “evin mutfağını”, “evin giriş holünü” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

Çizelge 4.48 :A ve B tipi yerleşimlerde komşularla görüşülen mekanların karşılaştırılmasına ilişkin Bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Sosyal mekanlarda	A	100	3,930	3,072	-3,176	0,002
	B	100	5,360	3,292		
Açık peyzaj alanlarında	A	100	4,550	2,808	-1,456	0,147
	B	100	5,120	2,728		
Otoparklarda	A	100	5,280	2,574	-1,372	0,172
	B	100	5,810	2,880		
Apartmanın giriş holünde	A	100	4,700	2,329	-2,413	0,017
	B	100	5,510	2,418		
Apartmanın asansör/merdivenlerinde	A	100	4,460	2,443	-1,641	0,102
	B	100	5,030	2,468		
Apartmanın koridorlarında	A	100	5,770	2,044	1,865	0,064
	B	100	5,190	2,343		
Evin balkon-bahçesinde	A	100	6,620	2,905	3,803	0,000
	B	100	5,120	2,668		
Evin salonunda	A	100	5,680	2,974	2,249	0,026
	B	100	4,680	3,306		
Evin mutfağında	A	100	7,160	3,250	1,051	0,295
	B	100	6,690	3,074		
Evin giriş holünde	A	100	6,780	2,195	0,810	0,419
	B	100	6,490	2,830		

Fiziksel Çevre ile Etkileşim Ve Memnuniyet Verilerinin Karşılaştırılması: A ve B tipi konut yerleşiminde yaşamakta olan anket katılımcılarının konut yerleşimleriyle olan fiziksel etkileşimleri, konut yerleşimi içerisinde ve dışında yer alan sosyal mekanların kullanım sıklıklarına, ve memnuniyet düzeylerine göre analiz edilmiştir. Çizelge 4.49’da iki farklı tipte konut yerleşiminin sosyal mekan kullanım sıklıkları sunulmaktadır.

Çizelge 4.49 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimi ile fiziksel etkileşim verileri.

KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları				Restoran/kafe/bar				Açık/kapalı spor alanları				Açık peyzaj alanları				Sağlık-bakım merkezi/ kuaför				Özel balkon/bahçe			
	A		B		A		B		A		B		A		B		A		B		A		B	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	17	17%	40	40%	26	26%	20	20%	33	33%	26	26%	35	35%	35	35%	10	10%	10	10%	32	32%	62	62%
Bazen	63	63%	56	56%	64	64%	66	66%	54	54%	64	64%	60	60%	49	49%	45	45%	35	35%	45	45%	29	29%
Hiçbir zaman	20	20%	4	4%	10	10%	14	14%	13	13%	10	10%	5	5%	16	16%	45	45%	55	55%	23	23%	9	9%
TOPLAM	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%	100	100%

Konut yerleşimleri içerisinde yer alan sosyal mekanların kullanım sıklığı ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeni ile A ve B yerleşimlerinin karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.50). Bulgular, aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- “Alış-veriş mekanları” kullanım sıklığı açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p < 0,01$). B grubunun “alış-veriş mekanlarını” kullanım sıklığı, A grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.
- “Restoran/kafe/bar”, “açık/kapalı spor alanları”, “açık peyzaj alanları”, “sağlık-bakım merkezi/ kuafor” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p > 0,05$).
- “Özel balkon/bahçe” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p < 0,01$). B tipi yerleşimlerde yaşayan katılımcıların “özel balkon/bahçe” kullanım sıklığı, A yerleşimlerine göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Çizelge 4.50 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimleri içerisinde yer alan mekanların kullanım sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Alış-veriş Mekanları	A	100	1,970	0,611	-4,707	0,000
	B	100	2,360	0,560		
Restoran/Kafe/Bar	A	100	2,160	0,581	1,215	0,226
	B	100	2,060	0,583		
Açık/Kapalı Spor Alanları	A	100	2,200	0,651	0,458	0,647
	B	100	2,160	0,581		
Açık Peyzaj Alanları	A	100	2,300	0,560	1,236	0,218
	B	100	2,190	0,692		
Sağlık-Bakım Merkezi/ Kuafor	A	100	1,650	0,657	1,064	0,289
	B	100	1,550	0,672		
Özel Balkonunuz/Bahceniz	A	100	2,090	0,740	-4,443	0,000
	B	100	2,530	0,658		

Çizelge 4.51’de iki farklı tipte konut yerleşiminde yaşamakta olan anket katılımcılarının konut yerleşimleri dışındaki sosyal mekan kullanım sıklıkları sunulmaktadır.

Çizelge 4.51 :A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşiminin dışındaki mekanlarla fiziksel etkileşim verileri.

KONUT YERLEŞİMİ İLE FİZİKSEL ETKİLEŞİM	Alış-veriş mekanları				Restoran/kafe/bar				Açık/kapalı spor alanları				Açık peyzaj alanları				Sağlık-bakım merkezi/ kuaför			
	A		B		A		B		A		B		A		B		A		B	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Çok sık	56	56%	60	60%	30	30%	27	27%	12	12%	10	10%	16	16%	6	6%	20	20%	21	21%
Bazen	44	44%	37	37%	64	64%	63	63%	36	36%	17	17%	58	58%	51	51%	58	58%	51	51%
Hiçbir zaman	0	0%	3	3%	6	6%	10	10%	52	52%	73	73%	26	26%	43	43%	22	22%	28	28%
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
		%		%		%		%		%		%		%		%		%		%

Konut yerleşimleri dışında yer alan sosyal mekanların kullanım sıklığı ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeni ile A ve B gruplarının karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.52). Bulgular, aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- “Alış-veriş mekanları”, “restoran/kafe/bar”, “sağlık-bakım merkezi/ kuafor” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).
- “Açık/kapalı spor alanları” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). A tipi yerleşimlerde oturan katılımcıların “açık/kapalı spor alanları” kullanım sıklığı, B tipi yerleşimlere göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.
- “Açık peyzaj alanları” kullanım sıklığı açısından yerleşimler arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,01$). A grubunun “açık peyzaj alanları” kullanım sıklığı, B grubuna göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

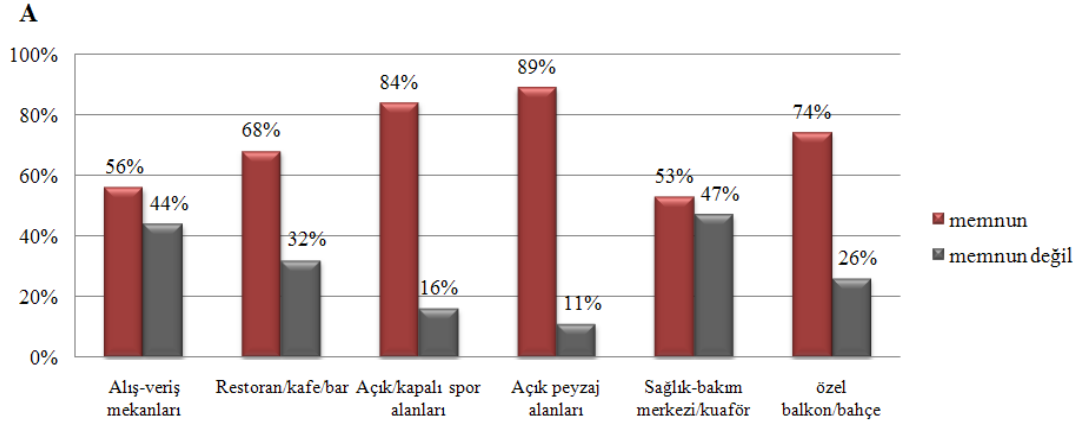
Çizelge 4.52 : A ve B tipi yerleşimlerde konut yerleşimi dışında yer alan mekanların kullanım sıklığının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Alış-veriş Mekanları	A	100	2,560	0,499	-0,134	0,894
	B	100	2,570	0,555		
Restoran/Kafe/Bar	A	100	2,240	0,553	0,868	0,386
	B	100	2,170	0,587		
Açık/Kapalı Spor Alanları	A	100	1,600	0,696	2,395	0,018
	B	100	1,370	0,661		
Açık Peyzaj Alanları	A	100	1,900	0,644	3,075	0,002
	B	100	1,630	0,597		
Sağlık-Bakım Merkezi/ Kuafor	A	100	1,980	0,651	0,523	0,602
	B	100	1,930	0,700		

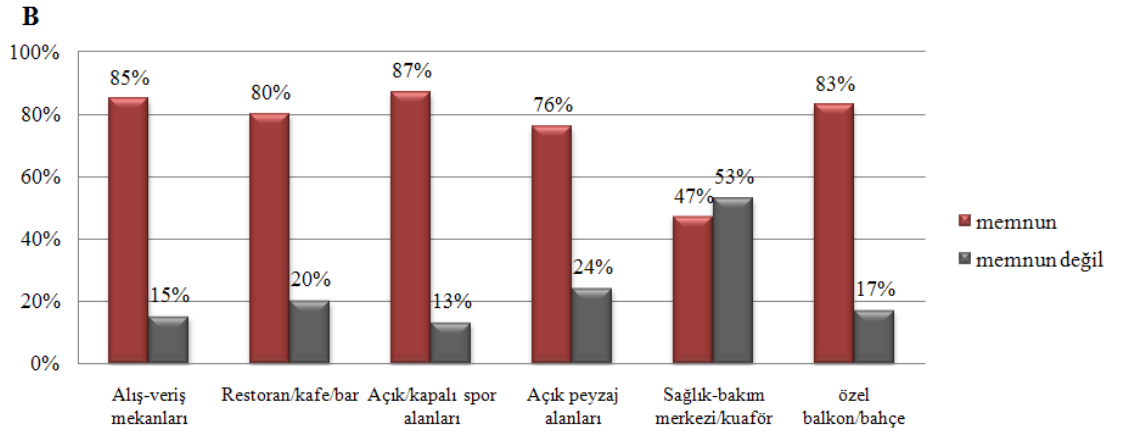
A ve B tipi konut yerleşimlerinde yaşamakta olan anket katılımcılarının yerleşim içerisinde ve yerleşim dışarısında sosyal mekanları kullanım memnuniyet düzeyleri Şekil 4.45, Şekil 4.46, Şekil 4.47 ve Şekil 4.48’de karşılaştırılmaktadır.

Analiz edilen verilerden A tipi yerleşimlerdeki katılımcıların “açık peyzaj alanları” (89%) ve “açık/kapalı spor alanları”nın (84%) kullanımından oldukça memnun oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 4.45). B tipi konut yerleşimlerinde oturmakta olan

katılımcıların ise “sağlık-bakım merkezi/kuaför” mekanları dışında tüm sosyal mekanlardan memnun oldukları görülmektedir (Şekil 4.46).

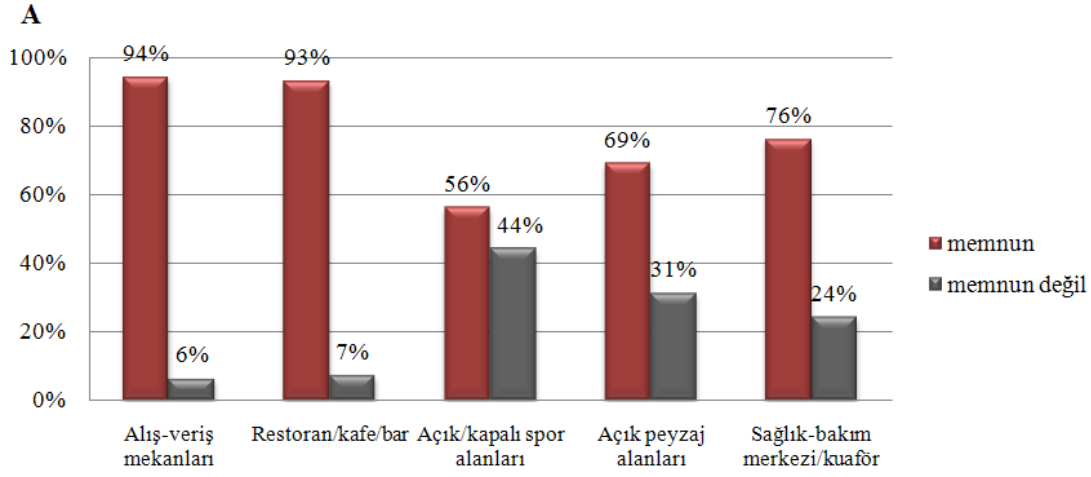

Şekil 4.45 : A yerleşimlerinde site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

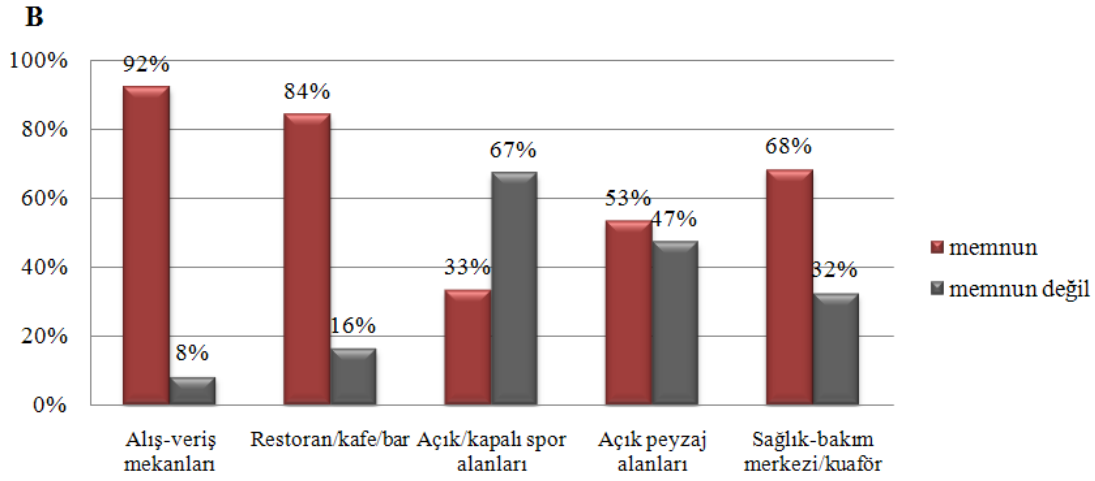

Şekil 4.46 : B yerleşimlerinde site içerisinde fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

A tipi yerleşimlerdeki katılımcıların konut yerleşimi dışındaki sosyal mekanlardan “alış-veriş mekanları” (94%) ve “restoran-kafe-barlar”ın (93%) kullanımından oldukça memnun oldukları anlaşılmaktadır (Şekil 4.47). B tipi konut yerleşimlerinde oturmakta olan katılımcıların da A tipi yerleşimlerdekilere benzer olarak “alış-veriş mekanları” (92%) ve “restoran-kafe-barlar”ın (84%) kullanımından oldukça memnun oldukları görülmektedir (Şekil 4.48).

Şekil 4.47 : A yerleşimlerinde site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

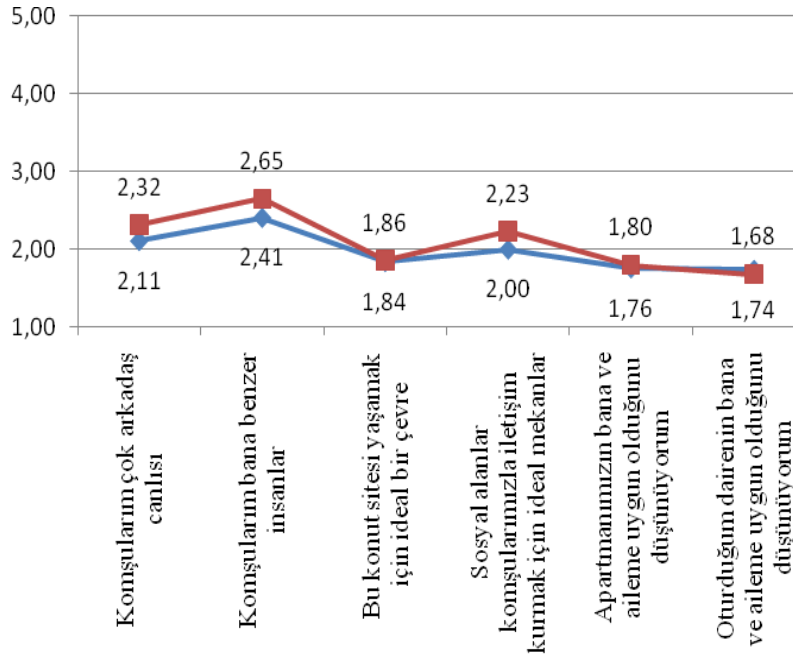

Şekil 4.48 : B yerleşimlerinde site dışında fiziksel çevre ile etkileşim etkileşim memnuniyet düzeyleri.

Kullanıcı Tavrıları (Attitudes) Verilerinin Karşılaştırılması: Konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavrıları (attitudes) beş puanlı değerlendirme skalası üzerinde değerlendirilmiştir (Şekil 4.49).

Konut yerleşimlerinde konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavrıları ordinal ölçek (5 kesinlikle katılıyorum, 1 kesinlikle katılmıyorum) değişkeni ile A ve B gruplarının karşılaştırılmasında, niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.53).

Farklı iki tipte konut yerleşiminde katılımcıların konut yerleşimine karşı tavrıları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

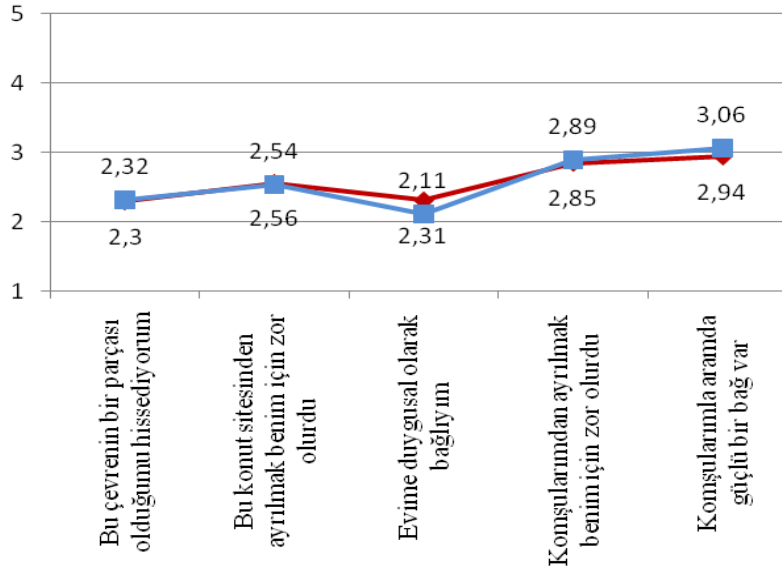

Şekil 4.49 : Konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırları (attitudes) verileri (mavi renk A grubu, kırmızı renk B grubunu temsil etmektedir).

Çizelge 4.53 : A ve B tipi yerleşimlerde konut kullanıcılarının konut yerleşimine karşı tavırlarının (attitudes) karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Komşularım çok arkadaş canlısı	A	100	3,890	0,852	1,697	0,091
	B	100	3,680	0,898		
Komşularım bana benzer insanlar	A	100	3,590	0,944	1,719	0,087
	B	100	3,350	1,029		
Bu konut sitesi yaşamak için ideal bir çevre	A	100	4,160	0,748	0,168	0,866
	B	100	4,140	0,921		
Sosyal alanlar komşularımızla iletişim kurmak için ideal mekanlar	A	100	4,000	0,888	1,767	0,079
	B	100	3,770	0,952		
Apartmanımızın bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum	A	100	4,240	0,622	0,402	0,688
	B	100	4,200	0,778		
Oturdüğüm dairenin bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum	A	100	4,260	0,543	-	0,503
	B	100	4,320	0,709		

Kullanıcı Bağlılık (Attachment) Düzeyleri Verilerinin Karşılaştırılması: Konut kullanıcılarının sosyal ve fiziksel çevrelerine bağlılık düzeyleri (attachment levels) beş puanlı değerlendirme skalası üzerinde değerlendirilmiştir (Şekil 4.50).

Şekil 4.50 : Konut kullanıcılarının konut yerleşimine bağlılık seviyeleri (attachment levels) verileri (mavi renk A grubu, kırmızı renk B grubunu temsil etmektedir).

Konut yerleşimlerinde kullanıcıların konut yerleşimine bağlılık seviyeleri ordinal ölçek (5 kesinlikle katılıyorum, 1 kesinlikle katılmıyorum) değişkeni ile A ve B yerleşimlerinin karşılaştırılmasında niceliksel verilerin iki grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Bağımsız iki örneklem t testi kullanılmıştır (Çizelge 4.54).

A ve B tipi konut yerleşimlerinde kullanıcıların konut yerleşimine bağlılık seviyeleri açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. ($p > 0,05$).

Çizelge 4.54 : A ve B tipi yerleşimlerde katılımcıların konut yerleşimine bağlılık seviyelerinin karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi.

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Bu çevrenin bir parçası olduğumu hissediyorum	A	100	3,700	0,847	0,151	0,880
	B	100	3,680	1,024		
Bu konut sitesinden ayrılmak benim için zor olurdu	A	100	3,440	1,038	-	0,898
	B	100	3,460	1,167		
Evime duygusal olarak bağlıyım	A	100	3,690	1,012	-	0,188
	B	100	3,890	1,127		
Komşularımdan ayrılmak benim için zor olurdu	A	100	3,150	1,132	0,233	0,816
	B	100	3,110	1,294		
Komşularımınla aramda güçlü bir bağ var	A	100	3,060	1,081	0,720	0,473
	B	100	2,940	1,270		

4.5.1.2 “Etkileşim değeri”, “etkileşim mekanı” ve “mekan kullanımı” verilerin karşılaştırılması

Verilerin karşılaştırma prosedürünün ikinci basamağı olan bu başlık altında araştırma soruları için önemli olan dört yerleşime ait toplam “etkileşim değeri”, “etkileşim mekanı” ve “mekan kullanımı” verileri karşılaştırılmaktadır.

Sosyal mekanların kullanım sıklığı ve sosyal ağ verilerinin karşılaştırılması:

Alan çalışmasının gerçekleştirildiği dört konut yerleşimi içerisinde yer alan “sosyal mekanların kullanım sıklığı” ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeni ile “sosyal ağ verileri” ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeninin karşılaştırılmasında iki ordinal verinin karşılaştırılmasını sağlayan “Pearson Korelasyon Analizi” kullanılmıştır (Çizelge 4.55). Karşılaştırmalar sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- “Özel balkon/bahçe” kullanımı ile “site içindeki arkadaş sayısı” arasında 18% düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$). Bir başka deyişle, özel balkon/bahçelerini daha sık kullanan katılımcıların site içerisindeki arkadaş sayısı daha fazladır.
- “Özel balkon/bahçe kullanımı” ile “komşularını ilk ismiyle bilme sayısı” arasında %28 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Bu durum, daha sık özel balkon/bahçelerini kullanan anket katılımcılarının komşularını ilk ismiyle bilme oranlarının daha fazla olduğu anlamına gelmektedir.
- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların” kullanım sıklığı ile “site içindeki arkadaş sayısı” arasında %22 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Diğer sosyal mekanların kullanım sıklığı fazla olan sakinlerin site içindeki arkadaş sayısı daha fazladır.
- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların” kullanım sıklığı ile anket katılımcılarının “komşularını ilk ismiyle bilme” sayısı arasında %23 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Bir başka deyişle, yerleşim içerisinde sosyal mekanların kullanım sıklığı fazla olan konut sakinlerinin komşularını ilk ismiyle bilme oranları daha fazladır.

Çizelge 4.55 :Sosyal mekanların kullanım sıklığı ile sosyal ağ verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.

Boyut	Boyut	N	r	p
Özel balkonunuz/bahçeniz	Site içindeki arkadaş sayısı	200	0,18	0,012
Özel balkonunuz/bahçeniz	İlk ismiyle bilme sayısı	200	0,28	0,000
Diğer sosyal mekanlar	Site içindeki arkadaş sayısı	200	0,22	0,002
Diğer sosyal mekanlar	İlk ismiyle bilme sayısı	200	0,23	0,001

Sosyal mekanların kullanım sıklığı ve sosyal etkileşim sıklığı verilerinin karşılaştırılması:

Anket çalışmasının gerçekleştirildiği konut yerleşimleri içerisinde yer alan “sosyal mekanların kullanım sıklığı” ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeni ile yerleşimler içerisinde gerçekleşen “sosyal etkileşim sıklığı” ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeninin karşılaştırılmasında iki ordinal verinin karşılaştırılmasını sağlayan Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır (Çizelge 4.56). Karşılaştırmalar sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- “Özel balkon/bahçe” kullanım sıklığı ile “site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” ve “apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($p>0,05$). “Özel balkon/bahçe” kullanım sıklığı ile “site içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %33 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Özel balkon/bahçelerini sık kullanan katılımcıların site içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.
- “Özel balkon/bahçe” kullanım sıklığı ile “ev içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %28 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Özel balkon/bahçelerini sık kullanan katılımcıların ev içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.
- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların kullanım sıklığı” ile “site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” arasında %21 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Bir başka deyişle, sosyal mekanları sıklıkla kullanan konut sakinlerinin “site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşma sıklığı” daha fazladır.

- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların kullanım sıklığı” ile “apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” arasında %14 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$). Sosyal mekanları sıklıkla kullanan katılımcıların, apartman içerisinde komşuları ile karşılaşınca selamlaşma sıklığı daha fazladır.
- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların kullanım sıklığı” ile “site içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %27 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Sosyal mekanları sıklıkla kullananların site içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığı daha fazladır.
- Yerleşimler içerisindeki “diğer sosyal mekanların kullanım sıklığı” ile “ev içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %15 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$). Sosyal mekanları sıklıkla kullanan konut sakinlerinin evleri içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığı daha fazladır.

Çizelge 4.56 :Sosyal alanların kullanım sıklığı ile sosyal etkileşim sıklığı verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.

Boyut	Boyut	N	r	p
Özel Balkonunuz /Bahçeniz	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,10	0,174
Özel Balkonunuz /Bahçeniz	Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,10	0,164
Özel Balkonunuz /Bahçeniz	Site içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,33	0,000
Özel Balkonunuz /Bahçeniz	Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,28	0,000
Diğer sosyal mekanlar	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,21	0,002
Diğer sosyal mekanlar	Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,14	0,048
Diğer sosyal mekanlar	Site içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,27	0,000
Diğer sosyal mekanlar	Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,15	0,033

Oda sayısı ve mekan kullanımı verilerinin karşılaştırılması:

Alan çalışması kapsamında oda sayısına bağlı olarak konut kullanıcılarının oturdukları daire tipleri ile sosyal etkileşim mekanlarının kullanımı arasında bir ilişki aranmıştır.

“Daire tipi” ordinal ölçek (sıralayıcı) değişkeni ile “misafir ağırlama” etkinliği karşılaştırılmasında niceliksel verilerin ikiden grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır (Çizelge 4.57). Daire tipi açısından misafir ağırlama mekanı arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

Çizelge 4.57 : “Misafir ağırlama etkinliği” ve “daire tipi” karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Daire Tipi	Sosyal mekanlarda	29	3,000	1,282	1,203	0,309
	Açık peyzaj alanlarında	7	3,714	0,756		
	Evin salonunda	136	2,904	1,039		
	Evin balkon/bahçesinde	16	3,313	1,138		
	Evin mutfağında	10	3,000	0,667		
	Diğer	2	2,500	0,707		

“Daire tipi” ordinal ölçek (sıralayıcı) değişkeni ile “ailece zaman geçirme” mekanı karşılaştırılmasında niceliksel verilerin ikiden grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır (Çizelge 4.58). Daire tipi açısından ailece zaman geçirilen mekan arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p>0,05$).

Çizelge 4.58 : “Ailece zaman geçirme etkinliği” ve “daire tipi” karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Daire Tipi	Sosyal mekanlarda	24	2,917	1,213	1,273	0,277
	Açık peyzaj alanlarında	6	3,500	1,225		
	Evin salonunda	134	2,881	1,019		
	Evin balkon/bahçesinde	17	3,353	1,222		
	Evin mutfağında	16	3,313	0,946		
	Diğer	3	3,000	1,000		

“Daire tipi” ordinal ölçek (sıralayıcı) değişkeni ile “yalnız kalma mekanı” karşılaştırılmasında niceliksel verilerin ikiden grup arasındaki farkın araştırılmasını sağlayan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır (Çizelge 4.59). Daire tipi ile yalnız kalma mekanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0,05$). Yalnız kalmak istediklerinde “evin balkon/bahçesinde” zaman geçiren kullanıcıların daire

oda sayılarının, “evin salonunda” zaman geçirenlerin oda sayılarından anlamlı olarak fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Çizelge 4.59 :“Yalnız kalma etkinliği” ve “daire tipi karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi.

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Daire Tipi	Sosyal mekanlarda	17	3,059	1,435	2,800	0,018
	Açık peyzaj alanlarında	31	3,097	1,221		
	Evin salonunda	57	2,579	1,034		
	Evin balkon/bahçesinde	37	3,297	0,878		
	Evin mutfağında	16	3,313	0,704		
	Diğer	42	3,000	0,963		

Oturma süresi ve sosyal etkileşim verilerinin karşılaştırılması:

“İkamet süresi” ordinal ölçek değişkeni ile konut yerleşimleri içerisinde “sosyal etkileşim sıklığı” ordinal ölçek (çok sık, bazen, hiçbir zaman) değişkeninin karşılaştırılmasında iki ordinal verinin karşılaştırılmasını sağlayan Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır (Çizelge 4.60). Karşılaştırmalar sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki gibi özetlenmiştir; ikamet süresi ile:

- “site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” arasında %16 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$). Konut yerleşiminde daha uzun süredir oturmakta olan kullanıcıların site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşma sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- “apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak” arasında %23 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). Konut yerleşiminde daha uzun süredir oturmakta olan kullanıcıların apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşma sıklığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- “site içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %26 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. ($p<0,01$). İkamet süresi daha fazla olan katılımcıların site içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığı daha fazladır.
- “ev içerisinde komşularla ailece görüşme” arasında %17 düzeyinde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. ($p<0,05$). İkamet süresi daha fazla olan katılımcıların ev içerisinde komşularla ailece görüşme sıklığı daha fazladır.

Çizelge 4.60 :“Oturma süresi” ve “sosyal etkileşim” verilerinin karşılaştırılmasına ilişkin korelasyon analizi.

Boyut	Boyut	N	r	p
İkamet zamanı	Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,16	0,023
İkamet zamanı	Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	200	0,23	0,001
İkamet zamanı	Site içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,26	0,000
İkamet zamanı	Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	200	0,17	0,017

4.5.2 Karşılaştırmaların değerlendirilmesi

Veri karşılaştırma prosedürü araştırma sorularına bağlı olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Karşılaştırmalar sonucunda elde edilen bulgular da bu iki aşamaya göre değerlendirilmiştir.

A ve B tipindeki konut yerleşimlerinden elde edilen verilerin karşılaştırmalarının değerlendirilmesi:

A ve B grubu yerleşimlerin anket verileri karşılaştırıldığında önemli farklılıklar olduğu görülmüştür:

- A ve B grubu yerleşimlerde yaşayanların “**sosyal ağları**” önemli derecede farklılık göstermektedir (Çizelge 4.39, Çizelge 4.40, Çizelge 4.42). A tipi yerleşimlerde, konut kullanıcılarının daha geniş sosyal ağlara sahip oldukları, site içerisinde daha fazla kişiyi ilk ismiyle bildikleri ($p=0,038<0,05$), site içerisinde daha fazla sayıda arkadaşına sahip oldukları ($p=0,00<0,05$) ve site toplantılarına daha fazla katıldıkları ($p=0,00<0,05$) görülmüş, komşularıyla görüşmek için sosyal alanları daha aktif kullandıkları ve “evin salonu” haricinde misafirlerini bu mekanlarda (sosyal mekanlar ve peyzaj alanlarında) ağırladıkları, ve ailece bu mekanlarda zaman geçirdikleri tespit edilmiştir (Çizelge 4.44, Çizelge 4.45, Çizelge 4.46). Buna karşın, B tipi yerleşime ait kullanıcıların A tipi yerleşime ait kullanıcılara göre daha dar sosyal ağlara sahip oldukları görülmüş ve misafir ağırlama mekanı olarak evin iç mekanlarını (evin salonu, bahçesi ve balkonu) tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Düşey gelişen yapılardan oluşan A grubunda yaşayanların daha düşük sosyalleşme düzeyinde olmaları beklenirken, yatay bloklardan oluşan B grubunun daha dar sosyal ağlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

- **Sosyal etkileşim sıklıkları** (site içerisinde komşularla ailece görüşme, vb.) açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamakla ($p>0,05$) birlikte, her iki yerleşim tipine ait konut kullanıcılarının da farklı ölçeklerde komşularla selamlaşma sıklıklarının oldukça yüksek olduğu, ve bu durumdan memnuniyet düzeylerinin de oldukça yüksek oranlarda olduğu görülmektedir.
- A ve B tipi yerleşimlerde yaşamakta olan kullanıcılar arasında yapılan karşılaştırmada, **“fiziksel ve sosyal çevreye karşı tavırları”** (Şekil 4.49), ve **“çevrelerine bağlılık düzeyleri”** (Şekil 4.50), açısından ağırlıklı geometrik ortalamalarda küçük farklılıklar görülmesine rağmen, bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Bununla beraber elde edilen söz konusu veriler ileride yapılacak olan çalışmalarda farklı ekonomik düzeye sahip konut kullanıcılarının içinde yaşadığı konut yerleşimleri (örneğin TOKİ konut yerleşimleri) ile karşılaştırılabilir ve ilerideki çalışmalar için kullanılabilir veriler sunabilir potansiyeldedir.
- Her iki tipte yerleşimde de katılımcıların **“yerleşim içerisindeki sosyal mekan kullanımı”**ndan (alış-veriş mekanları, açık peyzaj alanları, restoran-kafe-barlar, ve konut birimi ölçeğinde özel balkon ve bahçeleri) **“memnuniyet düzeyleri”nin** oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4.45, Şekil 4.46). Yerleşim dışında ise genel olarak “alış-veriş mekanları ve restoran-kafe-bar” kullanımından yüksek düzeyde memnuniyet saptanmıştır. Yerleşim içerisinde yer alan tüm sosyal mekanların genel olarak belirli sıklıklarda kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcıların **“sosyal mekanları kullanım sıklıkları”** incelendiğinde (Çizelge 4.49, Çizelge 4.51), yerleşim dışındaki “alış-veriş mekanları, restoran-kafe-bar ve sağlık-bakım merkezi-kuaför mekanlarının da yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, dışa kapalı konut yerleşimlerinin içerisinde sosyal ihtiyaçları karşılayan mekanlar olmasında rağmen, kullanıcıların yerleşim dışındaki sosyal mekanları da tercih ettiklerini göstermektedir.
- Her iki tip yerleşim için **“tercih nedeni”** olarak en çok **“güvenlik”** ve **“sağlamlık”**, en az **“sunulan yaşam tarzı”** seçilmiştir. Konut yerleşimlerinin “dışa kapalı” olmaları, güvenlik kriterinin tercih nedeni olarak belirlenmesini desteklemektedir. Bununla birlikte her iki tip yerleşimde de **“açık alan düzenlemeleri”**, ve **“hobi, spor ve eğlence alanlarının olması”**

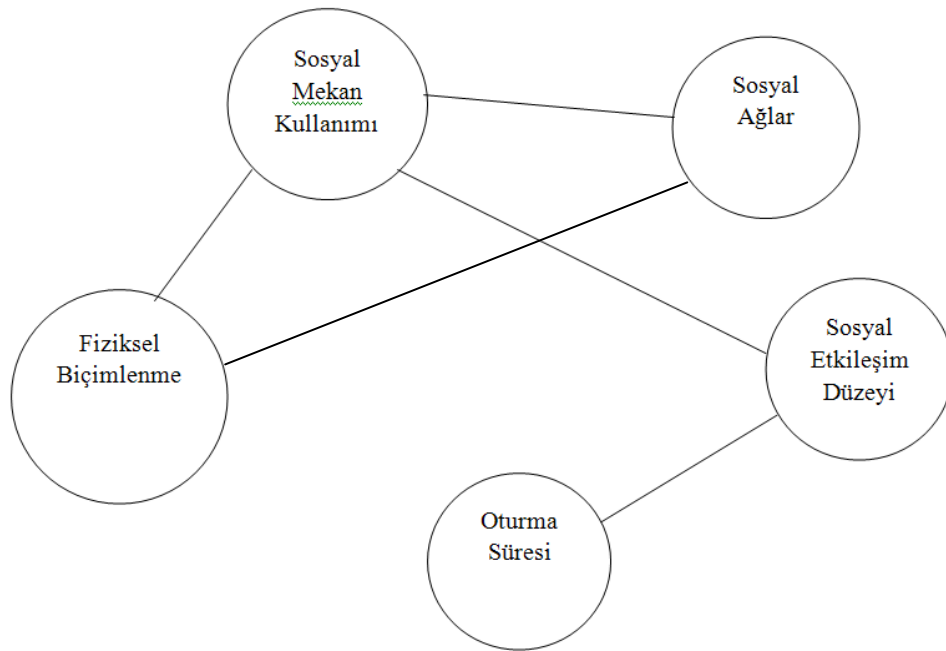
da önemli tercih kriteri olarak gösterilmiştir. Bu sonuç, ortak mekanları ve çeşitli sosyal aktiviteleri kapsayan bu mekanların konut yerleşimlerinde önemli olduğunu göstermektedir. İlginçtir ki, sosyal çevre ile ilişkili kriterler tercih nedeni olarak önemli bulunmamıştır. Bu durum, kullanıcıların konut yerleşimlerini seçmelerinde sosyal çevreden çok mekansal özelliklerin etkili olduğunu vurgulamaktadır.

“Etkileşim değeri”, “etkileşim mekanı” ve “mekan kullanımı” verileri karşılaştırmalarının değerlendirilmesi:

Alan çalışması, genel çerçeveden bakıldığında sosyal mekan gereksinimleri ile ilgili önemli bulgular ortaya koymaktadır (Şekil 4.51).

- Çalışma, “sosyal mekan kullanımları”nın “sosyal ağların oluşması”nda, “arkadaşlıkların kurulması”nda ve “komşuluk ilişkileri”nde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. “Sosyal mekanların kullanım sıklığı” ile “sosyal ağlar” arasında bulunan istatistiksel bakımdan anlamlı ilişki, fiziksel yapılaşmanın sosyal içeriğini vurgulamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında, tezin önemli hipotezlerinden biri olan “sosyal mekanlar ile sosyal ağlar arasındaki ilişki” doğrulanmaktadır.
- Gerçekleştirilen çalışma, “yerleşim ölçeğindeki sosyal mekan kullanımları”nın artması ile “sosyal etkileşim” arasında pozitif yönde bir ilişki tespit etmiştir (Çizelge 4.56). Sosyal mekan kullanımları arttıkça site içerisinde komşularla görüşmeler ($p=0,00<0,05$), ev içerisinde ailece görüşmeler ($p=0,033<0,05$); site ve bloklar içerisinde selamlaşmalar ($p=0,002<0,005$) artış göstermektedir. Bu sonuç, konut yerleşimi tasarımlarında sosyal etkileşimi arttırmanın önemli bir yolunun sosyal mekan kullanımına ağırlık verilmesi olduğunu doğrulamaktadır.
- Konut birimi ölçeğinde elde edilen önemli bir bulgu, “balkon ve bahçelerin kullanımı” ile “komşularla ev ve site içerisinde görüşme” arasında anlamlı ($p=0,000<0,005$) bir ilişkinin saptanmasıdır (Çizelge 4.56). Komşular arasında ev ve yerleşim içerisinde sosyal etkileşimin gerçekleşebilmesi için konutlarda balkon, bahçe ve teras kullanımının önemi ortaya çıkmıştır.

- Alan çalışması kapsamında konut kullanıcılarının içerisinde yaşadığı **daire tipleri** ile **sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekanlar** arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.
- Anket katılımcılarının söz konusu konutlardaki ikamet süreleri sıfır ile beş sene aralığında değişmektedir. Site içerisinde “**oturma süresi**” ile “**sosyal etkileşim**” arasındaki ilişkiyi de araştıran çalışma, oturma süresi arttıkça sosyal etkileşim düzeyinin de artış gösterdiğini ortaya koymaktadır (Çizelge 4.60). Bu sonuç, “**zaman faktörünün**” sosyal etkileşim düzeyinde etkin olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 4.51 : İstatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin gösterildiği şema.

4.6 Bölüm Sonucu

Bu bölüm içerisinde tez çalışması kapsamında uygulanan alan çalışması ele alınmıştır. Alan çalışmasının konusu, seçilen konut yerleşimleri, alan çalışmasının yöntemi, elde edilen verilerin analizi, karşılaştırılması ve karşılaştırmaların değerlendirilmesi ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu bölüm sonucunda verilerin değerlendirilmesi ile birlikte tez çalışmasının hipotezleri test edilmiştir. Tez çalışmasının önemli hipotezlerinden biri olan “sosyal mekanların kullanımı ile sosyal etkileşim arasındaki ilişki”nin doğrulandığı ortaya çıkmaktadır. Sosyal mekanların kullanım sıklığı ile sosyal ağlar arasında bulunan istatistiksel bakımdan anlamlı

ilişki, sosyal ihtiyaçlar ile fiziksel çevre arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bir sonraki bölüm içerisinde tez çalışmasının sonucu ve öneriler yer almaktadır.

.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Konutun fiziksel ve sosyal bileşenlerini araştıran çalışmalar; “konut tasarımı”nda çevre ve kullanıcılar arasındaki etkileşimin sağlanabilmesi için birtakım ipuçları vermektedir. Konut ve konut çevrelerinin tasarımı sadece fiziksel değil, aynı zamanda konutun sosyal boyutlarını da içerir. Sunulan tez çalışması, dışa kapalı konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçlar üzerine odaklanmıştır. Konut yerleşimlerinde “sosyal boyut”, konutun çok boyutlu yapısı içerisinde birçok bileşeni ve bu bileşenlerin birbirleri ile ilişkilerini içermektedir. Çalışma, bu karmaşık yapıyı fiziksel çevre ile ilişkilendirerek anlaşılabilir kılmayı hedeflemekte; ve fiziksel biçimlenme, mimari tasarım gibi somut özelliklerle sosyal ihtiyaçlar arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. İstanbul’da problem alanlar kapsamında tanımlanan dışa kapalı konut yerleşimlerinin kısa bir süreç içerisinde çoğalmaları ve çoğalmaya devam etmeleri, bu ilişkilerin farklı açılardan irdelenmesi ve karşılaştırmaların yapılabilmesi fırsatını vermektedir.

Tez çalışması kapsamında Birinci Bölüm içerisinde öncelikle çalışmanın konusu ve kapsamı belirlenmiş, amacı ve hedefleri, kuramsal yaklaşımı ve yöntemi açıklanmıştır. İkinci Bölüm’de çalışmanın teorik altyapısı oluşturulmuş, ana çalışma alanı olan “Çevre-Davranış Çalışmaları” içerisindeki yeri belirtilmiş ve konut yerleşimlerinde insan-çevre-davranış ilişkilerini ele alan literatür ile ilişkilendirilerek sosyal ihtiyaçlara odaklanan teorik çerçeve oluşturulmuştur. Bu bağlamda sosyal ihtiyaçlar “Çevre-Davranış” ana çalışma alanı içerisinde “temel kullanıcı ihtiyaçları”, ve “sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşim” çerçevesinde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde problem alan belirlenmiş ve problem alanı oluşturan “dışa kapalı konut yerleşimleri” ile ilgili dünyada ve Türkiye’deki literatür araştırmasına yer verilmiştir. Çalışma kapsamına giren konut yerleşimlerinin problem alanı içerisindeki yeri açıklanmış ve teorik çerçeveye bağlı olarak kavramsal model oluşturulmuştur. Dördüncü Bölüm’de yer alan “alan çalışması” ile birlikte araştırma sorularının cevapları aranmış, ve dört farklı kapalı konut yerleşimi için analizler yapılmıştır.

Çalışmayla birlikte “sosyal ihtiyaçlar”ı “fiziksel ve sosyal etkileşim” ile ilişkili olarak irdeleyen kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

“Problem çözme eylemi” olarak tasarımın amacı, mevcut problematik düzenden daha olumlu bir konut geleceğine taşıma; odaklandığı nokta ise konutun fiziksel çevresine müdahale etmek, fakat fiziksel-olmayan ilişkilerini de kapsayacak bilince sahip olmaktır (Arias, 1993). Mimari tasarımın en önemli amaçlarından biri, sosyal etkileşimi güçlendiren, içerisinde yaşayan insanların sosyal ağlar kurabildikleri mekanlar oluşturmaktır. Çalışma kapsamında bu tip konut yerleşimlerinin tasarımında dikkate alınması gereken önemli ipuçları ortaya çıkmıştır:

- Bunlardan birincisi, çalışma içerisinde oluşturulan kavramsal çerçeve ve uygulanan alan çalışmasından elde edilen sonuçlar, konut yerleşimlerinde sosyal ihtiyaçların yerleşim, bina ve konut birimi ölçeklerinde ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Tez çalışması kapsamında konut yerleşimlerinde “konut birimi” ölçeğinin de sosyal etkileşimin gerçekleşmesinde etkili olduğu anlaşılmaktadır. “Balkon ve bahçelerin kullanımı” ile “komşularla ev ve site içerisinde görüşme” arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Komşular arasında sosyal etkileşimin gerçekleşebilmesi için konutlarda dış mekan ile ilişkinin daha güçlü kurulabildiği balkon, bahçe ve teras kullanımının önemi ortaya çıkmıştır.
- Çalışmanın en önemli sonuçlarından biri, konut yerleşimlerinde “mekansal karakteristiklere ait parametreler” ile “sosyal etkileşim” ve “sosyal ağlar” arasında anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Çalışma göstermektedir ki sosyal mekanların kullanımı, konut yerleşimlerinde sosyal etkileşimi etkiler. Yeni konut tasarımları, insanların sosyal ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte farklı ölçeklerde sosyal mekanlar ve mekan kullanımlarını içerisinde barındırmalıdır.
- Çalışma kapsamında ortaya çıkan diğer bir önemli sonuç ise, düşey gelişen yapı bloklarından oluşan konut yerleşimlerinde, yatay gelişen yapılardan oluşan yerleşimlere göre sosyal ağların daha güçlü ve sosyal etkileşimin daha yoğun olmasıdır. Yapılan araştırmalarda, konut tipinin konutta yaşayanların “sosyal”, “psikolojik”, ve “fizyolojik” özellikleri üzerinde etkili olduğunu; yüksek yapıların bu özellikleri olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur

(Angrist, 1974; Becher, 1977; Yeung, 1977; Conway ve Adams, 1977; Evans, 2003, Gifford, 2007). Araştırmalar, yüksek blokların zeminde egemenlik alanı vermediğini, “ev” imajını zedelediğini (Becher, 1977); bu blokların varlığının toplumsal ve bireysel korku, memnuniyetsizlik, stres, çeşitli davranış problemleri, sosyal ilişkilerin zayıflaması, ve sosyal yardımlaşmada azalma (Gifford, 2007) gibi birtakım sonuçlar doğurmakta olduğunu söylemektedir. Tez çalışması ise, düşey yönde gelişen yapılardan oluşan konut yerleşimlerinde yaşayan konut kullanıcılarının daha “geniş sosyal ağlara sahip oldukları”, “sosyal alanları daha aktif kullandıkları” ve “sosyal etkileşimlerinin daha fazla olduğu” tespit edilmiştir. Bu durum, bu tip konut yerleşimlerinin tasarımında “düşey gelişen konut bloklarının daha güçlü sosyal etkileşim sağladığı”nın göz önünde bulundurulması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

- Son olarak, her iki farklı tipte konut yerleşiminde yaşamakta olan kullanıcıların da sosyal ve fiziksel çevrelerinden memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek; tavırları ve bağlılık düzeylerinin olumlu yönde olduğu ortaya çıkmıştır. Dışa kapalı konut yerleşimleri ile ilgili literatüre bakıldığında, bu tip yerleşimlerin sınıf ve ırk ayrışımına sebep olması, “korku kültürü” üretmesi, kamusal hukuka zarar vermesi, kentlerdeki sosyal yaşamın ve demokrasinin tehdit altına girmesi gibi olumsuz etkileri (Blakely ve Snyder, 1977; Webster ve diğ., 2002; Low, 2001; 2003; Minton, 2002; Aalbers, 2003; Grant, 2003; Frantz, 2006) ortaya konmuştur. Kent içerisinde duvarlar ardında kentten koparılmış yaşam mekanları oluşturulmakta ve bu durum kentlerde sosyal yaşamın geleceği için endişeler uyandırmaktadır. Böylesi bir durumda bu yerleşimlerin içerisinde yaşamakta olan konut kullanıcılarının memnuniyet düzeylerinin üst seviyelerde olduğunun tespit edilmesi oldukça ilginçtir. Konut yerleşimlerinin tasarımlarında, kent içerisinde sağlanamayan ve gereksinim duyulan fonksiyonlar (sosyal mekanlar, otopark, peyzaj alanları, spor alanları, düzenli bir yönetim, sosyal etkinlikler, vb.) sağlanmıştır. Memnuniyet düzeyini artıran bu etkenlerin, yerleşimlerin dışa kapalı yerleşim özelliğinde olmadıkları durumda da sağlanması gerekliliği, bir kentsel planlama ve bölgesel yönetim ilkesi olarak değerlendirilmelidir. “İstanbul’da ve dünyada sayısı hızla artmakta olan dışa kapalı konut

yerleşimleri gelecekte nasıl bir yaşam çevresi oluşturacaktır?” sorusu, önemle üzerinde düşünülmesi gereken bir problemidir. Gelecek için daha iyi yaşam çevrelerinin oluşturulması için, “insan-çevre ilişkileri”ni ele alan ve kullanılabilir veriler sunan çalışmaların sağladığı ipuçlarının konut tasarımlarına bir girdi olması gerekmektedir.

Sosyal ihtiyaçlar, kent yaşamında ve dolayısıyla konutta gerçekleşen değişimler ile birlikte diğer ihtiyaçlar gibi değişebilmekte ve bu durum yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple tez çalışması kapsamında tanımlanan sosyal ihtiyaçlar, fiziksel ve sosyal çevrenin değişimi ile birlikte belirli zaman aralıklarında tekrar ele alınmalı ve analiz edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aalbers, M.**, 2003. The Double Function Of The Gate: Social Inclusion And Exclusion In Gated Communities And Security Zones, Paper presented at the Conference “*Gated Communities: Building Social Division or Safer Communities?*”, University of Glasgow, 18-19 September 2003.
- Ahrentzen, S.B.**, 1992. Home As A Workplace In The Lives of Women. In *Place Attachment*, Vol.12, p.113-138, (Eds.) I. Altman & S. Low, New York: Plenum.
- Al-Kodmany, K.**, 1997. Cultural Change and Residential Privacy: The Case of Women in Damascus. *Proceedings of EDRA 28: Space Design and Management for Place Making*, Montreal.
- Alexander, C.**, 1974. An Early Summary of “The Timeless Way of Building”. in. *Designing for Human Behavior*, p. 52-59, (Eds.) J. Lang, C. Brunette, W. Moleski, D. Vachon, Dowden, Hutchinson& Ross. Inc., USA.
- Altın, E.**, 2003. *İstanbul 1950-2003*, Boyut Yayınları Mimarlık ve Kent Dizisi 12, İstanbul.
- Altman, I.**, 1975. *Environment and Social Behavior: Privacy, Personal Space, Territory and Crowding*. Monterey, California: Brooks/Cole.
- Altman, I.**, 1993. Homes, Housing and the 21st Century: Prospects and Challenges. in *The Meaning and Use of Housing*, p. 9-27, (Eds.) E.G Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Altman, I. and Chemers, M.** 1984. *Culture and Environment*. Cambridge University Press.
- Altman, I. and Low, S.M.**, 1992. *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research* Vol.12, Plenum Press, New York and London.
- Altman, I. and Rogoff, B.**, 1986. World Views in Psychology: Trait, Intersectional, Organismic and Transactional Perspectives in *Handbook of Environmental Psychology*, p.7-40, (Eds.) D. Stokols, and I. Altman, New York John Wiley.
- Altman, I. and Wandersman, A.** 1987. Neighborhood and Community Environments, *Human Behavior and Environment, Advances in Theory and Research*, Vol.9, Plenum Press, New York and London.
- Altman, I. and Werner, C.M.**, 1985. Home Environments, *Human Behavior and Environment, Advances in Theory and Research*,. Vol.8. Plenum Press, New York.

- Angrist, S.S.**, 1974. Dimensions of Well-Being in Public Housing Families, *Environment and Behavior*, **6**, December, pp. 495-516.
- Arias, E.G.**, 1993. *The Meaning and Use of Housing*, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Aslanoğlu, R.**, 1998. *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, ASA: Bursa.
- Atasoy, A.**, 1973. Değişen İhtiyaçlar Karşısında Konut Tasarlamasının Mevcut Konutların Değerlendirilmesi Yolu İle Geliştirilmesi, İTÜ *Doktora Tezi*.
- Atkinson, R. and Flint, J.**, 2004. The Fortress UK? Gated Communities, The Spatial Revolt of the Elites and Time-Space Trajectories of Segregation, *Housing Studies*, **19**, 6, pp. 875-892.
- Bali, R.**, 1999. "Modern Sitelerde Yaşam: "Çılgın Kalabalıktan Uzak..." *Birikim Dergisi*, Temmuz, pp. 35-46.
- Bachelard, G.**, 1969. *The Poetics of Space*, Boston, Massachusetts: Beacon Press.
- Barker, R.G.**, 1968. *Ecological Psychology: Concepts and Methods for Studying The Environment of Human Behavior*. Stanford, Ca: Stanford University Press.
- Bechtel, R.B., Marans, R.W. and Michelson, W.**, 1987. *Methods in Environmental and Behavioral Research*, Van Nostrand Reinhold Company Inc. New York.
- Becker, F. D.**, 1977. *Housing Messages*, Dowden, Hutchinson & Ross, Inc. Community Development Series Vol. **30**, USA.
- Beyer, G.H.**, 1964. *Housing: A Factual Analysis*. The MacMillan Company, USA.
- Bilgin, I.**, 2000. 20. Yüzyıl Mimarisi Barınma Kültürünün Hassas Dengeleri İle Nasıl Yüzleşti? "*Konut Politikaları Ve Uygulamaları Sempozyumu: Türkiye Ve Fransa Örnekleri*" toplantısına verilen tebliğ, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 24-25 Mayıs.
- Birer, E.D.**, 2003. Sosyal Çevre-Konut İlişkisi Ataköy-Şirinevler Etkileşimi, *Mimar.ist Dergisi*, yıl:3 sayı:7 kış, pp.65-68.
- Blakely, E.J. and Snyder, M.G.**, 1997. *Fortress America: Gated Communities in the United States*. Washington, DC: Brookings Institution
- Blauw, P.W.**, 1993. The Meaning and Use of Public Space. in *The Meaning and Use of Housing*, p. 239-251, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Blowers, A., Hamnett, C., and Sarre, P.**, 1974. *The Future of Cities*, Open University.
- Brebner, J.**, 1982. *Environmental Psychology in Building Design*. Applied Science Publishers Ltd. London.
- Broadbent, G.**, 1973. *Design in Architecture*. John Wiley & Sons Ltd., London.
- Brower, S.N.**, 1996. *Good Neighborhoods, A Study of In-Town & Suburban Residential Environments*, Preager Publishers, Westport, Connecticut London.

- Brown, B.B, Burton, J.R., and Sweaney, A.L.,** 1998. Neighbors, Households and Front Porches, New Urbanist Community Tool or Mere Nostalgia?, *Environment and Behavior*, Vol.30, no.5, September, pp. 579-600.
- Brown, B. B. and Perkins, D. D.** 1992. Disruptions in Place Attachment. in *Place Attachment*, p.279-304, (Eds.) I. Altman, and S. Low, New York: Plenum.
- Buttimer, A. and Seamon, D.** 1980. *The Human Experience of Space And Place*. London Croom Helm.
- Case, D.,** 1996. Contributions Of Journeys Away To The Definition Of Home: An Empirical Study Of A Dialectical Process. *Journal of Environmental Psychology*, **16**, pp. 1-15.
- Chawla, L.,** 1992. Childhood Place Attachments. in, *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research*, Vol.12, p.63-86, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Chokor, B.A.,** 1993. The Meaning and Use of Housing: The Traditional Family. in *The Meaning and Use of Housing*, p.291-303, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Civaroğlu, A.,** 2007. Yüksek Yapılar ve İzduşümleri: Ekonomi, Toplum ve Çevre. *Mimar-ist*, Sayı:24, pp. 38-43.
- Conway, J. and Adams, B.,** 1977. The Social Effects of Living off the Ground, *Habitat Intl*. Vol.2 No. 5/6, Pergamon Press, pp. 595-614.
- Cook, C.C.,** 1988. Components of Neighborhood Satisfaction: Responses from Urban and Suburban Single-Parent Women, *Environment and Behavior*, Vol.20, No.2, March, pp.115-149.
- Coolen, H.,** 2006. The Meaning of Dwellings: An Ecological Perspective. *Housing, Theory and Society*, Vol.23, Issue. 4, December, pp. 185-201.
- Cooper, C.,** 1992. Environmental Memories. in *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research*, Vol.12, p.87-112, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Cooper M.C., Sarkissian, W., Wilson, D., and Perlmut, D.,** 1986. *Housing as if People Mattered*. University of California Press.
- Dinç, P.,** 2009. Gender in Difference in private offices: A Holistic Approach For Assessing Satisfaction And Personalization. *Journal of Environmental Psychology*, Vol. **29**, pp. 53-62.
- Dovey, K.** 1985. Home and Homelessness. in *Home Environments: Human Behavior and Environment*, Vol. 8., p.33-64, (Eds.) I. Altman, and C. Werner, Plenum Press, New York.
- Downs, R. and Stea, D.,** 1973. *Image and Environment*. Aldine Press, Chicago.
- Duncan, J. S.,** 1981. *Housing And Identity- Cross-Cultural Perspectives*, London

- Evans, G.W.**, 2003. The built Environment and Mental Health. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, Vol.**80**, No4 December, pp. 536-555.
- Foley, D.L.**, 1980. The Sociology of Housing, *Annual Reviews Sociol.* **6**, pp. 457-478.
- Ford, L.R.**, 1986. Multiunit Housing in the American City, *Geographical Review* Vol.**76**, No.4, October, pp. 390-407.
- Franck, K.A.**, 1993. The Meaning and Use of Housing: Overlooked Populations. in *The Meaning and Use of Housing*, p. 445-457, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Frantz, K.**, 2006. Private Gated Neighborhoods; A Progressive Trend in US Urban Developement, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.64-75, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Garreau, J.**, 1992. *Edge City, Life On The New Frontier*, Anchor Books, New York.
- Gifford, R.**, 2007. The Consequences of Living in High-Rise Buildings, *Architectural Science Review*, Vol **50.1**, March, pp. 2-17.
- Glaeser, E.L. and Sacerdote, B.**, 2000. The Social Consequences of Housing, *NBER Working Paper Series*, No. 8034, JO,RO.
- Glasze, G., Webster, C., and Frantz, K.**, 2006. *Private Cities: Global and Local Perspectives*, Routledge Abingdon, Oxon.
- Golledge, R.G. and Stimson, R.J.**, 1997. *Spatial Behavior; A Geographic Perspective*, The Guilford Press, New York.
- Göksu, A.F.**, 2003. Kentsel Dönüşüm Projelerinde Yenilikçi Yaklaşımlar, *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu*, Yıldız Teknik Üniversitesi, 11-13 Haziran.
- Görgülü, T.**, 2003. İstanbul'da Çeşitlenen Konut Üretim Biçimleri ve Değişen Konut Alışkanlıkları, *Mimar.ist Dergisi*, yıl:3, sayı:7, kış, pp. 50-56.
- Grant, J.**, 2003. Planning Responses to Gated Communities in Canada, Presented at the Conference: "*Gated communities: building social division or safer communities?*" Glasgow, September 18-19.
- Green, R.**, 1999. Meaning and Form in Community Perception of Town Character. *Journal of Environmental Psychology*, **19**, pp. 311-329.
- Haksal, I.**, 1995. Toplu Konut Yolu İle Oluşan Yeni Yerleşim Alanlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi, Bahçeşehir, Halkalı, Ataköy Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Hashas, M.H.**, 2004. Residents' Attachment to New Urbanist verşus Conventional Şuburban Developments. *Dissertation* Submitted to the Graduate Faculty of North Carolina State University In Partial Fulfillment of the Requirements for the *Degree of Doctor of Philosophy*.
- Hidalgo, M.C. and Hernandez, B.**, 2001. Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions, *Journal of Environmental Psychology*, **21**, pp. 273-281.

- Hoffman, A.**, 2000. A Study in Contradictions: The Origins and Legacy of the Housing Act of 1949, *Housing Policy Debate*, Vol.11, Issue 2, pp. 299-326.
- Holahan, C.J. and Wilcox, B.L.**, 1979. Environmental Satisfaction in High-and Low-Rise Residential Settings: A Lewinian Perspective. in *Residential Crowding and Design*, p.127-139, (Eds.) J.R. Aiello, and A. Baum, Plenum Press, New York.
- Hummon, D.M.**, 1992. Community Attachment: Local Sentiment And Sense of Place, in *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research*, Vol.12, p.253-278, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Hur, M. and Jones, H.M.**, 2008. Factors That Influence Residents' Satisfaction With Neighborhoods., *Environment and Behavior*, Vol.40, No.5. September, pp. 619-635.
- Ittelson, W.H.**, 1973. Environment Perception And Contemporary Perceptual Theory. in *Environment and Cognition*, p. 1-19, (Eds.) W.H. Ittelson, New York: Seminar Press.
- İnceoğlu, A.**, 1999. Evin Anlamı ve Kentlileşme Süreçleri, *Doktora Tezi*, İTÜ
- Jacobs, J.**, 1961. *Death and Life of Great American Cities*, Random House, New York.
- Jurgens, U. and Landman, K.**, 2006. Gated Communities In South Africa, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.109-126, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Kasarda, J.D. and Janowitz, M.**, 1974. Community Attachment in Mass Society, *American Sociological Review*, Vol. 39, June, pp.328-339.
- Kemeny, J.**, 1992. *Housing and Social Theory*, Routledge, London.
- Keyder, Ç.**, 2000. Enformel Konut Piyasasından Küresel Konut Piyasasına, in *İstanbul, Küresel İle Yerel Arasında*, p.171-192, (Eds.) Ç. Keyder, Metis Yayınları, İstanbul.
- Keyder, Ç. ve Öncü, A.**, 1993. Küresel Ekonomiye Entegrasyon Süreci; İstanbul Yol Ayrımında, *İstanbul Dergisi*, Sayı:7.
- Knez, I.**, 2005. Attachment and Identity as Related To A Place And Its Perceived Climate, *Journal of Environmental Psychology*, 25, pp. 207-218.
- Korte C. and Huismans S.**, 1983. Sources of Assistance Among Residents of a Dutch High-Rise Development. *American Journal of Community Psychology*, December, 11(6), pp. 751-755.
- Kuppinger, P.**, 2004. Exclusive Greenery: New Gated Communities in Cairo, *City & Society*, Vol. 16, Issue2. pp.35-62.
- Lang, J.**, 1987. *Privacy, Territoriality and Personal Space – Proxemic Thoery. Creating Architectural Theory : The role of the behavioral sciences in design*. Van Nostrand Reinhold Co., New York.

- Lang, J.T.**, 1993. Methodological Issues and Approaches: A Critical Analysis. in *The Meaning and Use of Housing*, p.51-73, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Lawrence, D.L.**, 1992. Transcendence of Place: The Role of La Placeta in Valencia's Las Fallas, in *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research*, Vol.12, p.211-230, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Lawrence, R.J.**, 1987. *Housing, Dwellings and Homes; Design Theory, Research and Practice*. John Wiley & Sons Ltd. Great Britain.
- Lawrence, R.J.**, 2002. Healthy Residential Environments. in *A Handbook of Environmental Psychology*, p.394-412, (Eds.) R.B. Bechtel, and J. Churchman, Wiley & Sons, Inc., New York.
- Le Goix, R.**, 2003. Gated communities: Sprawl and social segregation in southern California. Presented at *The International Conference On Gated Communities*, Glasgow, September 18-19.
- Le Goix, R.**, 2006. Gated Communities as Predators of Public Resources: The Outcomes of Fading Boundaries Between Private Management And Public Authorities In Southern California, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.76-91, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Leisch, H.**, 2002. Gated Communities in Indonesia, *Cities*, Vol.19, No.5, pp.341-350.
- Low, S.M.**, 1992. Symbolic Ties That Bind, Place Attachment In the Plaza, in *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research Vol.12*, p.165-185, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Low, S.M.**, 2001. The Edge and the Center: Gated Communities and the Discourse of Urban Fear, *American Anthropologist*, Vol.103, No1, pp.45-57.
- Low, S.M.**, 2003. *Behind The Gates: Life, Security, And The Pursuit of Happiness in Fortress America*, Routledge, New York.
- Low, S.M.**, 2006. Unlocking The Gated Community; Moral Minimalism and Social (Dis)order In Gated Communities In The United States And Mexico, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.45-63, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Low, S.M. and Altman, I.**, 1992. Place Attachment, A Conceptual Inquiry, in *Place Attachment, Human Behavior and Environment Advances in Theory And Research*, Vol.12, p.1-12, (Eds.) I. Altman, and S.M. Low, Plenum Press, New York and London.
- Lynch, K.**, 1960. *The Image of the City*. Cambridge, Mass, MIT Press, Cambridge.
- Mannarini, T., Tartaglia, S., Fedi, A., and Greganti, K.**, 2006. Image of Neighborhood, Self-Image and Sense of Community, *Journal of Environmental Psychology*, 26, pp.202-214.

- Manzo, L.C.**, 2003. Beyond House and Haven: Toward a Revisioning of Emotional Relationships With Places, *Journal of Environmental Psychology*, **23**, pp.47-61.
- Manzo, L.C.**, 2005. For Better or Worse: Exploring Multiple Dimensions of Place Meaning, *Journal of Environmental Psychology*, **25**, pp.67-86.
- Marans, R.** 1987. Survey Research. in *Methods in Environmental and Behavioral Research*, (Eds.) R.B. Bechtel, R.W. Marans and W. Michealson, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Markin, R.J., Lillis, C.M., and Narayana, C.L.**, 1976. Social-Psychological Significance of Store Space. *Jornal of Retailing*. Vol. **52**. No.1 pp.43-55.
- Maslow, A.**, 1943. A Theory of Human Motivation <<http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>>, alındığı tarih 29.12.2009, *Psychological Review*, **50**, pp.370-396.
- Maslow, A.**, 2001. *İnsan Olmanın Psikolojisi*. Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul.
- McAndrew, F.T.**, 1998. The Measurement of 'Rootedness' and the Prediction of Attachment To Home-Towns in College Students. *Journal of Environmental Psychology*, **18**, pp.409-417.
- McKenzie, E.**, 2006. *The Dynamics of Privatopia: Private Residential Governance In The USA*, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.9-30, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- McMillan, D.W. and George, D.M.C.**, 1986. Sense of Community: A Definition and Theory. *Journal of Community Psychology*, Volume **14**, January, pp.6-23.
- Minton, A.**, 2002. *Building Balanced Communities, the US and UK Compared*, RICS Leading Edge Series, November, RICS Planning and Development Faculty.
- Moore, J.**, 2000. Placing Home in Context. *Journal of Environmental Psychology*, **20**, pp.207-217.
- Moser, C.O.N.**, 1987. Women, Human Settlements, and Housing: A Conceptual Framework for Analysis and Policy-making. in *Women, Human Settlements and Housing*, p.12-32, (Eds.) C.O.N. Moser, and L. Peake, Tavistock Publications, USA.
- Moss, M.L. and Townsend, A.M.**, 2000. How Telecommunications Systems are Transforming Urban Spaces, in *Cities in the Telecommunications Age: The Fracturing of Geographies*, p.31-53, (Eds.) J.O. Wheeler; Y. Aoyama; and B. Warf, New York and London:Routledge.
- Munson, B.E.**, 1956. Attitudes Toward Urban and Suburban Residence in Indianapolis, *Social Forces*, Vol. **35**, No. 1, October, pp. 76-80.
- Nasar, J.L.**, 1993. Connotative Meanings of House Styles. in *The Meaning and Use of Housing*, p.143-169, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.

- Newman, O.**, 1972. *Defensible Space; Crime Prevention Through Urban Design*, Collier Books, New York.
- Nickerson, R.S.**, 2003. *Psychology and Environmental Change*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Mahwah, NJ.
- Niit, T.**, 1993. Housing Characteristics, Family Relations and Lifestyle: An Empirical Study of Estonian Families. in *The Meaning and Use of Housing*, p.327-341, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Oldenburg, R.**, 1989. *The Great Good Place: Cafes, Coffee Shops, Community Centers, Beauty Parlors, General Stores, Bars, Hangouts and How They Get You Through The Day*, New York: Paraçon House.
- Oxley, D., Haggard, L.M., Werner, C.M., and Altman, I.**, 1986. Transactional Qualities of Neighborhood Social Networks, A Case Study of "Christmas Street", *Environment and Behavior*, Vol.18, n.5, September, pp.640-677.
- Öymen Gür, Ş.** 2000. *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Özsoy, A. ve Esin, N.**, 1988. *Toplu Konutlarda Tasarım-Yapım Sistemi-Mekan Kullanımı Etkileşiminin Araştırılması*, İstanbul: İTÜ.
- Öztunalı Kayır, G.**, 2005. Sosyolojiden Ekososyolojiye Doğru Değişen Kuramsal Temeller. *Akdeniz İİBF Dergisi*, Vol.9, pp.154-176.
- Proshansky, H.M.**, 1974. Environmental Psychology and the Design Professions. in *Designing for Human Behavior*, p.72-80, (Eds.) J. Lang, C. Brunette, W. Moleski, and D. Vachon, Dowden, Hutchinson& Ross. Inc., USA.
- Proshansky, H.M.**, 1976. Environmental Psychology: a Methodological Orientation. in *Environmental Psychology: People and Their Physical Settings, 2nd Edition*. p.59-69, (Eds.) H.M. Proshansky, W.H. Ittelson, and L.G. Rivlin, Oxford: Holt, Rinehart & Winston.
- Proshansky, H.M.**, 1978. The City and Self-Identity, *Environment and Behavior*, Vol.10, No:2, June, pp.147-169.
- Proshansky, H.M., Ittelson, W.H., and Rivlin, L.G.**, 1970. *Environmental Psychology: Man And His Physical Setting*, Graduate Division, The City Univeristy of New York.
- Pulat, G.**, 1996. Toplu Konutlarda Kullanıcı Memnuniyetinin Değerlendirilmesi, Yerleşmelerde Sosyal Etkileşimin İrdelenmesi, in *Konut Araştırmaları Sempozyumu, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Konut Araştırmaları Dizisi:1*, p.269-287, (Eds.) V. Bingöl, Bilkent, Ankara.
- Pulat Gökmen, G., Ok, V., Özsoy, A., ve Esin, N.**, 2005. Toplu Konutlarda Açık Mekan Yaşantısı ve Kalite: Ataköy İçin Bir Yeniden Değerlendirme. in *Proceedings of Konut Değerlendirme Sempozyumu*, (Eds.) S. Apak, and G. Ülken, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Rapaport, A.**, 1969. *House Form And Culture*, Englewood Cliffs, N.J.:Prentice Hall.
- Rapaport, A.**, 1977. *Human Aspects of Urban Form*. Pergamon, New York.

- Rapoport, A.,** 1982. *Meaning of the Built Environment*, Sage Publications Inc. California.
- Rapaport, A.,** 1985. "Thinking about Home Environments", in *Home Environments: Human Behavior and Environment*, Vol.8, p.255-286, (Eds.) I. Altman, and C.M. Werner, New York: Plenum.
- Rapoport, A.,** 2004. *Kültür Mimarlık Tasarım*. Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul.
- Relph, E.,** 1976. *Place and Placelessness*. Pion Limited, London.
- Rivlin, L.G.,** 1987. The Neighborhood, Personal Identity, And Group Affiliations, in *Neighborhood and Community Environments, Human Behavior and Environment, Advances in Theory and Research*, Vol.9, p.1-34, (Eds.) I. Altman, and A. Wandersman, Plenum Press, New York and London.
- Ross, C.L.T. and Uzzell, D.L.,** 1996. Place and Identity Process. *Journal of Environmental Psychology*, Vol. **16**, pp.205-220.
- Sanchez, T.W. and Lang, R.E.** 2002. Security Versus Status: The Two Worlds of Gated Communities, *Draft Census Note 02:02*, November, Metropolitan Institute at Virginia Tech.
- Sanchez, T.W., Lang, R.E., and Dhavale, D.M.,** 2005. Security versus Status? A First Look At The Census's Gated Community Data, *Journal of Planning Education and Research*, **24**, pp.281-291
- Sanoff, H.,** 1977. *Methods of Architectural Programming, Community Development Series*, Volume **29**, Dowden, Hutchinson&Ross, Inc. America.
- Sanoff, H.,** 1991. *Visual Research Methods in Design*. Van Nostrand Reinhold, New York, USA.
- Sanoff, H.,** 2006. *53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005*, Aardvark Global Publishing Company, LLC.
- Sanoff, H.,** 2006a. Perception of the Neighbourhood, Presented at the *5th Annual AIA Research Conference*, Washington DC. 1969, in *53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005*, p.13-19, (Eds.) H. Sanoff, Aardvark Global Publishing Company, LLC.
- Sanoff, H.,** 2006b. The Social Implications of Residential Environments, *Intern. J. Environmental Studies*, 1971, Vol.2, pp.13-19, in *53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005*, p.87-94, (Eds.) H. Sanoff, Aardvark Global Publishing Company, LLC.
- Sanoff, H.,** 2006c. Neighborhood Satisfaction: A Study of User Assessments of a Low Income Residential Environment. in *53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005*, p.113-126, (Eds.) H. Sanoff, Aardvark Global Publishing Company, LLC.
- Sanoff, H.,** 2006d. User Assessments of a Low-income Residential Environment: Chapel Hill, North Carolina, USA. in *53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005*, p.256-260, (Eds.) H. Sanoff, Aardvark Global Publishing Company, LLC.

- Sommer, R.**, 1969. *Personal Space: The Behavioral Basis of Design*. Englewood Cliffs, Prentice- Hall, N.J.
- Stedman, R.C.**, 2002. Toward A Social Psychology of Place: Predicting Behavior from Place-Based Cognitions, Attitude and Identity, *Environment and Behavior*, **34**, pp.561-581.
- Steele, F.**, 1981. *The Sense of Place*. CBI Publishing Company, Inc. USA.
- Stokols, D. and Shumaker, S.A.** 1981. People In Places: A Transactional View Of Settings, in *Cognition, Social Behavior, and the Environment*, p.441–488, (Eds.) J.H. Harvey, Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, NJ.
- Strebel, I., Jacobs, J.M., and Cairns, S.**, 2005. Highrise Housing as a Building Event, Paper Presented at the *ESRC seminar “Housing Research and Science Technology Studies”* – Department of Geography, University of Durham, October 11.
- Sugiyama, T, Thompson, C.W., and Alves, S.**, 2009. Associations Between Neighborhood Open Space Attributes and Quality of Life for Older People in Britain. *Environment and Behavior*, Vol.**41**. No.1, January, pp.3-21.
- Şener, H.**, 1977. Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yolu İle Bir Yaklaşım, *Doktora Tezi*, İstanbul: İTÜ.
- Tapan, M.**, 2004. *Mimarlıkta Değerlendirme*. İTÜ Yayınevi, İstanbul.
- Tekeli, İ.**, 1969; Sosyal Sistemler, Sosyal Değişme Ve Yerleşme Yapısı, *Doktora Tezi*, İTÜ.
- Thorns, D.C.**, 2004. *Kentlerin Dönüşümü, Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam*, CSA GlobalYayın Ajansı, İstanbul
- Tower, G.**, 2005. *An Introduction to Urban Housing Design, At Home In The City*, Architectural Press, Oxford.
- Troy, P.N.**, 1973. Residents and Their Preferences: Property Prices and Residential Quality, *Regional Studies*, Vol. 7, Pergamon Press, Great Britain, pp. 183-192.
- Turgut, H.**, 1990. Kültür, Davranış, Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, İTÜ *Doktora Tezi*.
- Turgut, H. ve Akbalık, E.**, 2004. Küresel ile Yerel Arasındaki İstanbul’da Yeni Konut Eğilimleri, *Konut Değerlendirme Sempozyumu*, İstanbul.
- Turgut, H. and Ünügür, S.M.**, 1997 Changing Household Patterns and the Use of Home: A Case Study of the Traditional Turkish Houses. in *Culture and Space In The Home Environments*, Araştırma Serisi:7, p.1-42, (Eds.) M. Ünügür, O. Hacıhasanoğlu, H. Turgut, “Globus” Dünya Basınevi, İstanbul.
- Twigger-Ross, C.L. and Uzzell, D.L.**, 1996. Place and Identity Processes, *Journal of Environmental Psychology*, **16**, pp.205-220.
- Ultav, Z.T. ve Sahil, S.**, 2004. Toplumsal Yapı Mekansal Yapı Etkileşimi Bağlamında Or-An Örneğinin İncelenmesi, *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der. J. Fac. Eng. Arch. Gazi Univ.*, Vol. **19**, No 3, pp.247-259.

- Unger, D.G. and Wandersman, A.**, 1985. The Importance of Neighbors: The Social, Cognitive, and Affective Components of Neighboring. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 13, No.2, pp.139-147.
- Uraz, T.U. and Turgut, H.** 1997. Culture, Space, Change and Continuity –From Traditional Turkish House to Squatter House, in *Culture and Space In The Home Environments*, (Eds.) M. Ünügür, O. Hacıhasanoğlu, H. Turgut, “Globus” Dünya Basınevi, İstanbul.
- Url-1.** <<http://www.umsl.edu/%7Ekeelr/010/pruitt-igoe.htm>>, alındığı tarih 23.05.2009.
- Url-2.** <<http://www.itusozluk.com/gorseller/maslow+un+ihtiya%E7lar+hiyerar%E7isi/>>, alındığı tarih 01.02.2010.
- Url-3.** <http://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi>, alındığı tarih 01.01.2010.
- Url-4.** <<http://www.dumankaya.com/konsept/pages/page01iframe.html>>, alındığı tarih 01.05.2009.
- Url-5.** <http://www.antiyapi.com/antrium_yasam.html>, alındığı tarih 01.04.2008.
- Url-6.** <<http://www.myworld.com.tr/tr/proje.asp>>, alındığı tarih 01.04.2008.
- Url-7.** <<http://www.ev-idea.com>>, alındığı tarih 01.04.2008.
- Url-8.** <<http://www.narcity.com.tr>>, alındığı tarih 01.04.2008.
- Url-9.** <<http://www.eikongraphia.com/?p=1962>>, alındığı tarih 23.05.2009.
- Url-10.** <http://www.loadtr.com/389161-istanbul_haritas%C4%B1.htm>, alındığı tarih 23.05.2007.
- Url-11.** <<http://www.maps.google.com>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-12.** <<http://arkiv.arkitera.com/p1292-tc-emlak-bankasi-atako-7-8-yerlesim-alani-konutlari.html>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-13.** <<http://www.yapidergisi.com/i/ek2.pdf>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-14.** <<http://arkiv.arkitera.com/p4226-soyak-sitesi.html>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-15.** <http://www.soyakgoztepesitesi.com/site_galery.aspx>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-16.** <<http://www.buyukhanli.com.tr/>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-17.** <<http://arkiv.arkitera.com/m59-dogan-tekeli.html>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-18.** <<http://www.arkitera.com/h29132-gokturkte-disariya-kapali-luks-yasamlar.html>>, alındığı tarih 21.05.2008.
- Url-19.** <<http://arkiv.arkitera.com/p5264-doga-mese-park-evleri.html>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-20.** <<http://arkiv.arkitera.com/p10609-dumankaya-vizyon.html>>, alındığı tarih 01.03.2008.
- Url-21.** <<http://arkiv.arkitera.com/project.php?startsWith=A>>, alındığı tarih 01.03.2008.

- Url-22.** <<http://artandscience.blogcu.com/unique-euro-asian-city-istanbul/4553252>>, alındığı tarih 05.03.2008.
- Url-23.** <http://istanbulresimleri.net/istanbulresimleri_bogazici_details_656.html>, alındığı tarih 01.06.2007.
- Ünlü, A.,** 1998. *Çevresel Tasarımda İlk Kavramlar*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Ünlü, A., Özener, O., Özden, T., and Edgu, E.,** 2001. An Evaluation of Social Interactive Spaces in a University Building. *Proceedings of the 3rd. International Space Syntax Symposium*, Georgia Tech. University, Atlanta, 7-11 May.
- Ünügür, S.M., Hacıhasanoğlu, O., and Turgut, H.,** 1997. *Culture and Space In The Home Environments*, "Globus" Dünya Basınevi, İstanbul.
- Van Vliet, W.,** 1993. A House is not an Elephant: Centering the Marginal. in *The Meaning and Use of Housing*, p.555-565, (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury,
- Wahl, H.W., and Lang, F.R.,** 2003. Aging in Context Across the Adult Life Course: Integrating Physical and Social Environmental Research Perspectives. in *Annual Review of Gerontology and Geriatrics; Focus on Aging in Context: Socio-Physical Environments*, Volume 23, p.1-34, (Eds.) H.W. Wahl, R.J. Scheidt, and P.G. Windley, Springer Publishing Co., New York.
- Walsh, W.B., Craik, K.H., and Price, R.H.,** 2000. *Person- Environment Psychology, New Directions and Perspectives Second Edition*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ.
- Wapner, S., Demick, J., Yamamoto, T., and Minami, H.,** 2000. *Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Research, Underlying Assumptions, Research Problems, and Methodologies*, Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York.
- Webster, C. and Glasze, G.,** 2006. Conclusion; Dynamic Urban Order And The Rise of Residential Clubs, in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.222-236, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Webster, C., Glasze, G., and Frantz, K.,** 2002. The Global Spread of Gated Communities, *Environment and Planning B: Planning and Design*, Vol.29, pp.315-320.
- Wehrhahn, R. and Raposo, R.,** 2006. The Rise of Gated Residential Neighborhoods in Portugal and Spain; in *Private Cities: Global and Local Perspectives*, p.170-189, (Eds.) G. Glasze, C. Webster, and K. Frantz, Routledge Abingdon, Oxon.
- Werner, C.M.,** 2003. Changing Homeowners' Use of Toxic Household Products: A Transactional Approach, *Journal of Environmental Psychology*. Vol.23, pp.33-45.

- Werner, C.M. and Altman, I.,** 2000. Humans and Nature. in *Theoretical Perspectives in Environment-Behavior Research, Underlying Assumptions, Research Problems, and Methodologies*, p.21-37, (Eds.) S. Wapner, J. Demick, T. Yamamoto, and H. Minami, Kluwer Academic/Plenum Publishers, New York.
- Werner, C.M, Altman, I, and Oxley, D.,** 1985. Temporal Aspects of Homes, A Transactional Perspective. in *Home Environments: Human Behavior and Environment*, Vol. 8, p.1-28, (Eds.) I. Altman, and C.M. Werner, Plenum Press, New York.
- Werner, C.M., Brown, B.B., and Altman, I.,** 2002. Transactionally Oriented Research: Examples and Strategies. in *A Handbook of Environmental Psychology*, p.203-221, (Eds.) R.B. Bechtel, and J. Churchman, Wiley & Sons, Inc., New York.
- White, D.D., Virden, R.J., Van R., and Carena J.,** 2008. Effects of Place Identity, Place Dependence, and Experience-Use History on Perceptions of Recreation Impacts in a Natural Setting, *Environmental Management* 42, pp.647-657.
- Wilkinson, D. and Birmingham, P.,** 2003. *Using Research Instruments a Guide For Researchers*, RoutledgeFalmer, London.
- Wilkinson, R.K. and Sigsworth, E.M.,** 1972. Attitudes To The Housing Environment: An Analysis of Private and Local Authority Households in Batley, Leeds and York. *Urban Studies*, 9, pp.193-214.
- Wilson Doenges, G.,** 2000. An Exploration of Sense of Community and Fear of Crime In Gated Communities, *Environment and Behavior*, Vol.32 No.5, pp.597-611.
- Yin, R.K.,** 1989. *Case Study Research Design And Methods*, Sage Publications Inc. California.
- Yeung, Y.,** 1977. High-Rise, High-Density Housing: Myths and Reality, *Habitat Intl.* Vol. 2, No. 5/6, Pergamon Press, pp. 587-594.
- Zeisel, J.,** 1981. *Inquiry By Design:Tools For Environment-Behavior Research*, Brooks/cole Publishing Company, Monterey, California.

EKLER

EK A : Anketler

EK A

Anket A1: Seçilen konut yerleşimlerinde uygulanan anket.

İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde yazmakta olduğum doktora tezi kapsamında siz "EVİDEA" konut sakinlerinin değerli fikirlerini almak üzere hazırladığım kısa anketi doldurmanız, konut alanındaki araştırmama büyük katkı sağlayacaktır.

*Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim...
S. Banu Garip (İTÜ Mimarlık Bölümü Doktora Öğrencisi)*

Lütfen soruların herbirini **tek seçenek işaretleyerek** yanıtlayınız.

1. EVİDEA konut sitesi İÇERİSİNDE yer alan aşağıdaki mekanları hangi sıklıkta kullanmaktasınız? Lütfen bu mekanların kullanımından memnun olup olmadığınızı da işaretleyiniz.

Örnek: (X)	()	()	0	0	
	çok sık	bazen	hiçbir zaman	MEMNUNUM	MEMNUN DEĞİLİM
Alış-veriş Mekanları	()	()	()	O	O
Restoran/Kafe/Bar	()	()	()	O	O
Açık/Kapalı Spor Alanları	()	()	()	O	O
Açık Peyzaj Alanları	()	()	()	O	O
Sağlık-Bakım Merkezi/ Kuafor	()	()	()	O	O
Ozel Balkonunuz/Bahceniz	()	()	()	O	O

2. EVİDEA konut sitesi DIŞINDA yer alan aşağıdaki mekanları hangi sıklıkta kullanmaktasınız? Lütfen bu mekanların kullanımından memnun olup olmadığınızı da işaretleyiniz.

	çok sık	bazen	hiçbir zaman	MEMNUNUM	MEMNUN DEĞİLİM
Alış-veriş Mekanları	()	()	()	O	O
Restoran/Kafe/Bar	()	()	()	O	O
Açık/Kapalı Spor Alanları	()	()	()	O	O
Açık Peyzaj Alanları	()	()	()	O	O
Sağlık-Bakım Merkezi/ Kuafor	()	()	()	O	O

3. Misafirlerinizi genellikle nerede ağırlarsınız? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

- () Sosyal mekanlarda () Açık peyzaj alanlarında () Evin salonunda
() Evin balkon/bahçesinde () Evin mutfağında () Diğer.....

4. Ailece genellikle nerede birlikte zaman geçirirsiniz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

- () Sosyal mekanlarda () Açık peyzaj alanlarında () Evin salonunda
() Evin balkon/bahçesinde () Evin mutfağında () Diğer.....

5. Yalnız kalmak istediğinizde genellikle nerede zaman geçirirsiniz? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

- () Sosyal mekanlarda () Açık peyzaj alanlarında () Evin salonunda
() Evin balkon/bahçesinde () Evin mutfağında () Diğer.....

6. Komşularınızla nerelerde görüşürsünüz? Lütfen aşağıda yazan mekanları noktalı olarak bırakılan yerlere görüşme sıklığı sırasına göre 1'den 10'a kadar derecelendirerek yazınız. (Not. 1= en sık / 10= en nadir)

örnek	
9	 Sosyal mekanlarda
10	 Açık peyzaj alanlarında
2	 Otoparklarda
1	 Apartmanın giriş holünde
8	 Apartmanın asansör/merdivenlerinde
7	 Apartmanın koridorlarında
4	 Evin balkon-bahçesinde
3	 Evin salonunda
5	 Evin mutfağında
6	 Evin giriş holünde

7. EVİDEA konut sitesi içerisinde yaşayan kaç arkadaşınız var?

- () 0 () 1-2 () 3-5 () 6-9 () 10 ya da fazla

8. Sizinle aynı sitede oturan komşularınız içerisinde kaç kişiyi ilk ismiyle biliyorsunuz?

- () 0 () 1-2 () 3-5 () 6-9 () 10 ya da fazla

9. En iyi arkadaşınız nerede oturuyor? () Aynı binada () EVİDEA içerisinde () EVİDEA'nın dışında

10. Sitenin düzenlediği toplantılara katılıyor musunuz? () Evet () Hayır

Anket A1: (Devam) Seçilen konut yerleşimlerinde uygulanan anket.

11. EVİDEA konut sitesi içerisinde aşağıdakileri hangi sıklıkta yapmaktasınız? Lütfen bu aktivitelerden memnun olup olmadığınızı da işaretleyiniz.

Ömek: (X) () () 0 0

	çok sık	bazen	hiçbir zaman	MEMNUNUM	MEMNUN DEĞİLİM
Site içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	()	()	()	O	O
Apartman içerisinde komşularla karşılaşınca selamlaşmak	()	()	()	O	O
Site içerisinde komşularla ailece görüşme	()	()	()	O	O
Ev içerisinde komşularla ailece görüşme	()	()	()	O	O

12. Lütfen aşağıdaki cümlelere katılıp katılmadığınızı işaretleyiniz.

	KESİNLİKLE KATILIYORUM	KATILIYORUM	FIKRİM YOK	KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
Komşularım çok arkadaş canlısı	()	()	()	()	()
Komşularım bana benzer insanlar	()	()	()	()	()
Bu konut sitesi yaşamak için ideal bir çevre	()	()	()	()	()
Sosyal alanlar komşularımızla iletişim kurmak için ideal mekanlar	()	()	()	()	()
Apartmanımızın bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()	()
Oturduğum dairenin bana ve aileme uygun olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()	()
Bu çevrenin bir parçası olduğumu hissediyorum	()	()	()	()	()
Bu konut sitesinden ayrılmak benim için zor olurdu	()	()	()	()	()
Evime duygusal olarak bağlıyım	()	()	()	()	()
Komşularımdan ayrılmak benim için zor olurdu	()	()	()	()	()
Komşularımla aramda güçlü bir bağ var	()	()	()	()	()

13. EVİDEA'yi seçmenizde en önemli etkenler neler olmuştur? Lütfen aşağıdaki etkenleri önem sırasına göre 1'den 10'a kadar derecelendirerek noktalı olarak bırakılan yerlere yazınız. (Not. 1= en önemli / 10= en önemsiz)

örnek	
9	 Binaların görünümü
10	 Açık alan düzenlemeleri
2	 Sunulan yaşam tarzı
1	 Dairelerin iç mekan düzenlemeleri
8	 Yatırım değeri
7	 Hobi, spor ve eğlence alanlarının olması
4	 Arkadaşlarıma ve/veya akrabalarıma yakınlığı
3	 Bana benzer insanların yaşaması
5	 Güvenlik
6	 Sağlamlık

14. Oturduğunuz konut sitesinin en çok ve en az sevdiğiniz özellikleri nelerdir?

En çok sevdiğim özellikler:.....

Sevmediğim özellikler:.....

Olmasını istediğiniz özellikler:.....

15. Yaşınız: ()20'den küçük ()20-40 ()41-60 ()61 ve yukarısı

16. Cinsiyetiniz: ()bayan ()erkek

17. Medeni durumunuz: ()evli ()bekar ()dul ()ev arkadaşım var

18. Evinizde sizinle birlikte kaç kişi yaşamaktadır?adet yetişkinadet çocuk

19. Bu konut sitesinde ne kadar zamandır ikamet etmektesiniz?

()1 seneden az ()1-5 sene ()5 seneden fazla

20. Oturduğunuz daire: ()1 +1 ()2+1 ()3+1 ()4+1 ()5+1 ()6+1

Katkılarınız için teşekkür ederim...

Anket A2: Dönemin mimarları ile yapılan görüşmelerde yöneltilen sorular.

1980-2000’li yıllarda İstanbul’da konut projeleri uygulanan mimarlar ile yapılan görüşme-anket soruları

1980’ler

1. Konut projesi için genel olarak tasarım kriterleriniz nelerdir? Tasarımda sizi etkileyen ve yönlendiren etkenler nelerdir?
 2. Tasarımda “mimari üslup”la ilişkili bir yaklaşımınız oldu mu?
 3. Projenin uygulama aşamasında mesleki kontrolü firmanız tarafından mı yapılmıştır?
 4. İşveren firmanın fonksiyonel ilişkiler dışında özellikle konsept ile ilgili talepleri oldu mu?
 5. 1980’li yıllarda tasarlanmış ve uygulanmış konut projeleri olan bir mimar olarak sizce 1980’li yıllarda İstanbul’da konut eğilimlerinin ve tasarımlarının ortak noktaları var mıydı?
 6. Eğer aynı konut yapısını günümüzde tasarlamış olsaydınız tasarım açısından sizin için değişen bir şey olur muydu? (Teknoloji, vb.)
-

2000’ler

1. Konut projesi için genel olarak tasarım kriterleriniz nelerdir? Tasarımda sizi etkileyen ve yönlendiren etkenler nelerdir?
 2. Tasarımda “mimari üslup”la ilişkili bir yaklaşımınız oldu mu?
 3. Tasarıma etki eden günün teknolojisiyle ilişkili bir öneriniz oldu mu? (malzeme, ısıtma, sürdürülebilirlik, vb.)
 4. Projenin uygulama aşamasında mesleki kontrolü firmanız tarafından mı yapılmıştır?
 5. İşveren firmanın fonksiyonel ilişkiler dışında özellikle konsept ile ilgili talepleri oldu mu?
 6. 2000’li yıllarda tasarlanmış ve uygulanmış konut projeleri olan bir mimar olarak sizce günümüzde İstanbul’da yeni konut eğilimlerinin ve tasarımlarının ortak noktaları nelerdir?
-

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: S. Banu GARİP

Doğum Yeri ve Tarihi: İzmir - 1977

Lisans Üniversitesi: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü (1996-2000)

Y. Lisans Üniversitesi: İ.T.Ü. F.B.E., Mimari Tasarım Y. Lisans Progr. (2000-2003)
North Carolina State Univ. College of Design, ABD (2009)

Yayın Listesi:

- **Garip, S.B.**, 2010. İstanbul'da Kapalı Konut Sitelerinde Yaşamak: Evin Anlamı ve Mekana Bağlılık Üzerine Bir Çalışma. *Ulusal Kapalı Konut Yerleşmeleri Konferansı*, İTÜ, İstanbul, 4-5 Mart.
- **Garip, S.B.**, 2009. The Social Effects of New Urban Housing Settlements In Istanbul. *The 8th. Biennial Conference on Environmental Psychology*, University of Zürich, İsviçre, 6-9 Eylül.
- Garip, E., and **Garip, S.B.**, 2009. Influence of Spatial Layout on Shopping Experience. *The 8th. Biennial Conference on Environmental Psychology*, University of Zürich, İsviçre, 6-9 Eylül.
- Uğurlu A. H., Beduk, D., Doğanca, M., Altınok, H., **Garip, S.B.**, Özbek, K., 2008. "An Approach To Collective Studies Between Universities And A Workshop: Space: From Element To The Whole", at the Designtrain Congress, Trailer II, Hollanda, 5-7 Haziran.
- **Garip, S.B.**, and Garip, E., 2008. Adana Büyükşehir Belediyesi Ziyapaşa Mahallesi-Mimar Sinan Parkı Kesimi Kentsel Tasarım Ulusal Proje Yarışması 1. Ödül. *Arkitekt*, Vol. 02, Mart-Nisan , pp. 54-63.
- **Garip, S.B.**, and Garip, E., 2008. Adana Ziyapaşa Mahallesi Ulusal Proje Yarışması. *Yeni Mimar Gazetesi*, Mayıs.
- **Başeskici, S.B.**, and Garip, E., 2004. Amaç Tasarımına; 1+1. Ropörtaj, *Yeni Mimar Gazetesi*, Haziran.
- **Başeskici, S.B.**, 2003. Değişimin Sürekliliğinde Zamansal Kırılma Noktaları; Değişen İnsan ve Kentin Karşılıklı Etkileşimi. *Yüksek Lisans Tezi*, İTÜ.
- Garip, E., and **Başeskici, S.B.**, 2002. Kent İçin Bir Omurga. *Yapı Dergisi*, Vol.12, Şubat.
- Turgut H.; **Başeskici, S.B.**; Aslan, A.. Temmuz 2001. "Mimari Tasarım Eğitimi: Proje Stüdyosu 3-4 ve Amasya", *Yapı Dergisi*, pp.45-55.

Ödül Aldığı Mimari ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları:

- Garip E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özaydan, K., 2010. İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda 1. Ödül.

- Garip E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özaydan, K, 2008. Küçükçekmece Kent Merkezi Ulusal Kentsel-Mimari Tasarım Yarışması'nda 1. Ödül.
- Garip, E.; **Garip, S.B.**, 2008. Adana Ziyapaşa Mahallesi ve Yakın Çevresi Kent Merkezi Ulusal Kentsel-Mimari Tasarım Yarışması'nda 1. Ödül.
- Garip E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özaydan, K, 2007. İki Aşamalı Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel- Mimari Tasarım Yarışması'nda 2. Ödül.
- Turgut Yıldız, H.; Demirel Eren, E; Garip, E; **Başeskici, S.B.**, 2004. UIA “Yaşasın Kentler” Uluslararası Tasarım Yarışması'nda Ulusal Ödül.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**, 2002. Borusan Kültür Merkezi Ulusal Mimari Proje Yarışması'nda 1. Mansiyon.
- Garip E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özaydan, K, 2010. Zonguldak Lavuar Koruma Alanı ve Çevresi Koruma, Planlama, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Düzenleme Proje Yarışması'nda 2. Mansiyon.
- Garip E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özaydan, K, 2010. Edirne Belediyesi Selimiye Camii Çevresi Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda 3. Mansiyon.
- Garip, E.; **Garip, S.B.**; Özkan, A.; Özbek, E.; Varlık, G., 2007. Diyarbakır Dicle Vadisi ve Çevresi Düzenlemesi Ulusal Kentsel-Mimari Tasarım Yarışması'nda 4. Mansiyon.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**, 2001. Kadıköy Meydanı, Haydarpaşa-Harem Bölgesi İçin Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda 5. Mansiyon.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**; Özkan, A., 2004. Pananos Plajı Çevre Düzenlemesi Ulusal Kentsel Tasarım Yarışması'nda Satınalma.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**; Özkan, A., 2002. Ankara 50. Yıl Parkı ve Şehitler için Anıt Kompleksi Ulusal Kentsel- Mimari Tasarım Yarışması'nda Satınalma.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**, 2002. Doğukent Kentsel Mekanlar ve Cepheler Ulusal Mimari Proje Yarışması'nda Satınalma.
- Garip, E.; **Başeskici, S.B.**, 2002Ankara Kuğulupark Ulusal Kentsel-Mimari Tasarım Proje Yarışması'nda Satınalma.